OPOLSKI INFORMATOR KONSERWATORSKI

Nr 2

OPOLE 1983

BIURO DOKUMENTACJI ZABYTKÓW W OPOLU

WOJEWÓDZKI OŚRODEK INFORMACJI NAUKOWEJ, TECHNICZNEJ
I EKONOMICZNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W OPOLU

OPOLSKI INFORMATOR KONSERWATORSKI NR 2

OPOLE 1983

sygn. N-02

SŁUŻBA DOKUMENTACJI ZABYTKÓW
w OPOLU
ul. Piastowska 14, tel.
45-082 OPOLE

Opracowanie redakcyjne
Andrzej Jadczak, Ewa Jankowska, Stefan Ziarko

Redakcja techniczna
Marian Olender

Korekta
Elżbieta Godlewska, Danuta Kubik

WYDAWCA: WOJEWÓDZKI OŚRODEK INFORMACJI NAUKOWEJ, TECHNICZNEJ I EKONOMICZNEJ W OPOLU

Wydanie I. Nakład 1000 egz. Ark. druk. 17,75. ark. wyd. 24,5.
Opolskie Zakłady Graficzne. Zam. 2041-1100-83 M-3/61

SPIS TRESCI

BADANIA WYKOPALISKOWE I SONDAŻOWE 5
Biernatów Mały. Stan. B. (Krzysztof Spychała) 6
Brzeg. Plac Koszarowy 4. (Wiesław Florkowski, Piotr Kubów) 7
Czarnowąsy. Stan. E. (Stefan Łęczycki) 10
Czartowice. Stan. A. (Elwira Holc, Ewa Matuszczyk) 12
Daniec. Teren nowego cmentarza parafialnego. (Sylwia Wuszkan) 13
Głogówek. Zamek górny. (Jerzy Romanow) 15
Ul. Mickiewicza. (Klemens Macewicz, Krzysztof Spychała) 18
Głuchołazy. Szyby i płuczki po eksploatacji złota. (Józef Kaźmierczyk) . . 22
Jędrychowice. Grodzisko II. (Wojciech Blajer) 27
Kietrz. Stan. D. (Stefan Łęczycki) 33
Stan. 1. (Marek Gedl) 42
Stan. 6. (Klemens Macewicz) 44
Koźle. Zamek Górny. (Jerzy Romanow) 48
Krapkowice. Stan. A. (Klemens Macewicz) 50
Lasowice Małe. Stan. 1. (Krzysztof Spychała) 54
Leśnica. Rynek — pierzeja zachodnia. (Jerzy Romanow) 57
Rynek. (Klemens Macewicz) 58
Ul. Szpitalna i 1 Maja. (Klemens Macewicz) 60
Łany. Stan G. (Barbara Czerska) 63
Mochów. Stan. A. (Klemens Macewicz) 65
Mokre. Grodzisko. (Klemens Macewicz) 72
Niemodlin. Stan. B. (Krzysztof Spychała, Piotr Kubów) 76
Niemodlin. Zamek. (Jerzy Romanow) 80
Nowa Wieś. Stan. E. (Klemens Macewicz) 80
Nysa. Ul. Wałowa. (Wacław Romiński) 82
Opole. Ul. Krakowska. (Krzysztof Spychała) 85
Osiek Grodkowski. Stan. 4. Grodzisko. (Zbigniew Bagniewski) 87
Roszowicki Las. Stan. A. (Barbara Czerska) 89
Steblów. Stan. E. (Klemens Macewicz) 91
Stobrawa. Stan. D. (Piotr Kubów, Krzysztof Spychała) 93
Strzelce Opolskie. Zamek. (Jerzy Romanow) 101
Scigów. Stan. G. (Marek Skrzypecki, Czesław Francke, Sławomir Słowiński) 102
Ujazd. Zamek. (Jerzy Romanow) 105
Zielonkowice. Stan. 1. Grodzisko. (Zbigniew Bagniewski) 107

NOWE ODKRYCIA 111
Nowe Odkrycia 1977—79. Na podstawie materiałów archiwalnych zestawiła Sylwia Wuszkan 112
Wykaz stanowisk archeologicznych odkrytych w latach 1980—81. (S. Wuszkan) 176
Lipno, gm. Niemodlin. (Krzysztof Spychała) 205
Opole. Ulica Luboszycka. (Krzysztof Spychała) 207

Zawiszyce, gm. Głubczyce. Toporek kamienny. (Sylwia Wuszkan) 208

PRACE KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACYJNE 211
Janusz Prusiewicz — Ochrona zabytków architektury województwa opolskiego w latach 1980—81 213
Janusz Prusiewicz — Prace remontowe przy zabytkach nieruchomych w latach 1980—81 (zestawienie) 218
Maria Bąk — Prace konserwatorskie przy zabytkach ruchomych w latach 1980—81 230
Maria Bąk — Prace ewidencyjne — zabytki ruchome, parki, cmentarze . . 235
Danuta Trzepizur Radkiewicz — Ewidencja zabytków techniki w województwie opolskim w latach 1980—81 239
Maria Bąk — Miejsca pamięci narodowej w województwie opolskim . . . 247
Stanisław Zawada — Zabezpieczenie konstrukcji zabytkowych budowli w Nysie i Siedlcu 256
Janusz Prusiewicz — Zagospodarowanie obiektów zabytkowych na cele użytkowe w latach 1980—81 261
Ewa Jankowska — Założenia i realizacja Wojewódzkiego Funduszu Odnowy Zabytków na Opolszczyźnie 266
Działalność Wojewódzkiej Komisji Opieki nad Zabytkami Zarządu Wojewódzkiego PTTK w Opolu. Opracowała na podstawie materiałów Komisji Mirosława Olszewska 270

KRONIKA 279

BADANIA WYKOPALISKOWE I SONDAŻOWE

BIERNATÓW MAŁY,
gm. Głubczyce
Stan. B

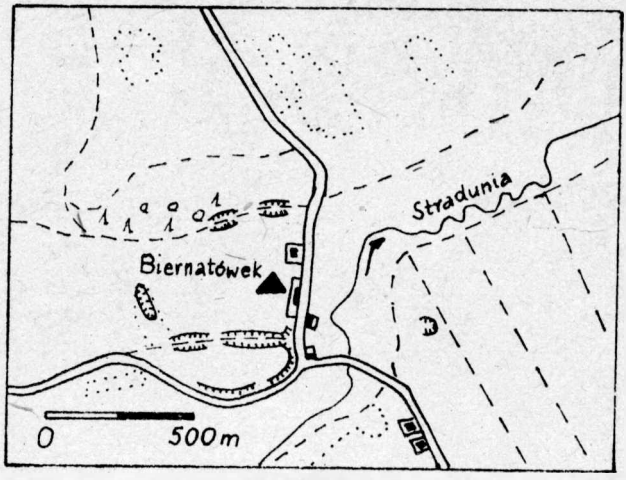

Ryc. 1. Biernatów Mały, gmina Głubczyce. Stanowisko B. Położenie stanowiska.
Rys. K. Spychała

Latem 1981 roku leśniczy okręgu Lisięcice poinformował Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu o cennym odkryciu w Biernatowie Małym. Rolnik T. Stopa podczas kopania dołów pod ogrodzenie za-

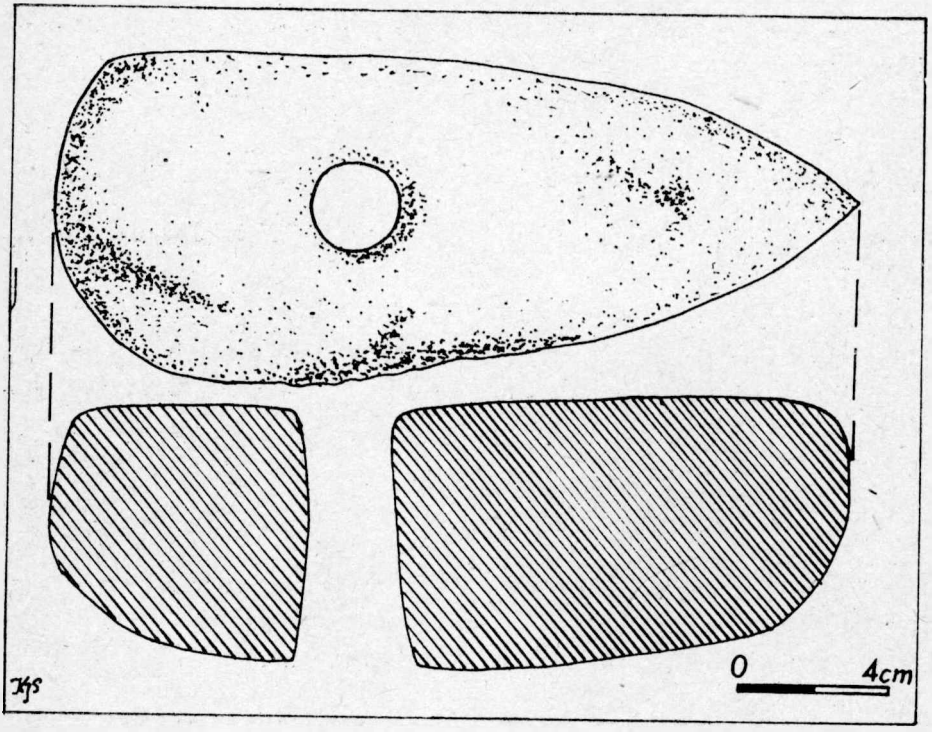

Ryc. 2. Biernatów Mały, gmina Głubczyce. Stanowisko B. Topór kamienny.
Rys. K. Spychała

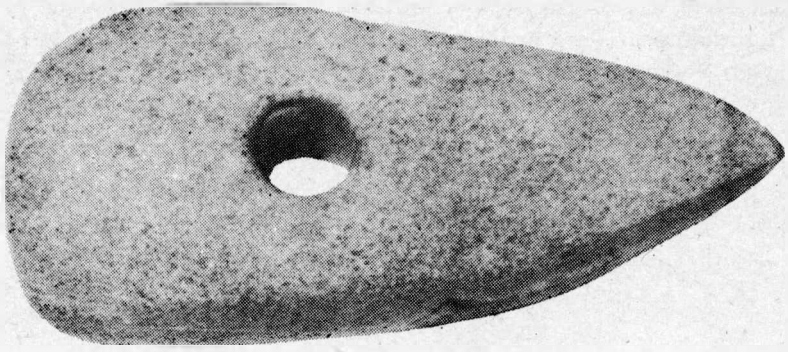

Ryc. 3. Biernatów Mały, gmina Głubczyce. Stanowisko B. Topór kamienny.
Fot. M. Maruszak

budowań zlokalizowanych 50 m na zachód od szosy do Głubczyc (Ryc. 1) znalazł duży kamienny topór. W chwili obecnej zabytek znajduje się u tegoż rolnika.

Omawiany przedmiot wykonany jest z drobnoziarnistego granitu. Kształtem zbliżony jest do owalu o długości 21 cm. Maksymalna szerokość 8,8 cm, grubość przy obuchu 5,8 cm, przy ostrzu 6,4 cm. Ostrze w stosunku do osi otworu lekko pochylone. Otwór przesunięty w kierunku obucha; jego średnica wynosi z jednej strony 2,7 cm, z drugiej 3,3 cm (Ryc. 2, 3). Ostrze topora nie wykazuje śladów zużycia, natomiast obuch jest lekko zużyty. Chronologia niepewna; zapewne był on używany przez ludność kultury [redacted] ceramiki sznurowej. Zgłoszenie obsłużyli K. Macewicz i K. Spychała.

KRZYSZTOF SPYCHAŁA

BRZEG, gm. loco
Plac Koszarowy 4

W marcu 1980 r. kierownictwo Spółdzielni Inwalidów „Zwycięstwo" w Brzegu poinformowało pisemnie Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu o odkryciu podczas robót ziemnych w garażu budynku mieszkalnego przy Placu Koszarowym nr 4 naczyń glinianych, z prośbą o stwierdzenie „czy mają one jakąś wartość historyczną". Wstępne oględziny wykopu oraz wydobytych już przedmiotów wskazywały na istnienie w obrębie wymienionego budynku warstwy zasypiskowej z okresu nowożytnego. Dalsze prace ziemne prowadzone były pod nadzorem archeologicznym i trwały tydzień.

W wyniku obserwacji poczynionych w miejscu odkrycia (Ryc. 1) stwierdzono, iż warstwa zasypiskowa zalegała bezpośrednio pod posadzką betonową do głębokości około 140 cm, tj. poziomu gruntu rodzimego.

Z dwóch stron (północnej i wschodniej) była ona ograniczona murowanymi fundamentami nie związanymi funkcjonalnie z obecnie istniejącym budynkiem (wymiary cegieł: długość 29—30 cm, szerokość 14—15 cm, grubość 6,5—7 cm).

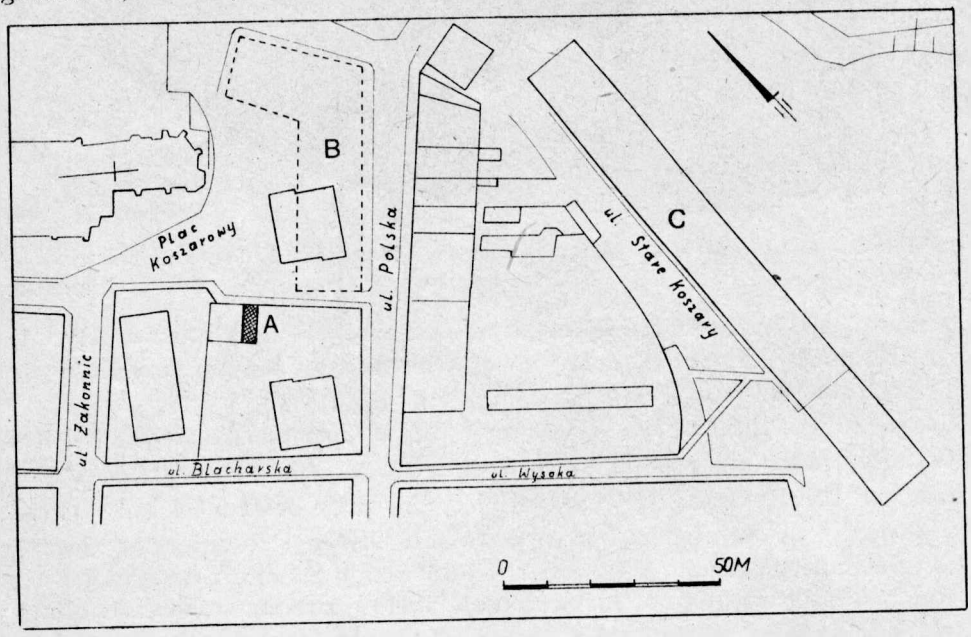

Ryc. 1. Brzeg, Plac Koszarowy 4. Fragment planu miasta. A — wykop archeologiczny; B — tzw. Małe Koszary; C — tzw. Wielkie Koszary.
Rys. P. Kubów

Z eksploracji około 7 m^3 warstwy uzyskano kilkadziesiąt zabytków z gliny, szkła, kamionki, fajansu oraz porcelany. Przeważają naczynia służące do przechowywania płynów, znacznie mniej jest naczyń stołowych. Z bardziej charakterystycznych dla znaleziska przedmiotów należy wymienić kamionkowe konwie (kilka jest zachowanych prawie w całości) i różnych rozmiarów butelki ze szkła zielonego i przeźroczystego (Ryc. 2: d, g, h). Dwie butelki zaopatrzone są w pieczęcie z inicjałami pod koroną (Ryc. 2: e, f). Inne naczynia szklane to szklanka ze szkła kredowego, zdobiona grawerunkiem (Ryc. 2: a) oraz kieliszek (Ryc. 2: b). Zwracają uwagę zachowane elementy glinianych i porcelanowych fajek (główki i cybuchy). Na jednej z główek odciśnięte są z dwóch stron inicjały FR pod koroną (= Fridericus Rex). Gliniane fajki wyrabiane były w Brzegu, na co wskazuje napis „Brieg" na cybuchu. Z partii dennej wykopu wydobyto także cztery kule żeliwne, o średnicy około 75 mm. Uzyskane przedmioty, pochodzące głównie z drugiej połowy XVIII w., mają charakter użytkowy i pospolity.

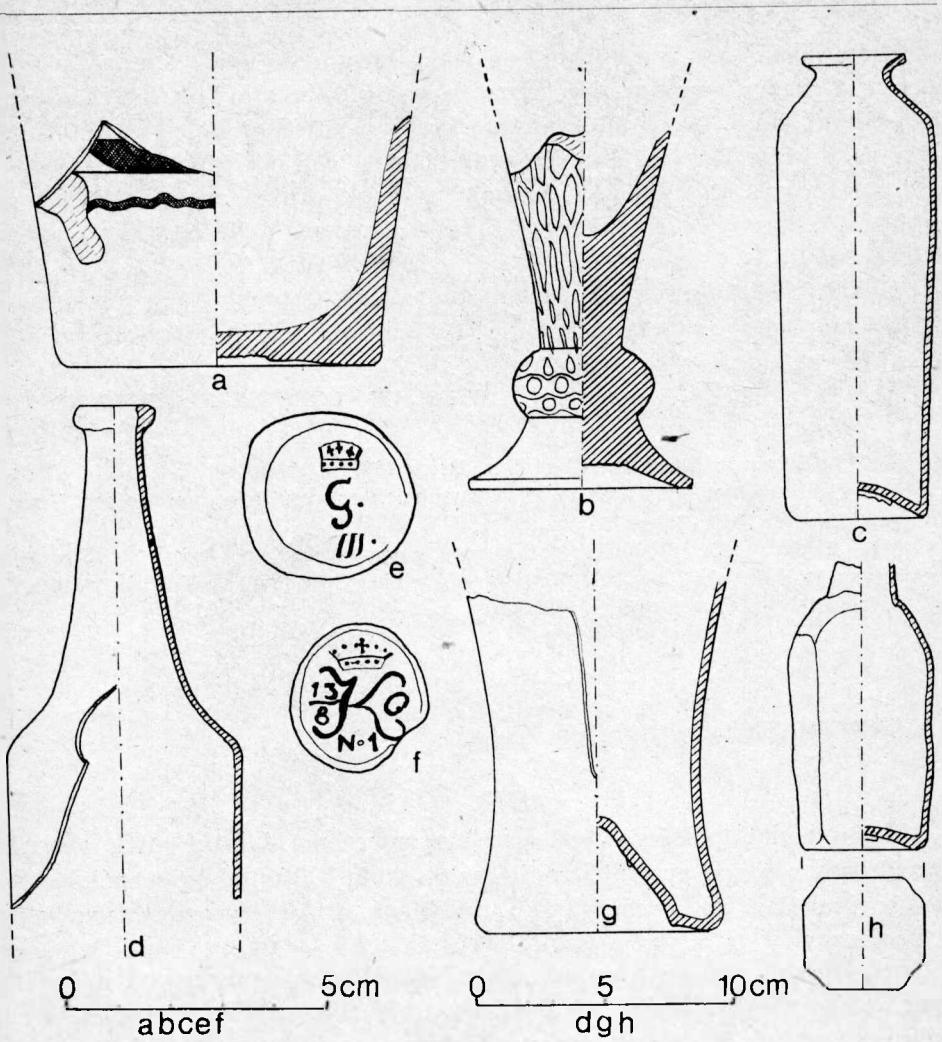

Ryc. 2. Brzeg, Plac Koszarowy 4. Zabytki ze szkła (XVIII w.). a — szklanka ze szkła kredowego; b — kieliszek; c — flasza; e—f — pieczęcie na butelkach; d, g, h — butelki ze szkła zielonego i przeźroczystego.

Rys. P. Kubów

Rejon, w którym przeprowadzono ratownicze prace, stanowił w drugiej połowie XVIII w. północno-wschodnią część miasta właściwego (w obrębie urządzeń fortyfikacyjnych). W dzielnicy tej dominowała zabudowa o charakterze militarnym, gospodarczym i sakralnym. Zaznaczony na planie (Ryc. 1) dawny kościół Minorytów przy dzisiejszym Placu Młynów już od XVI w. spełniał funkcję arsenału[1]. Tuż przy opisanym

[1] G. Kersten, Zur Geschichte des Brieger Zeughaus, „Brieger Zeitung" nr 280 z 29 XI 1925.

miejscu eksploracji znajdowały się wybudowane w 1743 r. koszary wojskowe, z racji drewnianej konstrukcji zwane Barakami [2]. W latach osiemdziesiątych XVIII w. w miejsce tych koszar wzniesiono murowane, określane jako Małe Koszary lub Grenadierskie — dla odróżnienia od nieopodal położonych tzw. Wielkich Koszar [3], wybudowanych w początkach tego samego dziesięciolecia. Ówczesny brzeski garnizon wojskowy liczył około 2 000 osób [4].

Charakter znalezionych przedmiotów, ich chronologia i lokalizacja uprawdopodobniają przypuszczenie, iż stanowią one pozostałość po stacjonujących żołnierzach.

WIESŁAW FLORKOWSKI, PIOTR KUBOW

[2] K. A. Schmidt, Briegsche Chronik..., Brieg 1845, s. 121 i 189.

[3] K. Schönwälder, Geschichtliche Ortsnachrichten von Brieg und seinen Umgebungen, Zweiter Teil, Brieg 1847, s. 39.

[4] L. Toporowski, Stosunki polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturalne w Brzegu w latach 1675—1807, W: Brzeg. Dzieje. Gospodarka. Kultura. Pod red. W. Dziewulskiego, Opole 1975, s. 158.

CZARNOWĄSY, gm. Dobrzeń Wielki
Stan. E

Teren badań położony jest nad starorzeczem Małej Panwi, obecnie znajdującym się po prawej stronie rzeki, około 300 m od jej współczesnego koryta. Tuż przy stanowisku przebiega droga łącząca Czarnowąsy z Biadaczem.

Stanowisko niszczone przez „dziką" eksploatację piasku, od kilku lat jest nadzorowane i badane ratowniczo przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Opolu [1]. Krótkie prace prowadzone w 1980 roku miały na celu wyeksplorowanie dwóch obiektów odkrytych na profilach ścian wybierzyska (Ryc. 1). Zawartość kulturową tych obiektów stanowiły nieliczne fragmenty ceramiki, przeważnie obmazywanej po wierzchu. W obiekcie nr 7 stwierdzono fragment naczynia zdobiony odciskami paznokciowymi. Treść wypełnisk obu obiektów była podobna i stanowiła ją brunatna próchnica, bogato przewarstwiona soczewkami żółtego piasku. Nie stwierdzono nigdzie ani polepy, ani śladów spalenizny.

Obiekty należy uznać za pozostałości po jamach odpadkowych. Zba-

[1] K. Spychała, Badania osady z okresu wpływów rzymskich w Czarnowąsach gmina Dobrzeń Wielki, Śląskie Sprawozdania Archeologiczne 1976, t. 18, s. 45; tenże, Czarnowąsy, gmina Dobrzeń Wielki, Stan. E, Opolski Informator Konserwatorski 1981, t. I.

dane relikty przynależą do wcześniej badanej wyrywkowo osady produkcyjnej z III w. n.e.

Prace będą kontynuowane w miarę postępu eksploatacji piasku.

STEFAN ŁĘCZYCKI

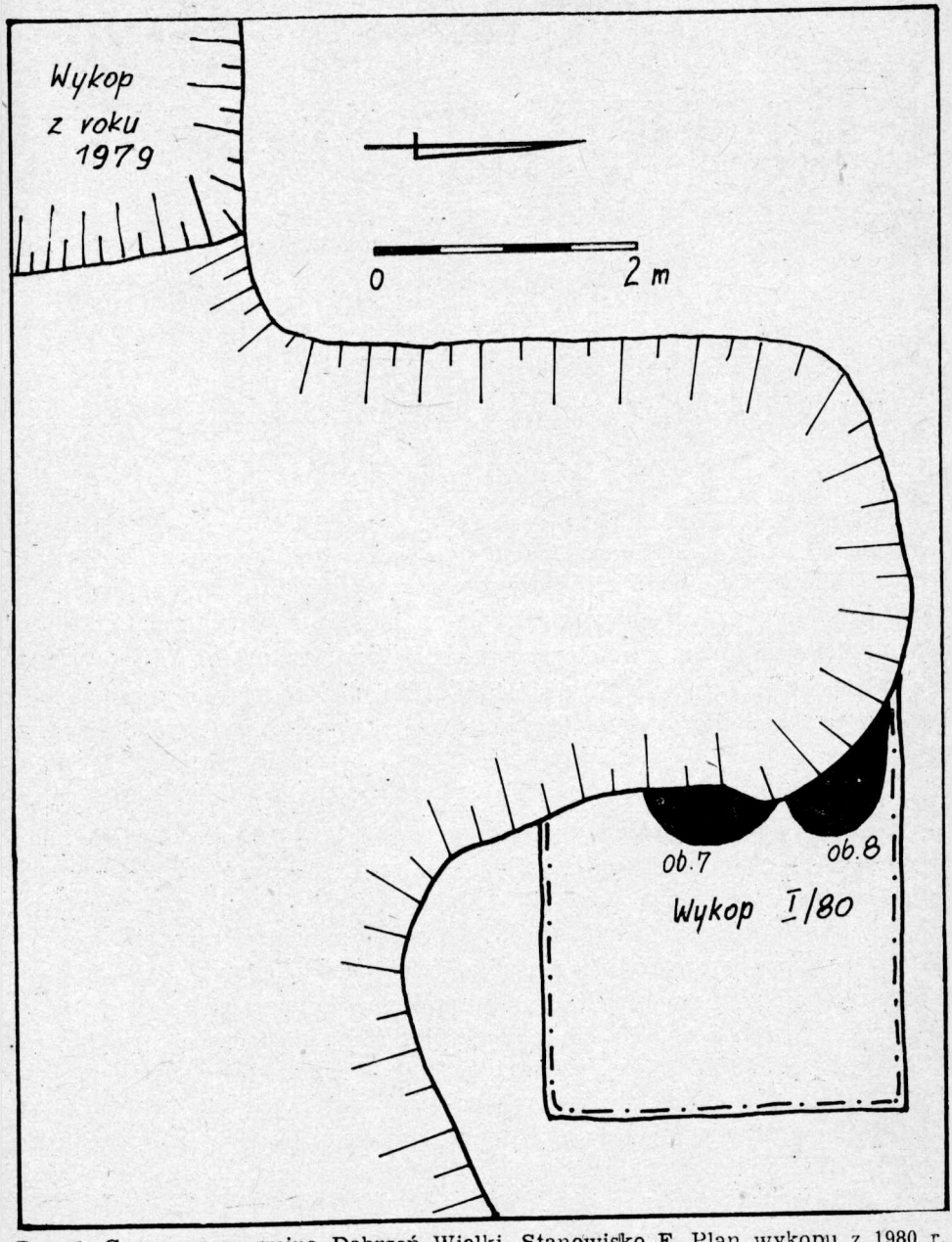

Ryc. 1. Czarnowąsy, gmina Dobrzeń Wielki. Stanowisko E. Plan wykopu z 1980 r.
Rys. S. Łęczycki

CZARTOWICE, gm. Biała
Stan. A

Ryc. 1. Czartowice, gm. Biała. Stanowisko A. Położenie stanowiska
Rys. J. Hęciak

Stanowisko położone jest w odległości około 200 m na północny-wschód od drogi Golczowice-Czartowice, w obrębie żwirowni ob. Berudy (Ryc. 1). Podczas inspekcji konserwatorskiej przeprowadzonej w maju 1981 roku stwierdzono występowanie w profilu żwirowni obiektów archeologicznych. W czerwcu pracownice Działu Archeologii Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu Elwira Holc i Ewa Matuszczyk przeprowadziły ratownicze badania wykopaliskowe. Był to drugi sezon badań na tym stanowisku. Wcześniejsze, w trakcie których wyeksplorowano dwa obiekty, zostały przeprowadzone w 1968 r. przez Lucynę Szadkowską.

Badania przeprowadzone w obrębie dwóch wykopów w wymiarach: wykop I: 12×2 m, wykop II: 1,6×1,5 m, usytuowanych wzdłuż zachodniej krawędzi żwirowni (Ryc. 2). Odsłonięto i wyeksplorowano łącznie 7 obiektów, z których 5 było częściowo zniszczonych eksploatacją żwiru. Wystąpiły one bezpośrednio pod warstwą orną o grubości 20—30 cm. Z uwagi na słabą czytelność górnych zarysów wypełnisk uchwycono je dopiero na głębokości 40 cm od współczesnej powierzchni użytkowej. Głębokość obiektów nie przekraczała 1 m. Wypełniska wszystkich jam były podobne, składały się ze żwiru z piaskiem, z większą lub mniejszą domieszką próchnicy. Funkcja ich jest trudna do określenia, a nieliczny materiał ceramiczny znaleziony w wypełnisku obiektu 7 i w warstwie ornej datuje stanowisko na okres wpływów rzymskich.

ELWIRA HOLC, EWA MATUSZCZYK

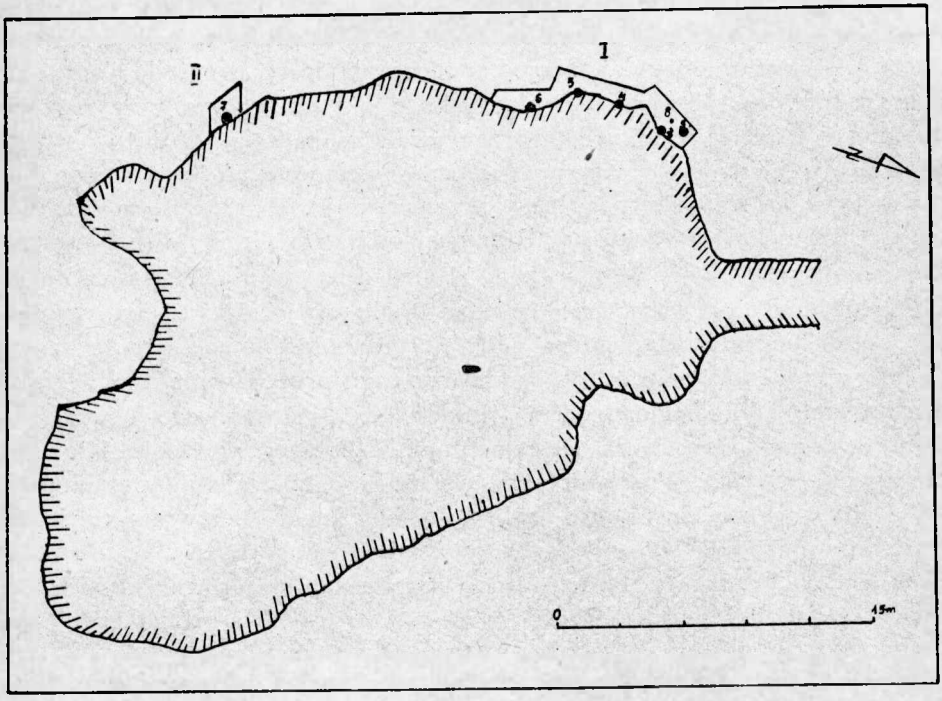

1 – 1 — 2 – 3

Ryc. 2. Czartowice, gm. Biała. Stanowisko A. Żwirownia z zaznaczonymi wykopami. 1 — obiekty; 2 — granica wykopów; 3 — krawędź żwirowni.
Rys. J. Hęciak

DANIEC,
gm. Chrząstowice
Teren nowego
cmentarza parafialnego

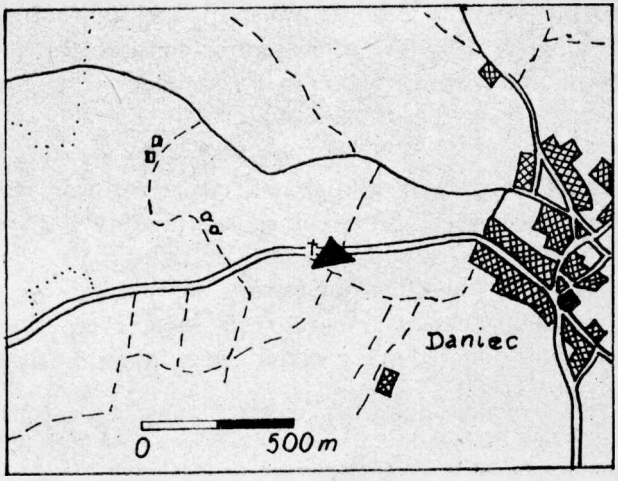

Ryc. 1. Daniec, gm. Chrząstowice. Teren nowego cmentarza parafialnego. Szkic sytuacyjny stanowiska.
Rys. K. Spychała

Stanowisko znajduje się około 750 m na zachód od środka wsi, przecięte jest szosą Daniec — Dąbrowice (Ryc. 1). Według danych archiwalnych z okresu międzywojennego[1], podczas budowy drogi do Dąbrowic odkryto na tym obszarze cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich. W 1963 r. Lucyna Szadkowska przeprowadziła badania sondażowe, koncentrowały się one głównie po północnej stronie istniejącej szosy. Natrafiono tu na ślad chaty kultury przeworskiej[2]. W 1980 r. na wniosek parafii Rzymsko-Katolickiej w Raszowej i Urzędu Gminy Chrząstowice, zaakceptowany przez Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego, Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu podjął decyzję udostępnienia części terenu uznanego za zabytek (po południowej stronie szosy) na nowy cmentarz parafialny, pod warunkiem przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych. W dniach od 29 sierpnia do 1 września 1980 r. archeolodzy Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu Klemens Macewicz i Sylwia Wuszkan, przy współpracy kilkunastu mieszkańców wsi Daniec, którzy przystąpili do pracy społecznie — bez wynagrodzenia, wykonali niezbędne wykopy zwiadowczo-kontrolne (Ryc. 2) i zabezpieczyli odsłonięte obiekty. Badany teren rozpoznano siecią krzyżowych wykopów kontrolnych o szerokości 1 m, z których dwa równoległe usytuowane były w linii północ — południe, a trzeci poprzeczny w linii wschód — zachód. Szeroką płaszczyzną przebadano obszar przewidziany pod budowę kaplicy cmentarnej o powierzchni około 49 m^2. Stratygrafia wszystkich wykopów była podobna. Warstwa orna o grubości od 13 do 22 cm zawierała niezbyt liczne ułamki naczyń glinianych kultury łużyckiej. Poniżej zalegała warstwa piasku i drobnego żwiru lekko zanieczyszczona próchnicą, jej grubość od 7 do 11 cm, pod nią występował zwarty piasek i żwir calcowy zawierający obiekty.

W wykopie pod kaplicę ujawniono ślady kulturowe w postaci 3 jam gospodarczych, 2 obiektów o nieokreślonej funkcji i 1 śladu po słupie. W odległości 11 m na południe od południowo-zachodniego naroża wykopu pod kaplicę odkryto i przebadano ślad najprawdopodobniej paleniska.

Materiał zabytkowy towarzyszący powyższym obiektom w postaci ułamków naczyń glinianych reprezentował wyłącznie kulturę łużycką. Pozostałe wykopy kontrolne nie ujawniły żadnych znalezisk.

Powyższe wyniki badań wykazały, że ślady osadnicze w postaci szczątków obiektów zachowały się jedynie we wschodniej części terenu przeznaczonego na cmentarz, a więc w partii stosunkowo najmniej zagrożonej lokalizacją grobów, gdyż planuje się tu posadowienie kaplicy,

[1] Archiwum Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu.

[2] L. Szadkowska, Osada kultury przeworskiej w Dańcu, pow. Opole, W: Terenowe badania archeologiczne na Opolszczyźnie w 1963 r., Opole 1964, s. 23—24.

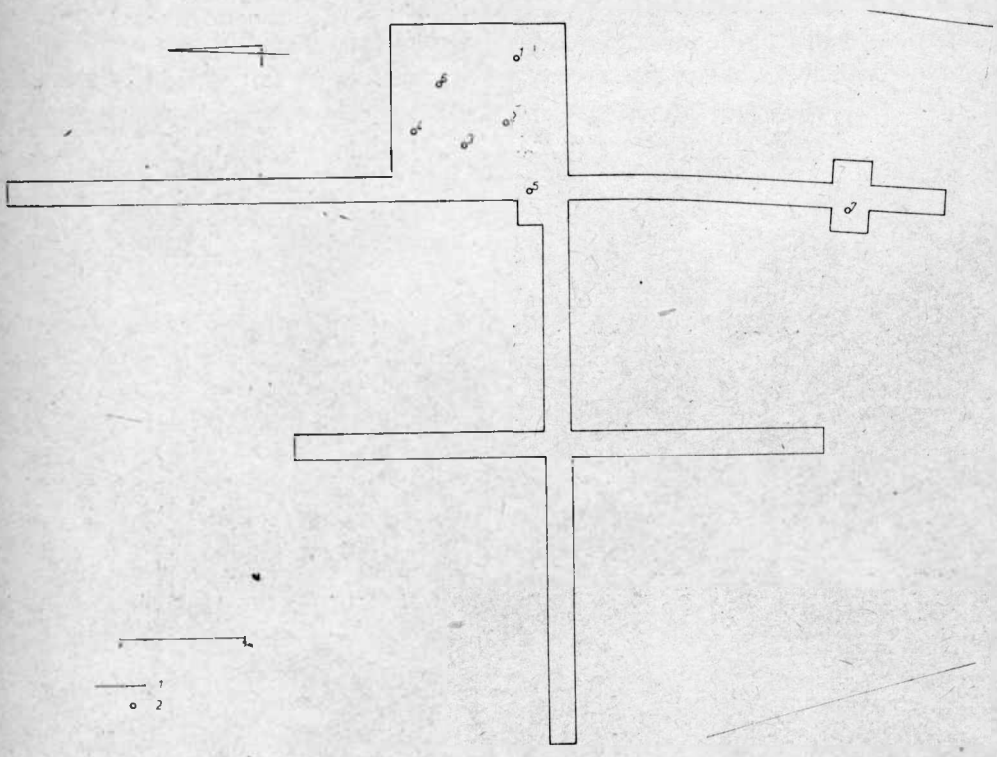

Ryc. 2. Daniec, gm. Chrząstowice. Teren nowego cmentarza parafialnego. Plan ogólny wykopów. 1 — granice wykopów; 2 — obiekty.
Rys. S. Wuszkan

zaś plac wokół niej pozostanie wolny. Mimo małego prawdopodobieństwa znalezisk na pozostałym terenie, uzgodniono z proboszczem Parafii w Raszowej, iż każde ewentualne odkrycie archeologiczne zostanie niezwłocznie zgłoszone Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w Opolu.

SYLWIA WUSZKAN

GŁOGÓWEK, gm. loco
Zamek górny

Przedmiotem badań był dziedziniec oraz teren podzamcza zamku górnego w Głogówku. Badania były prowadzone przez Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską PKZ Oddział Wrocław na zlecenie Dyrekcji Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Nysie w 1977 roku systemem wykopów szeroko przestrzennych, których łączna powierzchnia wyniosła

1100 m^2. Wynikiem badań było odkrycie na terenie dziedzińca zamku górnego całej dolnej kondygnacji czworokątnej wieży kamiennej o wymiarach 8,65×12,40 m, zaopatrzonej w narożne przypory przekątniowe (Ryc. 1). Budowla posadowiona jest bezpośrednio na gliniastym calcu

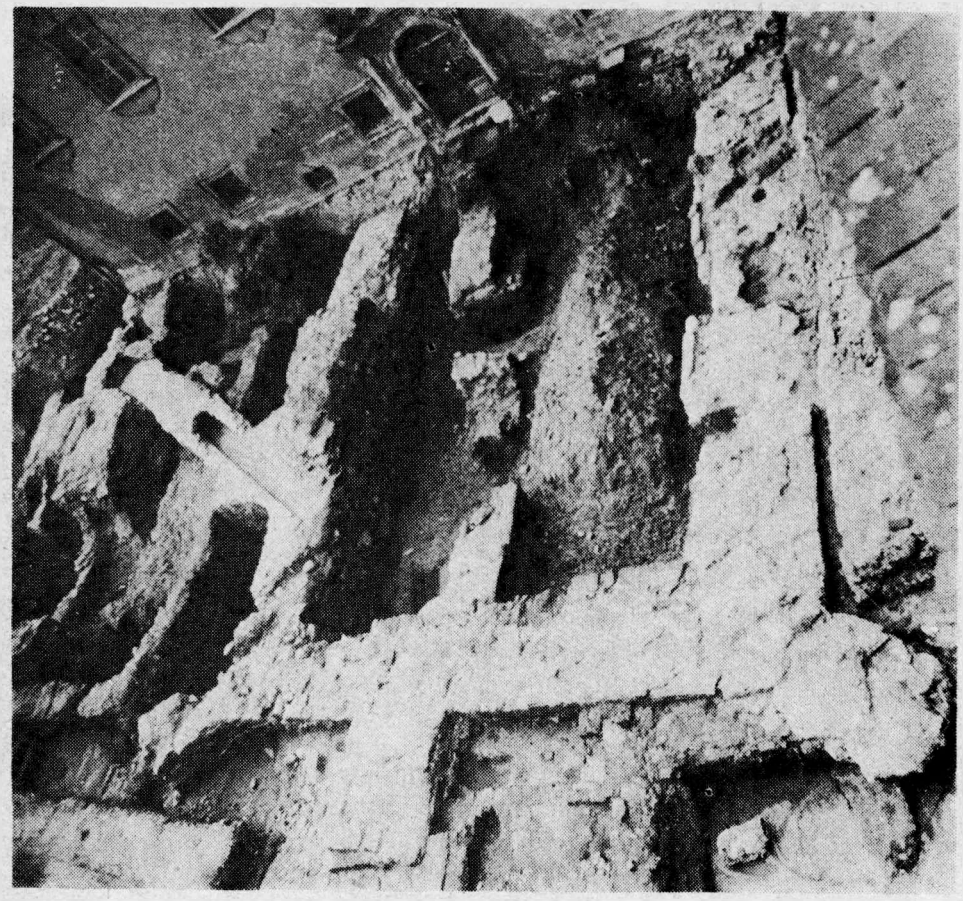

Ryc. 1. Głogówek, gm. loco. Dziedziniec Zamku Górnego. Widok ogólny od strony południowo-wschodniej odkrytych obiektów na terenie dziedzińca Zamku Górnego.

Fot. J. Romanow

i posiada wysokość zachowaną do 2,70 m. Poziom po stronie wewnętrznej budowli opadał około 1—1,50 m poniżej posadowienia obiektu, co wskazuje, że odkryta wieża pierwotnie obwiedziona była dookolną fosą i w związku z tym w swoim czasie stanowiła samodzielną budowlę wolnostojącą typu wieży mieszkalnej na gródku stożkowatym. Uzyskany materiał ceramiczny datuje wieżę na przełom XIII/XIV w. Od strony północnej i wschodniej stwierdzono dobijające lub stojące w pewnym

odstępie od wieży elementy budowli ceglanej o wątku gotyckim, częściowo zniszczonych w trakcie budowy obecnego zamku. Odkryte elementy budowli ceglanej stanowią drugi etap rozbudowy badanego obiektu. Chronologicznie odpowiada on panowaniu książąt opolskich (XIV/XV w.), którzy w tym czasie według istniejących źródeł zakładają w Głogówku swoją drugą rezydencję. Prawdopodobnie w tym czasie następuje zabudowa wewnętrzna wieży. Trzecia faza rozbudowy zamku wiąże się ze wzniesieniem tzw. sali książęcej, która dobija do zewnętrznego muru gotyckiego od strony południowej wieży (Ryc. 2). Sala książęca jest już budowlą renesansową o wymiarach 8,00×30 m.

JERZY ROMANOW

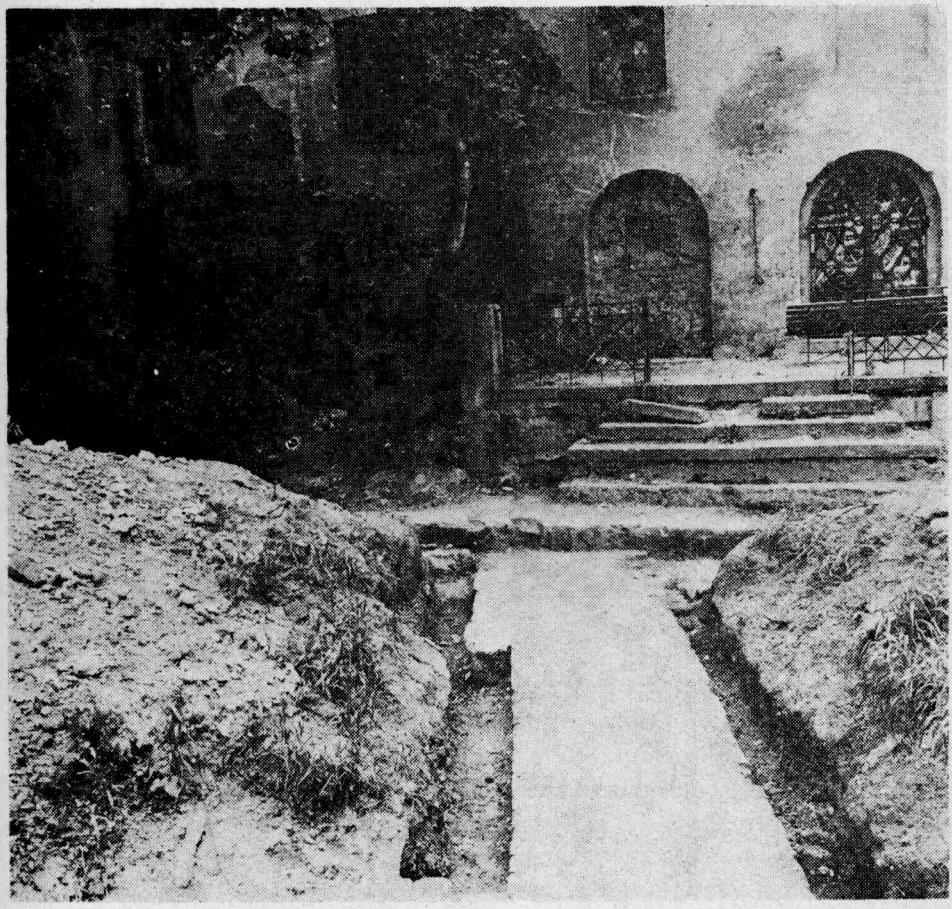

Ryc. 2. Głogówek, gm. loco. Sala Książęca. Zachodni odcinek muru fundamentu „Sali Książęcej". Na dalszym planie ściana południowa skrzydła południowego obecnego zamku.

Fot. J. Romanow

GŁOGÓWEK, gm. loco
ul. Mickiewicza

W styczniu 1981 roku odkryte zostały ciekawe sklepienia piwnic i fundamenty kamieniczek mieszczańskich w wykopach budowlanych w Rynku i przy ul. Mickiewicza w Głogówku. W lutym i w marcu fotograf Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu wykonał inwentaryzację fotograficzną tych znalezisk (Ryc. 1).

Ryc. 1. — Głogówek. Rynek — sklepienia piwnic i fundamenty kamieniczek.
Fot. M. Maruszak

W kwietniu 1981 roku archeolodzy Biura Dokumentacji Zabytków zajęli się bliższym rozpoznaniem nawarstwień kulturowych, zlokalizowanych przy narożu południowo-wschodnim wykopu przy ul. Mickiewicza (Ryc. 2). Stwierdzono, że zalegają one na złożu pierwotnym, nie są zaburzone i na głębokości od 0,80 do 2,25 m zawierają średniowieczną warstwę kulturową (Ryc. 3), datowaną obficie występującym materiałem zabytkowym. W górnych partiach tworzyła ją poza próchnicą i gliną, mierzwa, liczne szczątki drewna i spalenizna. W dolnych dominowały glina, próchnica i żwir. Niektóre fragmenty drewna miały ślady obrobienia. Przeważały odpady ciesielskie, kora, obrzynki i wióry. Wyróżnio-

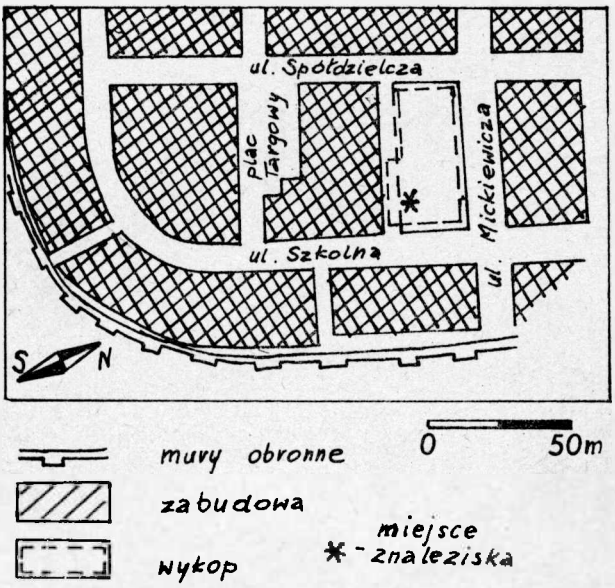

Ryc. 2. — Głogówek. Ul. Mickiewicza — lokalizacja stanowiska. Rys. K. Spychała

no wśród nich brzozowe, dębowe i sosnowe. W płatach mierzwy dobrze zachowały się liście dębu, buka i klonu. W dużej ilości występowały zwitki kory brzozowej, łupiny orzechów laskowych, pestki owoców.

W skład bogatej zawartości kulturowej wchodziły ułamki naczyń glinianych (Ryc. 4), kości zwierzęce, łuczywa, polepa, kilka fragmentów silnie skorodowanych przedmiotów żelaznych oraz bardzo liczne, zwłaszcza w części przydennej warstwy skrawki skóry.

Za celec uznano ilastą warstwę barwy jasnosiwej, której niestety nie udało się kontrolnie przekopać głębiej z uwagi na obecność wody gruntowej. W obrębie warstwy nowożytnej, oddzielającej kulturową od nawierzchni współczesnej ulicy, znaleziono ceramikę nowożytną, datowaną na XVI—XVIII wiek.

KLEMENS MACEWICZ, KRZYSZTOF SPYCHAŁA

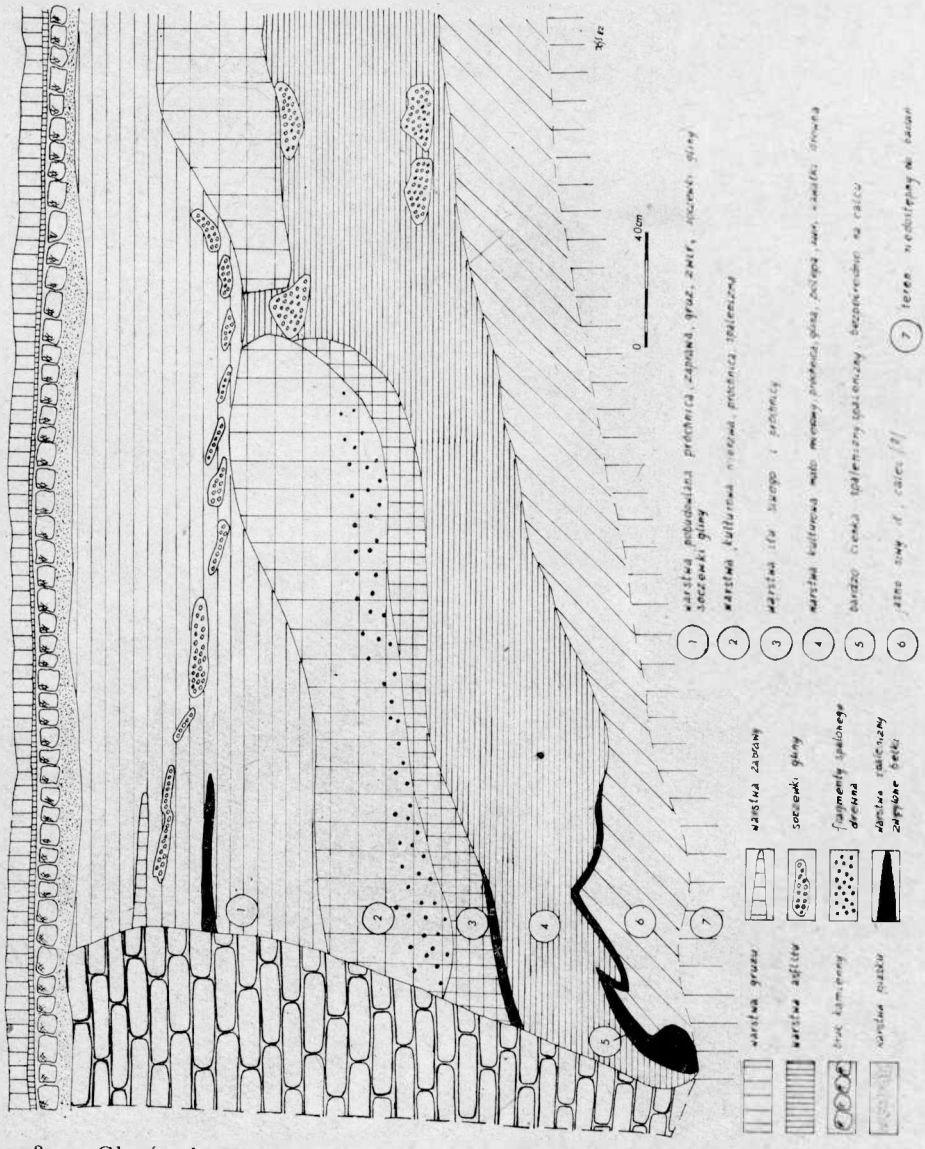

Ryc. 3. — Głogówek. Ul. Mickiewicza — profil nawarstwień kulturowych w wykopie budowlanym.

Rys. K. Spychała

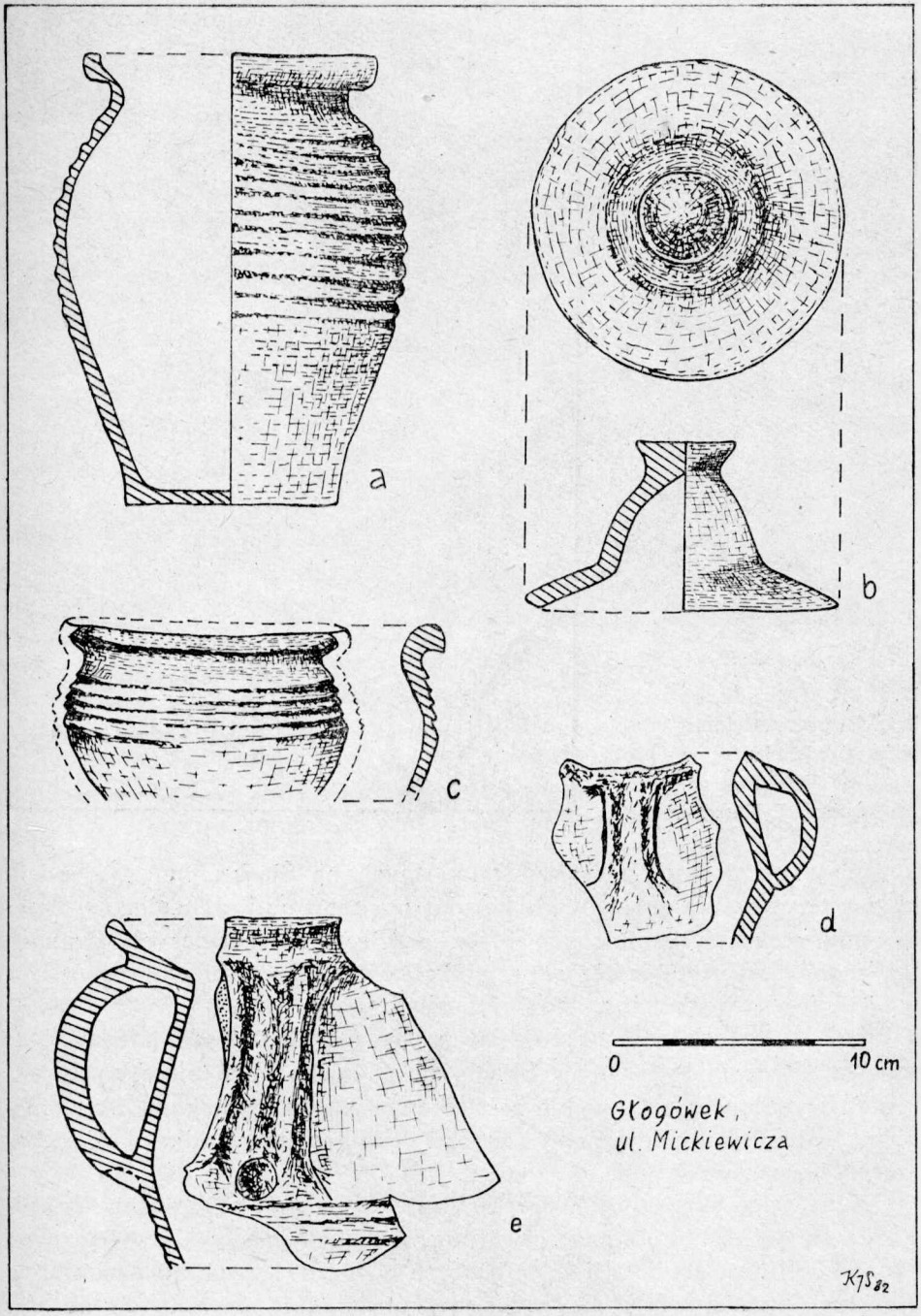

Ryc. 4. — Głogówek. Ul. Mickiewicza — fragmenty ceramiki z warstwy kulturowej. Rys. K. Spychała

GŁUCHOŁAZY, gm. loco
Szyby i płuczki
po eksploatacji złota

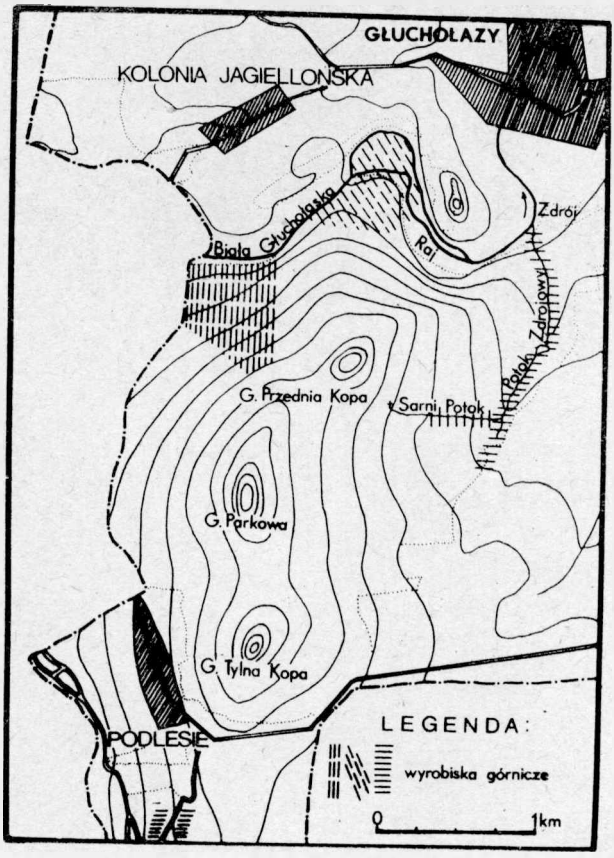

Ryc. 1. Głuchołazy, gm. loco. Rozmieszczenie wyrobisk górniczych w rejonie Głuchołaz.
Rys. J. Kaźmierczyk

Dzieje eksploatacji piasków złotonośnych na Śląsku budzą od wielu lat zainteresowanie geologów, historyków, a ostatnio i archeologów. Dzięki temu większość istniejących w średniowieczu pól górniczych, zwanych też zagłębiami złota, została już zlokalizowana i częściowo rozpoznana w drodze oglądu geologicznego i archeologicznego.

Jedno z owych pól znajduje się w Górach Opawskich między Głuchołazami a wsią Pokrzywna. Składa się na niego kilka mniejszych jednostek wydobywczych, zwykle ześrodkowanych nad potokami i strumieniami. Z reguły współwystępują z nimi grupy szybów i odkrywek o charakterze rozpoznawczym.

Najbardziej okazale, głównie ze względu na stan zachowania, przedstawia się jednostka obejmująca swoim zasięgiem masyw Góry Parkowej i jego najbliższą okolicę (Ryc. 1). Dobrze widoczne tu relikty działalności górniczej przedstawiają się w postaci niezupełnie zasypanych szybów (Ryc. 2), kilkumetrowej wysokości hałd płonnego nadkładu, głębokich wyrobisk w miejscu działek górniczych eksploatowa-

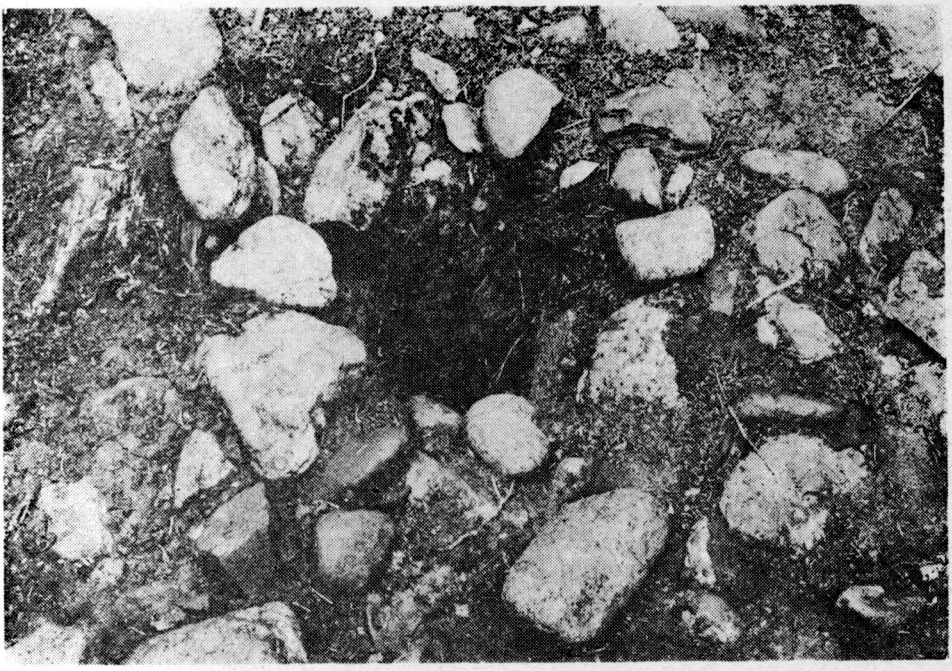

Ryc. 2. Głuchołazy, gm. loco. Otwór po zamocowanym żurawiu.
Fot. R. Sierka

nych systemem odkrywkowym, tam zbiorników wody służącej do przemywania piasków zawierających kruszec, potoków nad którymi płukano złoto oraz ciągów strumieni, w których stały płuczki. Całości dopełniają szyby poszukiwawcze za kruszcem oraz drążone w miejscach już dawniej wyeksploatowanych w nadziei pozyskania przeoczonych okruchów i zapewne owianych legendą obfitych znalezisk żółtego metalu.

Przedstawione wyżej rezultaty pierwszego oglądu skłoniły nas do przeprowadzenia szczegółowej inwentaryzacji działalności górniczej tej jednostki. Wykonała ją Katedra Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego na zlecenie Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu w latach 1977—1979. Nadto w celu wyjaśnienia głębokości zalegania warstwy piasków złotonośnych i jej miąższości, konstrukcji szybów, sposobów eksploatacji górniczej i położenia płuczek przeprowadzono w kilku punktach odpowiednie badania wykopaliskowe. Wyniki inwentaryzacji i badań spożytkowane zostały w 1979 r. przez Miejską i Gminną Radę Narodową w Głuchołazach do ustawienia w terenie tablic informacyjnych o zachowanych reliktach wyrobisk, szybów i płuczek, dzięki czemu teren ten włączony został do rejestru dóbr kultury narodowej. Stał się także swego rodzaju skansenem wysiłku górniczego z XI—XIV w., a ze względu na swe po-

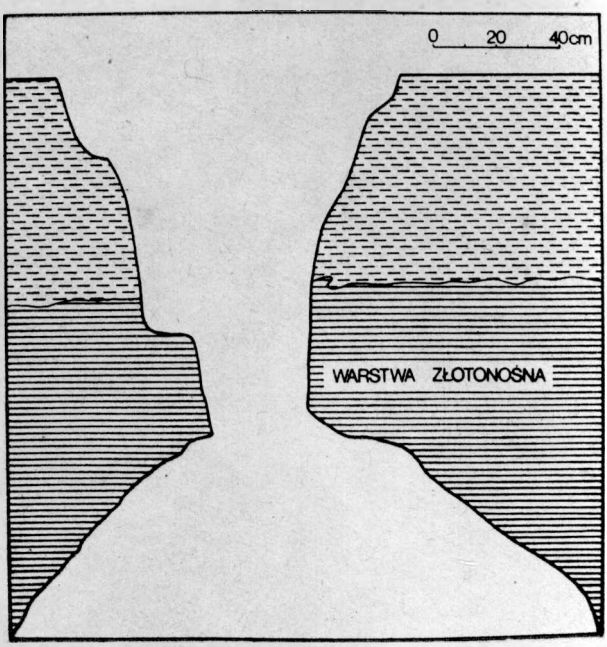

Ryc. 3. Głuchołazy, gm. loco. Przekrój przez szyb nr 1 odkryty na Przedniej Kopie.
Rys. J. Kaźmierczyk

łożenie terenem często i licznie zwiedzanym przez turystów przebywających w Górach Opawskich.

Według wszelkiego prawdopodobieństwa początkowo eksploatacją górniczą objęte zostały wychodnie warstwy złotonośnej, obmywane wodami rzeki Białej Głuchołaskiej i jej dopływów. Taki tok postępowania wydaje się być najbardziej naturalny, generalnie jest on też poświadczony ciągami odkrywek. Z czasem, po ich wyeksploatowaniu zaczęto iść za warstwą, w tym celu trzeba było zdjąć jałowy nadkład. Początkowo jego miąższość była nikła, a zatem przysparzała mało kłopotu, w miarę posuwania się ku przodowi stale jednak wzrastała, wzrastały też koszty robocizny. Próg opłacalności w Głuchołazach stanowił co najmniej 10-metrowej grubości nadkład zbudowany głównie z gliny. W skali Śląska miąższość ta należy do największych, co zdaje się wskazywać na równomierne i liczące się ekonomicznie nasycenie żółtym metalem warstwy złotonośnej. Nadkład zdejmowano przy pomocy łopat z drewna okutych żelazną blachą, zaś urobek wynoszono w koszach i sypano zeń na terenie już wyeksploatowanym kilkumetrowej wysokości kopce głównie nad brzegiem rzeki. W ten sposób na przestrzeni XII—XIV w. masyw Góry Parkowej uległ znacznym przeobrażeniom. System odkrywkowy eksploatacji, zwłaszcza przy znacznej miąższości nadkładu, wprawdzie był dość pracochłonny, umożliwiał jednak pełny dostęp do warstwy złotonośnej. Jej miąższość przekraczała 2 m. W stropie tej warstwy i w partii środ-

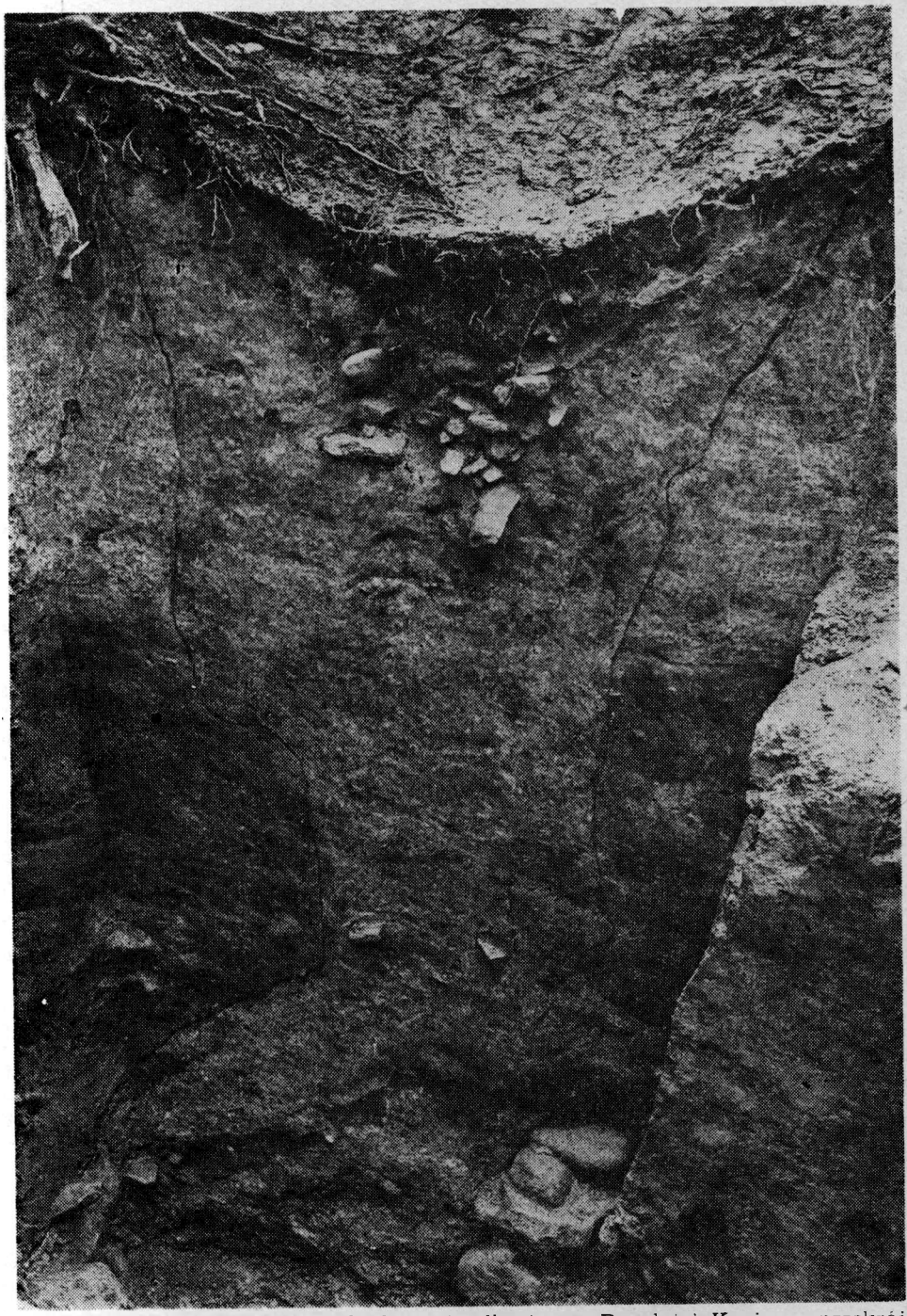

Ryc. 4. Głuchołazy, gm. loco. Szyb nr 1 odkryty na Przedniej Kopie — przekrój.
Fot. R. Sierka

Ryc. 5. Głuchołazy, gm. loco. Wlot do sztolni nad rzeką Białą Głuchołaską.
Fot. R. Sierka

kowej zalegały piaski, żwiry i namuliska, a u spongu również otoczaki, niekiedy o średnicy do 1 m. Penetrację ich otoczenia umożliwiał wyłącznie wyżej przedstawiony system odkrywkowy.

System szybowej eksploatacji piasków złotonośnych w rejonie Głuchołaz poświadcza co najmniej kilkaset szybów. Był on doraźnie tańszy, stwarzał też możliwość szybkiego dotarcia do poszukiwanego złoża. I dlatego oba systemy — odkrywkowy i szybowy — mogły i funkcjonowały równocześnie, zwłaszcza w warunkach ku temu sprzyjających. Spośród owych kilkuset szybów jeden zbadany został w całości, zaś pięć innych rozpoznano częściowo. Nasze możliwości techniczne były dość ograniczone i dlatego szyb wytypowany do eksploracji był stosunkowo płytki. Jego głębokość sięgała 5 m. Dolną partię tego szybu stanowiła obszerna komora o średnicy 5—5,5 m, wysoka na prawie 2 m (Ryc. 3, 4). Nieznaczna głębokość szybu dopuszczała możliwość ręcznego podawania w kuble urobku na powierzchnię. W innych, głębszych szybach, wyciągano go przy pomocy żurawia. Ze względu na sypką strukturę złoża, w którym

drążono szyby, ściany i komory obudowywano drewnem, zaś teren przyległy wykładano bloczkami kamieni. Po wyeksploatowaniu szyb był zasypywany jałowym nadkładem z innych w pobliżu drążonych.

Realia związane z przemywaniem piasków złotonośnych występują w wielu punktach Góry Parkowej, najczytelniej zachowały się one nad Sarnim Potokiem, gdzie po dziś dzień przetrwała także tama zbiornika na wodę służącą do płukania urobku w płuczkach zlokalizowanych poniżej tamy. W dobrym stanie zachowania prezentują się także relikty urządzeń płuczkarskich na zachodnim zboczu Przedniej Kopy, a zwłaszcza nad kilku strumieniami. Ich zygzakowate ciągi, przegrodzone progami z bloków kamiennych i skupiska przemytego piasku, stwarzają wrażenie jak gdyby niedawno opuszczonych przez poszukiwaczy złota. W podobnie nienaruszonym stanie zachował się najmłodszy obiekt, a mianowicie sztolnia (Ryc. 5).

Ogólna powierzchnia przetrwałych reliktów robót górniczych koło Głuchołaz wynosi około 40 ha. Sądzimy, że z powierzchni tej wydobyto około 200 000 m^3 złotonośnego piasku. Wprawdzie nie wiemy ile złota uzyskiwano średnio z jednej tony urobku, niemniej szacunkowo można ją ocenić w granicach 1,5—2 g. Ogółem więc ze złoża głuchołaskiego wydobyto około 3 tony złota surowego. W tej sytuacji nie mogą budzić zdziwienia liczne zabiegi wrocławskiego biskupa Wawrzyńca o zwrot kopalni (dołów ze złotem) zabranych mu przez margrabiego Władysława Henryka, brata króla czeskiego Przemysława Ottokara I. Jest to równocześnie (1224 r.) najstarsza wiadomość o eksploatacji złota w Górach Opawskich.

Sądzimy, że inwentaryzacja i badania terenowe nad górnictwem złota w rejonie Głuchołaz — Pokrzywnej będą kontynuowane.

JÓZEF KAŹMIERCZYK

JĘDRYCHOWICE, gm. Branice
Grodzisko II

W latach 1980—81 kontynuowano rozpoczęte w 1978 r. ratownicze badania wykopaliskowe, spowodowane projektowaną budową zapory na Troi. Badania finansowe były przez Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych w Opolu, a prowadzone przez zespół Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie pod kierownictwem prof. dra hab. M. Gedla. W skład ekipy wchodzili: mgr U. Bąk, mgr R. Essen, dr J. Chochorowski i dr M. Parczewski, a od 1981 r. autor prezentowanego komunikatu. W badaniach uczestniczyli studenci archeologii UJ. Prace fizycz-

ne wykonywali studenci innych kierunków, uczniowie szkół średnich, oraz młodzież z domu poprawczego w Raciborzu.

Badania koncentrowały się w pasie szerokości 30 m na osi projektowanej drogi o przebiegu północ-południe i miały na celu:

1) wyjaśnienie sytuacji wewnątrz grodziska w partiach północnej i zachodniej (tu wykonano też przekop 40×5 m o przebiegu wschód-zachód),
2) wyjaśnienie zagadnień związanych z fortyfikacjami,
3) rozpoznanie sytuacji na południowym przedpolu grodziska.

W obu sezonach, obejmujących miesiące letnie (1 lipiec — 27 wrzesień 1980, 1 lipiec — 25 wrzesień i 13—17 październik 1981) przebadano łącznie obszar 3325 m², eksplorując 111 jam i kilkadziesiąt dołków słupowych. Nadmienić należy, że w 1981 r. zrezygnowano z wykorzystania spychacza do usuwania ziemi ornej, co było niezbędne z uwagi na przeprowadzanie szczegółowych obserwacji stratygraficznych w rejonie wału.

Wśród odsłoniętych i wyeksplorowanych obiektów znaczną część stanowiły jamy, związane z kulturą pucharów lejkowatych i będące pozostałością rozległej osady neolitycznej, rozciągającej się po obu stronach cypla wysoczyzny, ograniczonego dolinami strumieni płynących z Lewic i z Jędrychowic, na którego północnym krańcu znajduje się grodzisko. Do pozyskanych materiałów zabytkowych należą liczne ułamki ceramiki oraz pojedyncze narzędzia krzemienne i kamienne.

Większość przebadanych obiektów wiąże się jednak z grupą nowocerekwiańską z wczesnego okresu epoki brązu. Są to jamy gospodarcze różnych kształtów — dominują obiekty owalne lub okrągłe w planie, a stożkowate w przekroju (Ryc. 1). Mniej jest obiektów nieckowatych. W partii północnej grodziska natrafiono na obszar pozbawiony jam, na którym wystąpiły liczne dołki słupowe. Można je wiązać z naziemnymi obiektami (domami mieszkalnymi?). Podobnie na południowym przedpolu grodziska wczesnobrązowe jamy gospodarcze są zgrupowane wokół dwóch czworokątnych obszarów, na których nie występują zagłębione w calec obiekty. Być może wznosiły się tu pierwotnie konstrukcje naziemnych chat.

Wśród materiałów ruchomych pozyskano dużą ilość ułamków ceramiki z naczyń charakterystycznych dla grupy nowocerekwiańskiej — na ogół cienkościennych, z baniastym brzuścem i wywiniętą szyjką (Ryc. 3: 1, 3), a rzadziej też z innych form (Ryc. 3: 2). Znaleziono też liczne narzędzia wykonane z kości zwierzęcych (Ryc. 4: 3, 5, 6), sercowate krzemienne grociki strzał i gliniane przęśliki. Na uwagę zasługują brązowe szpile i brązowy naszyjnik (Ryc. 4: 1, 2, 4, 7). Pozostałe brązowe (lub miedziane?) przedmioty to niekształtne fragmenty drutu lub blaszek.

W sezonie 1980 wykonano szeroki na 2,5 m przekop przez wał i fosę

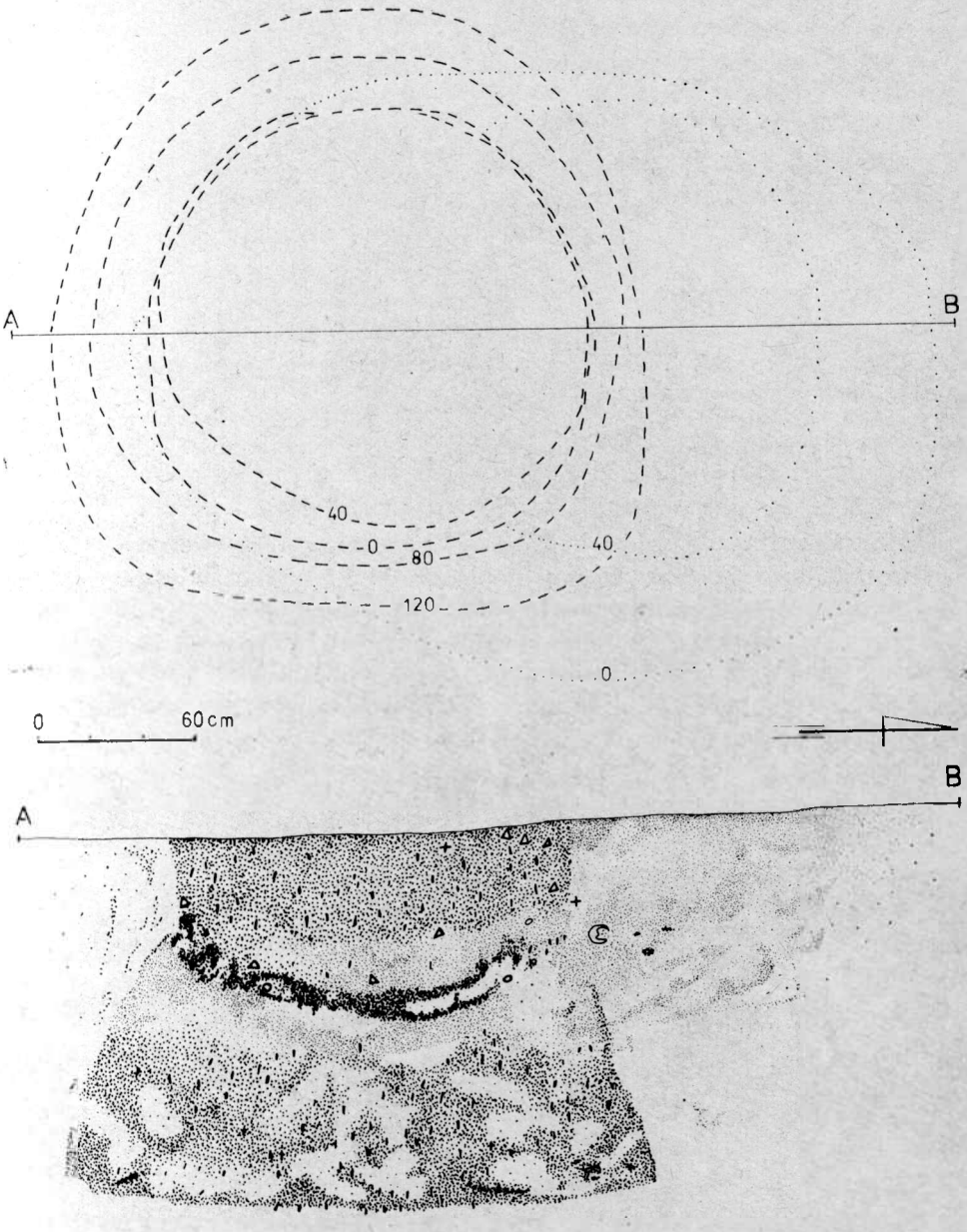

Ryc. 1. Jędrychowice, gm. Branice. Grodzisko II. Obiekt 329 z czytelną stratygrafią: w południową część zasypiska neolitycznej jamy (zasięg zaznaczony linią kropkowaną) wkopana została wczesnobrązowa trapezowata jama (zasięg zaznaczony linią przerywaną).

Rys. U. Bąk

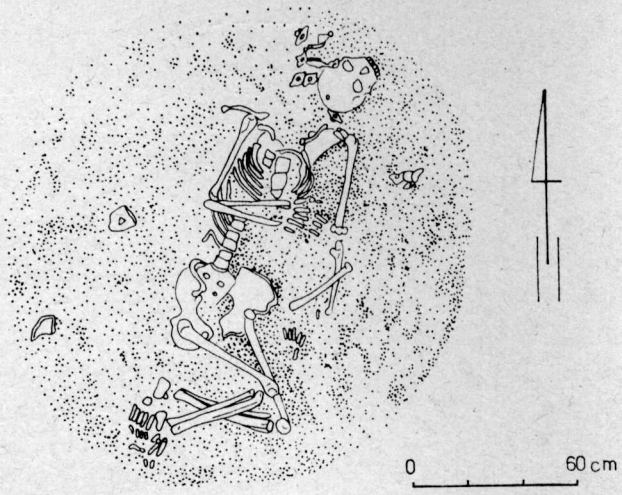

Ryc. 2. Jędrychowice, gm. Branice. Grodzisko II. Obiekt 261 b (grób kobiecy). Rys. U. Bąk

w południowej partii grodziska. Fosa — biegnąca po wewnętrznej stronie wału miała szerokość ok. 10 m i głębokość do 3,5 m (licząc od pierwotnego poziomu powierzchni ziemi). W jej zasypisku stwierdzono kilka warstw, związanych z różnymi fazami destrukcji. Bezpośrednio na piaszczystym dnie fosy leży kilkucentymetrowej grubości poziom węgli z gru-

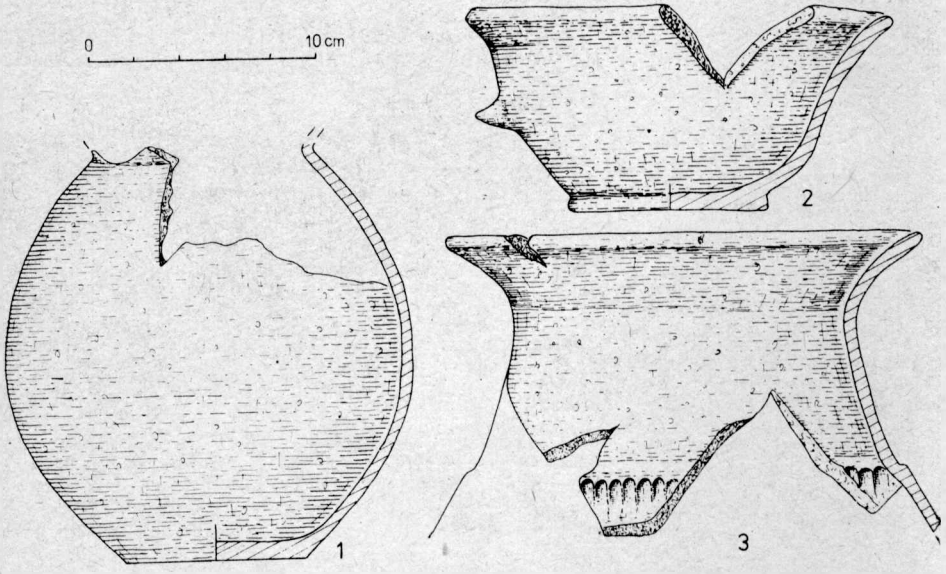

Ryc. 3. Jędrychowice, gm. Branice. Grodzisko II. Zabytkowy materiał ceramiczny z obiektu 363 (1), 345 (2) i 331 (3).

Rys. U. Bąk

dami polepy. Jest on wynikiem zmywania pozostałości bliżej nieokreślonych elementów drewnianych (z konstrukcji założeń obronnych?). Wyżej zalega warstwa przemytego lessu z niewielką ilością piasku, która powstała zapewne wskutek powolnego rozmywania nasypu wału. Kolejna warstwa, to próchnica zawierająca dużą ilość węgli drzewnych (koncentrujących się zwłaszcza po stronie nasypu wału), z grudkami polepy, kamieniami i ułamkami ceramiki. Ku górze przechodzi ona płynnie w warstwę akumulacji materiału zapełniającego stopniowo strop wypełniska fosy, przykrytego grubą warstwą współczesnej próchnicy.

Nasyp wału miał szerokość przy podstawie ok. 5—6 m. Jego resztki są widoczne w postaci warstwy materiału lessowego i lessopodobnego z niewielką domieszką piasku. Warstwa ta przykrywa poziom „starej" gleby zalegającej bezpośrednio na calcu lessowym.

W sezonie 1981 rozpoczęto eksplorację przekroju przez wał o szerokości 5 m oraz poszerzenie wykopu z 1980 r. o dalsze 2,5 m, zbierając przy tym ziemię warstwami naturalnymi i kulturowymi. Umożliwiło to dalsze obserwacje stratygraficzne. Okazało się, że fosa naruszyła wcześniejszą jamę (nr 354), nie zawierającą jednak charakterystycznego materiału zabytkowego. Natomiast pod wałem natrafiono na zasypiska 3 jam (nr 260 b, nr 350, nr 347), w stropie których znajdowała się lessopodobna substancja charakterystyczna dla nasypu wału. Można sądzić, że obiekty te zaprzestano użytkować w niedługim czasie przed rozpoczęciem budowy wału lub wręcz zlikwidowano w związku z jego budową. Bardziej bezpośrednie informacje daje znalezione pod nasypem wału skupisko polepy ze zniszczonego paleniska (nr 363). Palenisko to, zalegające na pierwotnej powierzchni gruntu, musiało być użytkowane tuż przed usypaniem wału, gdyż w innym wypadku uległoby samorzutnej destrukcji. Znajdowało się w nim uszkodzone naczynie charakterystyczne dla grupy nowocerekwiańskiej (Ryc. 3: 1).

Nie stwierdzono żadnych śladów wału po wewnętrznej stronie fosy. Jednak brak obiektów zagłębionych w calec w partiach bezpośrednio przylegających do fosy zdaje się sugerować, że zostawiono tu wolną przestrzeń dla celów obronnych. Interesujące wydaje się w tym aspekcie nagromadzenie brył piaskowca, tzw. „kamienia łamanego", które stwierdzono zarówno na północnym, jak i na zachodnim skraju majdanu, w warstwie kulturowej, zalegającej nad „starą" próchnicą. Być może mamy tu do czynienia ze śladami destrukcji wewnętrznego pasa umocnień, wzniesionych dla bezpośredniego osłonięcia zamieszkałego górnego plateau grodu.

Na południowym przedpolu grodziska, tuż poza wałem, odkryto w jamie (nr 261 b) grób szkieletowy (Ryc. 2). Był to złożony w pozycji skurczonej na boku pochówek kobiety w wieku adultus-maturus (ok. 35 lat),

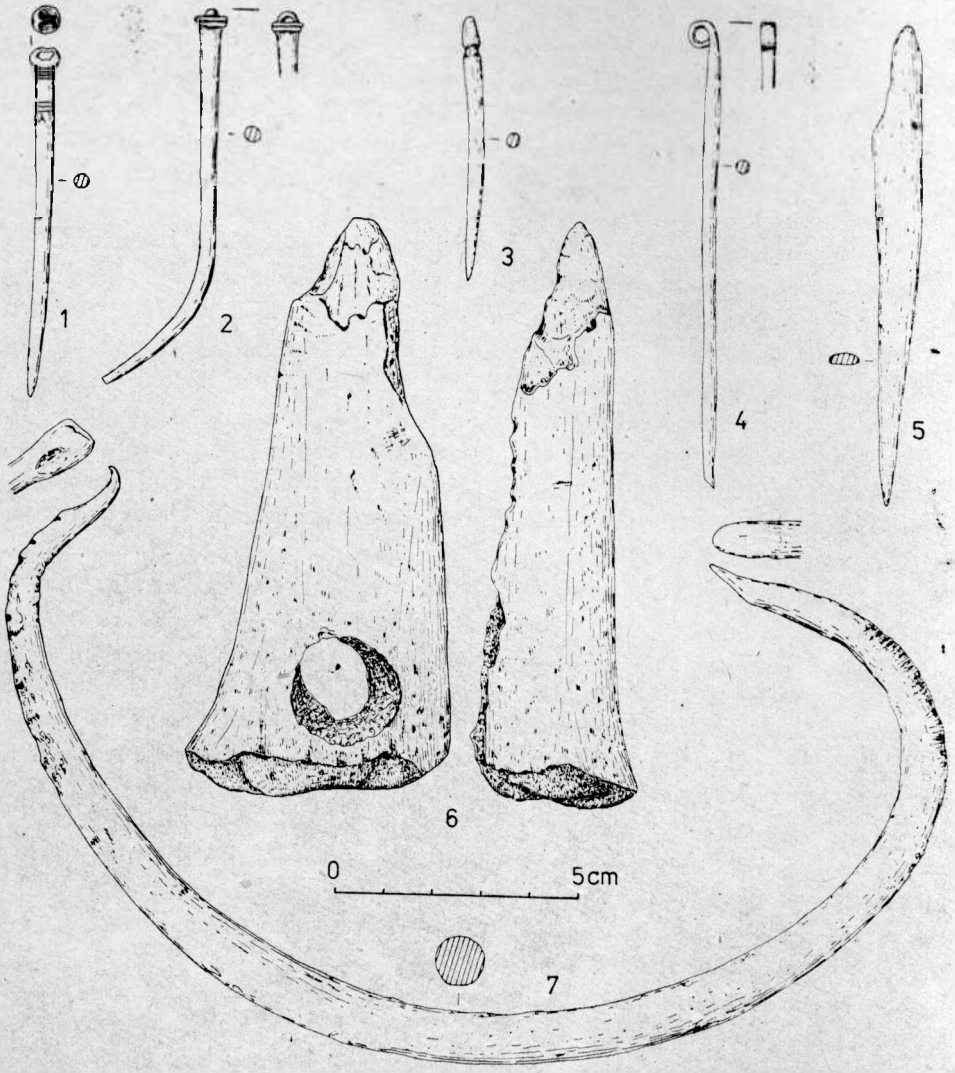

Ryc. 4. Jędrychowice, gm. Branice. Grodzisko II. Materiał zabytkowy z obiektu 362 (1), 285 (2), 329 (3), 152 (4 — wydobyty w sezonie 1979), 343 (5), 312 (6) i z ćwiartki LII/A (7); 1, 2, 4, 7 — brąz lub miedź; 3, 5, 6.

Rys. U. Bąk

nie zawierający wyposażenia. Wstępną analizę antropologiczną przeprowadziła tu mgr B. Szybowicz. Luźne kości ludzkie — jednak bez śladów łupania czy opalania sugerujących kanibalizm — spotyka się na całym obszarze grodziska.

W sezonach 1980—81 uzyskano szereg obserwacji, umożliwiających wyciągnięcie pewnych wniosków odnośnie chronologii. A więc wydaje

się, że osadnictwo grupy nowocerekwiańskiej miało tu 2 fazy. W starszej fazie byłaby to rozleglejsza osada otwarta, którą datować można na młodszy odcinek I okresu epoki brązu (Br A_2), odpowiadający klasycznej fazie kultury unietyckiej. Datującymi zabytkami byłyby tu unietyckie szpile uchate, znalezione w obiektach nr 285 (wewnątrz wału) i nr 362 (na zewnątrz wału) oraz pochodzący z warstwy podglebia (też na południe od wału) zdeformowany naszyjnik kultury unietyckiej (Ryc. 4: 2, 1, 7). W młodszej fazie nastąpiło najprawdopodobniej ufortyfikowanie osady (zasypane przez wał jamy i palenisko z uszkodzonym nowocerekwiańskim naczyniem), która zajęła teraz nieco mniejszy obszar, co jest podkreślone przez koncentrację śladów osadnictwa wewnątrz fortyfikacji. Przypuszczać jedynie można, że tę fazę trzeba datować na przełom I i II okresu epoki brązu (Br A_2/B_1). Nadal nie udało się stwierdzić pewnych śladów osadnictwa z okresów młodszych, niż wczesna epoka brązu.

W sezonie 1980 w północnej partii grodziska natrafiono na ślady nowożytnego wykopu, prawdopodobnie związanego z rozpoznawczymi badaniami B. von Richthofena w latach dwudziestych tego stulecia.

WOJCIECH BLAJER

KIETRZ, gm. loco
Stan. D

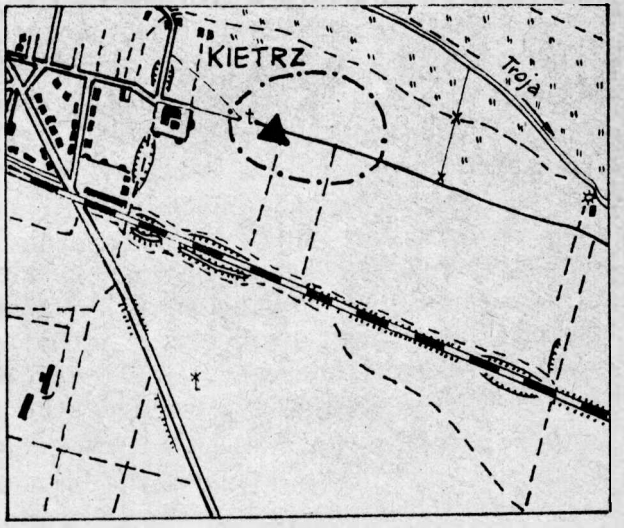

Ryc. 1. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Lokalizacja stanowiska.
Rys. K. Spychała

W okresie od 8 kwietnia do 24 maja 1980 r. kontynuowano konserwatorski nadzór robót prowadzonych przy budowie osiedla mieszkaniowego Kombinatu PGR Kietrz (Ryc. 1). Prace miały charakter inwentaryzacyjno-wykopaliskowy i łączyły się z ratowaniem bardzo dużej osady datowanej na epokę neolitu i wczesne okresy epoki brązu.

Prace archeologiczne w 1980 roku prowadzone były pod kierownictwem autora komunikatu na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu.

Zinwentaryzowano 19 obiektów (nr 101—119), dla których wykonano pełną dokumentację opisową, rysunkową i fotograficzną [1].

Z uwagi na wartość naukową i poznawczą na szczególne wyróżnienie zasługuje obiekt nr 101 (Ryc. 2 — a, c), który okazał się bardzo dobrze zachowaną jamą piecową kultury Chłopice-Veselé. Na spągu obiektu odkryto fragmenty zdobionej amfory (Ryc. 2 — d).

Obiekt 102 (G2) był grobem wojownika (wiek adultus, o silnych cechach śródziemnomorskich) (Ryc. 3). Zorientowany był po linii wschód-zachód i zawierał w sobie dość dobrze zachowane skurczone zwłoki z głową skierowaną w kierunku zachodnim i twarzą w kierunku południowym (Ryc. 4). Na wyposażenie grobu składał się uchaty kubek zdobiony na barku odciskami sznura (Ryc. 3), płaskowypukła płytka łuczniczа ze śladami po rzemiennych troczkach (Ryc. 3 — d i Ryc. 5) oraz wykonany z kła fragment zdobionej nacięciami zawieszki w kształcie miniatury łuku (Ryc. 3 — e i Ryc. 6). Najprawdopodobniej jest to pochówek z późnej fazy kultury Chłopice-Veselé.

Obiekt 113 najcenniejszy na stanowisku D był zniszczoną półziemianką kultury pucharów lejowatych. W jej wnętrzu znaleziono bogaty inwentarz związany z pracownią kamieniarską (wióry, sierpaki oraz inne narzędzia i fragmenty półsurowca) tkacką (trzy przęśliki, dwa ciężarki tkackie). W rumowisku piwnicy zalegały kamienie paleniska, połupane żarna oraz duża ilość polepy konstrukcyjnej przemieszanej ze skorupami z naczyń zasobowych znacznej wielkości.

Z tego obiektu pochodzi najbardziej sensacyjne znalezisko ostatnich lat na Opolszczyźnie. W górnych partiach obiektu znaleziono całe naczynie, będące średniej wielkości amforą, o cylindrycznej szyjce, zaopatrzonej na barku w dwa malutkie uszka. Naczynie koloru czarnego pokryte było białą farbą (rodzaj zewnętrznej polewy). Przy wydobywaniu rozsypało się ukazując we wnętrzu 10 sztuk przedmiotów metalowych. Przedmioty te zalegały w jego wnętrzu ściśle obok siebie, niektóre były nawet ze sobą zlepione. Wśród tych przedmiotów mamy dwie wczesne, płaskie siekierki z lekko profilowanymi bokami, przy czym jedna z nich ma lekko wyodrębnione ostrze (Ryc. 8), natomiast ostrze drugiej jest

[1] Z uwagi na szczupłe siły wykonawcze robót archeologicznych oraz ograniczone przestrzennie możliwości badawcze pełną eksplorację objęto tylko niektóre obiekty.

Ryc. 2. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Obiekt nr 101 — profile; naczynie gliniane. Rys. S. Łęczycki

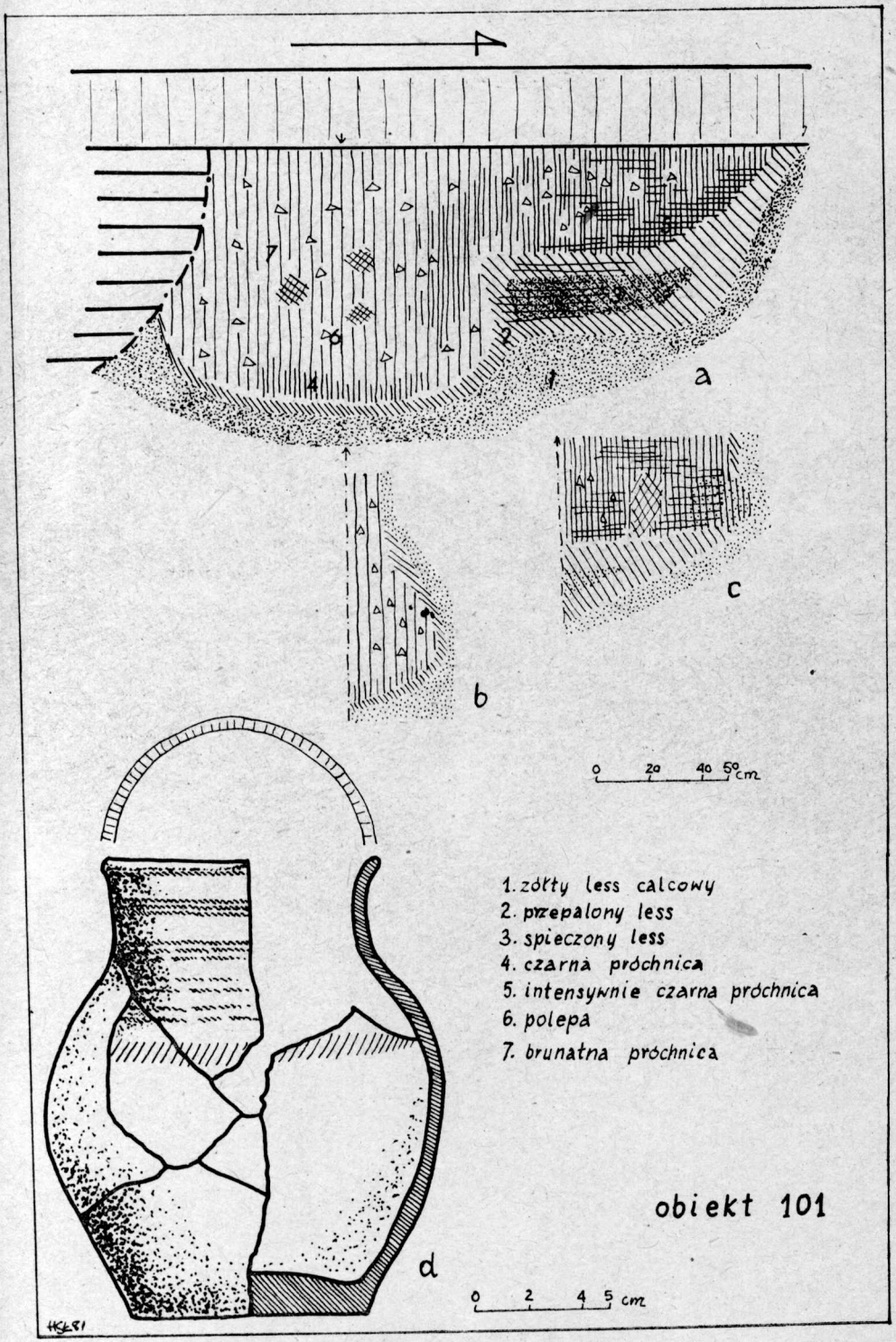
a
b
c
d
0 20 40 50 cm
0 2 4 5 cm
1. żółty less calcowy
2. przepalony less
3. spieczony less
4. czarna próchnica
5. intensywnie czarna próchnica
6. polepa
7. brunatna próchnica
obiekt 101

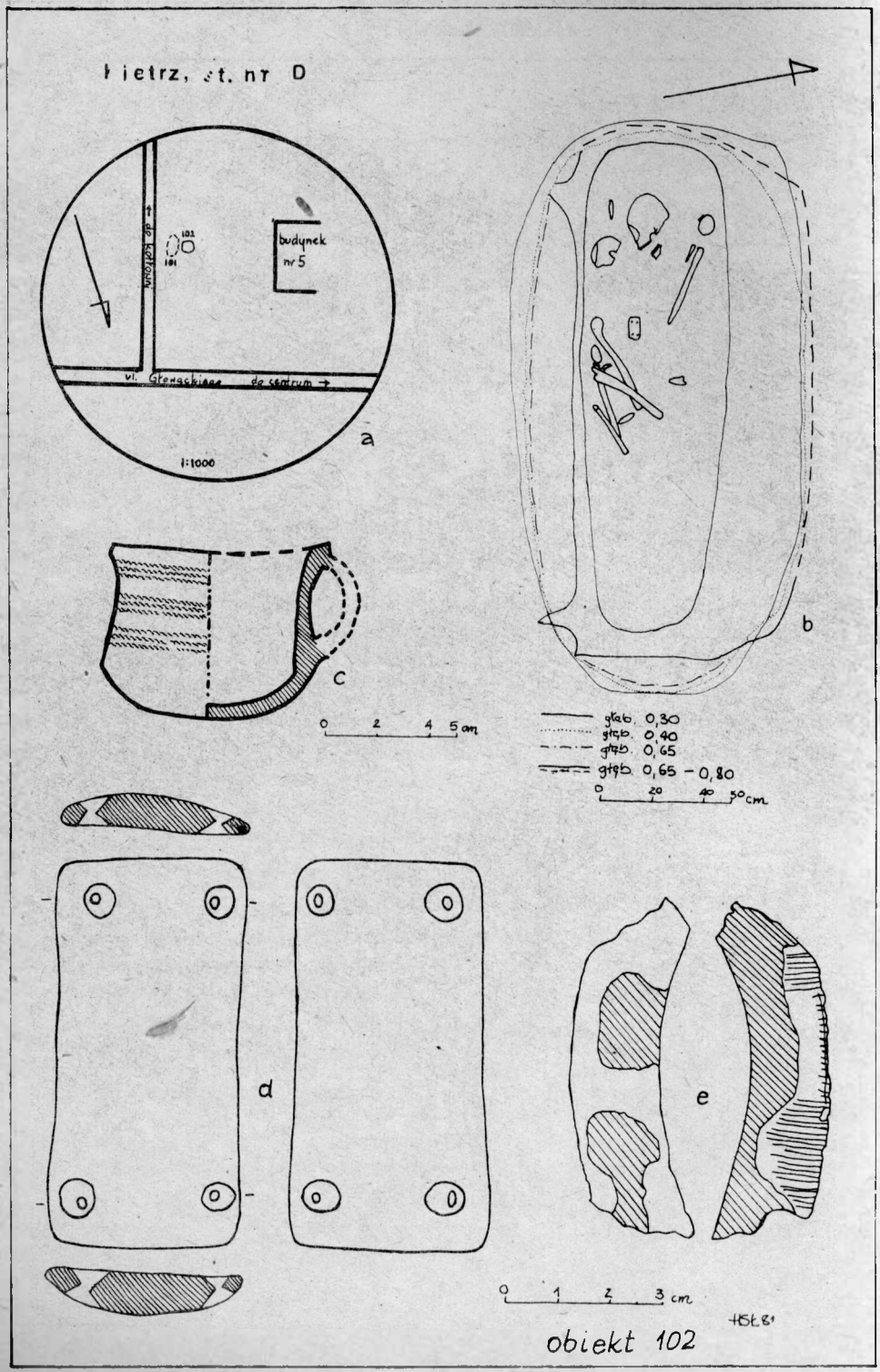
Pietrz, st. nr D
budynek nr 5
ul. Strzelecka
do centrum
1:1000
a
b
c
głęb. 0,30
głęb. 0,40
głęb. 0,65
głęb. 0,65 – 0,80
0 20 40 50 cm
0 2 4 5 cm
d
e
0 1 2 3 cm
obiekt 102

Ryc. 4. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Obiekt nr 102 (grób 2) — widok ogólny
Fot. M. Maruszak

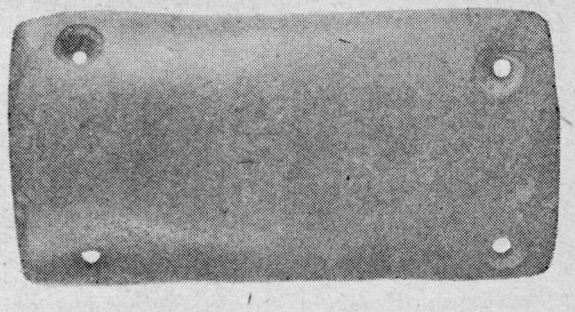

Ryc. 5. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Płytka łucznicza z obiektu 102 (grób 2).
Fot. M. Maruszak

Ryc. 6. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Zawieszka z kła z obiektu 102 (grób 2).
Fot. M. Maruszak

Ryc. 3. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Obiekt nr 102 (grób 2): b — plan grobu, c — naczynie gliniane, d — płytka łucznicza, e — zawieszka z kła.
Rys. S. Łęczycki

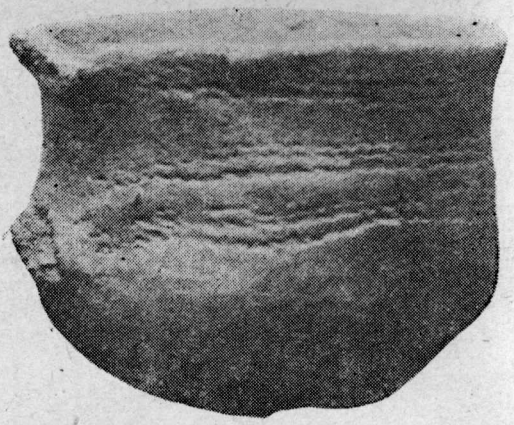

Ryc. 7. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Naczynie gliniane z obiektu 102 (grób 2).
Fot. M. Maruszak

Ryc. 8. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Siekierka z wyodrębnionym ostrzem z obiektu 113.
Fot. M. Maruszak

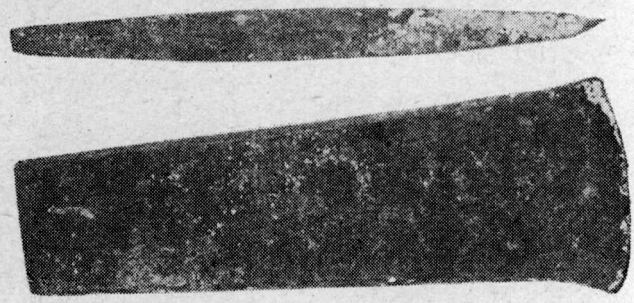

Ryc. 9. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Siekierka z asymetrycznym ostrzem z obiektu 113.
Fot. M. Maruszak

nieco asymetryczne (Ryc. 9). Trzecia siekierka o kształcie prostokątnym, z wyodrębnionym ostrzem, jest przełamana (Ryc. 10). Siedem pozostałych należy do typu środkowoneolitycznych, płaskich siekierek (Ryc. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17) (rodzaj klinów?) przy czym stan części tnących niektórych nie wskazywałby, że mamy do czynienia z półsurowcem czy też tzw. formami handlowymi — prefabrykatami. Tak więc cały skarb liczący dziesięć przedmiotów, w swojej formie bardzo jednorodny łączyłby się z jakimś rzemieślnikiem zajmującym się obróbką drewna. Forma samych przedmiotów wskazuje na bardzo wczesną chronologię zespołu — przełom neolitu i epoki brązu. Należy też podkreślić, że płaskie siekierki nawiązują nawet do środkowej fazy neolitu.

W obiekcie 115, który jest największym obiektem stwierdzonym na stanowisku D obok wielu skorup, polepy i kości, znaleziono kościane szydło dobrze zachowane, dwa sierpaki ze śladami lepiszcza służącego do osadzania ich w oprawie. Obiekt ten był dużą półziemianką o bardzo bogatym uwarstwieniu.

10.

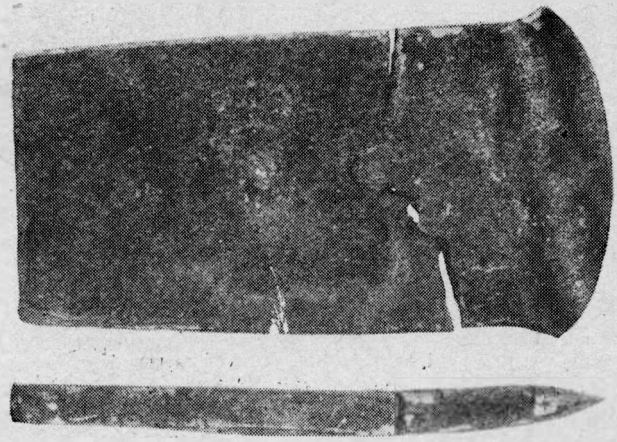

Ryc. 10. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Siekierka o kształcie prostokątnym z wyodrębnionym ostrzem. Fot. M. Maruszak

11.

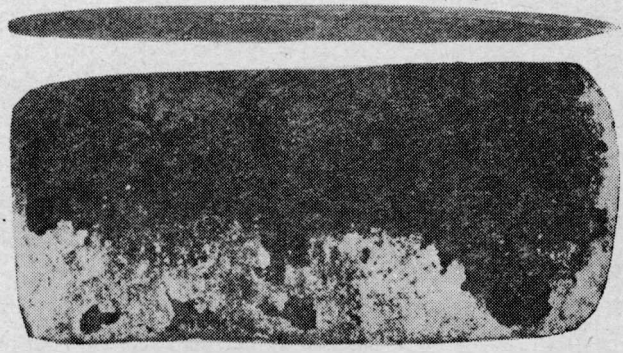

Ryc. 11, 12. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Płaskie siekierki z obiektu 113. Fot. M. Maruszak

12.

13.

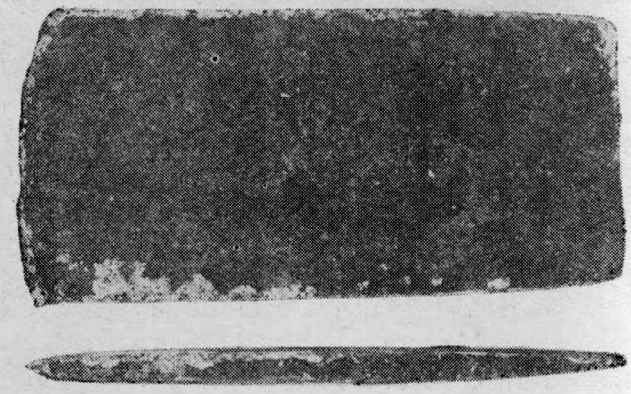

14.

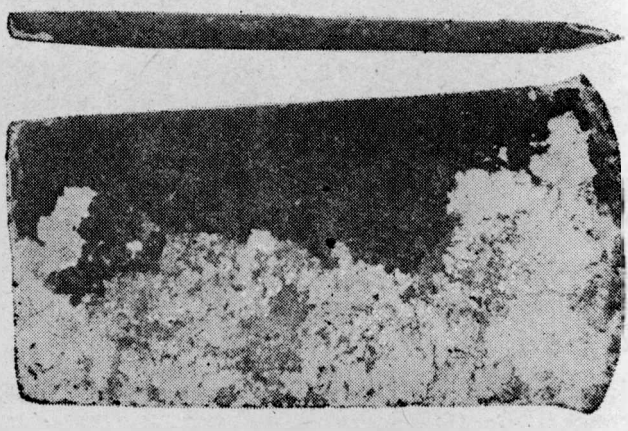

15.

Ryc. 13, 14, 15. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Płaskie siekierki z obiektu 113. Fot. M. Maruszak

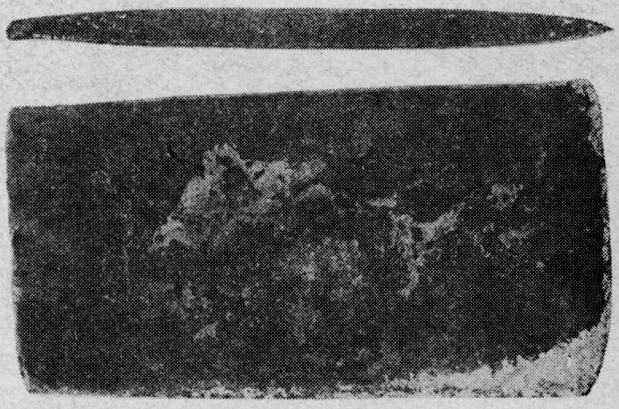

16.

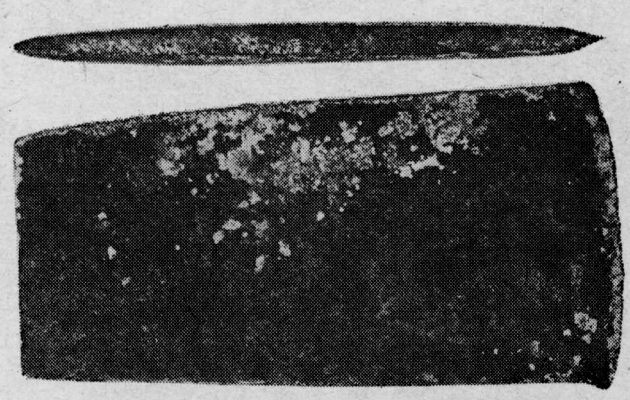

17.

Ryc. 16, 17. Kietrz, gm. loco. Stanowisko D. Płaskie siekierki z obiektu 113. Fot M. Maruszak

Wśród wyeksplorowanych obiektów mamy także do czynienia z naczyniem samotnie tkwiącym w warstwie kulturowej (obiekt 114). Było ono nieco podobne do naczynia, w którym znaleziono skarb siekierek. Miało dno płaskie, ze śladami użytkowania, załom łagodny, dość wysklepiony, szyjkę niską, zwężającą się ku górze. Brzeg niewyodrębniony, cylindryczny, krawędź wylewu ścieniona. Partie brzegowe wygładzone. Na barku w równych odstępach umieszczono cztery rurkowate uszka; na każdym z nich jest lekko wysklepiony plastyczny guzek.

Chronologię można wstępnie określić dla obiektów 101, 102 (G2), 103, 106, 107, 118 — są one związane z przełomem okresu neolitu i epoki brązu. Przy czym obiekty 107—119 są położone blisko siebie, przykryte grubą warstwą kulturową o jednolitym kolorze i przedstawiają sobą najprawdopodobniej pozostałości zniszczonej osady ze schyłku okresu neolitu.

STEFAN ŁĘCZYCKI

KIETRZ, gm. loco
Stan. 1

Systematyczne badania wykopaliskowe na cmentarzysku w Kietrzu (stanowisko 1) zapoczątkowano w 1956 roku. Miały one na celu w miarę możliwości całkowite przebadanie cmentarzyska kultury łużyckiej. W ciągu kolejnych sezonów badawczych sukcesywnie rozkopywano areał cmentarzyska. W 1980 roku ostatecznie zakończono badania w obrębie wczesnołużyckiej prowincji cmentarzyska, użytkowanej w ciągu II i III okresu epoki brązu. Przebadano też peryferyjnie południowo-wschodnią część stanowiska dla ostatecznego wyjaśnienia zasięgu występowania grobów kultury łużyckiej. Celem wyjaśnienia sytuacji panującej na południe od przebadanej strefy stanowiska przeprowadzono badania sondażowe, które nie przyniosły wyników pozytywnych.

Łącznie w 1980 roku przebadano przestrzeń o powierzchni 1 000 m^2 i zbadano 44 różne obiekty archeologiczne (nr 3643—3686). W większości były to groby ciałopalne, które można zaliczyć do wczesnej fazy kultury łużyckiej i datować w przybliżeniu na III okres epoki brązu. Trzy spośród odkrytych grobów (nr 3643, 3662 i 3682) założone były w jamach, w których ustawiono trumny drewniane mieszczące wewnątrz przepalone kości ludzkie oraz wyposażenie w postaci paciorków szklanych, szpili kościanej czy guzika brązowego. Groby powyższe, typowe dla wczesnołużyckiej części cmentarzyska w Kietrzu, określane bywają mianem grobów typu kietrzańskiego. Pozostałe pochówki wczesnołużyckie to były małe groby ciałopalne bezpopielnicowe lub popielnicowe, zakładane w kolistych jamach o średnicy kilkudziesięciu centymetrów. W grobach tych obok ceramiki typowej dla wczesnej fazy śląskiej odmiany kultury łużyckiej znaleziono drobne mało charakterystyczne wyroby brązowe lub ułamki brązu.

W południowo-wschodniej części badanego obszaru odkryto kilka grobów, które można zaliczyć do okresu wpływów rzymskich. Na uwagę zasługuje tu ciałopalny bezpopielnicowy pochówek (nr 3686) wyposażony w dwa żelazne groty włóczni, nóż żelazny, krzesiwo żelazne, osełkę kamienną oraz szczątki zapinki brązowej i grzebienia kościanego (Ryc. 1). O ile badania wczesnołużyckiej części cmentarzyska zostały już ostatecznie zakończone, o tyle nie udało się jeszcze wyjaśnienie zasięgu cmentarzyska z okresu wpływów rzymskich, które nawarstwiło się na część cmentarzyska kultury łużyckiej. Pochówki z okresu wpływów rzymskich są na ogół rozrzucone, ale cmentarzysko z tego okresu zajmuje znaczną przestrzeń i wyraźnie wykracza na południe poza strefę użytkowaną przez ludność kultury łużyckiej. Jest bardzo prawdopodobnym, że w niebadanej dotąd części stanowiska czekają jeszcze na odkrycie dalsze ciało-

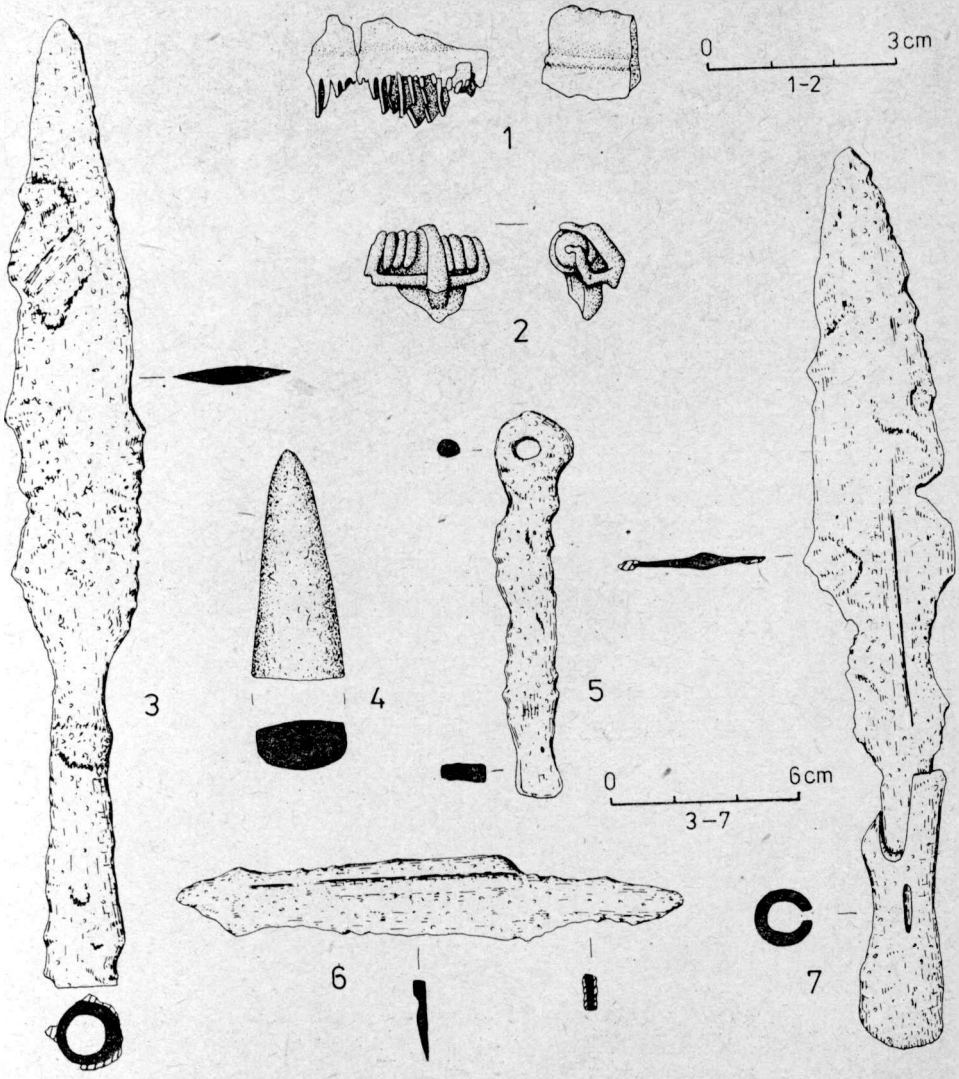

Ryc. 1. Kietrz, gm. loco. Stanowisko 1. Inwentarz grobu ciałopalnego nr 3686 z okresu wpływów rzymskich. 1 — ułamki grzebienia kościanego, 2 — fragment zapinki brązowej, 3, 7 — żelazne groty włóczni, 4 — osełka kamienna, 5 — krzesiwo żelazne, 6 — nóż żelazny.

Rys. M. Gedl

palne i być może także szkieletowe pochówki z okresu wpływów rzymskich.

W 1981 roku przeprowadzono serie wykopów sondażowych w zachodniej partii stanowiska, na zachód od systematycznie przebadanej przestrzeni, w pobliżu zgrupowania ciałopalnych pochówków schyłkowej fazy

kultury łużyckiej, datowanych na okres halsztacki D i na początki okresu lateńskiego oraz grobów ciałopalnych i szkieletowych kultury lateńskiej, datowanych na ogół na okres lateński B. W trakcie przeprowadzonych badań nie stwierdzono występowania dalszych grobów. Natrafiono jedynie na jedną jamę (nr 3687) zawierającą w wypełnisku obok węgielków drzewnych i bryłek polepy ułamki ceramiki z okresu wpływów rzymskich.

MAREK GEDL

KIETRZ, gm. loco
Stan. 6

W pierwszej połowie czerwca 1977 roku podczas inspekcji konserwatorskiej wykopów pod fundamenty dobudowywanego skrzydła budynku Urzędu Miasta i Gminy w Kietrzu przy ul. Matejki (Ryc. 1) autor tej informacji stwierdził występowanie na profilu południowego wykopu budowlanego, licznych, częściowo zniszczonych obiektów archeologicznych. Niezwłocznie podjęte zostały, z ramienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu, badania ratownicze, które trwały od 16 czerwca do 7 lipca 1977 r. Wykop ratowniczy założono na odcinku ponad 25 m wzdłuż południowej ściany wykopu budowlanego (Ryc. 2). Odsłonięto

Ryc. 1. Kietrz, gm. loco. Stanowisko 6. Lokalizacja.
Fot. M. Maruszak

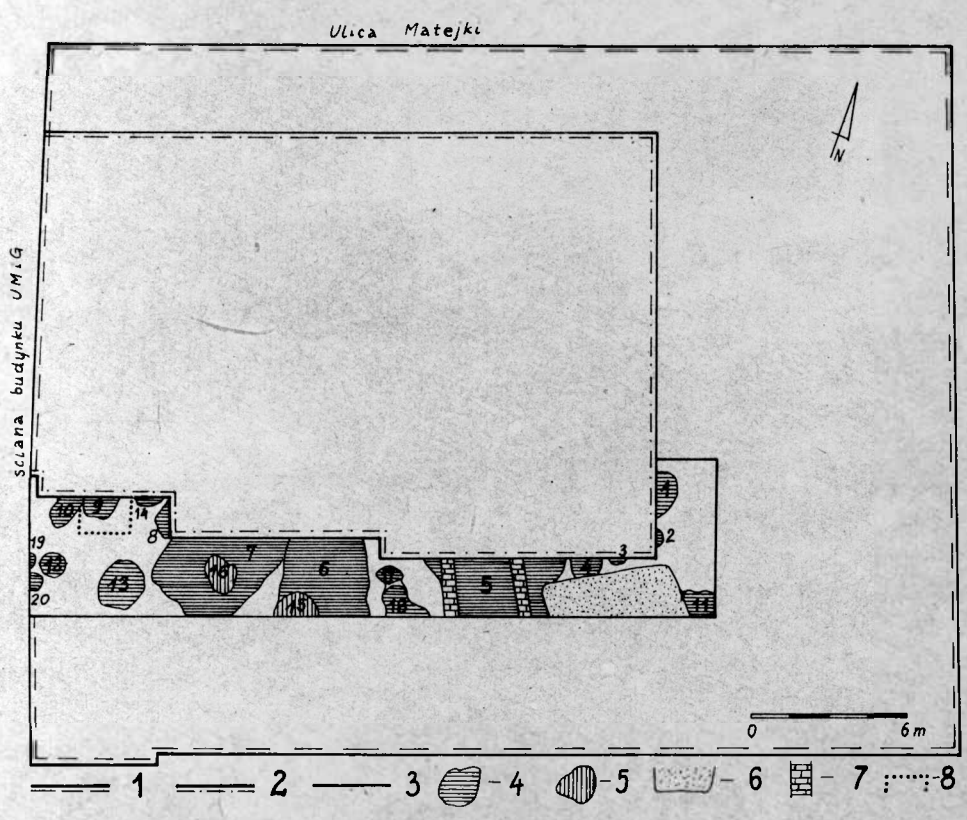

Ryc. 2. Kietrz, gm. loco. Stanowisko 6. Plan wykopu. 1 — granica posesji, 2 — granica wykopu budowlanego, 3 — granica wykopu, 4 — obiekty archeologiczne na głębokości 40—80 cm, 5 — obiekty archeologiczne na głębokości poniżej 80 cm, 6 — wkop, 7 — mur ceglany, 8 — granica wykopu grobu.

Rys. K. Spychała

i przebadano łącznie 20 obiektów, wśród których wyróżniono ślady trzech dużych budynków średniowiecznych oraz kilkanaście jam odpadkowych i gospodarczych z młodszej epoki kamienia, z epoki brązu i z okresu halsztackiego. W wypełniskach obiektów oraz w warstwie kulturowej znaleziono bardzo dużą ilość materiału zabytkowego (Ryc. 3 a, b, c, d, e). Najokazalszym znaleziskiem i z pewnością najciekawszym był grób szkieletowy kilku osobników datowany naczyniami wyposażenia na wczesną fazę epoki brązu (Ryc. 4). Całość prac związanych z wyeksplorowaniem, udokumentowaniem i opracowaniem tego odkrycia powierzono Barbarze Bugajskiej-Szybowicz z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pozostałe prace ratownicze wykonał wraz z uczniami Liceum Ogólnokształcącego w Kietrzu autor sprawozdania.

KLEMENS MACEWICZ

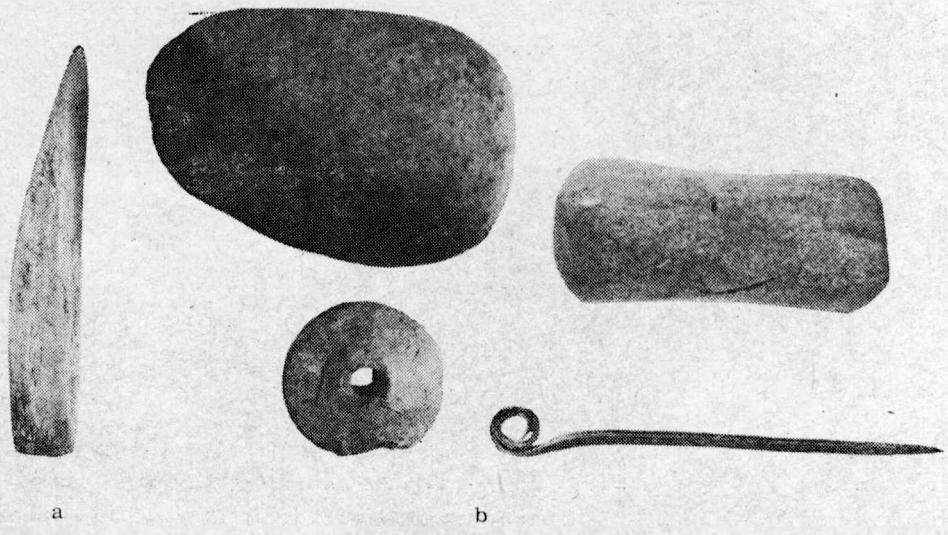

a b

c

Ryc. 3. Kietrz, gm. loco. Stanowisko 6. a — zabytki z młodszej epoki kamienia, b — zabytki z epoki brązu, c, d, e — zabytki średniowieczne.
Fot. M. Maruszak

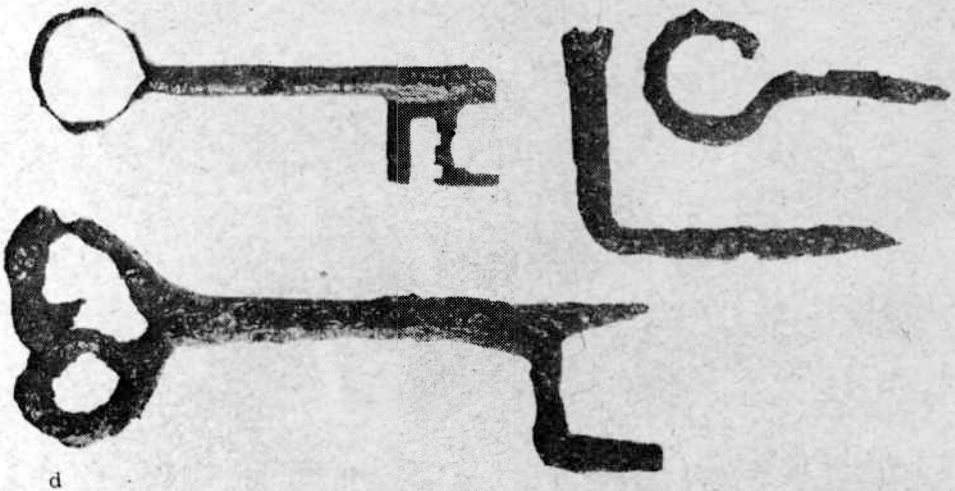

d

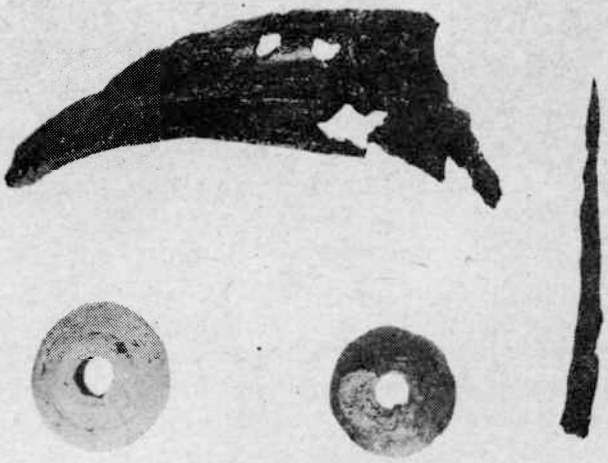

e

Ryc. 4. Kietrz, gm. loco. Stanowisko 6. Wczesnobrązowy grób szkieletowy.
Fot. M. Maruszak

KOŹLE, cz. miasta Kędzierzyna-Koźla
Zamek górny

Archeologiczne badania wykopaliskowe na terenie zamku górnego w Koźlu zlecone były przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu. Prace wykonane zostały przez Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską PKZ Oddział Wrocław. Badania terenowe prowadzone były w okresie od 12 do 28 października 1981 r.

Wynikiem badań wykopaliskowych było odkrycie najprawdopodobniej najniższej kondygnacji czworobocznej budowli typu wolnostojącej wieży mieszkalnej, zbudowanej z cegły układanej w wątku tzw. wendyjskim. Wieża w rzucie posiada założenie regularne, zbliżone do kwadratu o wymiarach 9,30×9,45 m. Grubość ścian budowli jest stała i wynosi 1,30 m. Odkryta partia wieży posiada mury nietynkowane o starannie wypracowanych, wysklepionych spoinach podciętych przy krawędziach. W trzech

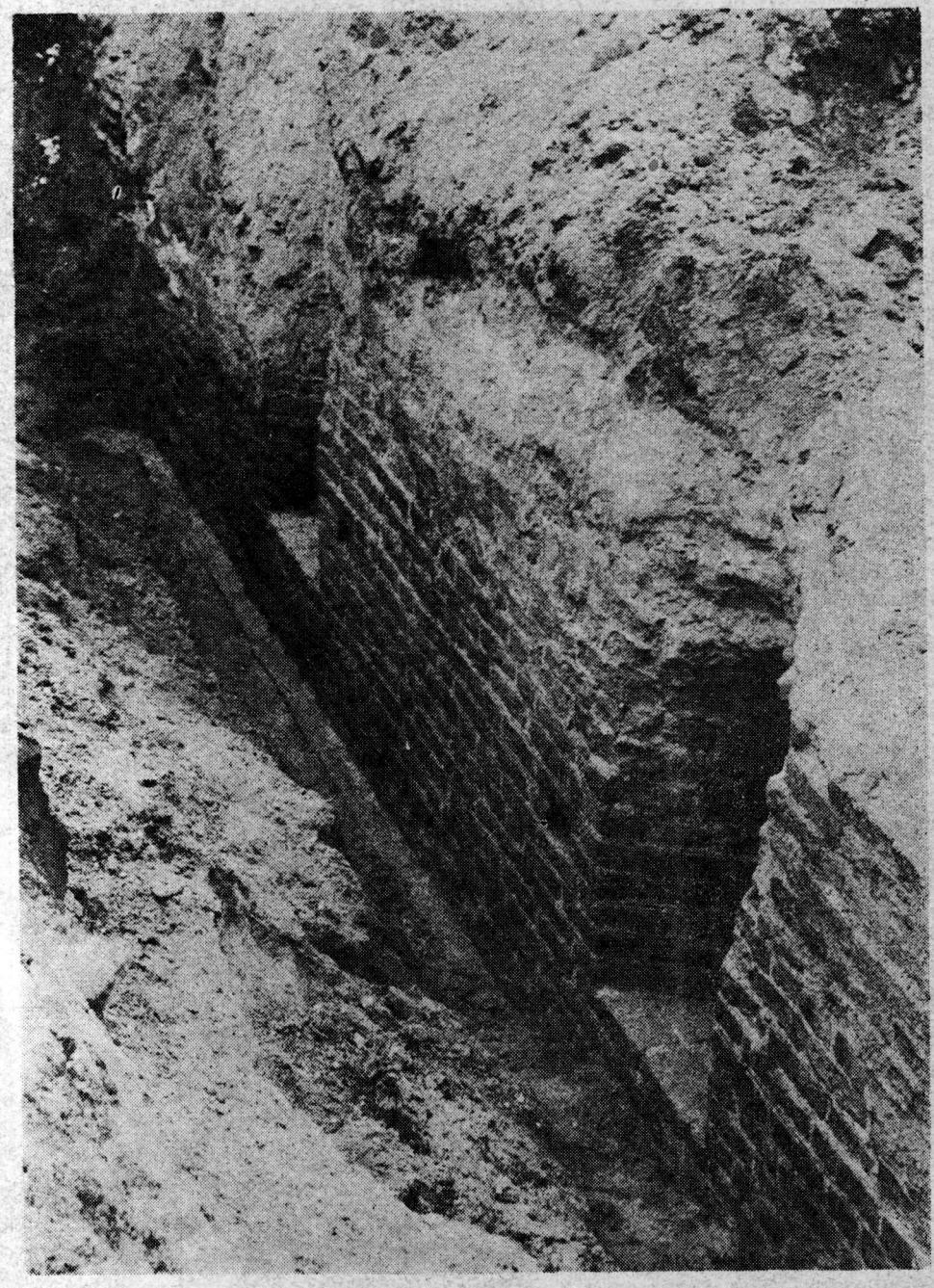

Ryc. 1. Koźle, gm. loco — zamek. Widok na ścianę południowo-zachodnią wieży.
Fot. W. Piszczałowski

narożnikach: wschodnim, południowym i zachodnim zaopatrzona jest w przypory usytuowane przekątniowo. W narożniku północnym wysuniętym najbliżej w kierunku miasta stwierdzono konstrukcyjnie z nim związany odcinek muru łącznikowego, łączący w swoim czasie wieżę z dawnym obwodem miejskim. W trzech ścianach odkrytej partii wieży stwierdzono cztery szczelinowe otwory strzelnicze o podwójnych glifach, półkolistych sklepieniach i płaskich parapetach. Dwie strzelnice rozmieszczone symetrycznie wystąpiły w ścianie południowo-zachodniej (Ryc. 1), zaś pojedyncze w ścianach północno-zachodniej i południowo-wschodniej. W bieżącym sezonie badawczym nie osiągnięto poziomu użytkowego obiektu, w związku z czym chronologię budowli określono hipotetycznie w oparciu o istniejące źródła historyczne na pierwszą połowę XIII w. Badania winny być kontynuowane.

JERZY ROMANOW

KRAPKOWICE, gm. loco
Stan. A

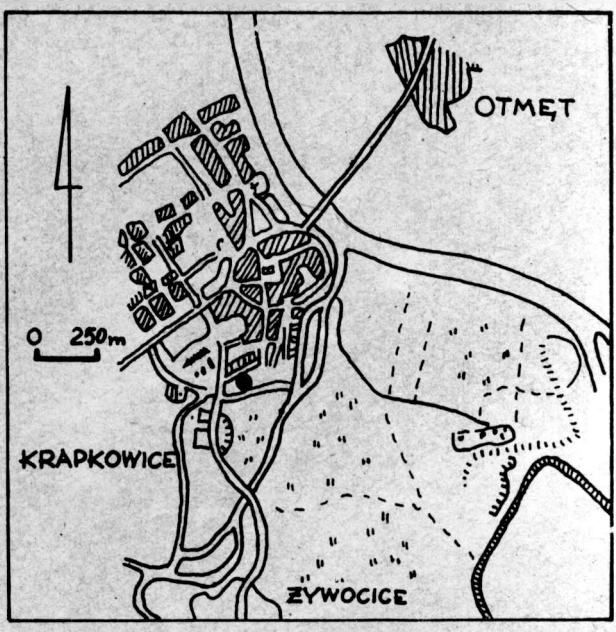

Ryc. 1. Krapkowice. Stanowisko A. Lokalizacja. Rys. M. Macewicz

Stanowisko znajduje się w południowej części miasta, na wysokim północnym brzegu starorzecza Osobłogi (Ryc. 1). Zajmuje teren dziedzińca gmachu dawnego sądu i sąsiadującej od zachodu posesji prywatnej ob. Pawła Ozimka, na której po raz pierwszy w 1963 roku odkryto

dwa obiekty, określone jako pozostałość osady wczesnośredniowiecznej[1] (Ryc. 2).

W pierwszej połowie kwietnia 1977 roku, w związku z zagrożeniem części stanowiska pracami ziemnymi (wykopy kanalizacyjne i budowa parkingu) przeprowadzono niezbędne badania ratownicze. Kierował nimi autor prezentowanego komunikatu. Koszty robocizny sfinansował Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Krapkowicach.

Główny wykop ratowniczy o powierzchni około 1 ara założony został w odległości kilku metrów na wschód od budynku mieszkalnego ob. Pawła Ozimka, czyli w bezpośrednim sąsiedztwie odkryć z 1963 roku. Odsłonięto i przebadano w obrębie tego wykopu ślady dwóch budynków mieszkalnych z paleniskami oraz obiekt o charakterze gospodarczym. Zalegały one na głębokości od 0,25 do 0,40 m pod piaszczystą podsypką bruku dziedzińca posesji sądowej, gruzowiskiem pobudowlanym i częściowo zachowaną warstwą kulturową. Pozostałości budynków mieszkalnych w rzucie poziomym miały kształt zbliżony do owalnego o wymiarach 5,85×2,35 i 3,00×1,85 m. Zagłębiały się w piasek calcowy do głębokości 0,45 i 0,50 m. Posiadały one we wschodnich partiach paleniska zbudowane z kamieni polnych. Trzeci obiekt, interpretowany jako gospodarczy lub produkcyjny, różni się od wyżej opisanych. Jego zarys poziomy o wymiarach 3,00×2,30 m miał kształt zbliżony do prostokąta o zaokrąglonych narożach. Głębokość wypełniska wynosiła 0,60 m. Środkową i północną część obiektu zajmowało palenisko utworzone z wtórnie użytych brył żużla dymarkowego i kamieni, o wymiarach 1,20×1,05×0,40 m, tkwiące w warstwie węgli drzewnych i popiołu (Ryc. 3).

W wypełniskach wymienionych obiektów znaleziono dużą ilość ułamków naczyń ręcznie lepionych, górą lekko obtaczanych, datowanych na VII—VIII wiek, kości zwierzęce, polepę, bryłki żużla dymarkowego i węgle drzewne. Najciekawszy zabytek — misa żelazna typu „śląskiego", odkryty został niestety poza obiektami, w warstwie kulturowej (Ryc. 4).

W odległości 8,80 m na południe od wykopu I i około 8,00 m na zachód od zachodniej ściany budynku dawnego sądu założono drugi wykop o wymiarach 5,00×3,60 m. Wykazał on, że wszelkie ślady kulturowe w obrębie środkowej części dziedzińca posesji sądowej zostały doszczętnie zniszczone podczas budowy muru ceglano-kamiennego, który odgradzał frontową część dziedzińca od tylnej, więziennej.

Trzeci wykop o charakterze kontrolnym i wymiarach 8,00×2,00 m usytuowano w odległości 22 m na południe od wykopu I, na krawędzi stoku północnego starorzecza Osobłogi. Stwierdzono, że i w tej partii

[1] Roman Pastwiński, Ratowniczo-zabezpieczające badania w Krapkowicach, W: Terenowe Badania Archeologiczne na Opolszczyźnie, Opole, 1963, s. 24—25.

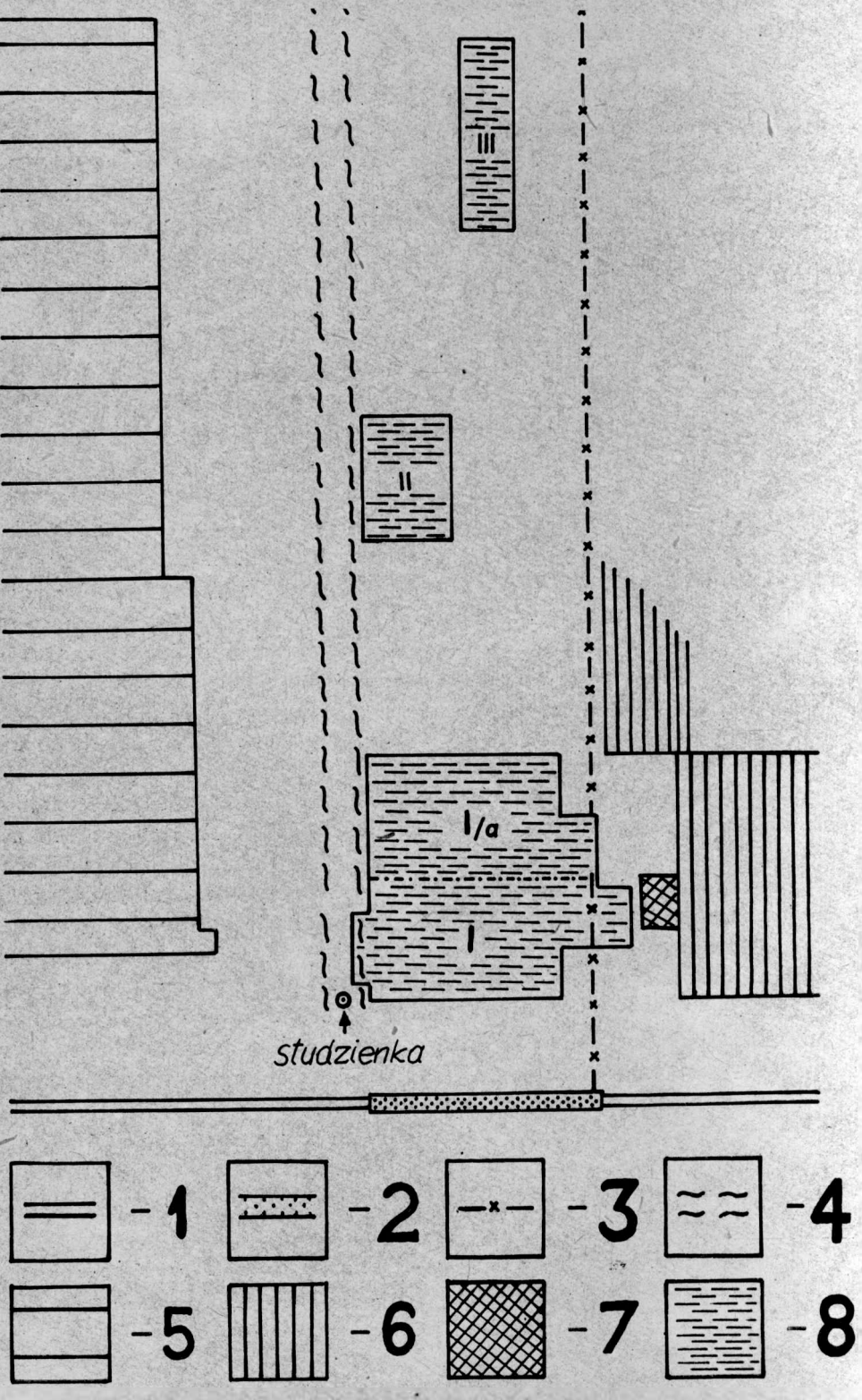
III
II
I/a
I
studzienka
-1
-2
-3
-4
-5
-6
-7
-8

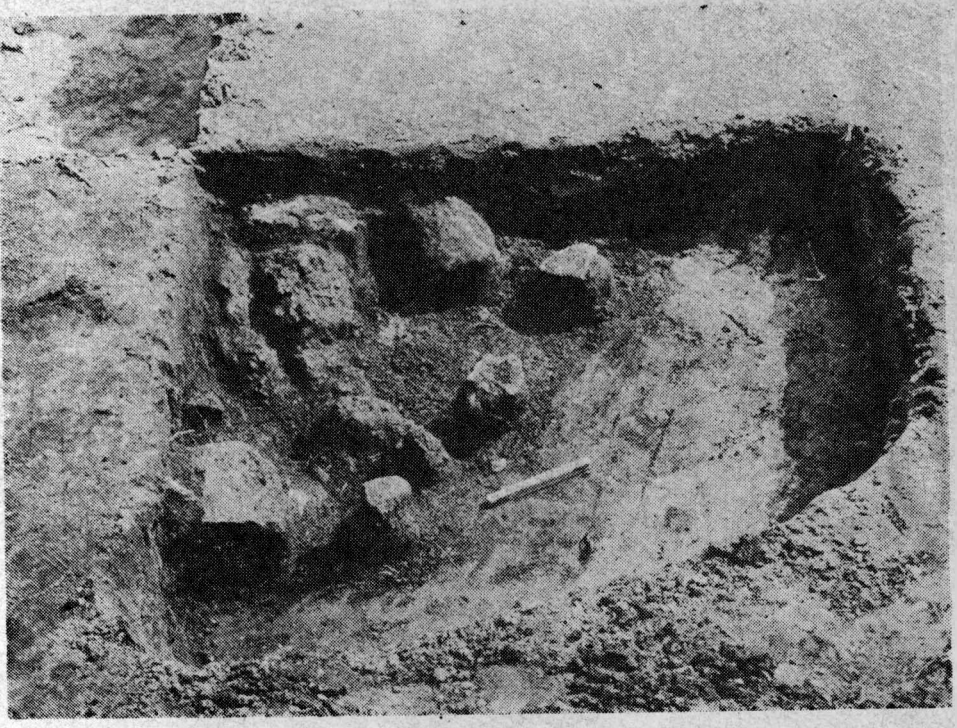

Ryc. 3. Krapkowice. Stanowisko A. Obiekt nr 3.
M. Fot. Maruszak

stanowisko uległo dewastacji wskutek częściowego zniwelowania terenu i nasunięcia znacznych ilości gruzu pobudowlanego, celem częściowego wyrównania górnej płaszczyzny terenu. Jedynie bezpośrednio nad calcem na głębokości około 1,60 m zaobserwowano nikłe ślady po wypełniskach obiektów lub warstwy kulturowej w postaci warstewki próchnicy o maksymalnej grubości 0,20 m.

KLEMENS MACEWICZ

Ryc. 2. Krapkowice. Stanowisko A. Szkic sytuacyjny rozmieszczenia wykopów. 1 — ogrodzenie posesji od strony ulicy Sądowej, 2 — mur ceglany, 3 — siatka ogrodzenia posesji od strony zachodniej, 4 — wykop kanalizacyjny, 5 — zachodnia ściana budynku dawnego sądu, 6 — zabudowania Ob. Pawła Ozimka, 7 — wykop ratowniczy z 1962 roku, 8 — wykopy z 1977 roku.
Rys. M. Macewicz

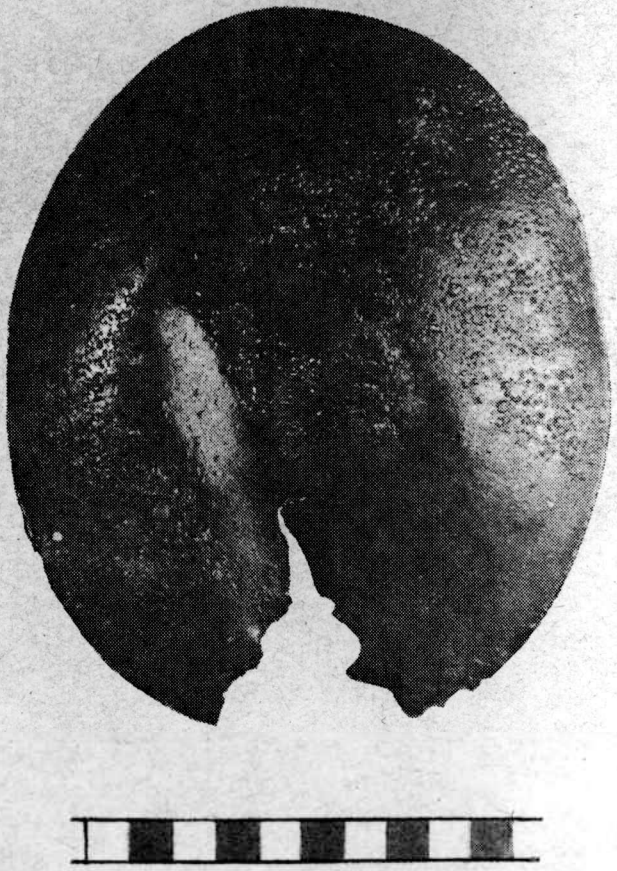

Ryc. 4. Krapkowice. Stanowisko A. Misa żelazna.
Fot. M. Maruszak

LASOWICE MAŁE,
gm. Lasowice Wielkie
Stan. 1

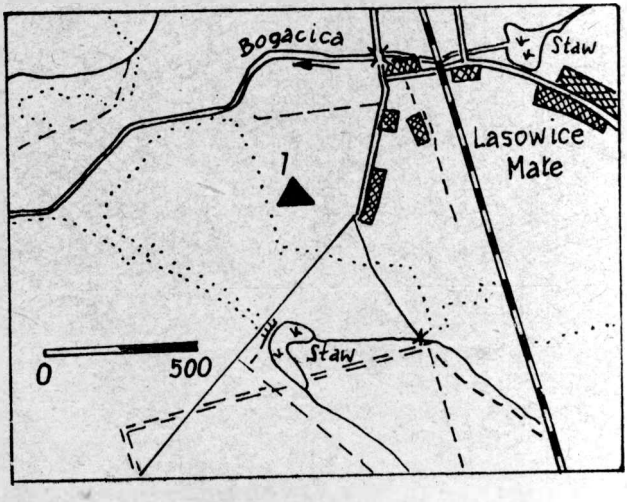

Ryc. 1. Lasowice Małe, gm. Lasowice Wielkie. Stanowisko 1. Położenie stanowiska.
Rys. K. Spychała

W lipcu 1981 r. podczas inspekcji konserwatorskiej stwierdzono, że niszczone jest cmentarzysko ludności kultury łużyckiej z okresu halsztackiego, o mieszanym obrządku pogrzebowym w Lasowicach Małych (Ryc. 1). Badania wykopaliskowe prowadzone wielokrotnie w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat[1] nie zabezpieczyły skutecznie stanowiska przed niszczeniem.

Położone jest ono w południowo-zachodniej części wsi około 600 m na zachód od toru kolejowego, około 200 m na zachód od szosy do Lasowic

[1] Stanowisko znane już w okresie przedwojennym; badane było m.in. przez G. Raschkego i W. Matthes'a w 1926 i 1928 r., a w okresie powojennym przez T. Kaletyna i S. Kuźniar-Niedźwiecką w 1958 r., R. Pastwińskiego w 1963 r. oraz K. Macewicza i S. Wuszkan w 1973 r.

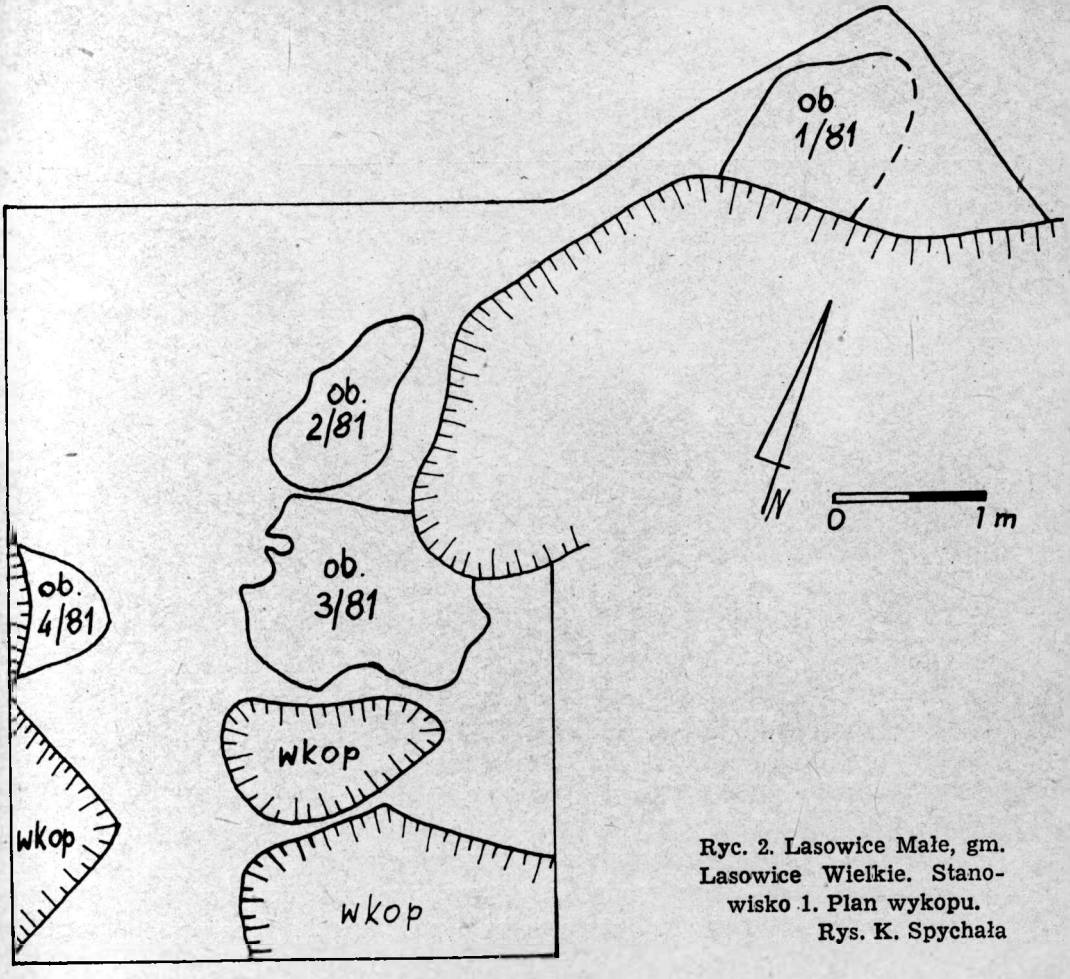

Ryc. 2. Lasowice Małe, gm. Lasowice Wielkie. Stanowisko 1. Plan wykopu. Rys. K. Spychała

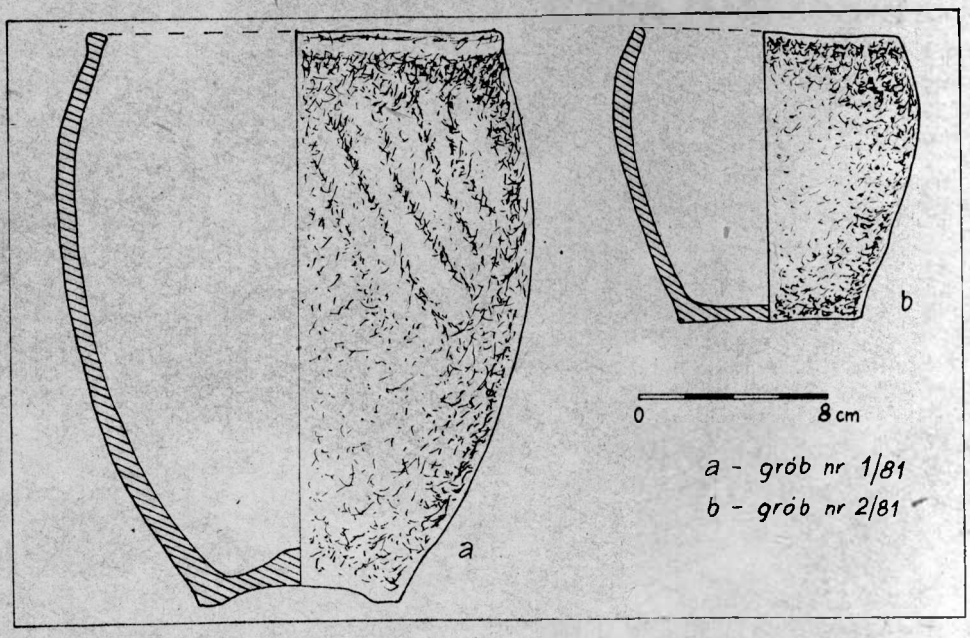

Ryc. 3. Lasowice Małe, gm. Lasowice Wielkie. Stanowisko 1. a — popielnica z grobu 1/81, b — naczynie z grobu 2/81.

Rys. K. Spychała

Wielkich, na lewobrzeżnej trasie Bogacicy, około 350 m na południe od koryta rzeki, pod lasem. Dawniej był to teren uprawny, dziś nieużytek, na którym założono wybierzyska piasku, gdzie okoliczna ludność prowadzi niekontrolowaną eksploatację piasku.

Badania ratownicze niszczonych obiektów przeprowadził zespół archeologów Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu. Założono dwa wykopy. Pierwszy (Ryc. 2) o powierzchni około 20 m² usytuowany był na wschód od lasu i drogi polnej, na obszarze nieużytku. Odsłonięto i przebadano 4 obiekty: 1 grób popielnicowy, 2 szkieletowe i 1 jamę o nieokreślonej funkcji. Wyposażenie grobów było ubogie. Były to tylko naczynia gliniane lub ich fragmenty.

W grobie 1/81 częściowo zniszczonym, wystąpiła popielnica (Ryc. 3a) — (naczynie beczkowate, schropowacone), obsypana resztkami stosu oraz drobne fragmenty innych naczyń. Groby 2/81 i 3/81 to prawdopodobnie pochówki szkieletowe. Jamy grobowe były słabo czytelne, wyróżniono je na podstawie wymiarów, konsystencji i zabarwienia wypełniska. W grobie 2/81 znaleziono mały garnek schropowacony, niezdobiony (Ryc. 3b). W obu jamach grobowych ułożonych było po kilka dużych kamieni polnych.

Drugi wykop założono przy północnym skraju zagajnika na krawędzi małego wybierzyska piasku. Odkryto i wyeksplorowano częściowo już zniszczony grób ciałopalny nr 5/81. Znaleziono drobne fragmenty naczyń glinianych, spalone kości i węgle drzewne.

KRZYSZTOF SPYCHAŁA

LEŚNICA, gm. loco
Rynek — pierzeja zachodnia

Badania archeologiczne w Leśnicy prowadzone były w okresie od 19 maja do 20 czerwca 1977 roku. Wykonywane były na zlecenie Dyrekcji Rozbudowy Miast i Osiedli Wiejskich w Kędzierzynie-Koźlu.

Przedmiotem badań były piwnice zlokalizowane w zachodniej pierzei rynku, odsłonięte w trakcie dokonywania wykopów fundamentowych pod projektowany budynek mieszkalny (Ryc. 1). Prace archeologiczne posiadały charakter ratowniczy. Głównym ich celem była pełna inwentaryzacja rysunkowa i fotograficzna odkrywanych obiektów. Przestrzenny zakres badań uwarunkowany był granicami wykopu budowlanego.

Ryc. 1. Leśnica, gm. loco. Rynek. Widok od strony północno-zachodniej na piwnice II, III i IV.

Fot. J. Romanow

Badania przeprowadzono w trudnych warunkach technicznych równolegle z pracami ziemnymi budowy.

Penetracją objęto całą południową część projektowanego wykopu o łącznej powierzchni 470 m². W obrębie wykopu zlokalizowano 8 piwnic oraz 2 klatki schodowe. Większość obiektów była już częściowo uszkodzona w wyniku prac eksploatacyjnych budowy. Zachowane fragmenty obiektów pozwoliły jednak w znacznym stopniu na odtworzenie ich pierwotnego układu oraz na ustalenie ich wzajemnych związków.

Datę budowy piwnic należy określić najprawdopodobniej na przełom XIII/XIV wieku tj. do przybliżonej daty lokacji miasta. Badane piwnice znajdowały się w bliskiej odległości od nieistniejącego obecnie muru miejskiego, którego fragment odkryto przy okazji innej inwestycji, w odległości ok. 15 m na południe od piwnicy I i II. Piwnice stanowią założenie pierwotne, posadowione są bezpośrednio na calcu. W ich obrębie poza datowanym na XV wiek skarbem[1] nie stwierdzono żadnego datującego materiału zabytkowego. W XIX lub XX wieku poziom użytkowy piwnic został przykryty posadzką z płyt chodnikowych (piwnica I) oraz z cegły — piwnice pozostałe.

JERZY ROMANOW

LEŚNICA, gm. loco
Rynek

W dniu 30 maja 1977 roku operatorzy koparki „Transbud" Opole ob. Janusz Jarosz i ob. Eryk Michalski, podczas wykonywania wykopu pod fundamenty budynku mieszkalno-usługowego przy Rynku w Leśnicy (Ryc. 1) znaleźli w ziemi ładowanej na wywrotkę garnek gliniany wypełniony monetami (Ryc. 2). O odkryciu swym natychmiast powiadomili pracowników Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu nadzorujących prace ziemne, remontowe i porządkowe na terenie Leśnicy, przekazując całość znaleziska. Nie udało się niestety ustalić dokładnie miejsca posadowienia skarbu. W przybliżeniu znajdowało się ono w odległości około 12 m na wschód od wschodniej granicy posesji kościoła i około 4—5 m na północ od północnej krawędzi chodnika przy północnej pierzei Rynku. Głębokość zalegania naczynia z monetami była jeszcze trudniejsza do ustalenia. Prawdopodobnie zamykała się w granicach 1,5—2,5 m.

Po przekazaniu skarbu do Muzeum Śląska Opolskiego (Ryc. 3) monety poddano konserwacji i zinwentaryzowano.

[1] Patrz komunikat K. Macewicz. Rynek — skarb monet.

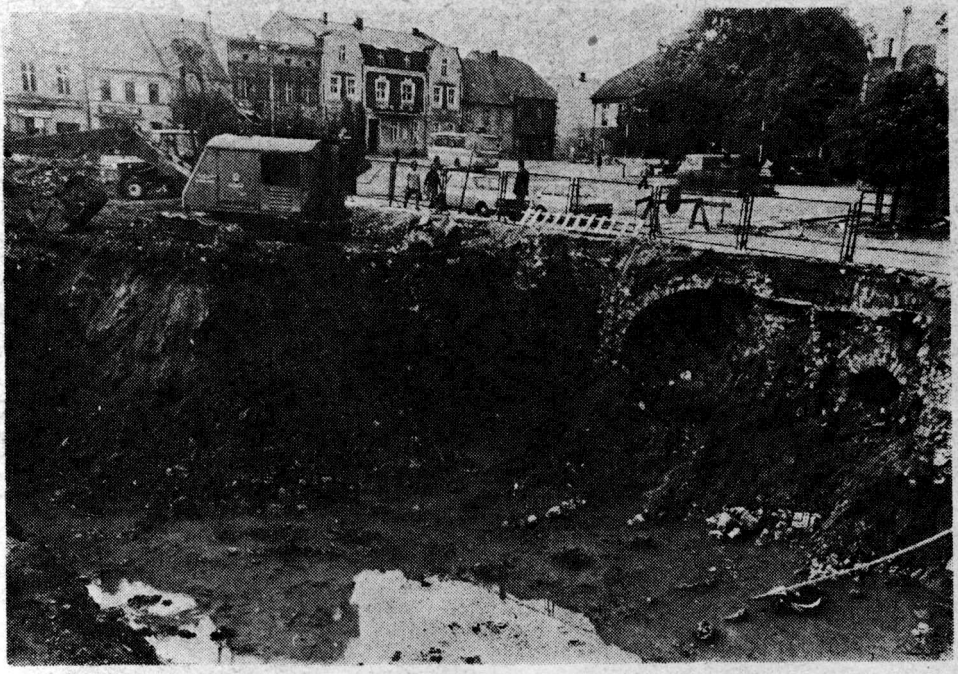

Ryc. 1. Leśnica. Rynek. Widok ogólny terenu odkrycia skarbu monet.
Fot. K. Macewicz

Ryc. 2. Leśnica. Rynek. Odkrywcy skarbu monet.
Fot. M. Maruszak

Ryc. 3. Leśnica. Rynek. Skarb monet przed konserwacją.
Fot. M. Maruszak

Skarb zawierał:

63 grosze szerokie praskie Karola I,
174 grosze praskie Wacława III,
73 monety nieokreślone, wskutek silnego zużycia.

Znalazcy skarbu zostali nagrodzeni nagrodami pieniężnymi i honorowymi dyplomami.

KLEMENS MACEWICZ

LEŚNICA, gm. loco
ul. Szpitalna i 1 Maja

Podczas nadzoru robót ziemnych prowadzonych przez Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Opolu w maju 1977 r. na terenie Leśnicy w wykopie kanalizacyjnym przy zbiegu ulic Szpitalnej i 1 Maja (Ryc. 1) natrafiono na fragment niezaburzonych średniowiecznych nawarstwień kulturowych. Z uwagi na awaryjny charakter prac ziemnych niemożliwe było rozszerzenie wykopu i przeprowadzenie szerszych

Ryc. 1. Leśnica, gm. loco. Lokalizacja wykopu kanalizacyjnego.
Fot. K. Macewicz

badań archeologicznych. Ograniczono się jedynie do inwentaryzacji, pomiarów i wykonania rysunku odkrytych zjawisk kulturowych.

Stratygrafia zaobserwowana na wschodniej ścianie wykopu kanalizacyjnego (Ryc. 2) przedstawiała się następująco: u góry pod asfaltową nawierzchnią ulicy zalegał bruk granitowy na bardzo grubej, do 0,55 m wyrównawczej podsypce w postaci piasku, grubego żwiru i kamieni. Poniżej na głębokości od 0,75 do 1,05 m znajdowała się warstwa pobudowlana zawierająca gruz ceglany, resztki zaprawy, kamienie, piasek oraz znaczną domieszkę próchnicy.

Na głębokości od 1,05 do 1,83 m zalegała zwarta warstwa kulturowa utworzona z dużej ilości próchnicy i mierzwy, a zawierająca ułamki średniowiecznych naczyń glinianych, polepę, kości zwierzęce oraz szczątki drewna. Na głębokości około 1,25 m, na całym ciągu badanego odcinka wykopu występowała warstwa dranic, żerdzi i małych belek posadowionych poprzecznie w stosunku do osi wykopu. Najprawdopodobniej były to szczątki ulicy.

Na głębokości od 1,40 do 1,82 m odsłonięto na profilu, w obrębie omawianej warstwy kulturowej najciekawszy obiekt — drewnianą obudowę kanału ściekowego, wydrążoną w kłodzie drewna iglastego. Po-

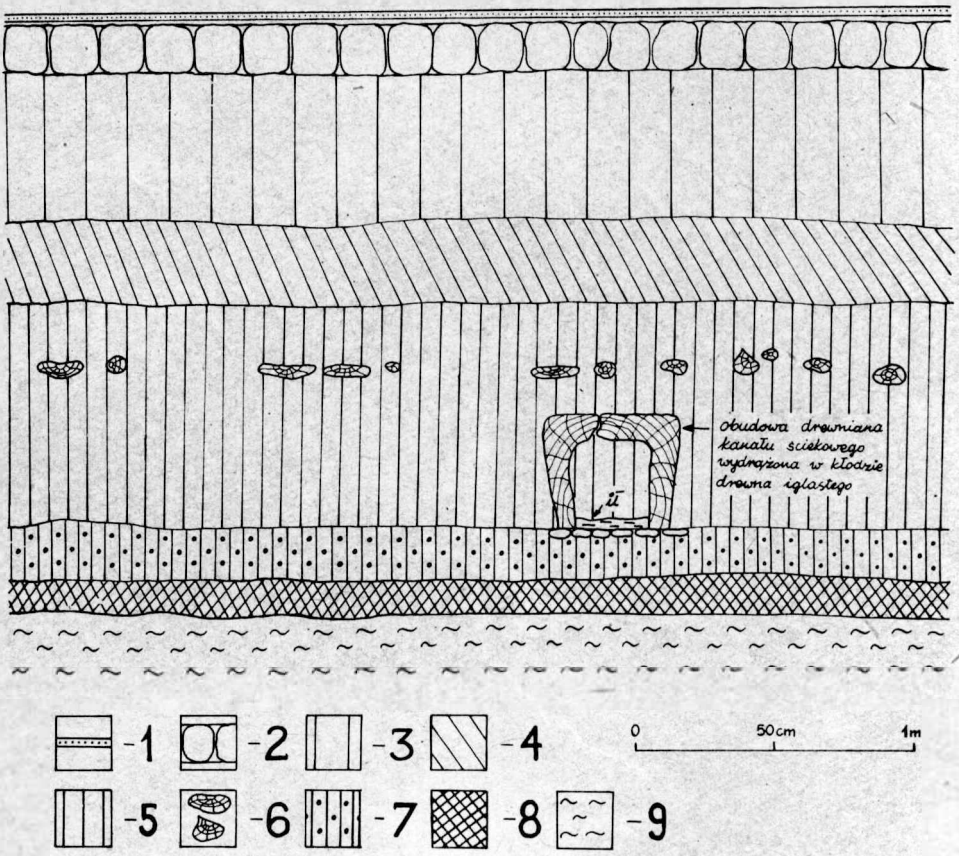

Ryc. 2. Leśnica, gm. loco. Narożnik ulic Szpitalnej i 1-go Maja. Profil wschodniej ściany wykopu kanalizacyjnego. 1 — nawierzchnia ulicy, 2 — bruk, 3 — gruby żwir, kamienie, piasek, 4 — kamienie, gruz ceglany, piasek, próchnica, 5 — warstwa kulturowa (próchnica, mierzwa, polepa, ułamki naczyń glinianych), 6 — próchnica, 7 — kamienie, żwir, piasek, 8 — glina calcowa.

Rys. K. Macewicz

dobnie jak elementy konstrukcyjne nawierzchni ulicy ten interesujący średniowieczny relikt kanalizacyjny posadowiony był również poprzecznie w stosunku do osi ulicy i wykopu. W przekroju omawiana drewniana obudowa kanalizacyjna miała kształt zbliżony do trapezowatego o wymiarach: podstawa — 39 cm, szerokość u góry zewnętrzna — okoł 48 cm, wewnętrzna — około 36 cm, wysokość zewnętrzna — 40 cm, wewnętrzna — 31 cm. Brak jakichkolwiek śladów drewna na poziomie posadowienia wskazuje, iż nie była to rura lecz rodzaj niecki odwróconej do góry dnem i opartej na podłożu specjalnie utwardzonym warstwą płaskich kamieni-otoczaków. We wnętrzu tejże obudowy, ponad kamieniami znajdowała się kilkucentymetrowa warstewka iłu.

Poniżej spągu warstwy kulturowej wyraźnie wyodrębniała się, na głębokości od około 1,80 do około 2,05 m, warstwa ciemnej próchnicy z minimalną domieszką piasku, całkowicie pozbawiona zabytków. Na głębokości od 2,05 do około 2,16 m znajdowała się warstwa kamieni, gliny i piasku a niżej czysta glina calcowa.

KLEMENS MACEWICZ

ŁANY, gm. Cisek
Stan. G

Badania archeologiczne w Łanach finansowane były przez Katedrę Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, prowadzono je przez dwa sezony 1979 i 1981 r. w sumie około sześciu tygodni [1]. Z badań powierzchniowych znane są w tej miejscowości podobne stanowiska [2].

Wykop założono na polu ornym tuż za lecznicą zwierząt, po lewej stronie szosy prowadzącej na tym odcinku z Dzielnicy do Łanów. Przez pole to od szosy do rzeki biegnie droga polna, pole leżące między lecznicą a tą drogą należy do rolnika Józefa Czołgały, pole po przeciwnej stronie drogi do Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Miejscu Odrzańskim (Ryc. 1 k).

Przebadano obszar kilkunastu arów, odkryto ślady osadnictwa celtyckiego z okresu późnolateńskiego i osadnictwa ludności kultury przeworskiej z okresu rzymskiego, głównie z jego młodszej fazy oraz pojedynczy obiekt — ziemiankę z inwentarzem datowanym na koniec IX i na X wiek.

Związane z kulturą celtycką są trzy obiekty, z kulturą przeworską dwa, ponadto liczne fragmenty naczyń typowe dla obu tych kultur znaleziono w warstwach ornej i kulturowej, gdzie występowały w przemieszaniu. Ceramika celtycka to przede wszystkim fragmenty naczyń obtaczanych na kole garncarskim w tym naczyń grafitowych (Ryc. 1 a—e), stołowych, kuchennych oraz mniej licznych naczyń lepionych ręcznie o formach zbliżonych często do wczesnoprzeworskich. Ceramika z okresu rzymskiego to z kolei naczynia w większości lepione ręcznie,

[1] B. Czerska, Sprawozdanie z badań archeologicznych prowadzonych w miejscowości Łany, gmina Cisek w 1979 r. Śląskie Sprawozdania Archeologiczne, t. 22, Wrocław, 1981, s. 27—29. B. Czerska, Osadnictwo celtyckie z okresu późnolateńskiego w Łanach, gmina Cisek, Studia Archeologiczne, t. XI, Wrocław 1982, s. (w druku). B. Czerska, Sprawozdanie z badań archeologicznych w Łanach, gmina Cisek w 1981 roku. Śląskie Sprawozdania Archeologiczne, t. 24, Wrocław 1982, s. (w druku).

[2] Z. Woźniak, Osadnictwo celtyckie w Polsce, Wrocław, Warszawa, Kraków 1970, s. 83—101.

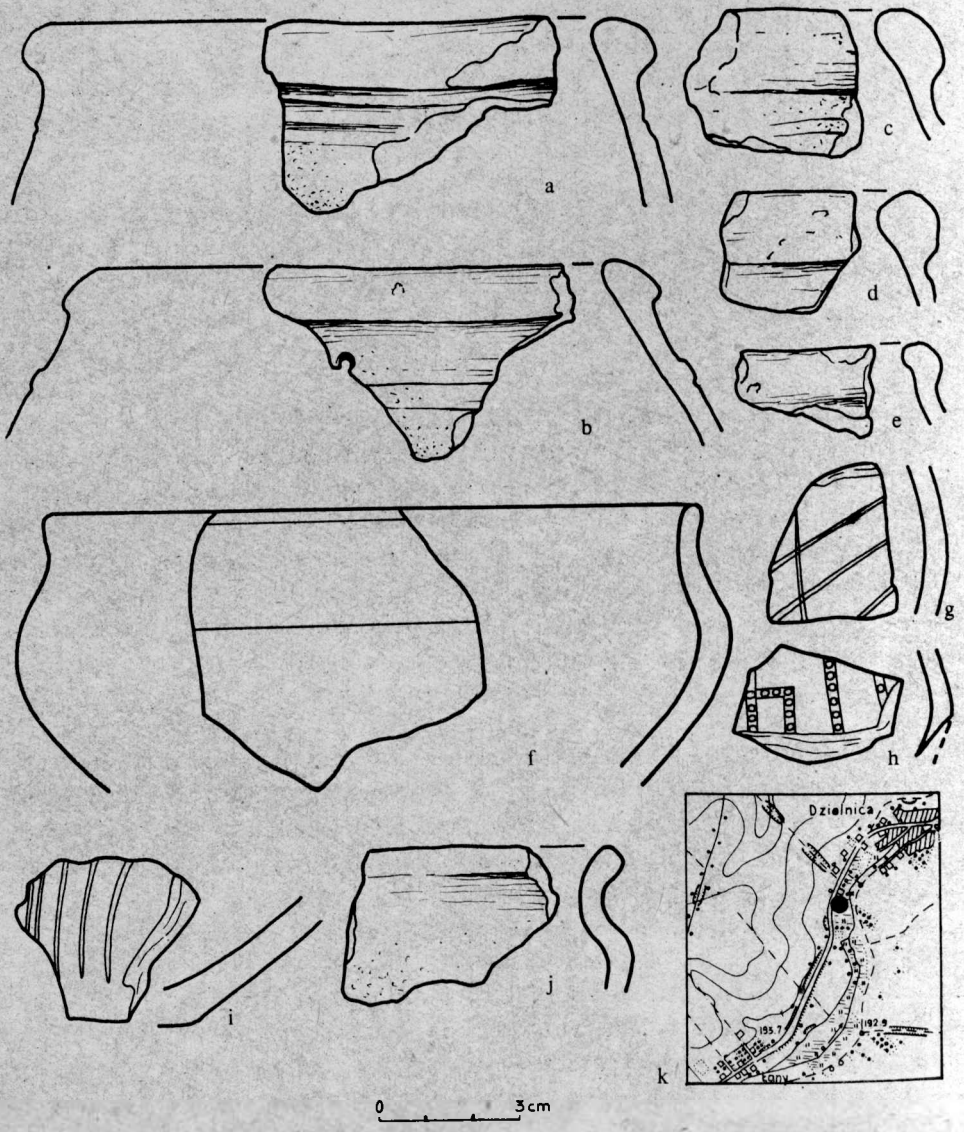

Ryc. 1. Łany, gm. Cisek. Stan. 6. a—e — fragmenty naczyń celtyckich obtaczanych, f—i — fragmenty lepionych ręcznie naczyń ludności kultury przeworskiej, j — fragmenty obtaczanych naczyń kultury przeworskiej, k — położenie stanowiska. Rys. B. Czerska

średnio i grubościenne (Ryc. 1 i), fragmenty naczyń toczonych są w tym zespole nieliczne (Ryc. 1 j).

Osada celtycka w Łanach funkcjonowała przez krótki okres czasu między końcem II a połową I wieku przed n.e. Była to raczej osada

sezonowa, produkcyjna. Liczne kawałki żużli żelaznych i spieczone kawałki polepy mogą łączyć się z miejscową produkcją hutniczą. Położenie stanowiska stwarzało także dobre warunki do okresowego wypasu stad bydła i owiec. Młodsza osada ludności kultury przeworskiej miała prawdopodobnie już inny charakter, zamieszkiwana była przez dłuższy okres czasu, chociaż z przerwami, od końca II do IV w. n.e.

Stanowisko w Łanach, główne miejsce założenia osady celtyckiej, było silnie zniszczone pracami melioracyjnymi związanymi z regulacją rzeki Dzielniczki.

BARBARA CZERSKA

MOCHÓW,
gm. Głogówek
Stan. A

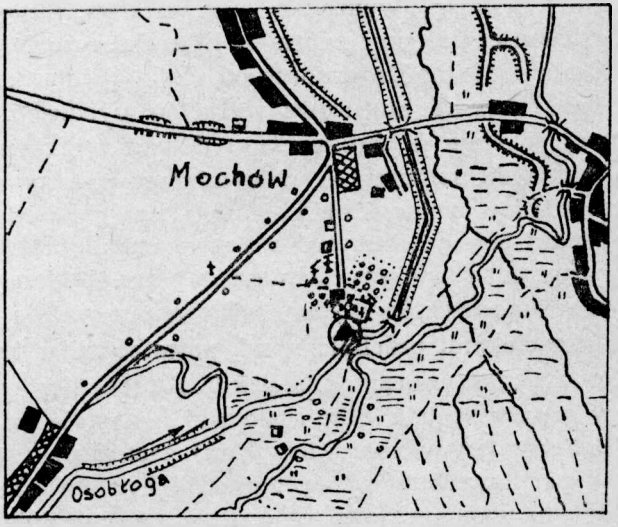

Ryc. 1. Mochów, gm. Głogówek. Stanowisko A. Położenie stanowiska. Rys. K. Spychała

Stanowisko usytuowane jest na lewym brzegu rzeki Osobłogi (Ryc. 1) w południowo-wschodniej części posesji klasztoru Paulinów w Mochowie założonego w 1338 roku i określanego w źródłach pisanych jako „klasztor na łąkach". Na terenie tym w okresie międzywojennym dokonywano sporadycznie znalezisk związanych z ludnością kultury łużyckiej. Na żadne starsze materiały nie natrafiono.

Podczas ostatniej wielkiej powodzi na Opolszczyźnie, wylew Osobłogi spowodował oberwanie skarp ogrodu klasztornego i odsłonięcie kilku jam oraz warstwy kulturowej. Dzięki zgłoszeniu tych faktów archeologicznej służbie konserwatorskiej województwa opolskiego przez długoletniego zasłużonego społecznego opiekuna zabytków, obywatela Alojzego Lubczyka, przeprowadzona została inspekcja konserwatorska. Wy-

kazała ona zagrożenie cennego, nieznanego dotąd stanowiska — osady neolitycznej.

Do ratowniczych badań wykopaliskowych przystąpiono w dniu 1 września 1981 roku. Trwały one z przerwami do 31 października. Prowadzone były przeważnie w trudnych warunkach atmosferycznych i prawie bez udziału pracowników fizycznych. Poza pracownikami Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu uczestniczyli w nich dorywczo archeolodzy i studenci z Wrocławia oraz Opola. Dużą pomoc okazał mgr Albert Szyndzielorz — kierownik Muzeum im. J. Cybisa w Głogówku.

Badaniami objęto teren o powierzchni około 25 m², bezpośrednio przylegający do oberwanej skarpy. Stratygrafia nawarstwień wykopu przedstawiała się następująco: u góry zalegała warstwa orna o grubości 26—38 cm, w postaci ciemnobrunatnej, sypkiej próchnicy z domieszką gliny. Poniżej wydzielała się warstwa gliny zmieszanej z próchnicą, gruzem ceglanym i zaprawą. Charakteryzowała się ona dużą spoistością. Miała niejednolitą grubość od około 10 do około 25 cm. Niżej występowała warstwa kulturowa wyraźnie wyodrębniająca się w części stropowej, a silnie przemieszana u dołu z wypełniskami jam i wskutek tego trudna do uchwycenia w wymiarach pionowych. Tworzyła ją duża ilość próchnicy zmieszanej z gliną. Tkwiły w niej niezbyt liczne, drobne grudki polepy. Przeważała barwa ciemnobrunatno-czarna, lokalnie nieco rozjaśniona większą domieszką gliny. Podobne zabarwienie miały wypełniska obiektów. Glina calcowa przeważnie była silnie zanieczyszczona naciekami próchnicznymi, powstałymi w trakcie użytkowania terenu osady oraz podczas przesiąkania próchnicy wraz z wodą deszczową w szpary spękań gliny calcowej, powstałe w okresie suszy. Ten układ stratygraficzny charakteryzował zachodnią część wykopu ratowniczego. W partii wschodniej występowało bowiem silne zaburzenie nawarstwień dużym wkopem nowożytnym, na którego dnie znajdowała się ceramiczna posadzka — prawdopodobnie pozostałość nieistniejącego już budynku gospodarczego klasztoru.

Eksplorację warstwy kulturowej i poszczególnych obiektów archeologicznych prowadzono warstewkami mechanicznymi o grubości 10 cm, lokalizując w ich obrębie odkrywane przedmioty zabytkowe.

Ogółem odsłonięto 7 obiektów (Ryc. 2), obiekt nr 3 znajdował się poza granicami wykopu), z których dwa można uznać za przyziemia obiektów mieszkalnych, a cztery za jamy gospodarcze. Dwa obiekty były śladami po słupach. Zalegały one na głębokości od około 80 do około 130 cm. Partie stropowe ich wypełnisk były trudne do wydzielenia z powodu przemieszania z warstwą kulturową i sąsiednimi obiektami. Czytelnie eksponowały się środkowe i dolne części na tle żółtej gliny calcowej, zwłaszcza na głębokości około 80—90 cm. Niestety, poza

słupami wszystkie obiekty zostały odsłonięte i wyeksplorowane nie w całości. Cztery z nich zlokalizowane przy krawędzi skarpy częściowo były zniszczone destrukcją powodziową. Piąty przebadano tylko w części objętej wykopem ratowniczym.

Najokazalej prezentował się obiekt mieszkalny oznaczony numerem 1. W zachowanej partii miał w rzucie poziomym kształt nieregularny o wymiarach około 4×3 m. W przekroju pionowym zaznaczał się prawie płaskim dnem i lekko zaokrąglonymi ściankami bocznymi. Maksymalna głębokość nie przekraczała 0,5 m. Wypełnisko tworzyła bardzo spoista

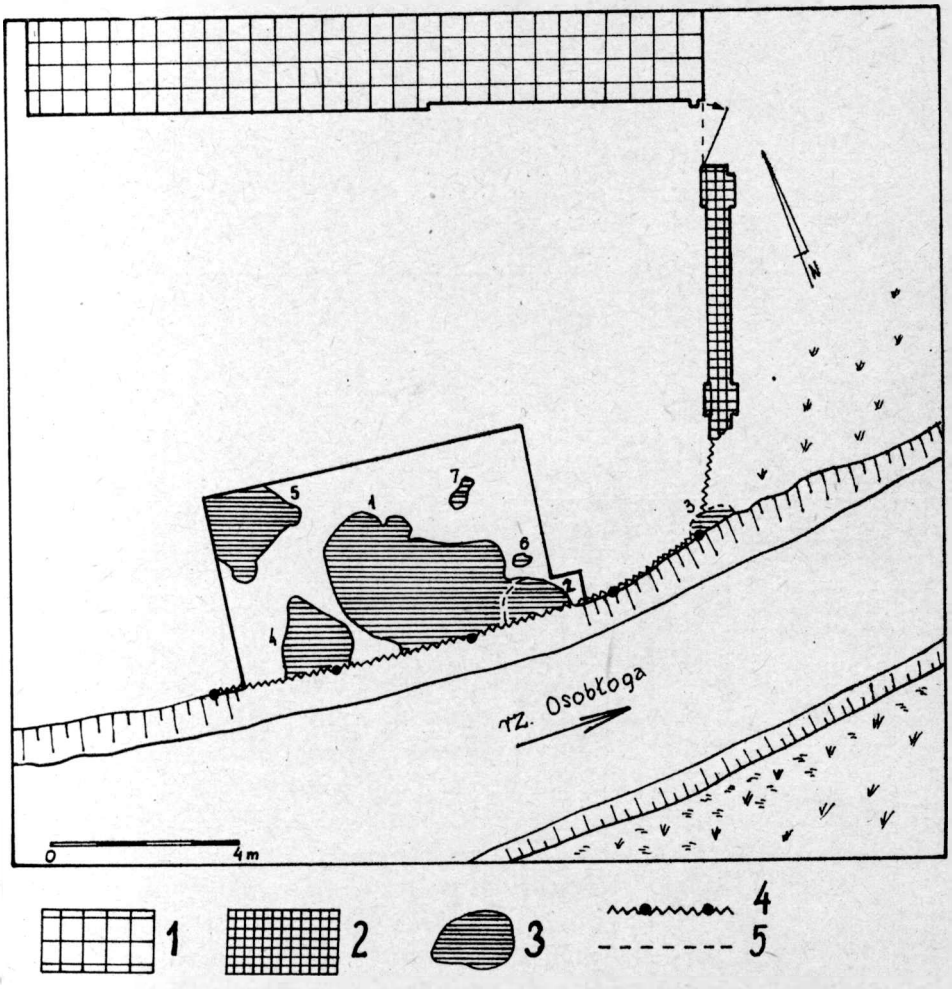

Ryc. 2. Mochów, gm. Głogówek. Stan. A. Plan ogólny wykopu. 1 — budynek, 2 — mur, 3 — obiekty archeologiczne, 4 — ogrodzenie słupami, 5 — zasięg prawdopodobny obiektów.

Rys. K. Spychała

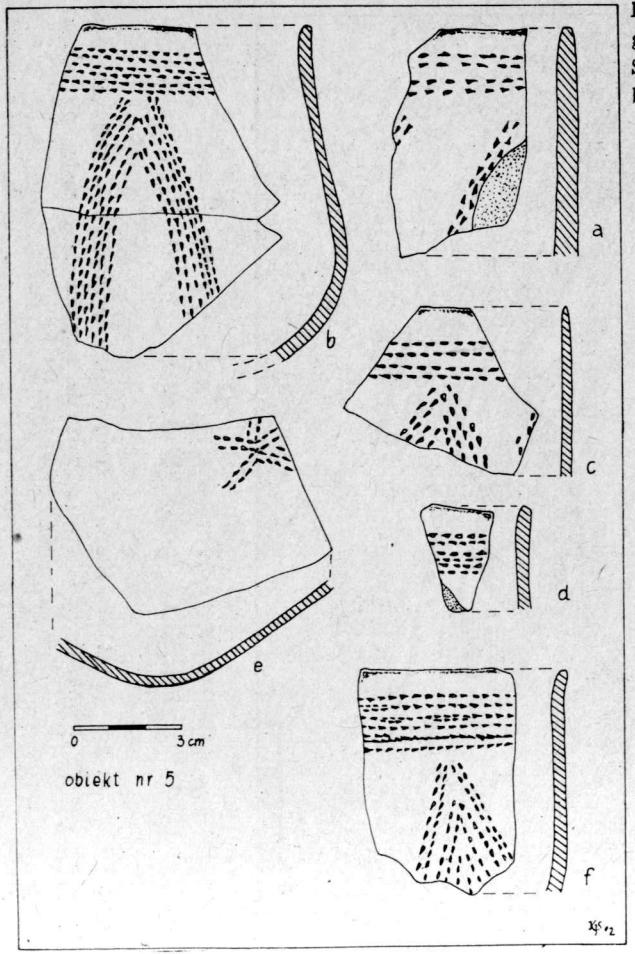

Ryc. 3. Mochów gm. Głogówek Stanowisko A. Zabytki z obiektu nr 2.
Rys. K. Spychała

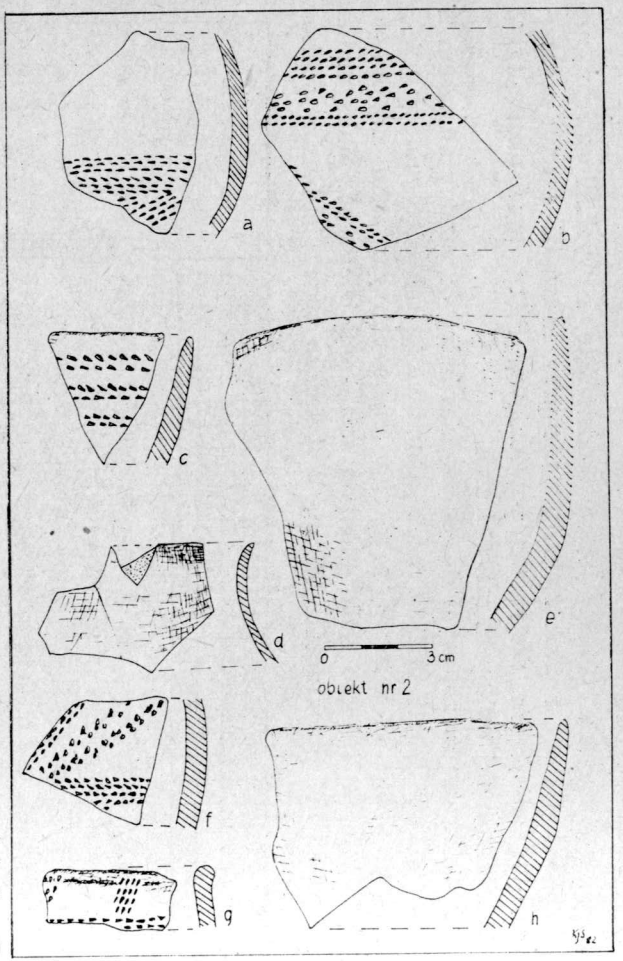

Ryc. 4. Mochów gm. Głogówek Stanowisko A. Zabytki z obiektu nr 5.
Rys. K. Spychała

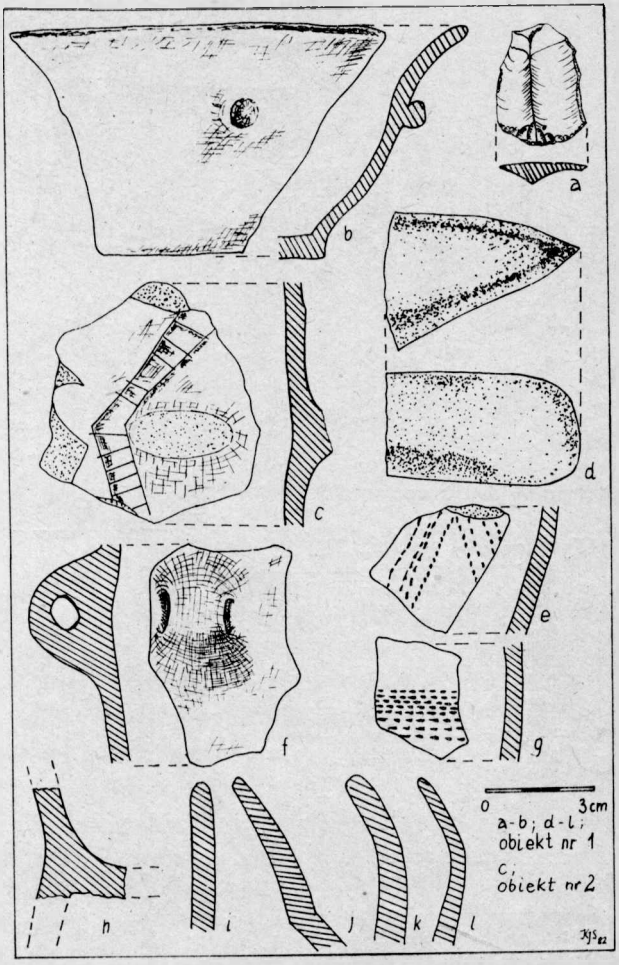

Ryc. 5. Mochów, gm. Głogówek. Stanowisko A. Zabytki z obiektu nr 1 i 2. Rys. K. Spychała

czarno-brunatna próchnica zmieszana z gliną, zawierająca liczne bryłki polepy, drobne węgle drzewne i kamienie. Funkcjonalny związek z tym obiektem miały słupy oznaczone numerami 6 i 7 oraz być może kilka innych gorzej zachowanych.

Drugi obiekt prawdopodobnie również mieszkalny oznaczony nr 5, w odsłoniętej partii południowo-wschodniej był wyjątkowo regularny. W rzucie poziomym miał kształt części równoległoboku z dwoma kolistymi słupami w narożach. W przekroju pionowym zagłębiał się regularnie w calec w narożu wykopu ratowniczego do głębokości 50 cm. Struktura wypełniska nie różniła się od opisanej przy obiekcie nr 1.

Z innych jam na uwagę zasługuje obiekt nr 2 znacznie głębszy od pozostałych, osiągający głębokość 85 cm i wyraźnie odróżniający się składem wypełniska. Na dnie i przy ściance bocznej zalegała gruba warstwa

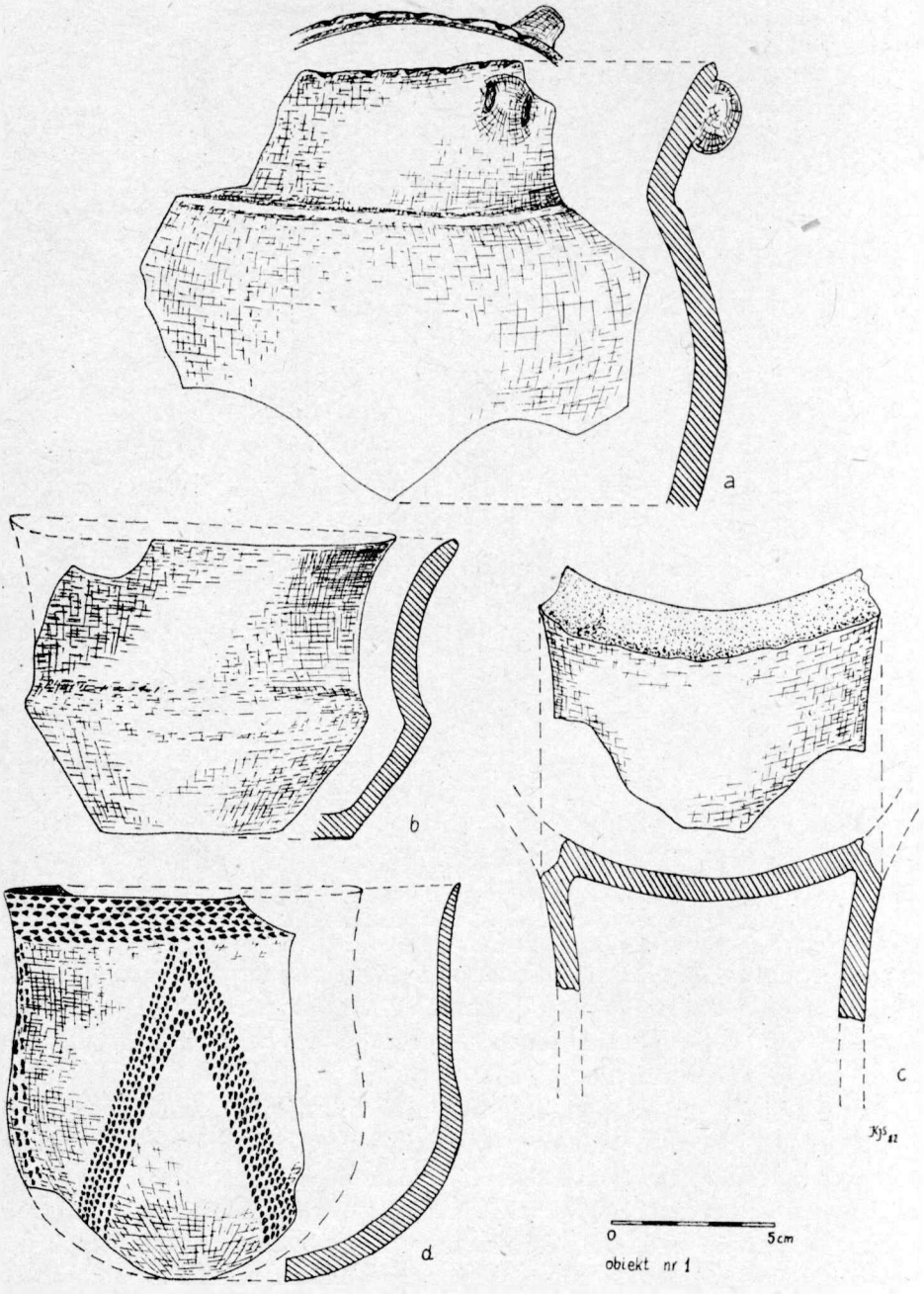

Ryc. 6. Mochów, gm. Głogówek. Stanowisko A. Zabytki z obiektu 1.
Rys. K. Spychała

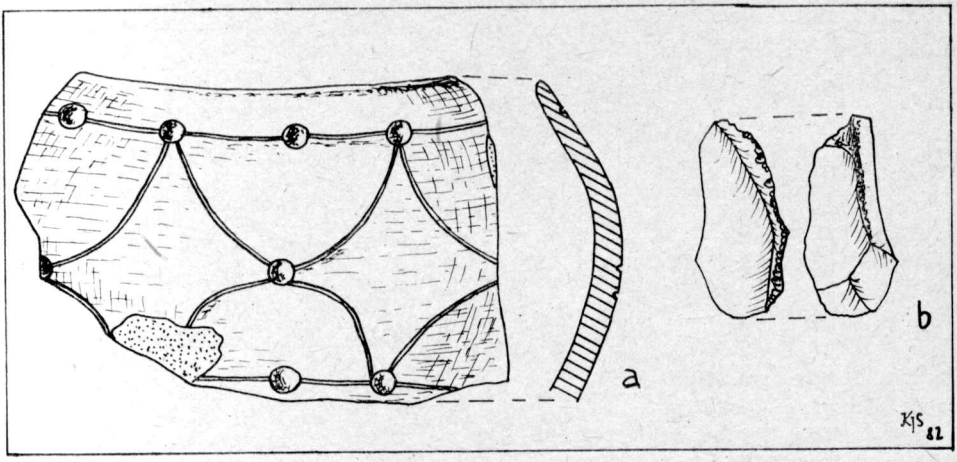

Ryc. 7. Mochów, gm. Głogówek. Stanowisko A. Zabytki znalezione przez odkrywcę stanowiska.

Rys. K. Spychała

próchnicy zmieszanej ze spalenizną, a środek wypełniała próchnica z gliną prawie bez innych domieszek.

Nasycenie zabytkami warstwy kulturowej i obiektów charakteryzuje się dużą ilością ułamków naczyń glinianych i zabytków krzemiennych. Licznie występowała też polepa i kości zwierzęce.

Na podstawie analizy materiału zabytkowego, dokonanej przez doc. dra hab. Włodzimierza Wojciechowskiego, można przyjąć iż stanowisko jest dwufazowe, z których starsza reprezentuje kulturę ceramiki wstęgowej kłutej III fazy wykazującej styczność ze środowiskiem lendzielskim (prawdopodobnie fazy III) (Ryc. 3 a—h, Ryc. 4 a—f), młodsza zaś kulturę lendzielską o dominacji cech fazy IV, w której przeżywa się jeszcze tradycja III fazy kultury ceramiki wstęgowej kłutej (Ryc. 5 a, b, d-1, Ryc. 6 a—d). Nieliczne ślady w postaci dwóch ułamków naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej, z których jeden z ornamentem drabinkowym wystąpił w obiekcie nr 2 (Ryc. 5 c), a jeden znaleziony został przed wykopaliskami przez ob. A. Lubczyka (Ryc. 7 a) wskazują na istnienie w obrębie strefy szerszej niż badany wycinek stanowiska, osadnictwa związanego z tą kulturą.

KLEMENS MACEWICZ

MOKRE, gm. Głubczyce
Grodzisko

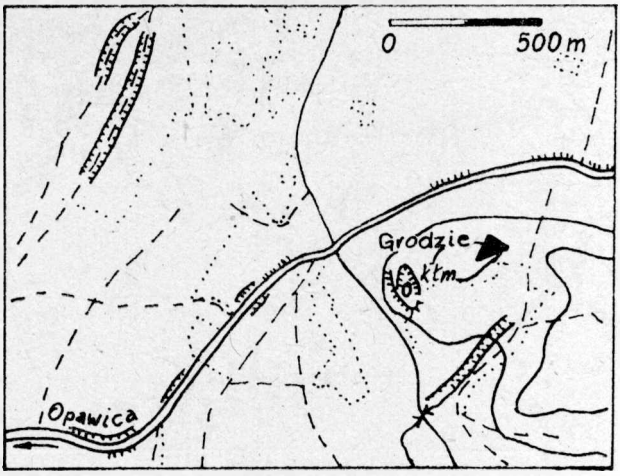

Ryc. 1. Mokre, gm. Głubczyce. Grodzisko. Lokalizacja.
Rys. K. Spychała

Obiekt położony jest na terenie zwanym „Grodzie" około 2 km na północny zachód od wsi Mokre, około 1 200 m na północ od wsi Radynia, około 200 m na północny wschód od stawu w miejscu dawnego kamieniołomu i około 450 m na wschód od skrzyżowania dróg: Opawica — Dobieszów i Radynia — Pielgrzymów (Ryc. 1).

Stanowisko to znane jest w literaturze przedmiotu od 1884 roku. Figurowało jednak pod różnymi miejscowościami. Zaliczano je najczęściej do Pielgrzymowa, Dobieszowa i wsi Mokre. Obecnie administracyjnie należy do ostatnio wymienionej miejscowości. Zarówno badania w okresie międzywojennym jak i powojenne ograniczały się jedynie do powierzchownej penetracji i pomiarów. Nie wykonywano żadnych sondaży. Skutkiem powyższego nieznana była chronologia obiektu. Przeważnie powtarzano za Uhtenwoldtem przypuszczenie iż powstanie grodziska wiązać należy z ludnością kultury łużyckiej, zaś wtórne użytkowanie przypadać miało na okres wczesnośredniowieczny. Zdaniem Hellmicha obiekt miał mieć metrykę wyłącznie wczesnośredniowieczną. W myśl innej koncepcji z 1930 r. opublikowanej w Altschlesische Blätter miało ono pochodzić ze średniowiecza.

Celem wyjaśnienia tych rozbieżnych poglądów podjęte zostały w 1981 roku badania sondażowe. Były to krótkie zwiadowcze prace przeprowadzone w dwóch fazach. W okresie od 3 do 5 sierpnia 1981 r. polegały one na wykonaniu 4 wykopów sondażowych o wymiarach 2×1 m każdy, na majdanie grodziska (Ryc. 2). Warunki eksploracji wszystkich wykopów okazały się bardzo trudne z uwagi na liczne korzenie rosnących w pobliżu drzew oraz skalisty charakter podłoża. Obserwacje poczynione w trakcie wykonywania sondaży przestawiają się następująco:

a) wykop I założony w środkowej części majdanu, eksplorowany do głę-

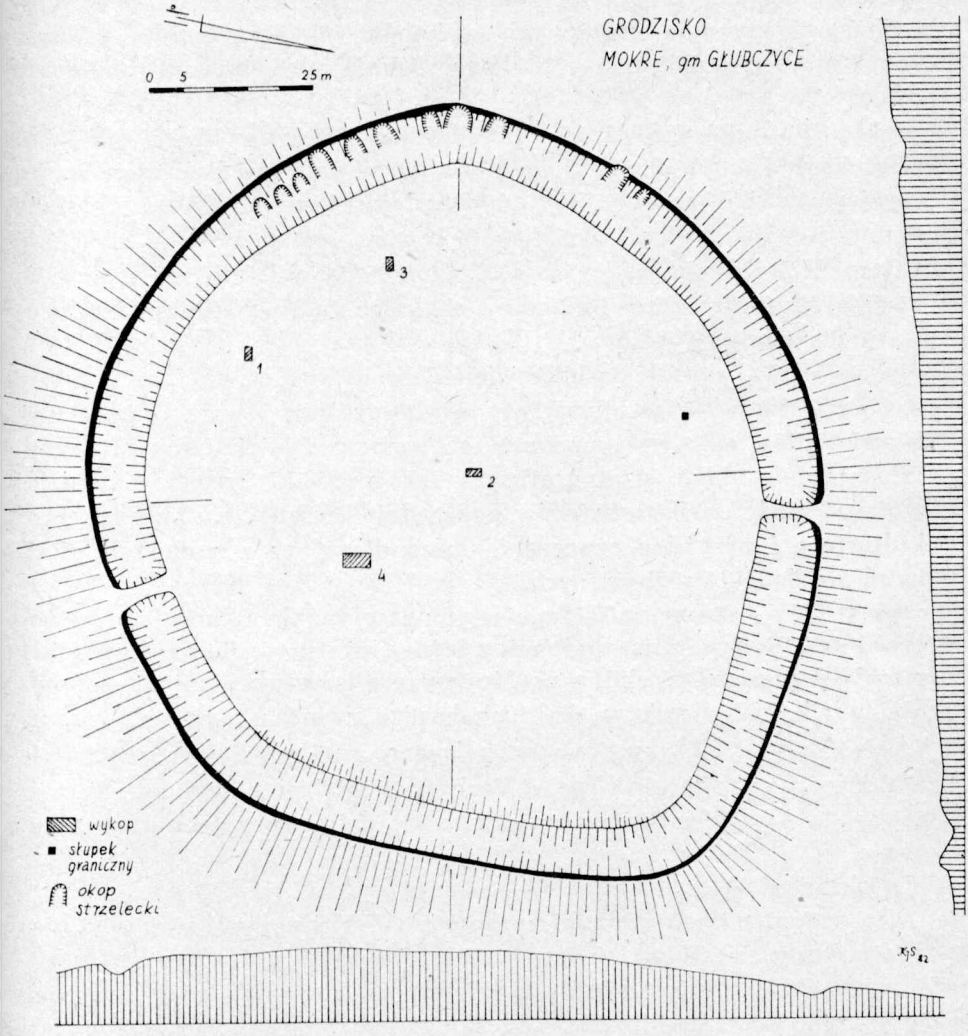

Ryc. 2. Mokre, gm. Głubczyce. Grodzisko. Schematyczny plan z lokalizacją wykopów sondażowych.

Rys. K. Spychała

bokości około 60 cm. Stratygrafia tego wykopu różniła się wyraźnie od pozostałych, gdyż zamiast charakterystycznej dla innych sondaży warstwy gliny i żwiru dominującą warstwą była glina zmieszana z próchnicą i kamieniami. W jej obrębie znaleziono kilka drobnych fragmentów ceramiki, 2 bryłki polepy oraz drobne ślady węgli drzewnych. Pod tą warstwą wystąpiła glina ze żwirem z wyraźnie mniejszą domieszką próchnicy. W jej obrębie nie znaleziono żadnych zabytków

co skłoniło do zaniechania pogłębiania wykopu, mimo iż nie wystąpiła charakterystyczna dla innych wykopów glina zmieszana ze żwirem i miałem skalnym, bez śladów próchnicznych, uznana roboczo za calec;

b) wykop II — zlokalizowany w południowo-zachodniej części majdanu. Głębokość wykopu około 43 cm. Poza górną warstwą próchnicy leśnej zarejestrowano warstwę gliny odpowiadającej swą strukturą warstwie dominującej w wykopie I. Miała ona grubość od około 10 do około 13 cm. U jej spągu znaleziono 1 fragment ceramiki. Niżej w obrębie zwartej warstwy gliny i rumoszu skalnego żadnych śladów kulturowych nie zaobserwowano;

c) wykop III — okazał się całkowicie jałowy kulturowo i najprostszy stratygraficznie — pod warstwą próchnicy leśnej występowała wyłącznie glina calcowa zmieszana ze żwirem i ułamkami skalnymi. Właśnie ten układ stratygraficzny zasugerował określenie bardziej zróżnicowanych nawarstwień w poprzednio opisanych wykopach jako kulturowe i przyjęcie oznaczenia calca dla gliny z rumoszem skalnym bez śladów próchnicznych;

d) wykop IV — stratygrafia tego wykopu wyraźnie różniła się od poprzednich. Pod warstwą próchnicy leśnej występowała warstwa gliny z małą domieszką piasku, a poniżej zwarta warstwa kamieni — średniej wielkości odłamków skalnych bardzo zwarta, trudna do sforsowania (Ryc. 3). Z uwagi na ograniczone możliwości kontynuowania eksploracji w tej fazie prac zaniechano pogłębiania wykopu. Prowizorycznie zabezpieczono go przykrywając gałęziami i częściowo zasypując.

W okresie od 17 do 19 VIII 1981 roku głównym celem prac było bliższe rozpoznanie wykopu sondażowego nr IV. Wykonano najpierw niezbędne poszerzenie do wymiarów 4×2 m. Dzięki temu udało się w całości uchwycić przekrój najprawdopodobniej intencjonalnie wykonanego muru lub fundamentu bliżej nieokreślonej budowli, po osi prostopadłej do linii jego przebiegu. Posiadał on następujące wymiary: u góry od 2,5 do 2,6 m, w środkowej partii od 2,10 do 2,30, w przydennej zaś od 1,85 do 2,1 m. Dno było nieregularne, lekko zagłębiało się w części środkowej. Ponadto stwierdzono, że konstrukcja ta zbudowana była z drobnego i średniej wielkości tłucznia skalnego i nieco większych odłamków skalnych o maksymalnych wymiarach około 25×20×20 cm, zmieszanych z szarobrązową lub szarożółtą gliną, w górnej partii z domieszką próchnicy, w dolnej zaś bez tej domieszki. Poszczególne fragmenty kamieni nie tworzyły wyraźnego układu, sprawiały raczej wrażenie luźno narzuconych. Maksymalna głębokość obiektu na przekroju wynosiła około 80 cm.

W obrębie wykopu znaleziono zaledwie 1 fragment ceramiki i 1 fragment przedmiotu brązowego.

Poza ww. pracami oczyszczono profile dawnych okopów strzeleckich usytuowanych w zachodniej części grodziska, na wale zewnętrznym. Analiza stratygrafii największej odkrywki, o długości 3 m i wysokości 2,1 m pozwala przypuszczać, że wał zbudowany został przez zhałdowanie kamieni i gliny wydobytych z rowu obronnego. Obecnie wał zachował się na wysokości do 90 cm. Pierwotnie był oczywiście znacznie wyższy, trudno jednak określić dokładny stopień zniwelowania. Podstawę wału wyznacza wyraźnie wyodrębniający się poziom pierwotny terenu (przed usypaniem wału). Stwierdzono między innymi, że nie był on płaski, lecz opadał w kierunku wnętrza grodu, zgodnie z naturalną konfiguracją terenu. Na profilu przecinającym wał nie stwierdzono żadnych śladów konstrukcji drewnianych lub szczątków spalenizny. Nie znaleziono także żadnego materiału ceramicznego.

Ponadto wykonano pomiary, szkic obiektu (rzut poziomy) i przekroje (Ryc. 2).

Ogólnie biorąc mimo bardzo dużego nakładu pracy i wyjątkowo trudnych warunków eksploracji uzyskane efekty, zwłaszcza w zakresie materiału zabytkowego są skromne. Wprawdzie z dużą dozą prawdopodobieństwa zarysowuje się możliwość datowania obiektu na okres wczesno-

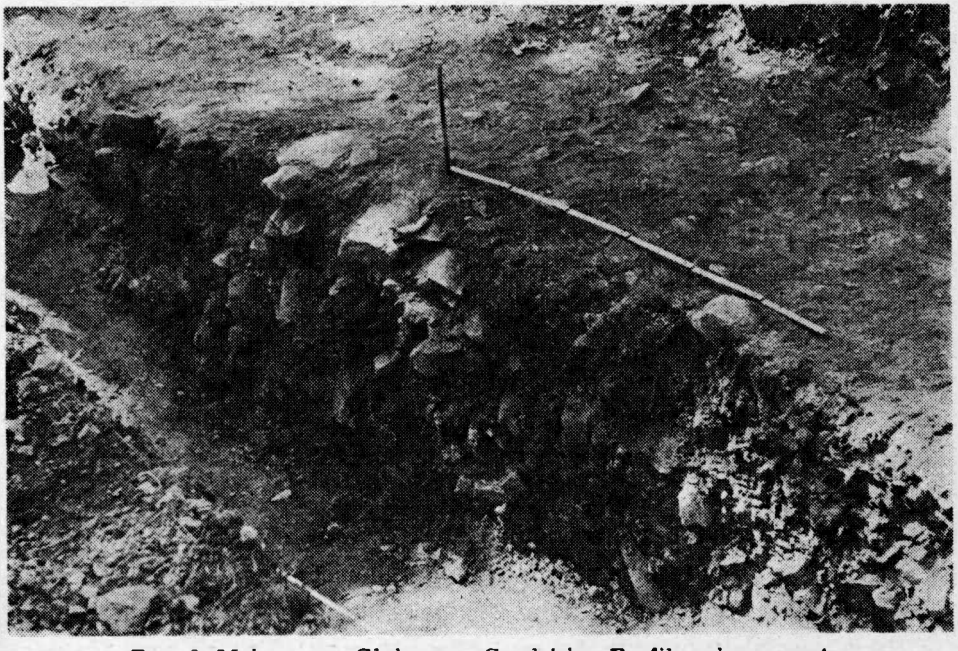

Ryc. 3. Mokre, gm. Głubczyce. Grodzisko. Profil wykopu nr 4.
Fot. K. Macewicz

średniowieczny, jednak niemożliwe jest nadal wykluczenie hipotezy pierwotnego funkcjonowania grodu w okresie zamieszkiwania na Wyżynie Głubczyckiej ludności kultury łużyckiej. Odkrycie fragmentu domniemanego wału lub fragmentu budowli ma oczywiście duże znaczenie, ale traktować je należy jako początek szerszego rozpoznania. W związku z powyższym istnieje pilna potrzeba kontynuacji badań zwiadowczych.

W omówionych pracach udział wzięli: pracownicy Biura Dokumentacji Zabytków — K. Spychała, S. Wuszkan, E. Jankowska i W. Musiał; pracownicy Muzeum Śląska Opolskiego — E. Matuszczyk i E. Holc, pracownik Muzeum w Nysie — Wacław Romiński, studenci WSP w Opolu — J. Struzik i R. Jesionowski oraz autor sprawozdania. Badania podjęto po uzyskaniu zezwolenia Nadleśnictwa Państwowego w Prudniku i jednostki WOP.

KLEMENS MACEWICZ

NIEMODLIN, gm. loco
Stan. B

W maju 1980 roku Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu został poinformowany przez Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu o odkryciu skarbu monet w Niemodlinie. W toku niezwłocznie przeprowadzonej inspekcji konserwatorskiej przez K. Spychałę archeologa Biura Dokumentacji Zabytków, oględzin miejsca odkrycia i szerokich wywiadów z miejscowym społeczeństwem, udało się ustalić okoliczności odkrycia skarbu.

Podczas poszerzania i pogłębiania rowu melioracyjnego w dniu 19 kwietnia 1980 r. odkryto kamienno-drewnianą studnię, a w niej skarb monet i inne zabytki. Obiekt został całkowicie zniszczony przez koparkę, a jednocześnie naruszono warstwę kulturową stanowiska. Wystąpiły w niej liczne fragmenty ceramiki średniowiecznej, grudki polepy oraz spalenizna. Skarb srebrnych monet przez przeszło miesiąc ulegał rozproszeniu w dużym stopniu z powodu nieodpowiedzialności znalazców zabytków oraz zabezpieczających go władz porządkowych.

Interwencje konserwatorskie w terenie przeprowadzili autorzy komunikatu. Stwierdzono nawarstwienia kulturowe o miąższości 30—40 cm. Na hałdach wydobytej ziemi znaleziono kilkaset fragmentów ceramiki, dębowe belki z zaciosami z dolnej części studni, kamienie cembrowiny z górnej części studni, fragmenty tzw. palcówki, współczesny studni gwóźdź żelazny.

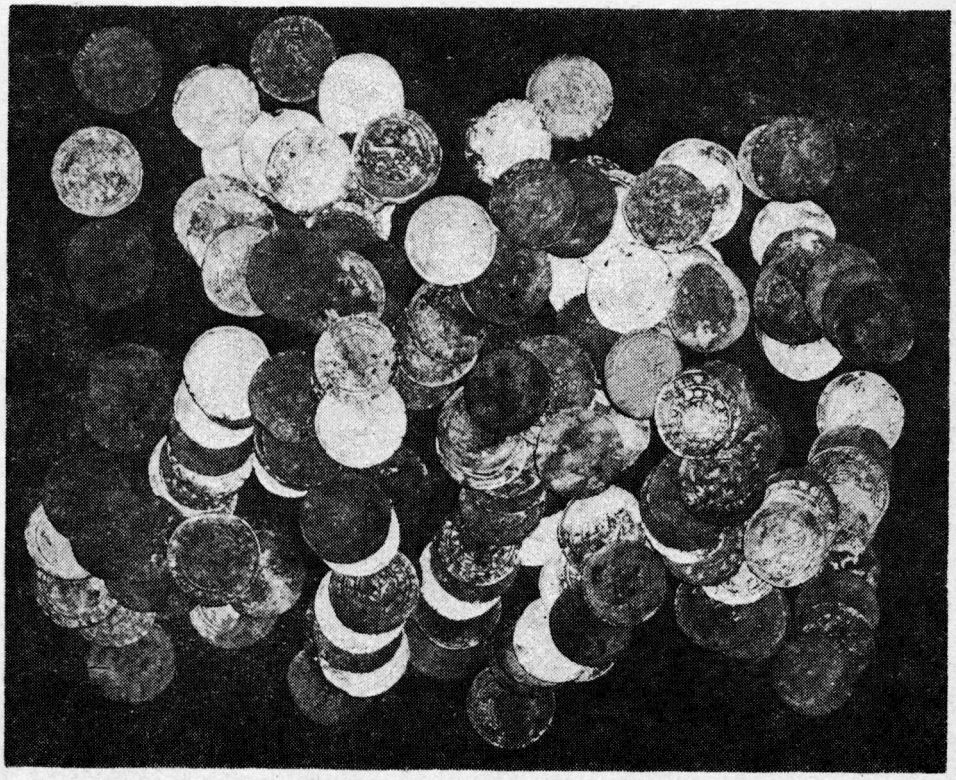

Ryc. 1. Niemodlin. Skarb monet srebrnych.

Fot. M. Maruszak

Według informatorów — bezpośrednich odkrywców [1] oraz okolicznych mieszkańców, skarb monet znajdował się w dużym dzbanie tkwiącym w studni. W niej znajdowała się większość ułamków naczyń glinianych. Operator koparki poinformował, że najpierw natrafił na kamienie, wydobyte czerpakiem koparki, niszcząc w ten sposób prawdopodobnie dobrze zachowany obiekt. Podczas wydobywania przydennej części studni z czerpaka zaczęły spadać kawałki naczyń glinianych oraz monety. W tym momencie pracownicy zatrudnieni na budowie oraz przygodni obserwatorzy zaczęli je zbierać równocześnie niszcząc pozostałą, drewnianą część studni.

Akcja odzyskiwania średniowiecznego skarbu rozpoczęła się 27 maja 1980 r. i trwała z przerwami do jesieni 1981 roku. Według różnych informatorów skarb mógł liczyć od 200 do 600 sztuk monet. Monety przekazało 12 osób, które bądź same je znalazły, bądź weszły w ich posiada-

[1] Informacja ustna operatora koparki p. Sabały z Ligoty Dolnej.

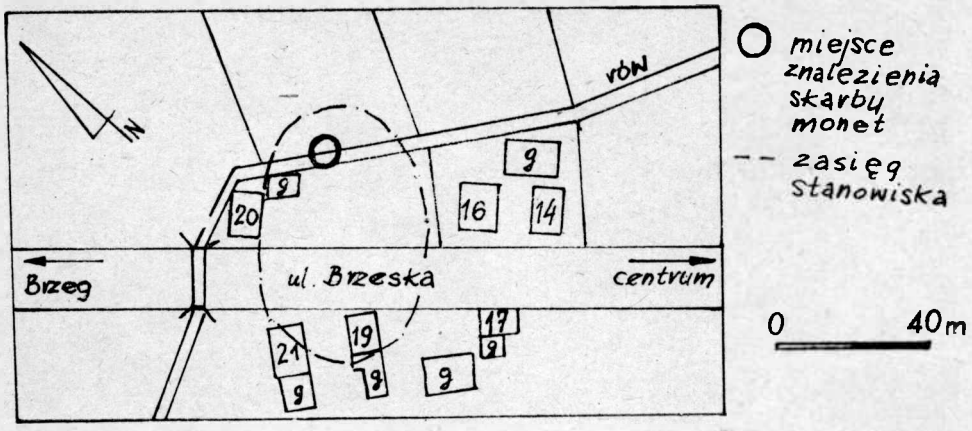

Ryc. 2. Niemodlin. Miejsce znalezienia skarbu.
Rys. K. Spychała

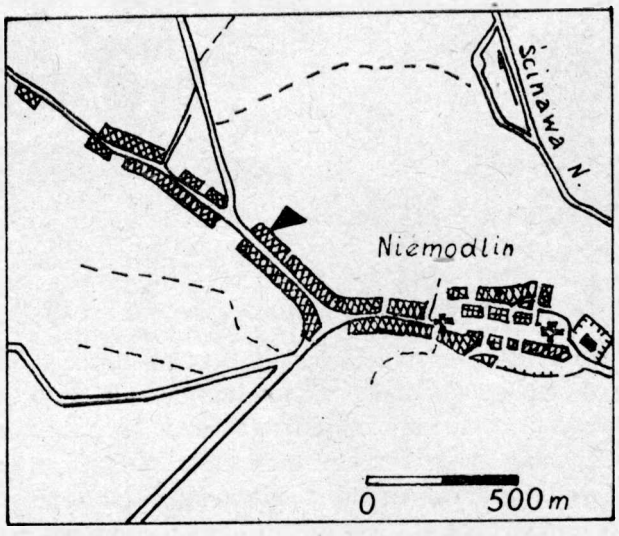

Ryc. 3. Niemodlin. Lokalizacja stanowiska.
Rys. K. Spychała

nie w inny sposób[2]. Dwie monety zostały znalezione przez archeologa zabezpieczającego resztki zabytku. Łącznie odzyskano 179 (Ryc. 1), w po-

[2] Osoby, które przekazały monety: sierż. MO ob. Płaczek — 29 sztuk; ob. Urbańczyk — 42 sztuki; ob. Gregorius — 32 sztuki; ob. Sabała 51 sztuk; ob. Śliwiński — 4 sztuki; ob. Kaczmarczyk — 2 sztuki; ob. Szpiecz — 1 sztuka; uczniowie: Kocot — 4 sztuki; Osiński — 1 sztuka; Węgrowski — 1 sztuka; ob. Zielonka — 6 sztuk; 2 monety znaleziono podczas penetracji terenu; 4 monety przekazano bezpośrednio do Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu. Ponadto w posiadaniu monet są: ob. Diłaj — 3 sztuki; ob. Gregorius — 1 sztuka; ob. Wąż z Nysy — 1 sztuka; ob. Szenderowicz — 2 sztuki; uczeń Andrzejewski — 2 sztuki oraz Urząd Celny z Wrocławia — 9 sztuk. Zaginęło 30 sztuk monet, które posiadał ob. Wilk z Korfantowa.

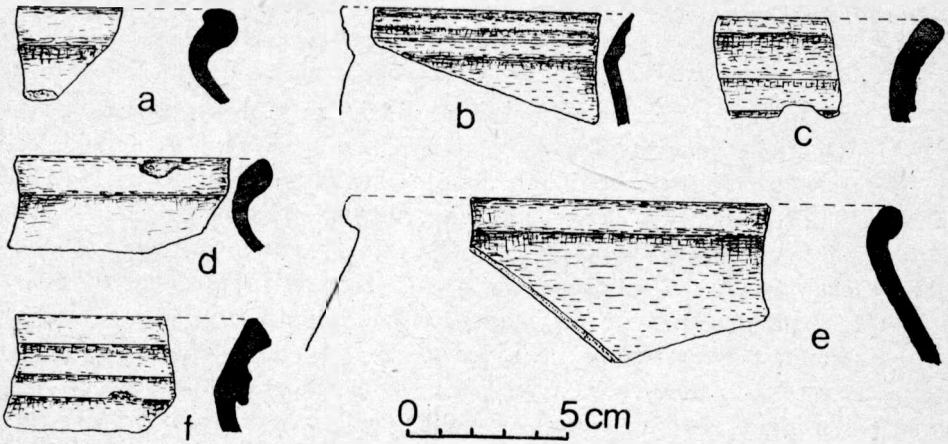

Ryc. 4. Niemodlin. Ułamki naczyń glinianych z warstwy towarzyszącej studni (XIII—XIV wiek).

Rys. P. Kubów

siadaniu Urzędu Celnego we Wrocławiu oraz w rękach osób prywatnych pozostaje w chwili obecnej jeszcze 48 monet.

Podczas kolejnej penetracji terenu przeprowadzono badania powierzchniowe okolicznych pól oraz ogródków przydomowych. Stwierdzono istnienie osady średniowiecznej, która została zniszczona przez zabudowę wiejską dawnej osady Wesele, będącej obecnie dzielnicą Niemodlina w rejonie ul. Brzeskiej (Ryc. 2) oraz prace melioracyjne. Osada rozciąga się na obszarze około 30 arów na lewobrzeżnej terasie Ścinawy Niemodlińskiej (Ryc. 3). Usytuowana była pomiędzy dwoma małymi wyniesieniami. Znalezione zabytki pozwalają przypuszczać, że osada rozwijała się w XIII—XV wieku (Ryc. 4). Duża ilość spalenizny w warstwie kulturowej świadczyć może o tym, że osada została zniszczona podczas walk husyckich w I poł. XV wieku. Czas istnienia tego osiedla potwierdzają źródła pisane; osadę Wesele znano w 1300 roku [3]. Była ona wioską w niemodlińskim majątku książęcym, a potem w księstwie niemodlińskim. Położona przy szlakach handlowych od Wrocławia, Brzegu na południe do Opawy, Moraw i dalej [4].

Po wstępnych badaniach stwierdzono, że odkryte srebrne monety to grosze czeskie z I poł. XIV wieku [5].

KRZYSZTOF SPYCHAŁA, PIOTR KUBÓW

[3] H. Borek, Opolszczyzna w świetle nazw miejscowych, Opole 1972, s. 57.

[4] H. Praschma, Geschichte der Herrschaft Falkenberg in Oberschlesien, Falkenberg 1929, s. 30—31; [za: R. Sękowski, Niemodlin — Studium, 1957, s. 4, rękopis w archiwum WKZ Opole].

[5] Informacja wstępna mgra Pawła Kozerskiego dyrektora Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu.

NIEMODLIN, gm. loco
Zamek

Badania zostały zlecone przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu. Prace zostały wykonane przez Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską PKZ Oddział Wrocław w okresie od 1 lipca do 30 sierpnia 1979 roku. W trakcie badań prowadzonych na terenie dziedzińca zamku odkryto relikty dwóch wież mieszkalnych zbudowanych z kamienia. Wieża starsza — założona na planie prostokąta posiada wymiary 7,75×11,75 m, grubość murów około 1,50 m. Zbudowana jest z otoczaków układanych warstwowo na zaprawie z gliny. Datowana w przybliżeniu na pierwszą połowę XIII w. Wieża druga mocno zniszczona zawierająca w ramach swojej zabudowy relikty wieży wyżej omawianej jest zbudowana również na planie prostokąta o wymiarach 16×12 m. Mury wieży wykonane są z łamanego kamienia wapiennego układanego na zaprawie wapiennej. Grubość muru wieży wynosi 2,15 m. Przy narożniku północnym i zachodnim wieża zaopatrzona jest w przypory przekątniowe. Narożnik północny wieży połączony jest murem łącznikowym z miejskim obwodem warownym. Wieża datowana jest na schyłek XIII wieku.

JERZY ROMANOW

NOWA WIEŚ, gm. Domaszowice
Stan. E

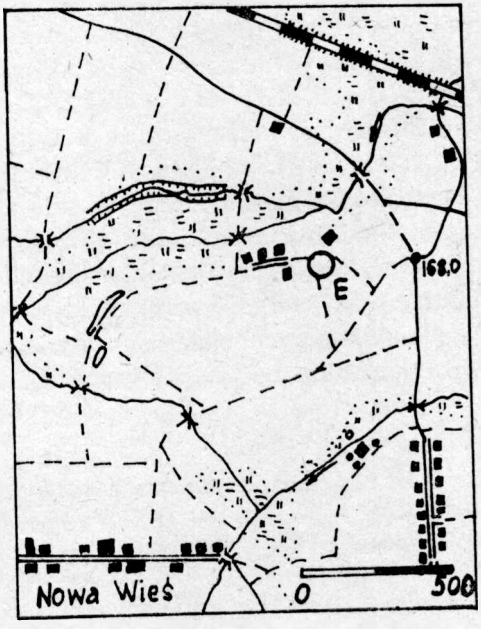

Ryc. 1. Nowa Wieś, gm. Domaszowice. Stanowisko E. Szkic lokalizacyjny. Rys. K. Spychała

Stanowisko leży przy południowym krańcu przysiółka Międzybrodzie, pomiędzy przysiółkiem a drogą polną z Duczowa Małego do Jedlisk, na terenie będącym własnością Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Wielołęce (Ryc. 1). Odkryte zostało w 1977 roku podczas badań powierzchniowych Wojciecha Łonaka, prowadzonych na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu.

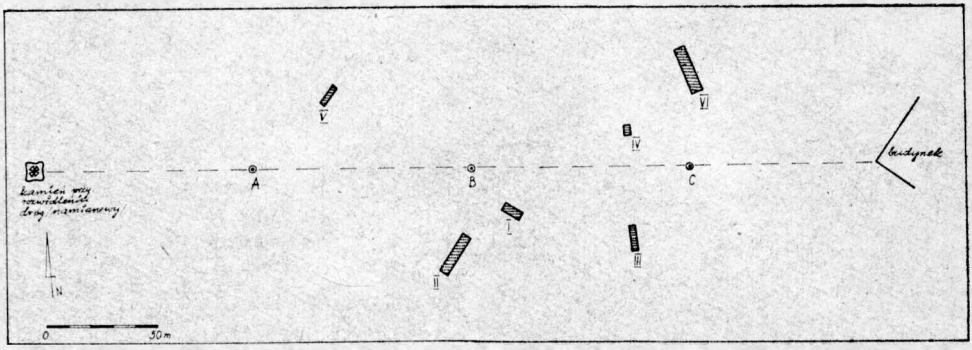

Ryc. 2. Nowa Wieś, gm. Domaszowice. Stanowisko E. Rozmieszczenie wykopów w 1979 r.

Rys. K. Macewicz

W lipcu 1979 roku wykonane zostały na tym stanowisku przez Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Opolu wykopaliskowe badania kontrolne i ratownicze. Kierował nimi autor niniejszego sprawozdania. Celem ustalenia charakteru stanowiska, chronologii oraz stopnia zagrożenia, założono 7 wykopów kontrolnych (Ryc. 2). Odkryto w nich 34 obiekty osadnicze i 3 groby ciałopalne. Stwierdzono, iż w obrębie warstwy ornej i na jej powierzchni zalegają liczne ułamki naczyń ludności kultury łużyckiej, pochodzące z silnie rozoranego cmentarzyska ciałopalnego. Niżej zaś, na głębokości od 0,40 do 0,90 m występują stosunkowo dobrze zachowane obiekty osady. Rozpiętość chronologiczna pomiędzy tymi stanowiskami jest stosunkowo niewielka i zamyka się w IV i V okresie epoki brązu.

W zniszczonych pochówkach nie znaleziono żadnych ciekawszych zabytków. W materiale osadniczym z najbardziej interesujących wyróżniono: przedmiot gliniany z otworem, o niewyjaśnionej dotąd funkcji, 3 fragmenty przęślików, fragment toporka kamiennego oraz część kultowego naczynia.

Ważne z punktu widzenia konserwatorskiego były ustalenia odnośnie zasięgu badanych stanowisk. Stwierdzono, że wydzielone w toku badań powierzchniowych sąsiadujące od północnego wschodu stanowisko oznaczone literą F jest integralną częścią stanowiska E.

KLEMENS MACEWICZ

NYSA, gm. loco
ul. Wałowa

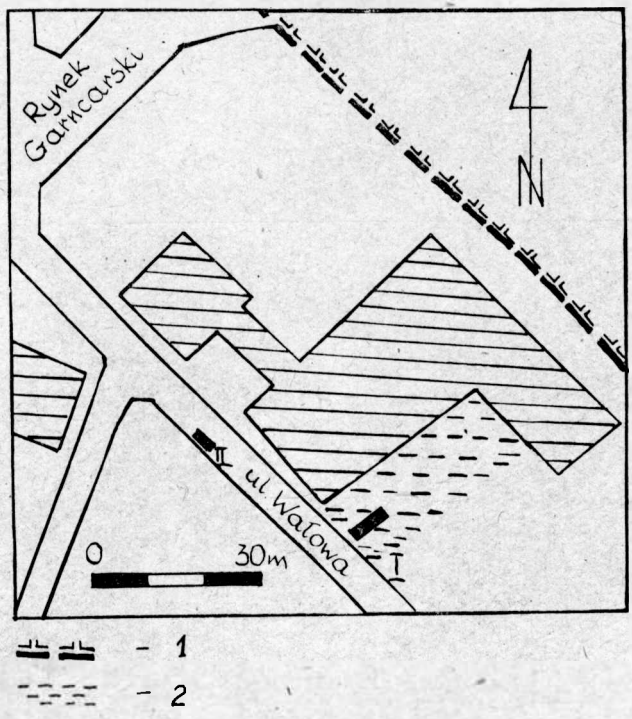

Ryc. 1. Nysa, ul. Wałowa. Szkic sytuacyjny wykopów. I — wykop z 1976 r. II — wykop z 1977 r. 1 — fragment murów obronnych, 2 — wykop budowlany. Rys. W. Romiński

W maju 1976 r. i we wrześniu 1977 r. w rejonie ul. Wałowej w Nysie zostały przeprowadzone przez Dział Archeologii Muzeum w Nysie krótkotrwałe badania ratownicze. Związane były one z pracami budowlanymi przy odbudowie byłego teatru miejskiego (1976 r.) oraz z instalacją centralnego ogrzewania w pobliżu tego obiektu (1977 r.) (Ryc. 1).

Ulica Wałowa położona jest w północno-wschodniej części historycznego Nowego Miasta w Nysie, a w średniowieczu stanowiła jedną z ulic kwartału miejskiego zwanego „kwartał przy fosie". Ulicę tę po raz pierwszy wzmiankują źródła pisane w 1378 r. i nazwa jej w wersji łacińskiej brzmiała — platea fussati [1].

W trakcie prac badawczych przeprowadzonych w 1976 roku na głębokości około 3,30 m poniżej obecnego poziomu ulicy odsłonięto fragment dwudzielnego, drewnianego przewodu wodociągowego, usytuowanego prostopadle w stosunku do ul. Wałowej (Ryc. 2). Długość odsłoniętego przewodu wynosiła około 6,80 m. Składał się on z trzech szczelnie związanych z sobą odcinków wydrążonych pni drewnianych, prawdopodobnie sosnowych o średniej długości około 2,50 m każdy i przypominających swym wyglądem rynny przykryte masywnymi dranicami o zbliżonej

[1] K. Engelbert, Quellen zur Geschchte des Neisser Bistumslandes auf Grund der drei ältesten Neisser Lagerbücher, Würzburg 1964, s. 123, reg. 749.

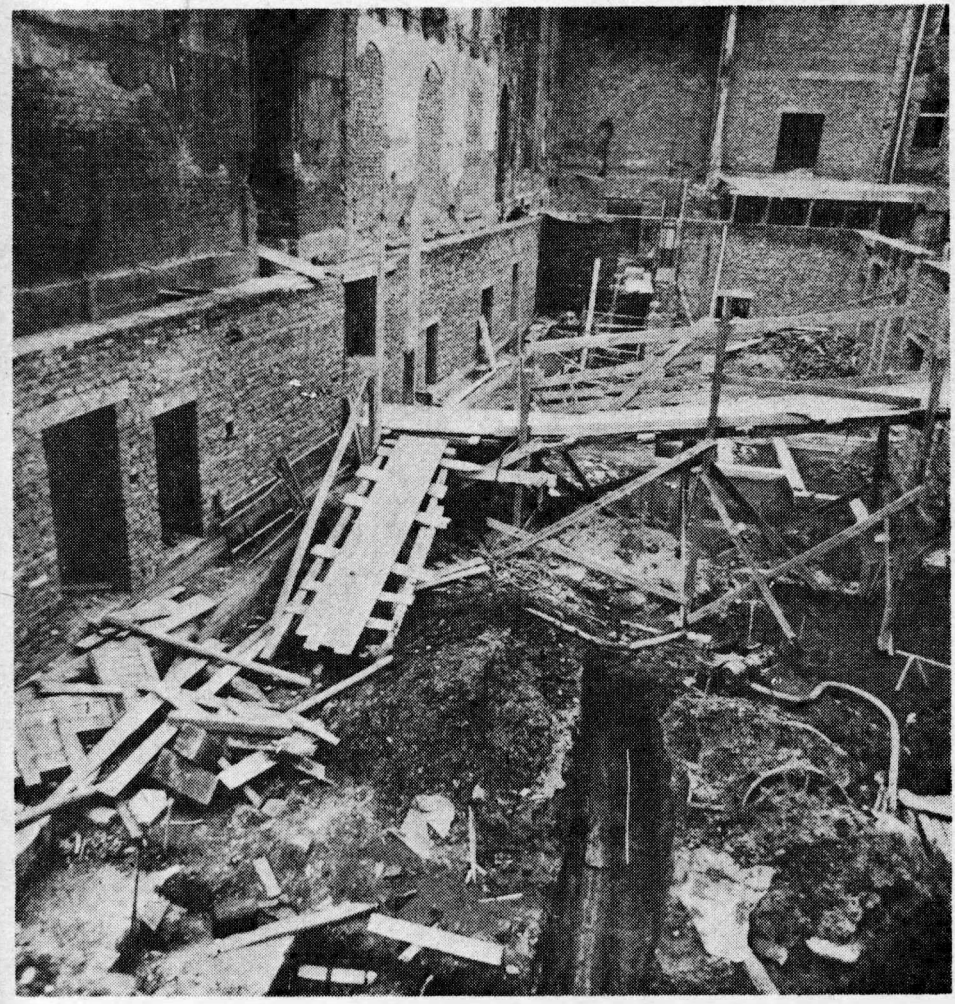

Ryc. 2. Nysa, ul. Wałowa. Ogólny widok wykopu w czasie badań w 1976 r. Na pierwszym planie fragment przewodu wodociągowego.
Fot. W. Romiński

długości i grubości 0,05 m. Prześwit otworu miał szerokość 0,175 m i wysokość 0,115 m. Ścianki zewnętrzne i wewnętrzne przewodu noszą ślady celowego opalenia zabezpieczającego rurę przed niszczącym działaniem warunków zewnętrznych. Przewód był dodatkowo oszalowany luźnymi deseczkami i listwami.

Odkryty fragment przewodu był wkopany w warstwę zwartej ziemi o czarnobrunatnym zabarwieniu, zawierającej dużą ilość ścinków drewna i kory brzozowej. W warstwie tej odkryto fragmenty naczyń glinianych o jasnym zabarwieniu powierzchni, malowanych pasmami czer-

wonej farby, drewniane łuczywka, fragmenty skóry oraz fragmenty drewnianych miseczek klepkowych i innych naczyń drewnianych.

Z analizy treści nawarstwień kulturowych wynika, że odkryty fragment przewodu wodociągowego może pochodzić z końca XIV w. lub początku wieku XV.

Fragment drewnianego przewodu wodociągowego o podobnej konstrukcji został odkryty w tym samym rejonie w 1977 r. Odkrycia dokonano w wykopie ziemnym usytuowanym naprzeciw południowo-zachodniego narożnika budynku poteatralnego.

Odsłonięty fragment rury tkwił na głębokości około 2,50 m w czarnobrunatnej ziemi, na poziomie wody gruntowej, a jego przebieg odpowiadał biegowi ul. Wałowej. Powyżej zalegały warstwy silnie przemieszanego gruzu ceglanego, zaprawy murarskiej, gliny i żwiru. Ze względu na niewielkie wymiary wykopu wydobyto jedynie odcinek rury o dłu-

Ryc. 3. Nysa, ul. Wałowa. Fragment przewodu wodociągowego odkrytego w 1977 r.
Fot. W. Romiński

gości około 2,70 m. Górną jej część tworzyły dwa odcinki dranic o nieobrobionej powierzchni zewnętrznej z zachowanymi resztkami kory, przedzielone w części środkowej odsłoniętego odcinka, prostokątną, dobrze obrobioną płytką drewnianą. Właściwą rurę w formie „rynny" przykrywała warstwa dokładnie obrobionych płytek drewnianych o wymiarach 0,25×0,26×0,07 m. Sama „rynna", która była zbliżona wyglądem i wymiarami do odkrytego w 1976 r. w pobliżu, odcinka wodociągu, wykonana została z drewna sosnowego (Ryc. 3).

W czasie prac badawczych odkryto ułamki naczyń, głównie garnków i patelni glinianych, przeważnie polewanych oraz dobrze zachowany kafel płytkowy z ornamentem roślinnym, pokryty ciemnozieloną polewą. Zabytki te można datować na XV w. — pocz. XVI w.

Odkryte na ul. Wałowej fragmenty przewodów wodociągowych zostały poddane w nyskim muzeum zabiegom konserwatorskim i w przyszłości zostaną włączone do ekspozycji obrazującej stan wiedzy w zakresie urządzeń komunalnych w średniowiecznej Nysie.

WACŁAW ROMIŃSKI

OPOLE
ul. Krakowska

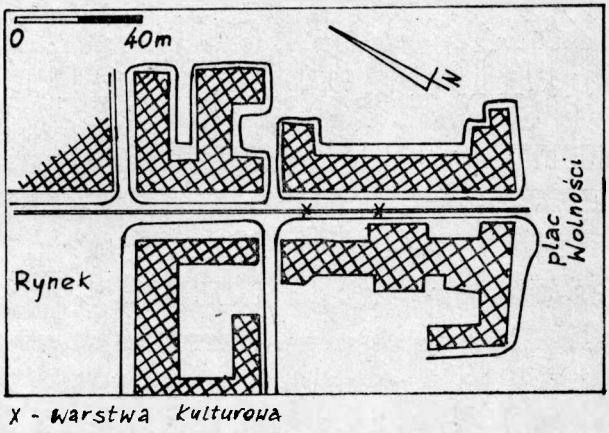

Ryc. 1. Opole, ul. Krakowska, lokalizacja nawarstwień kulturowych.
Rys. K. Spychała

W maju 1981 roku podczas prac ziemnych — wymiana rur gazowych — przy ul. Krakowskiej w Opolu (Ryc. 1) zostały odkryte średniowieczne nawarstwienie kulturowe.

Wykop przebiegał przez ulicę Krakowską, od placu Wolności do Rynku, prawie dokładnie wzdłuż starego wykopu. Co kilkadziesiąt metrów prowadzone były przekopy do rur podłączeniowych. W trzech wykopach można było zaobserwować szerokość nawarstwień kulturowych.

Szczególnie czytelny był profil w wykopie pomiędzy sklepem „Try-

kot" a barem „Krówka", nr budynku 11—13, wymiary 2,5×1,2 m. Była to północna ściana, prostopadła do biegu ulicy (Ryc. 2). Głębokość wykopu około 120 cm. Warstwa kulturowa zalegała na głębokości od 70 cm do 80 cm. Na głębokości około 90 cm ułożone były drewniane belki i dranice. Pierwotny ich układ został naruszony przez wkop.

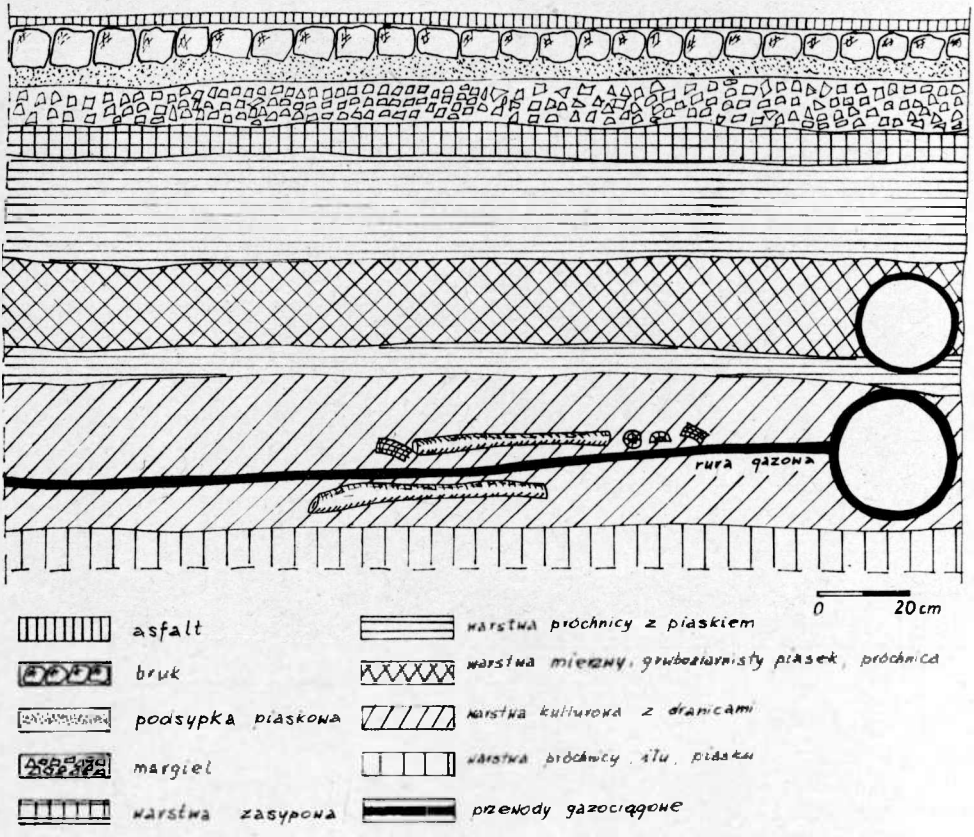

Ryc. 2. Opole, ul. Krakowska. Profil wykopu.

Rys. K. Spychała

Ponadto przeprowadzono inspekcję pozostałych przekopów. W jednym zlokalizowanym naprzeciw budynku nr 15, o głębokości około 100—130 cm stwierdzono warstwę kulturową. Wykop miał wymiary 2,5×1 m. W wykopie naprzeciw baru garmażeryjnego, budynek nr 17, o głębokości 150 cm stwierdzono duże przemieszanie warstw współczesnych i kulturowej.

Na hałdach ziemi wyrzuconej z wykopów: głównego i bocznych, zna-

leziono dużą ilość dranic oraz fragmentów belek. Zostały one powtórnie odkopane przy wykonywaniu nowego przekopu pod gazociąg.

Ta duża ilość reliktów drewnianych zabytków, świadczy o tym, że przebiegała tędy średniowieczna ulica, ciągnąca się od Bramy Krakowskiej (róg ulicy Krakowskiej i Zwierzynieckiej) do Rynku.

KRZYSZTOF SPYCHAŁA

OSIEK GRODKOWSKI,
gm. Grodków
Stan. 4. Grodzisko

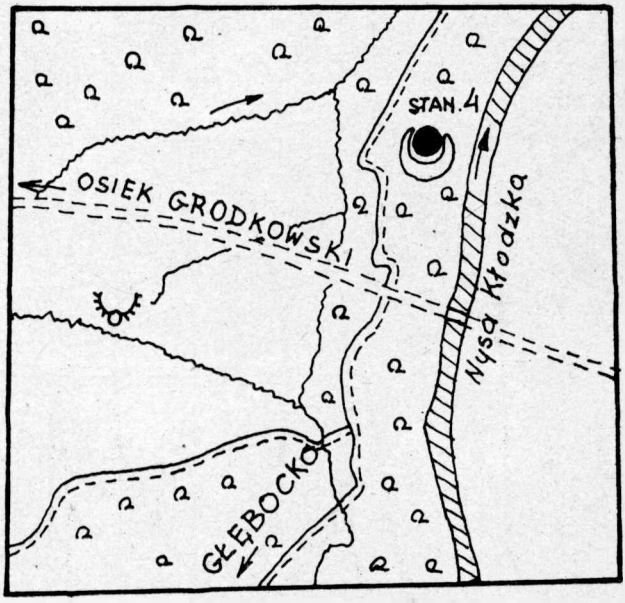

Ryc. 1. Osiek Grodkowski, gm. Grodków. Stan. 4. Grodzisko. Szkic sytuacyjny grodziska. Rys. Z. Bagniewski

Obiekt jest usytuowany około 3 000 m na północny-wschód od Głębocka i około 2 000 m na wschód od Osieku, na tarasie zalewowym Nysy Kłodzkiej, około 200 m na wschód od aktualnego koryta rzeki (Ryc. 1). Powierzchnię grodziska porastają krzewy i pojedyncze, młode drzewa oraz tkwią w niej stare pnie po ściętych drzewach.

Grodzisko znane było już w końcu XIX wieku [1] i później penetrowane było przez wiele osób, m.in. J. Kaźmierczyka, K. Macewicza i B. Gintera [2]. Na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu w roku 1977 autor sprawozdania przeprowadził na nim badania sondażowe, podczas których na wierzchołku nasypu natrafiono na fragment

[1] O. Vug, Schlesische Heidenschanzen ihre Erbauer und die Handelstrassen der Alten Grodków, 1890, s. 160—163.

[2] J. Kaźmierczyk, K. Macewicz, S. Wuszkan, Studia i materiały do osadnictwa Opolszczyzny wczesnośredniowiecznej, Opole 1977, s. 137—139.

kolistej konstrukcji kamiennej, będącej najprawdopodobniej fundamentem wieży obronnej.

Obiekt wzniesiony został w zakolu starorzecza Nysy Kłodzkiej. Lekko wypukły, w znacznym stopniu uszkodzony wierzchołek stożka, kształtem nawiązuje do elipsy o wymiarach 17,6×7,5 m. Podstawa nasypu gródka posiada wymiary 25×16 m. Od strony północnej, wschodniej i zachodniej bezpośrednio przylega ona do starorzecza Nysy Kłodzkiej, spełniającego funkcję fosy.

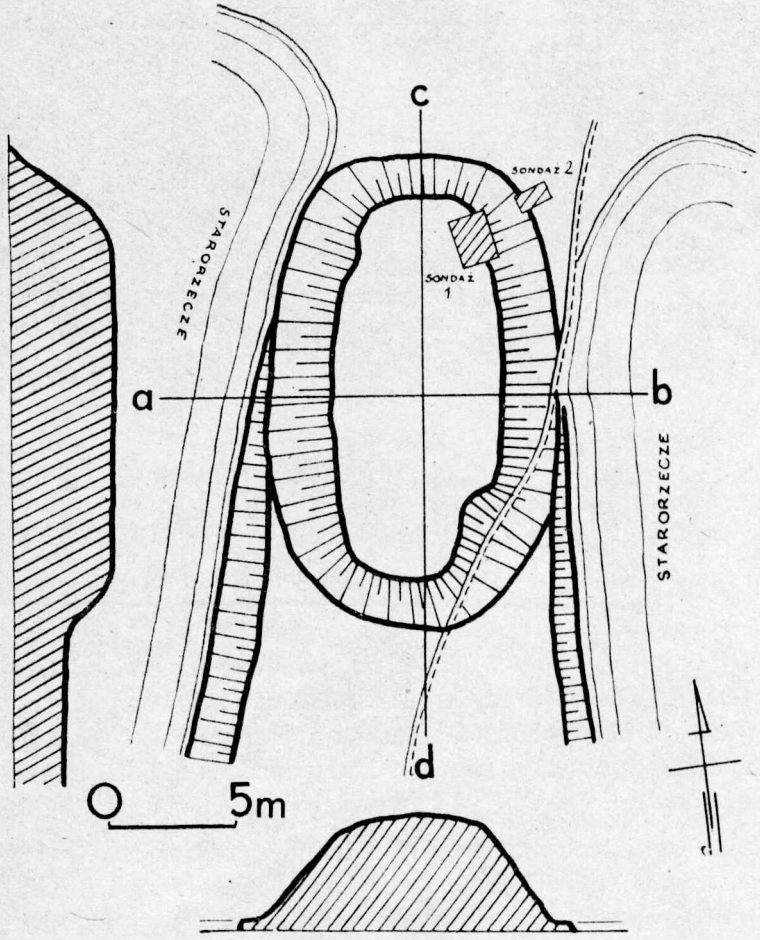

Ryc. 2. Osiek Grodkowski, gm. Grodków. Stan. 4. Grodzisko. Schematyczny plan grodziska. Rys. Z. Bagniewski

Podczas badań, w wykopie sondażowym założonym na wierzchołku stożka obok fragmentu konstrukcji kamiennej natrafiono na liczne cegły-palcówki, gruz ceglany i ponad 280 ułamków ceramiki, 38 fragmentów kości zwierzęcych oraz liczne grudki polepy z odciskami żerdzi. Materiał zabytkowy spoczywał w warstwie kulturowej o miąższości ponad

40 cm. Fakt ten, obok istnienia na wierzchołku wieży i dużego nagromadzenia ceramiki i kości wskazuje, iż badane stanowisko było najprawdopodobniej stale zamieszkiwane. Charakter ceramiki wskazuje, iż miało to miejsce najogólniej w XIV wieku.

ZBIGNIEW BAGNIEWSKI

ROSZOWICKI LAS, gm. Cisek
Stan. A

Badania wykopaliskowe w Roszowickim Lesie finansowane były przez Katedrę Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, prowadzono je od 1 sierpnia do 7 września 1980 r. Wcześniej stanowisko to znane było z badań powierzchniowych [1].

Wykop zlokalizowano na polu rolnika Joachima Dombusa położonym około 200 m na wschód od drogi polnej prowadzącej z Byczynicy do Roszowickiego Lasu [2]. Od strony południowej pole to dochodzi do kępy krzewów i drzew liściastych porastających wyraźne zaklęśnięcie terenu, przez które biegnie rów (zmeliorowany strumień?) wypełniony płynącą w kierunku Odry wodą. Po przeciwnej stronie kępy leży podmokła łąka (Ryc. 1 a). Wykop o powierzchni 1 ara założono około 90 m od kępy drzew na terenie lekko wznoszącym się, suchym.

Odkryto ślady osady celtyckiej z okresu późnolateńskiego, ale niewielki zakres badań nie upoważnia jeszcze do bliższego określenia typu osady. Osada została założona w miejscu, na którym nie było starszej zabudowy, chociaż w najbliższych okolicach spotyka się ślady osadnictwa z epoki neolitu i brązu. Wynikiem badań było odkrycie zarysów fragmentów dwóch budynków i jednej jamy. Zarówno w odkrytych obiektach jak i w warstwach ornej i kulturowej znaleziono liczne skorupy naczyń glinianych, są to wszystko formy późnolateńskie. Ponad połowa to wykonane na kole garncarskim naczynia typowe dla kultury celtyckiej (Ryc. 1 c, d, f, g), w tym fragmenty naczyń grafitowych (Ryc. 1 b, e), pozostałe to naczynia lepione ręcznie o formach analogicznych jak we wczesnej kulturze przeworskiej (Ryc. 1 h). Wyrobami celtyckimi są fragmenty dwóch bransolet szklanych, jednej z niebieskiego, a drugiej z bezbarwnego szkła z wkładką z żółtej masy. Inne znalezione wyroby to silnie

[1] Zenon Woźniak, Osadnictwo celtyckie w Polsce, Wrocław, Warszawa, Kraków, 1970, s. 309—311.

[2] Barbara Czerska, Sprawozdanie z badań archeologicznych w rejonie wsi Roszowicki Las, gmina Cisek w 1980 r., Śląskie Sprawozdania Archeologiczne, t. 23, Wrocław 1982, s. 41—44.

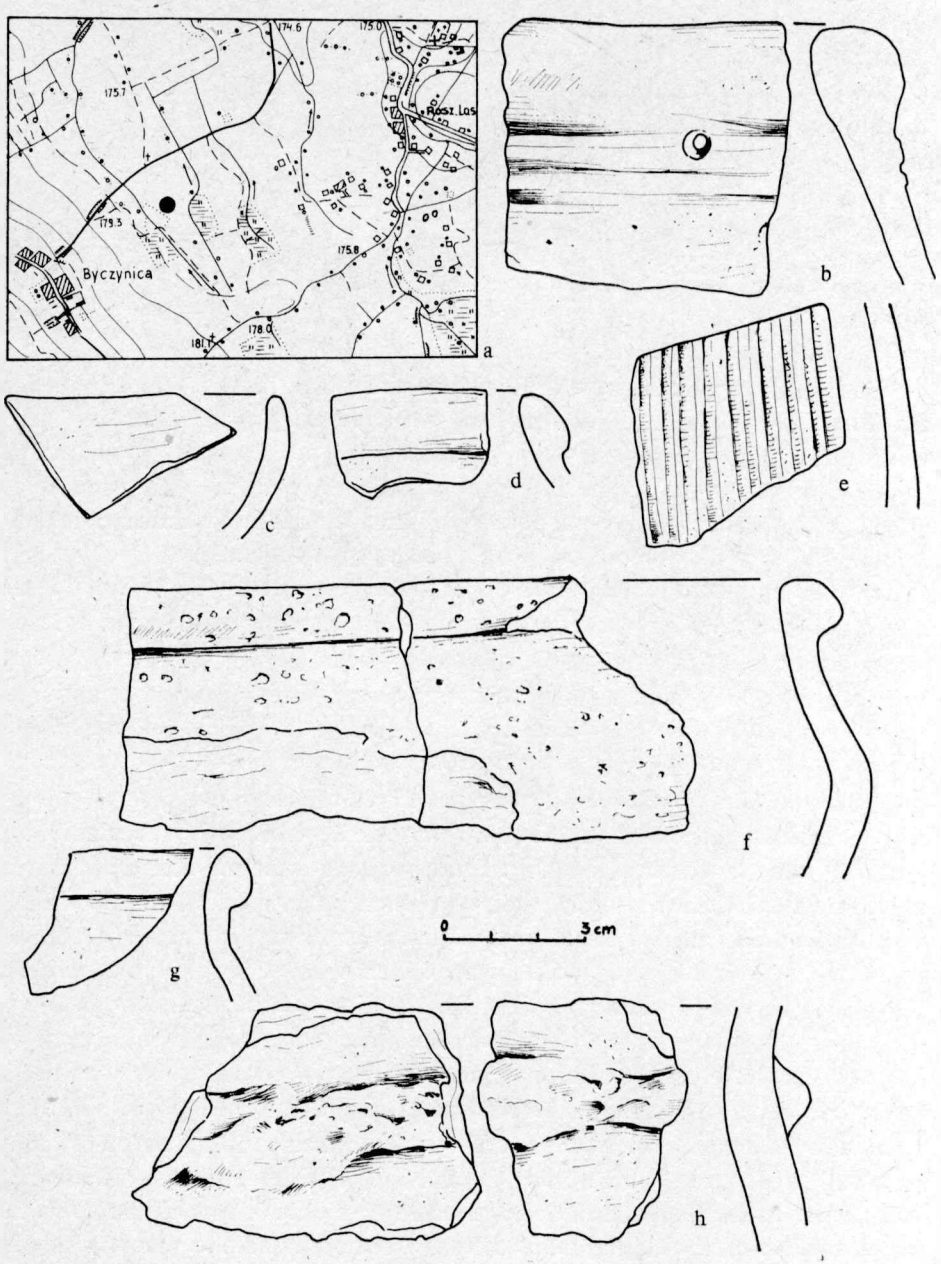

Ryc. 1. Roszowicki Las, gm. Cisek. Stanowisko A. a — położenie stanowiska, c, d, f, g — fragmenty naczyń toczonych na kole garncarskim typowe dla kultury celtyckiej, b, e — fragmenty naczyń grafitowych kultury celtyckiej toczonych na kole garncarskim, h — fragmenty późnoceltyckich naczyń lepionych ręcznie.

Rys. B. Czerska

skorodowane fragmenty przedmiotów żelaznych, osełki, przęślik, kawałki żużli żelaznych i polepy.

Badania 1980 r. miały charakter wstępny, rozpoznawczy, ich wyniki wykazały, że stanowisko w Roszowickim Lesie powinno być badane w szerokim zakresie, ponieważ może ono dostarczyć nowych materiałów do zagadnienia wzajemnego przenikania różnych form między zespołami ludności celtyckiej i przeworskiej w okresie późnolateńskim.

BARBARA CZERSKA

STEBLÓW,
gm. Krapkowice
Stan. E

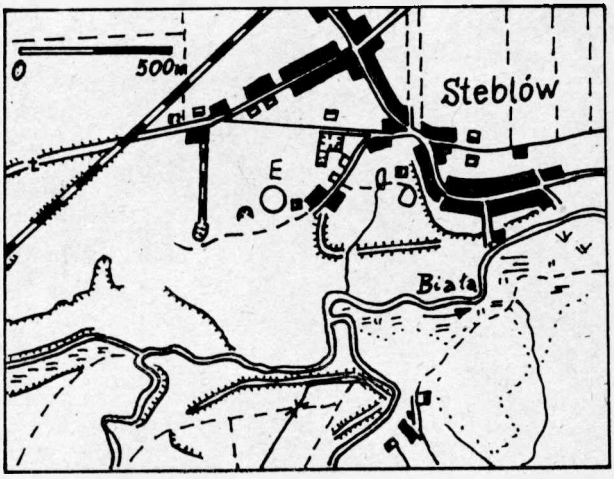

Ryc. 1. Steblów, gm. Krapkowice. Stanowisko E. Lokalizacja.
Rys. K. Spychała

Stanowisko położone jest około 300 m na południe od zachodniego krańca wsi i około 150 m na zachód od południowo-zachodnich, skrajnych zabudowań wsi, w obrębie piaskowni należącej do ob. Agnieszki Langer i sąsiadujących pól uprawnych (Ryc. 1).

Odkryte zostało w listopadzie 1977 roku przez grupę studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego podczas badań powierzchniowych prowadzonych na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu.

W drugiej połowie sierpnia 1978 roku Konserwator Zabytków Archeologicznych w Opolu przeprowadził niezbędne badania ratownicze, którymi objęto teren przewidziany pod bieżącą eksploatację kruszywa, o łącznej powierzchni ponad 300 m². Odsłonięto i przebadano 37 obiektów oraz ślady warstwy kulturowej występujące pomiędzy nimi (Ryc. 2). Większość obiektów była w znacznym stopniu zniszczona, w wyniku uprzednich robót niwelacyjnych pod nową skrywkę eksploatacyjną. Zachowały się przeważnie przydenne części jam. Pełną stratygrafię udało się ustalić jedynie przy obiektach odsłoniętych na ścianach wschodniej i zachodniej piaskowni. Zalegały one na głębokości od 0,30 do 0,40 m

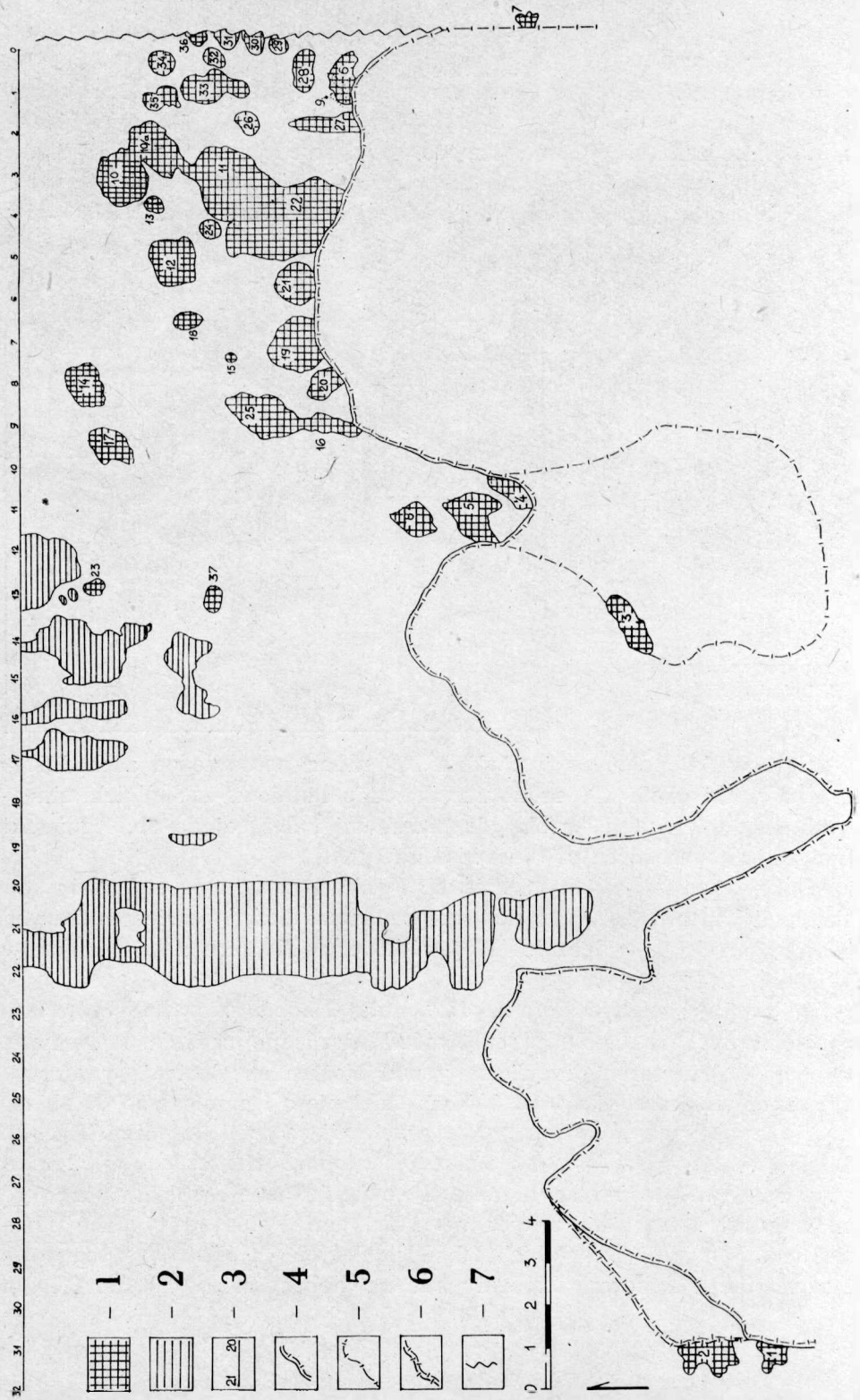
1
2
3
4
5
6
7
0 1 2 3 4

a ich wypełniska w linii pionowej nie przekraczały 0,50 m. Charakterystyczne, iż w większości badanych pozostałości osadniczych stwierdzono występowanie śladów spalenizny (skutki pożaru). Najokazalszym był obiekt oznaczony numerem 10, a będący najprawdopodobniej pozostałością pieca kopulastego.

Materiał zabytkowy był bardzo ubogi. Poza pojedynczymi ułamkami naczyń w wypełniskach obiektów i w szczątkach warstwy kulturowej niczego ciekawego nie znaleziono. Uzyskany materiał datuje osadę na późny okres wpływów rzymskich (IV—V wiek n.e.).

KLEMENS MACEWICZ

STOBRAWA,
gm. Popielów
Stan. D

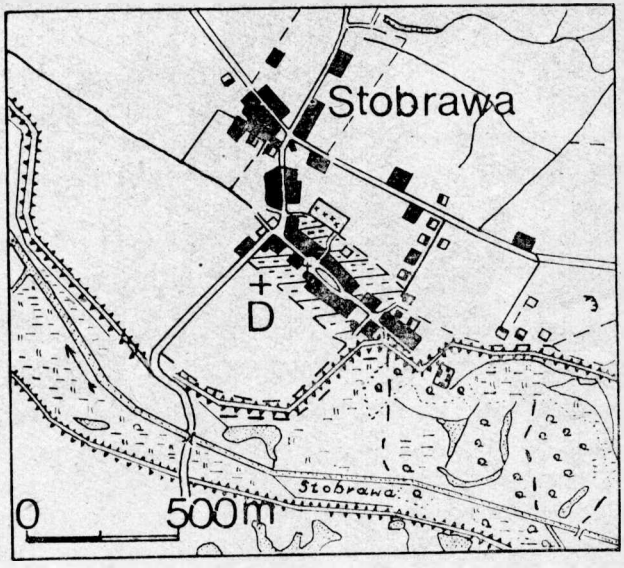

Ryc. 1. Stobrawa, gm. Popielów, Stanowisko D. Położenie stanowiska.
Rys. P. Kubów

Stanowisko odkryte zostało jesienią 1979 r. na terenie bazy Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Stobrawie podczas wykonywania wykopu pod planowaną budowę nowego obiektu gospodarczego[1]. Z przy-

[1] O odkryciu pracownicy Spółdzielni powiadomili Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, a stąd przekazano informację do Biura Dokumentacji Zabytków.

Ryc. 2. Steblów, gm. Krapkowice. Stanowsko E. Plan ogólny rozmieszczenia obiektów. 1 — badane obiekty, 2 — pozostałości warstwy kulturowej i resztki warstwy ornej rozwleczone przez spychacz, 3 — północna granica wykopu ratowniczego — oś namiarowa, 4 — krawędź zwartej części wybierzyska, 5 — krawędź przemieszanej części wybierzyska, 6 — krawędź części wybierzyska oberwanej po deszczu, 7 — zachodnia krawędź podnóża hałdy.

Rys. K. Macewicz

czyn obiektywnych zakres podjętych natychmiast prac archeologicznych był niewielki i miały one raczej charakter zabezpieczający, a do właściwych badań ratowniczych wówczas już rozpoznanego cmentarzyska przystąpiono w czerwcu 1980 r. (trwały od 11 czerwca do 7 lipca) [2].

Cmentarzysko usytuowane jest na skraju terasy doliny Stobrawy, prawobrzeżnego dopływu Odry, w odległości około 500 m na północ od współczesnego koryta tej rzeki, na niewielkim wzniesieniu przyległym do południowo-zachodniego krańca wsi (Ryc. 1).

Podczas badań, którymi objęto obszar o powierzchni około 800 m² natrafiono na 81 grobów oraz na trzy płytkie jamy osadnicze (niewielkich rozmiarów), o funkcji w obecnej chwili trudnej do ustalenia. W dokumentacji terenowej z wykopalisk groby ponumerowano cyframi arabskimi, natomiast inne obiekty — rzymskimi. Układ stratygraficzny warstw przypowierzchniowych na badanej części cmentarzyska przedstawiał się następująco: pod ziemią orną, sięgającą do głębokości około 0,30 m, zalegała warstwa podglebia (do około 0,60—0,90 m); niżej stwierdzono calec w postaci żółtego, miejscami rdzawego piasku. Górne zarysy jam grobowych, przeważnie słabo czytelne, ukazywały się na głębokości od 25 do 35 cm od współczesnej powierzchni użytkowania terenu; uchwycone zostały w 57 grobach. W rzucie poziomym jamy te miały kształty zbliżone do owalu, bądź koła, zaś w przekroju pionowym — do niecki. Jamy grobowe, odkryte na cmentarzysku w Stobrawie, były płytkie. Tylko groby 7, 20, 39 wkopane zostały głębiej od pozostałych. Dna ich osiągały poziom 60—80 cm. W oparciu o występujące w tych pochówkach zabytki, m.in. żelazne noże, datować można je na okres halsztacki. Większość grobów z cmentarzyska w Stobrawie wykazywała znaczny stopień zniszczenia głęboką orką oraz plantowaniem terenu (przeznaczonego pod zabudowę) przy pomocy spychacza. Dotyczy to zwłaszcza obiektów usytuowanych w południowo-wschodniej części wykopu (ar 8). Wydaje się, iż wszystkie groby kultury łużyckiej, odkryte na cmentarzysku w Stobrawie, były ciałopalne — popielnicowe. Stwierdzone w kilku wypadkach płytkie jamki, zawierające rozrzucone szczątki kostne i ułamki naczyń glinianych, należy uznać za groby uszkodzone. W jamie grobowej 7 zanotowano obecność węgli drzewnych i popiołu, co sugeruje, iż wsy-

[2] Badania zrealizowane zostały głównie ze środków finansowych Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Stobrawie. Biuro Dokumentacji Zabytków w Opolu delegowało do powyższych prac trzech archeologów (K. Macewicz, K. Spychała, S. Wuszkan), natomiast Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu — archeologa (P. Kubów) i kreślarza (E. Kafel). Pracownikom i kierownictwu RSP w Stobrawie za finansowanie badań oraz stałą pomoc udzielaną w trakcie ich prowadzenia autorzy tego komunikatu — w imieniu reprezentowanych przez siebie instytucji — składają serdeczne podziękowanie.

Ryc. 2. Stobrawa, gm. Popielów. Stanowisko D. Ceramika: a — grób 68; b, e, g, h — grób 71; c, f, i — grób 77; d — grób 53.

Rys. P. Kubów

pano do niej resztki stosu. Wyposażenie obiektów grobowych w przystawki było zróżnicowane (Ryc. 2 a—i); przeważały groby, w których znajdowało się po kilka naczyń. Powyżej dziesięciu naczyń złożonych zostało w grobach: 7 (13 naczyń), 20 (11 naczyń), 39 (19 naczyń) (Ryc. 3 a—f i Ryc. 7). W czasie badań odnaleziono kilkadziesiąt wyrobów z brązu. Znajdowały się one przeważnie w popielnicach razem ze szczątkami spalonych kości. Z grobu 20, oprócz bransolety (Ryc. 4 e), wyeksplorowano 39 guzików różnej wielkości (średnice w granicach od 5 do 19 mm); pięć z nich nosi wyraźne ślady nadtopienia. Większe były kształtu miseczkowatego (Ryc. 4 a—c), a najmniejsze płaskie (Ryc. 4 d). Te ostatnie stanowiły prawdopodobnie element diademu — ozdoby głowy noszonej przez kobiety (przytwierdzone były do opaski wykonanej z materii organicznej [3]). Do zdobienia głowy służyły również spiralki wykonane z cienkiego drutu (zawieszki skroniowe), odkryte między innymi w grobach 5 (Ryc. 4 g), 20 (Ryc. 4 h), 37 (Ryc. 4 i); do jednej z nich przytwierdzony jest łańcuszek (grób 27 (Ryc. 4 f)). W czterech grobach odkryto szpile. Dwie z nich mają dwustożkowate główki i proste trzonki (grób 27 (Ryc. 4 k); grób 40 (Ryc. 4 m)), trzecia — główkę rozklepaną i trzonek szablasto zgięty (grób 59 (Ryc. 4 l)), czwarta — prosty trzonek przechodzący w łabędzią szyjkę i miseczkowatą główkę (grób 39 (Ryc. 4 ł)). Z grobu 22 wydobyto, zachowany w kilku fragmentach, naszyjnik wykonany ze skręconego drutu (Ryc. 4 h). Jest on podobny do egzemplarza odkrytego na terenie Stobrawy przed 1927 r.[4] Do rzadkich znalezisk należy gliniana podstawka półksiężycowata (Ryc. 5), która leżała na dnie grobu 7 (rożkami do góry), bezpośrednio przy placku z gliny, w sąsiedztwie żelaznego noża i wióra krzemiennego. Posiada ona kształt w przybliżeniu prostopadłościenny, występy na narożach, szersze płaszczyzny (boki) zdobione: z jednej strony — trzema dołkami obwiedzionymi żłobkami, z drugiej — podwójną linią falistą i dołkami. Wypalona została na kolor szarobrązowy. Tego typu przedmioty uważa się za wyroby związane z praktykami kultowymi. Występują one przeważnie na terenach objętych zasięgiem oddziaływania kultury halsztackiej [5]. Najbliższe terytorialnie do omawianego przedmiotu analogie stanowią podkładki odkryte w okresie międzywojennym na cmentarzysku w Mikolinie (dawny powiat Niemodlin) [6].

[3] E. Szydłowska, Diademy i zawieszki skroniowe grupy górnośląsko-małopolskiej kultury łużyckiej, „Archeologia Polski", t. VIII: 1963, z. 1, s. 53.

[4] Archiwum Działu Archeologicznego Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, gdzie znajduje się rysunek naszyjnika.

[5] M. Gedl, Cmentarzysko halsztackie w Kietrzu, pow. Głubczyce, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1973, s. 48—49.

[6] M. Gedl, Cmentarzysko kultury łużyckiej w Mikolinie, pow. Niemodlin, „Silesia Antiqua", t. 2: 1960, s. 41.

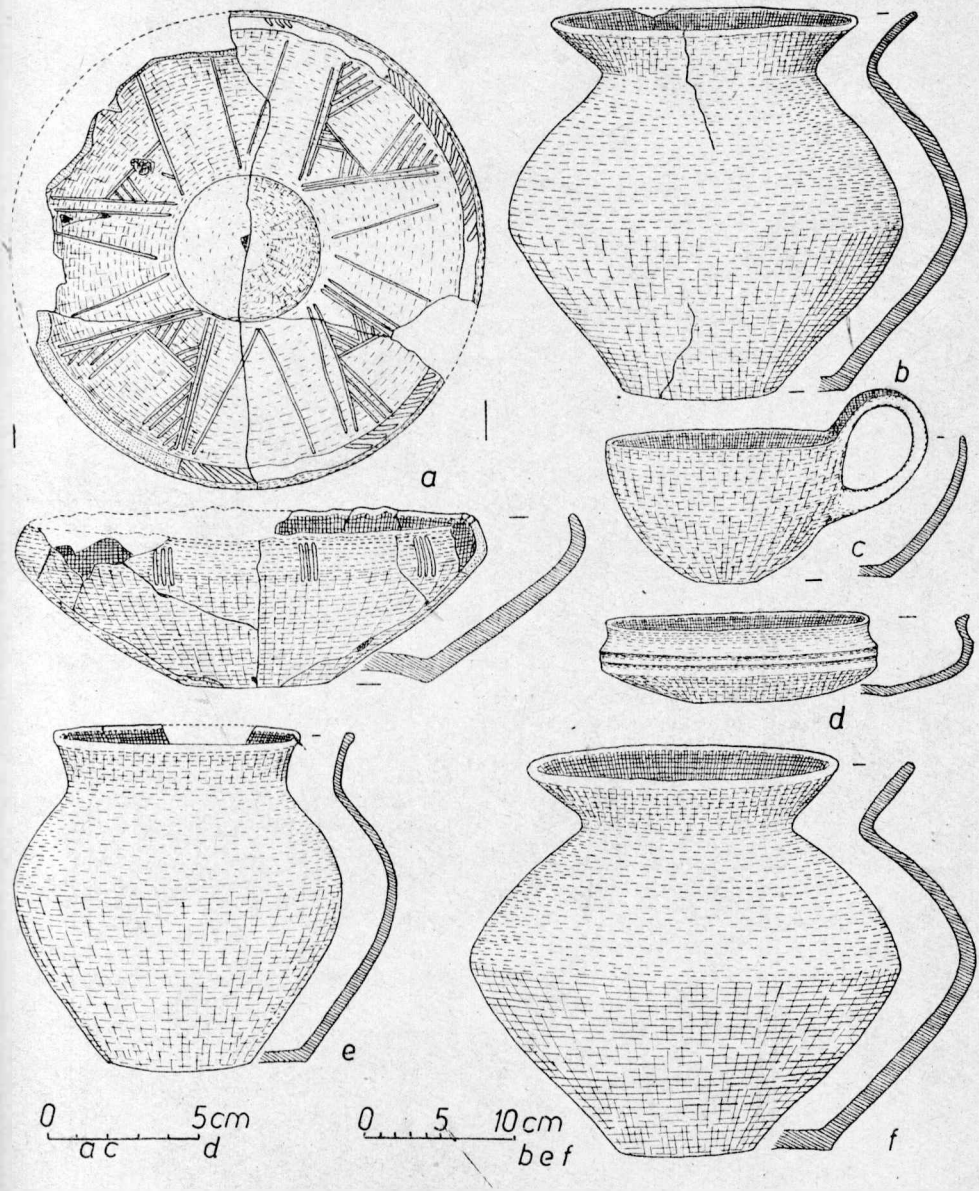

Ryc. 3. Stobrawa, gm. Popielów. Stanowisko D. Ceramika z grobu 39.
Rys. P. Kubów

Rozplanowanie jam grobowych w wykopie pozwala wysunąć tezę, że badaniami objęto tylko peryferyjną (południowo-zachodnią) krawędź cmentarzyska (Ryc. 6). Główna jego część przypuszczalnie rozciąga się na terenach położonych na północ i północny wschód od wykopu, w stro-

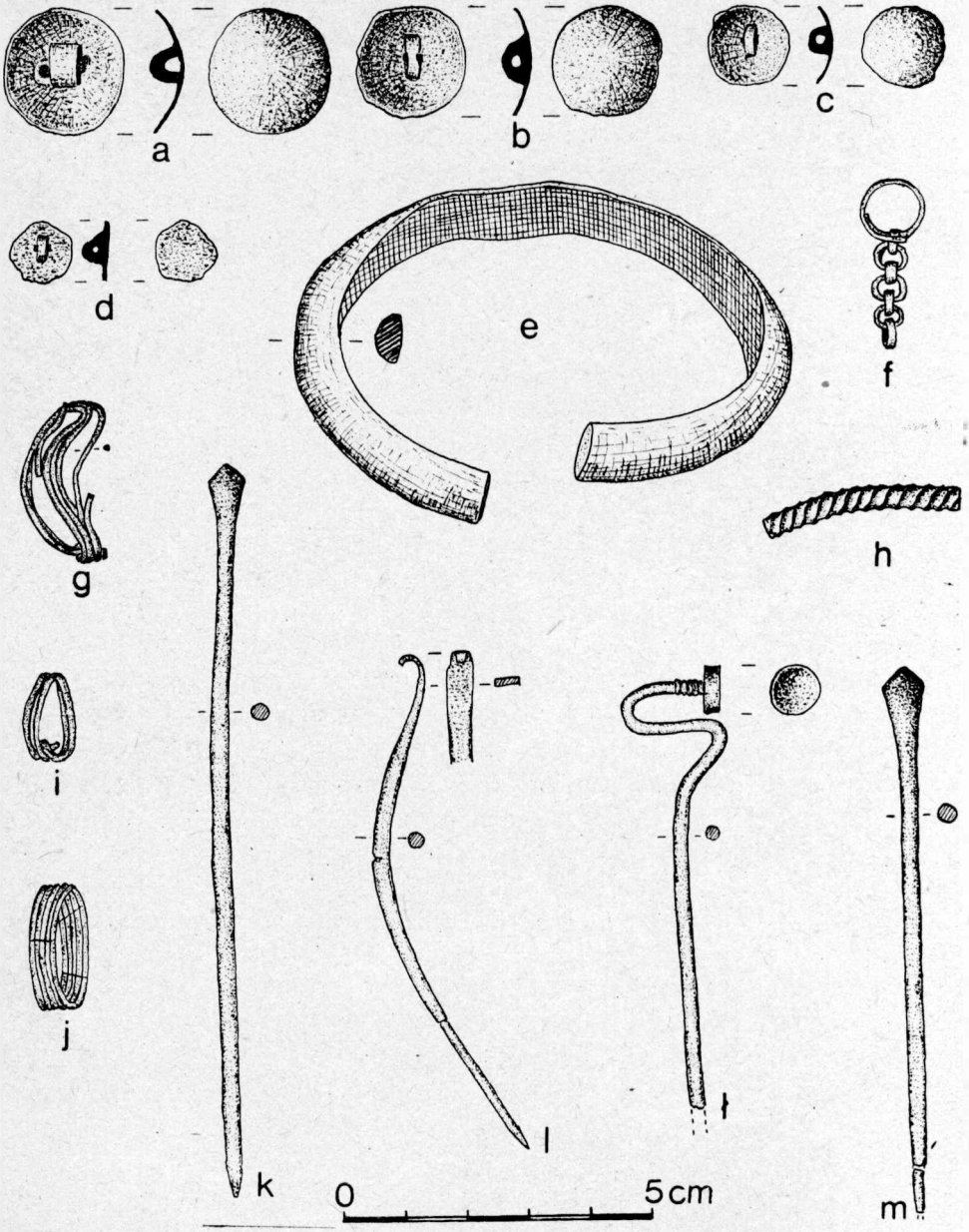

Ryc. 4. Stobrawa, gm. Popielów. Stanowisko D. Wyroby z brązu: a—e, i — grób 20; f, k — grób 27; g — grób 5; h — grób 22; j — grób 37; l — grób 59; ł — grób 39; m — grób 40.

Rys. P. Kubów

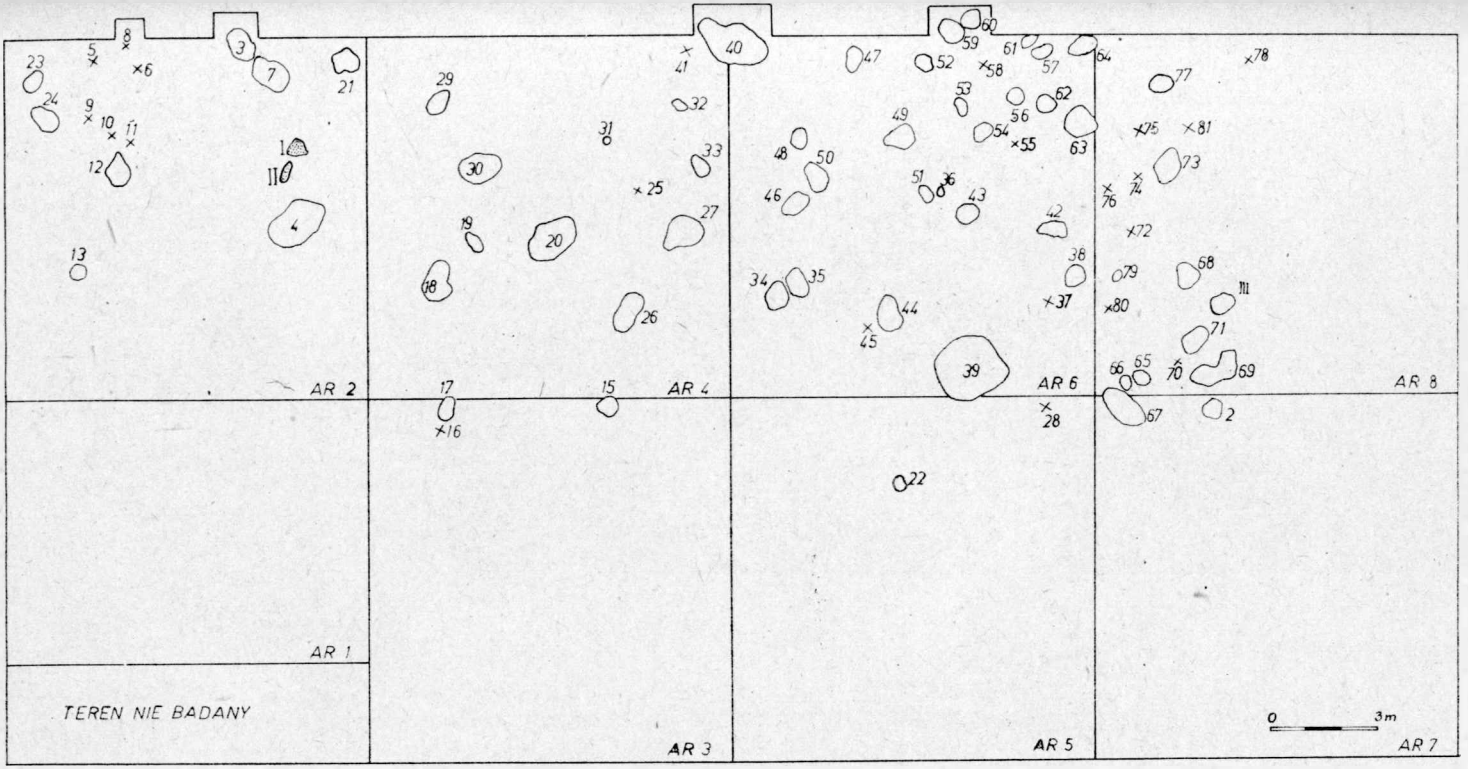

Ryc. 6. Stobrawa, gm. Popielów. Stanowisko D. Plan ogólny cmentarzyska z rozmieszczeniem grobów. A — groby z zarysami jam; B — groby bez zarysów jam; C — jamy o funkcji nieokreślonej.

Rys. P. Kubów

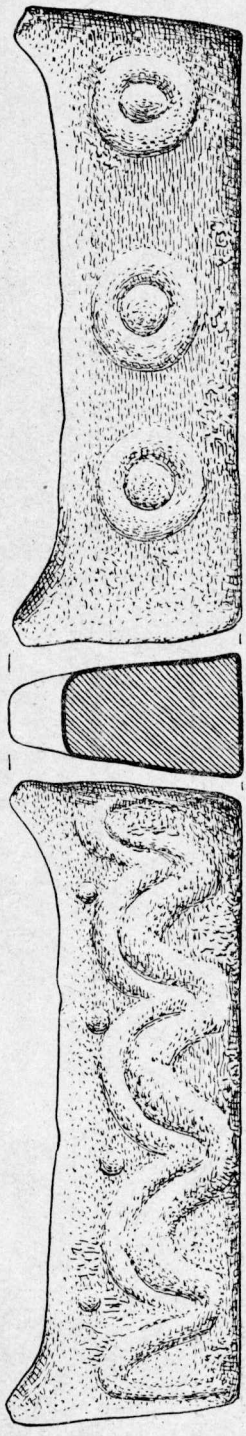

Ryc. 5. Stobrawa, gm. Popielów. Stanowisko D. Gliniana podstawka półksiężycowata — grób 7.
Rys. P. Kubów

Ryc. 7. Stobrawa, gm. Popielów. Stanowisko D. Grób nr 39.
Fot. K. Spychała

nę wsi. Sąd ten uprawdopodobnia fakt odkrycia w obrębie Stobrawy (przy obecnym cmentarzu) w 1935 r. grobu ciałopalnego kultury łużyckiej [7]. Miejsce to oddalone jest około 320—350 m od badanej części cmentarzyska.

Cmentarzysko kultury łużyckiej w Stobrawie — w oparciu o pozyskane materiały — datujemy na V okres epoki brązu i starszy okres halsztacki (ceramika malowana, żelazne noże). Nie przewiduje się kontynuowania badań. Materiały oraz dokumentacja z badań przechowywane są w Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu.

PIOTR KUBÓW, KRZYSZTOF SPYCHAŁA

STRZELCE OPOLSKIE, gm. loco
Zamek

W dniach od 12 do 22 listopada 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska PKZ Wrocław przeprowadziła archeologiczne badania sondażowe mające na celu rozpoznanie najstarszego założenia architektonicznego na terenie zamku w Strzelcach Opolskich. Obecność średniowiecznej budowli o bliżej nieokreślonym założeniu zasygnalizowana została już wcześniej w trakcie powierzchniowych badań architektonicznych prowadzonych przez zespół Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej w 1977 r. (S. Medeksza, J. Kościuk; Inwentaryzacja ruin zamku w Strzelcach Opolskich).

W trakcie badań prowadzonych przez zespół pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PKZ rozpoznano pełny zarys poszukiwanego obiektu. Pierwotny zamek jest regularną zwartą budowlą, założoną na planie prostokąta o wymiarach 13,90×16,10 m. Zbudowany jest z płytek wapiennych układanych warstwowo na chudej zaprawie wapiennej. Grubości ścian obiektu wahają się w granicach od 1,77 do 1,90 m. Fundamenty budowli posadowione są na skale wapiennej na głębokości około 2,20 m od poziomu dziedzińca obecnego zamku. W obrębie odkrytego obiektu nie stwierdzono śladów podziału wewnętrznego. Na głębokości

[7] M. W. (M. Wolf), Die neuen Altertumsfunde im Kreise Brieg. Zu den Ausgrabungen in Stoberau, „Brieger Zeitung" nr 92 (1935 r.).

Zabytki te zaginęły w czasie II wojny światowej (por. B. Gediga, Plemiona kultury łużyckiej w epoce brązu na Śląsku środkowym Wrocław—Warszawa—Kraków 1967, s. 285). W zbiorach Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu zachowało się jedno naczynie wazowate ze Stobrawy, nr inw. III/109, datowane na okres halsztacki. Szkice kilku zabytków odkrytych na terenie Stobrawy przed 1927 r. znajdują się w archiwum Działu Archeologicznego brzeskiego Muzeum.

około 1,50 m od poziomu dziedzińca, poniżej warstwy gruzu ceglanego stwierdzono obecność warstwy kulturowej związanej najprawdopodobniej z fazą użytkowania omawianego obiektu. W jej obrębie odkryto nieliczne fragmenty ceramiki datowanej na schyłek XIII w.

JERZY ROMANOW

ŚCIGÓW,
gm. Strzeleczki
Stan. G

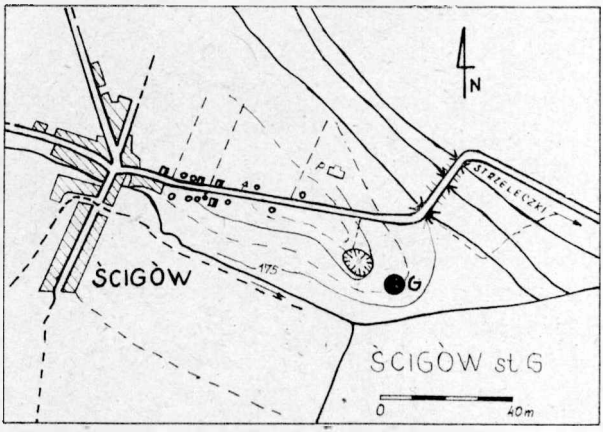

Ryc. 1. Ścigów, gm. Strzeleczki. Położenie stanowiska G.
Rys. M. Skrzypecki

Stanowisko G w miejscowości Ścigów położone jest około 1200 m na wschód od południowego krańca wsi Ścigów, na terasie Rzymkowickiego Rowu, ok. 250 m na południe od szosy Strzeleczki—Ścigów, około 150 m na południowy wschód od starej nieczynnej piaskowni (Ryc. 1).

Osada obejmuje teren czynnej żwirowni i pól uprawnych sąsiadujących z wybierzyskiem od strony jego północnej krawędzi.

Stanowisko zostało zlokalizowane w listopadzie 1979 roku podczas badań powierzchniowych prowadzonych przez K. Bykowskiego. Na przełomie grudnia i stycznia 1979/80 r. oraz przez kilka dni kwietnia 1980 roku badania ratownicze na osadzie przeprowadził zespół archeologów z Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu. W miesiącach lipcu i październiku 1981 roku prace wykopaliskowe na stanowisku prowadzili autorzy tego komunikatu — studenci z Katedry Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego pod nadzorem naukowym doc. dra hab. Stanisława Pazdy. Prace finansował Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu.

Łącznie przebadano obszar o powierzchni około 3 arów (Ryc. 2 a). Odkryto pozostałości 57 obiektów nieruchomych, w tym 37 jam posłupowych, 2 obiekty mieszkalne, 14 jam gospodarczych (dwie z nich mogły spełniać funkcje obiektów mieszkalnych) oraz 4 paleniska. Na inwentarz ruchomy składały się fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej (ok. 2000), w tym część zdobionych ornamentem w postaci dołków pal-

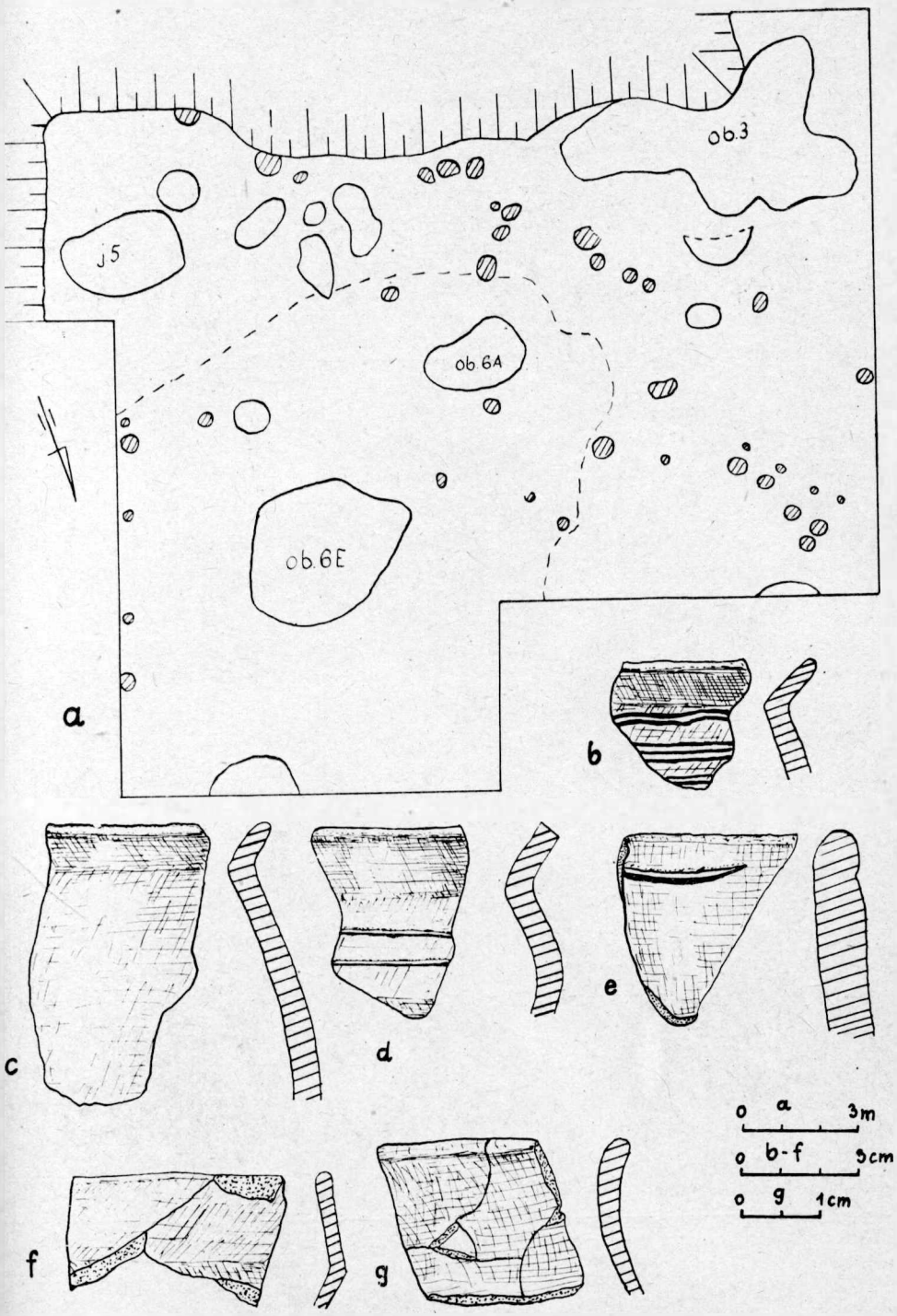

Ryc. 2. Ścigów, gm. Strzeleczki, a — stanowisko G, ogólny plan wykopu; b—g — ceramika z obiektu 6 E.

Rys. M. Skrzypecki

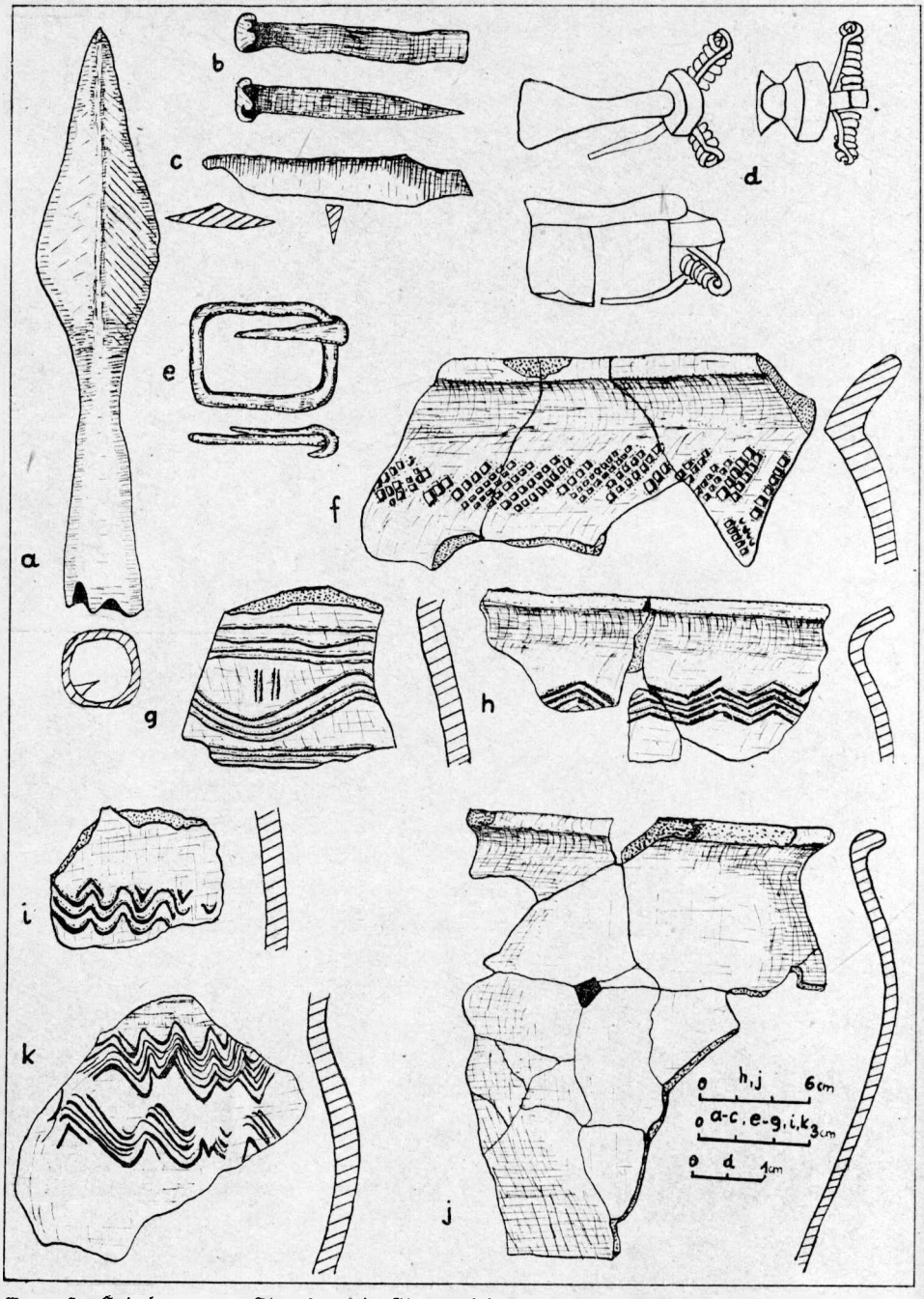

Ryc. 3. Scigów, gm. Strzeleczki. Stanowisko G, a—c, e — przedmioty żelazne, d — zapinka brązowa, f—j — ceramika, a — obiekt 6 G; b, c, g, i, k — obiekt 6 E; e — warstwa orna; f — obiekt 6 A; d, h — jama 5; j — obiekt 6 R.

Rys. M. Skrzypecki

cowych, zwielokrotnionej linii falistej i nakłuć wykonanych grzebykiem (Ryc. 2 b—g, Ryc. 3 f—j). Oprócz tego stwierdzono obecność fragmentów ceramiki przeworskiej (ok. 15%) i kilka przedmiotów z żelaza: 4 fragmentarycznie zachowane noże, grot oszczepu, dłutko, sprzączka i brązowa zapinka z okresu wpływów rzymskich (Ryc. 3 a—e). Znaleziono także kawałki polepy, kości oraz dużą ilość żużla żelaznego mogącego świadczyć o miejscowej proweniencji wyrobów żelaznych.

Na szczególną uwagę zasługuje obiekt 6 E. Zarys poziomy był słabo czytelny w terenie, w rzucie poziomym nieregularny o wymiarach 3,8×4 m. W przekroju pionowym obiekt 6 E rozdzielał się na dwie części. W jednym z zagłębień stwierdzono pozostałości po palenisku o czym świadczy układ kamieni i obecność spalenizny. Inwentarz zabytkowy stanowiły fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej (Ryc. 2 b—g, Ryc. 3 g—i, k) i nieliczne z okresu wpływów rzymskich, 2 fragmenty noży żelaznych, dłutko żelazne (Ryc. 3 b—c), osełka kamienna, kości i bryłki żużla. Materiał uzyskany z obiektu 6 E nie odbiega swoim charakterem od reszty materiału uzyskanego z wykopu.

Wstępna analiza materiału zabytkowego pozwala datować osadę w Ścigowie na starszą fazę okresu wczesnego średniowiecza.

MAREK SKRZYPECKI, CZESŁAW FRANCKE, SŁAWOMIR SŁOWIŃSKI

UJAZD, gm. loco
Zamek

Obiektem badań były ruiny zamku o bliżej nieokreślonej chronologii. Prace wykopaliskowe zlecone zostały przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu i prowadzone były w okresie od 1 października do 25 listopada 1977 roku przez Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską PKZ Oddział Wrocław.

Z miejscowością Ujazd związane są informacje o istnieniu grodziska wczesnośredniowiecznego i gródka stożkowatego. Badania miały na celu zweryfikowanie źródeł oraz ustalenie ich ewentualnego związku z istniejącym zamkiem. Wynikiem badań było stwierdzenie, że obecna budowla, wielokrotnie przebudowywana, nosząca ślady wielu stylów architektonicznych wznosi się na pierwotnym założeniu, którym był kamienny zamek usytuowany na gródku stożkowatym. Na podstawie dokonywanych przekrojów stwierdzono, że plateau gródka posiadało wymiary około 20×30 m.

Cały ciąg założenia najstarszego zamku stanowiła czworokątna wieża

Ryc. 1. Ujazd, gm. loco. Zamek. Widok na przyporę południową ściany zachodniej zamku.

Fot. J. Romanow

Ryc. 2. Ujazd, gm. loco. Zamek. Widok na fundamenty klatki schodowej zlokalizowanej przy narożniku północno-zachodnim zamku.

Fot. J. Romanow

kamienna z przyporami krzyżowymi, usytuowana w zachodniej części plateau i sprzężona z dobijającym do jej przypór kamiennym murem obwodowym zamykającym mały dziedziniec (Ryc. 1, 2). W murze obwodowym w jego odcinku wschodnim, na wprost wieży stwierdzono ślady bramy wjazdowej. Całe założenie otoczone było systemem umocnień ziemnych w postaci dwóch fos i dwóch wałów.

Zamek kamienny oraz otaczające go fortyfikacje ziemne składają się na ściśle związany ze sobą zespół funkcjonalny, wzniesiony etapami lecz w ramach jednej fazy osadniczej. Należy przypuszczać, że budowa pierwotnego założenia została zapoczątkowana budową wieży a następnie muru obwodowego, który dobudowany zostaje do jej przypór. W dalszej kolejności ufortyfikowano całe otoczenie zamku. Fortyfikacje ziemne w oparciu o ceramikę odkrytą w najniższej warstwie zalegającej dno fosy wewnętrznej mogły być wzniesione nie wcześniej niż w pierwszej połowie XIII w.

Badania nie potwierdziły istnienia na omawianym terenie prawdopodobnej lokalizacji grodziska wczesnośredniowiecznego.

JERZY ROMANOW

ZIELONKOWICE,
gm. Grodków
Stan. 1. Grodzisko

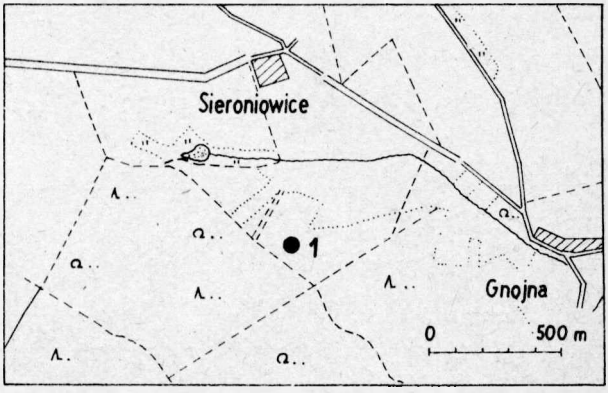

Ryc. 1. Zielonkowice, gm. Grodków. Stan. 1. Grodzisko. Szkic sytuacyjny. Rys. K. Hyziak

Grodzisko w Zielonkowicach (mylnie lokalizowane w dotychczasowych publikacjach na terenie wsi Gnojna) położone jest około 800 m na zachód od zachodniego skraju wsi Gnojna w rozległym kompleksie leśnym, porastającym pasmo wzniesień morenowych, przylegających do doliny małego cieku wodnego (Ryc. 1). Aktualnie jego powierzchnię porastają drzewa i krzewy.

Obiekt w Zielonkowicach znany był już w końcu XIX w.[1]. W latach

[1] O. Vug, Schlesische Heidenschanzen ihre Erbauer und die Handel strassen der Alten Grodków, 1890, s. 99.

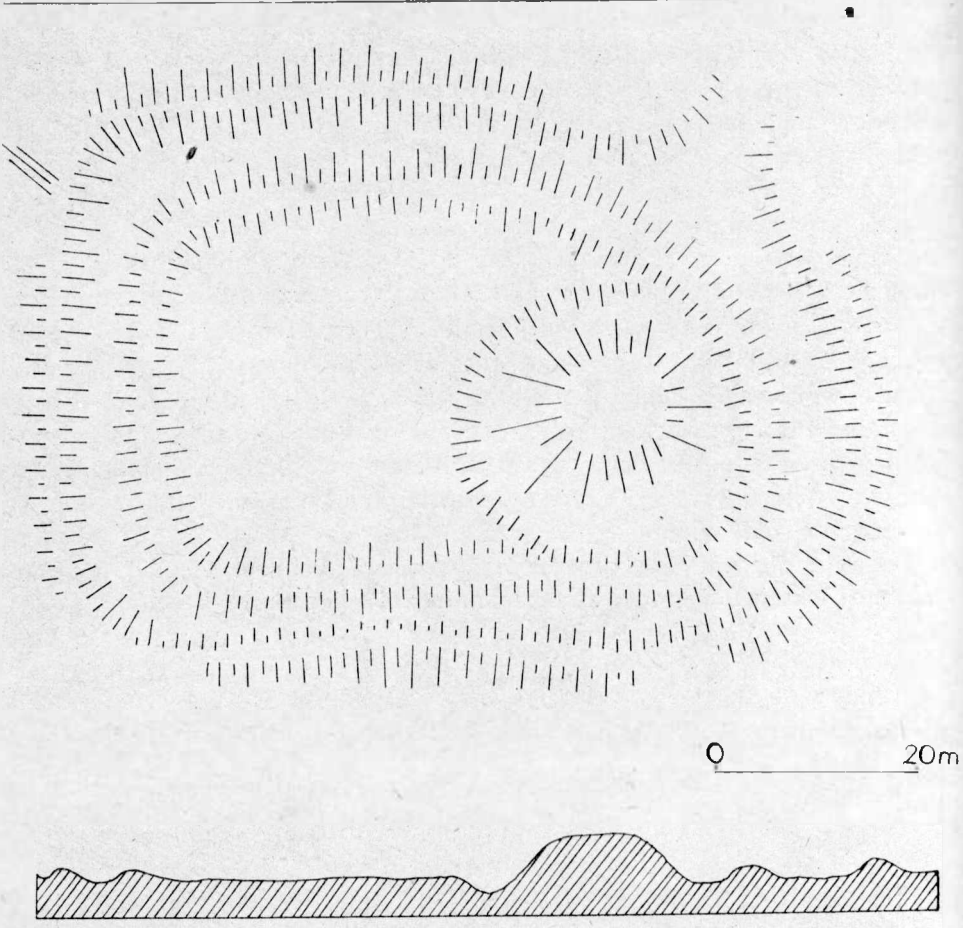

Ryc. 2. Zielonkowice, gm. Grodków. Stan. 1. Grodzisko. Plan schematyczny.
Rys. J. Lodowski

późniejszych był on wielokrotnie odwiedzany i wzmiankowany w literaturze [2], a w roku 1972 J. Lodowski przeprowadził na nim badania sondażowe [3], których uzupełnieniem były badania autora sprawozdania w 1977 roku. Zakres tych prac był niewielki i zasadniczo ograniczał się do kilku wykopów sondażowych o maksymalnych wymiarach 3×2 m. W wyniku tych prac ustalono, że materiał zabytkowy spoczywał głównie w warstwie humusu leśnego, w cienkiej warstwie próchnicy oraz w stropie zwartych piasków calcowych.

Obiekt składa się z dwóch części, ze stożka o wymiarach około 16×15 m otoczonego fosą (Ryc. 3) oraz z rozległego podgrodzia obwie-

[2] J. Kaźmierczyk, K. Macewicz, S. Wuszkan, Studia i materiały do osadnictwa Opolszczyzny wczesnośredniowiecznej, Opole 1977, s. 137—139.

[3] Archiwum Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Opolu.

Ryc. 3. Zielonkowice, gm. Grodków. Stan. 1. Widok na stożek i fosę grodziska. Fot. M. Maruszak

dzionego systemem dwóch fos, przedzielonych wałem (Ryc. 2). System ten w wielu miejscach uległ zniszczeniu.

Materiał ceramiczny uzyskany podczas badań sondażowych jest jednorodny. Wszystkie ułamki pochodzą z naczyń toczonych, wypalonych na kolor szaro-ceglasty. Cechy technologiczno-formalne ceramiki, ukształtowanie wylewów oraz zdobnictwo w postaci równoległych żłobków upoważnia do wyrażenia sądu, iż pochodzi ona, a tym samym grodzisko z XIV wieku. Brak wyraźnie uchwytnych nawarstwień kulturowych oraz niewielka ilość ceramiki sugeruje, iż czas użytkowania obiektu był zapewne krótki. Wskazuje również na to brak na stożku śladów po fundamentach wieży mieszkalnej. Analogiczną sytuację zaobserwowano na wielu tego typu obiektach z terenu Śląska. Sugeruje to, iż część grodzisk średniowiecznych użytkowana była w stopniu nie odpowiadającym nakładowi pracy włożonej przy ich wznoszeniu.

ZBIGNIEW BAGNIEWSKI

NOWE ODKRYCIA[1]

1. ŁOWKOWICE, gm. Strzeleczki
Stan. E
Położenie: około 1500 m na wschód od północnego wylotu wschodniej części wsi Łowkowice do wsi Dobra, z niewielkim odchyleniem na północ, przy drodze polnej wychodzącej na wschód od szosy Łowkowice—Komorniki, po jej południowej stronie. Pole orne stanowi własność ob. Kampki.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: rdzeń krzemienny.
Chronologia: epoka kamienna.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wł. Wojciechowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

2. MALNIE, gm. Gogolin
Stan. D
Położenie: około 750 m na południowy wschód od kościoła, w rozwidleniu dróg polnych prowadzących do wsi. Przy porębie leśnej. Na polach ornych Konrada i Edeltraudy Gajdów, Hildegardy Anioł, Antoniego Jędrusia i Huberta Ptaszka.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 3 wióry krzemienne, 1 fragment ceramiki siwej (?).
Chronologia: neolit, okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

3. MIEJSCE, gm. Świerczów
Stan. A
Położenie: około 500 m na zachód od zwartej zabudowy wsi oraz punktu wysokościowego 149,0 leżącego na wiejskiej ulicy.
Typ stanowiska: osada (?).
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka, nieokreślona.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: w zachodniej części wsi, około 1000 m na północny wschód od przysiółka Przygorzele i około 2000 m na zachód od młyna we wsi Miejsce.

[1] Wykaz ten stanowi dalszy ciąg opracowania zamieszczonego w Opolskim Informatorze Konserwatorskim, Opole 1981, s. 87.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: około 700 m na zachód od szosy i południowego krańca wsi, na wierzchołku piaszczystej wydmy otoczonej podmokłym łąkowym obniżeniem.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilkanaście ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: na południe od wsi, około 370 m na zachód od młyna na Kluczborskim Strumieniu, stanowiącego południowy kraniec wsi. Od południa do stanowiska przylega grobla biegnąca równolegle do szosy.
Typ stanowiska: osada produkcyjna.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, żużel.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

4. MARKOTÓW DUŻY, gm. Kluczbork
Stan. A
Położenie: na południe od drogi polnej i budynku szkolnego, około 100 m na zachód od zabudowań gospodarczych należących do młyna wodnego. Na polach ornych stanowiących własność Henryka Urgacza i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadził j.w.

Stan. B
Położenie: na południe i wschód od cmentarza we wsi, przy drodze z Markotowa do Gierałcic. Pole orne w użytkowaniu RSP w Markotowie Dużym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: około 350 m na południe od rozwidlenia drogi wiejskiej wychodzącej z Markotowa w kierunku Wąsic i Gierałcic. Na polach ornych stanowiących własność Brygidy Sochy, Grzegorza Łukowskiego i Stefana Sochy.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: neolit, kultura łużycka i okres średniowieczny.

Badania: j.w.

Uwaga: w materiałach archiwalnych stanowisko to znane jest jako nr 5 zlokalizowane na gruntach Bogacicy.

5. MIONÓW, gm. Głogówek

Stan. A

Położenie: około 1100 m na południowy zachód od wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Józefa Czai i Franciszka Larisza.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: neolit, kultura łużycka.

Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili: Zbigniew Bagniewski i Aleksander Starzyński.

Stan. B

Położenie: około 600 m na południowy zachód od wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia, na polu ornym użytkowanym przez RSP w Rostkowicach.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka (?).

Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: około 50—100 m na południowy zachód od południowego skraju wsi, pomiędzy drogą polną do Wierzchu a doliną małego strumienia, na łagodnym wzniesieniu. Na polu ornym stanowiącym własność Józefa Brysia.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: neolit (?), kultura łużycka.

Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 1250 m na południowy zachód od wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia, na polu ornym stanowiącym własność Augusta Tomali.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 rdzeń krzemienny, kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, okres lateński (?).
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: około 1450 m na południowy zachód od wsi, na zboczu wzniesienia łagodnie opadającego do doliny małego strumienia, na polach ornych stanowiących własność Wilhelma Pola i Pawła Szurgasta.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

6. NAMYSŁÓW, gm. loco
Stan. F
Położenie: około 350 m na wschód od budynku mieszkalnego położonego na granicy gmin Wilków i Namysłów, przy torach kolejowych, około 100 m na północ od małego lasku. Na polu ornym stanowiącym własność Adeli Szlakowskiej.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadzili studenci Koła Naukowego przy Katedrze Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Stan. G
Położenie: około 1500 m na wschód od budynku mieszkalnego położonego na granicy gmin Wilków i Namysłów, przy torach kolejowych. Na polu ornym stanowiącym własność Rozalii Juzwiszyn.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: Kultura łużycka z V okresu epoki brązu.
Badania: j.w.

Stan. H
Położenie: około 600 m na północny wschód od wsi Ligotka oraz około 150 m na zachód od Namysłowa, wzdłuż torów kolejowych. Na polu ornym stanowiącym własność Stefana Pędzioła.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, rozcieracz lub tłuczek kamienny.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

7. NOWA CEREKWIA, gm. Kietrz
Stan. H
Położenie: na północ od wsi, w odległości około 100—200 m na zachód i południowy zachód od początku drogi polnej biegnącej od szosy do Suchej Psiny.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe i weryfikacyjne w 1979 r. przeprowadził Wojciech Blajer w ramach czynności służbowych Muzeum Śląska Opolskiego.

Stan. I
Położenie: na południe od środkowej części wsi, w odległości około 200 m na południowy wschód od drogi. Na zboczu lekko nachylonym w kierunku południowym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka drobnych ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: być może stanowisko to łączy się ze znanym z danych archiwalnych stanowiskiem 11 „Bieskau".

Stan. J
Położenie: na południowy wschód od wsi, na cyplu wzniesienia nachylonego w stronę południową.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: być może stanowisko to łączy się ze znanym z danych archiwalnych stanowiskiem 1 „Bieskau".

Stan. K
Położenie: na południowy wschód od wsi, na nisko położonym terenie nad strumieniem.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.
Uwaga: być może stanowisko to łączy się ze znanym z danych archiwalnych stanowiskiem 20 „Bieskau".

Stan. L
Położenie: w północnej części wsi, na południe od cmentarza.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: epoka kamienia, okres średniowieczny (?).
Badania: j.w.
Uwaga: jest to stanowisko oznaczone w danych archiwalnych pod nr 1 „Altstett".

Stan. M
Położenie: w południowej części wsi, za torem kolejowym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: Jest to stanowisko oznaczone w danych archiwalnych nr 2 „Altstett".

Stan. N
Położenie: na południowy zachód od wsi, po obu stronach drogi polnej, na skłonie wzgórza, dawna żwirownia.
Typ stanowiska: osada (?).
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, fragment gładzonego kamienia.
Chronologia: kultura łużycka z III okresu epoki brązu.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych na tym terenie lokalizowane są stanowiska archeologiczne oznaczone nr 3, 5, 28 „Altstett".

Stan. O
Położenie: na południowy zachód od wsi, między torem kolejowym a rzeczką.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych w miejscu tym lokalizowane jest stanowisko nr 4 „Altstett" a za torem stanowisko nr 11 „Altstett".

Stan. P
Położenie: na południe od wsi, przy drodze do Gniewkowic, około 250—300 m na północ i około 250 m na północny wschód od wiaduktu kolejowego nad szosą.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych w miejscu tym lokalizowane są stanowiska oznaczone nr 5 „Altstett" i nr 19 „Bieskau", być może łączy się również ze stanowiskiem nr 3 „Altstett".

Stan. R
Położenie: na południowy zachód od wsi, pola na wzgórzu za torem kolejowym, na południe od źródeł strumienia.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 krzemień, kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych w miejscu tym lokalizowane było stanowisko nr 11 „Altstett", być może łączy się ono z leżącym za torem stanowiskiem nr 4 „Altstett".

Stan. S
Położenie: na północ od wsi, po obu stronach szosy, w okolicy krzyża
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych w miejscu tym lokalizowane było cmentarzysko kultury łużyckiej oznaczone nr 24 „Altstett".

Stan. T
Położenie: na północ od wsi, w okolicy zbiegu dróg polnych.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 krzemień, kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych w miejscu tym lokalizowane było stanowisko kultury łużyckiej oznaczone nr 25 „Altstett".

Stan. U
Położenie: w północnej części wsi, na nachylonym w kierunku południowo-zachodnim wzniesieniu, na północ od cieku wodnego.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: liczne, niecharakterystyczne ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych w miejscu tym lokalizowano osadę z epoki brązu i wczesnego średniowiecza oznaczoną nr 26 „Altstett".

Stan. W
Położenie: na południowy zachód od wsi, na lekko nachylonym w stronę południową wzniesieniu, w odległości około 200 m na północ od toru kolejowego i około 300 m na południowy zachód od strumienia.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych stanowisko to oznaczone było nr 28 „Altstett".

Stan. Z
Położenie: na południowy wschód od wsi, na wschodnim skłonie wzgórza nad łąkami, przy źródłach potoku.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, fragment toporka.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych stanowisko to znane było jako osada z epoki kamienia i ludności kultury łużyckiej oznaczona nr 9 „Bieskau".

Stan. X
Położenie: na południe od wsi, na zachód od szczytu wzniesienia, około 500 m na północny zachód od kamieniołomu.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny (?).
Badania: j.w.
Uwaga: w materiałach archiwalnych stanowisko to oznaczone było nr 15 „Bieskau".

8. NOWA WIEŚ, gm. Domaszowice
Stan. A
Położenie: około 50 m na wschód od ostatnich zabudowań wsi, na skraju terasy Czarnej Wody. Pola orne stanowią własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 rdzeń krzemienny, kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: mezolit, okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: na południe od głównej drogi we wsi, na zachód od polnej drogi wychodzącej z głównej i prowadzącej na południe. Na polu ornym stanowiącym własność Elżbiety Sabały.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: epoka kamienia, kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w odległości około 250 m na południowy zachód od stanowiska D, po drugiej stronie cieku łączącego dwa ramiona Czarnej Wody. Na polach ornych stanowiących własność Antoniego Krzemowskiego i Władysława Dylasa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: u zbiegu dróg polnych, około 500 m na południe od za-

chodniego krańca Międzybrodzia i 370 m na południowy wschód od stawu znajdującego się na wschód od przysiółka Piekiełko. Na polach ornych będących w użytkowaniu RSP Wielołęka.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na południowym krańcu przysiółka Międzybrodzie, na prawej terasie Czarnej Wody. Na polach ornych będących w użytkowaniu RSP Wielołęka.
Typ stanowiska: osada i cmentarzysko ciałopalne.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: około 150 m na wschód od samotnej zagrody ob. Dyngusiaka, znajdującej się we wschodniej części przysiółka Międzybrodzie. Pole orne znajduje się w użytkowaniu RSP Wielołęka.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

9. NOWY BROWINIEC, gm. Lubrza
Stan. A
Położenie: około 100 m na zachód od zachodniego skraju wsi, na północnym stoku wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Brunona Rogosza.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Zbigniew Bagniewski i Aleksander Starzyński.

Stan. B
Położenie: około 800 m na zachód od zachodniego skraju wsi, na zboczu rozległego wzniesienia opadającego do doliny małego

strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Ryszarda Hoppe i Karola Urbanka.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres lateński — kultura celtycka.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: około 600 m na zachód od zachodniego skraju wsi, na wzniesieniu opadającym do doliny małego strumienia, tuż przy drodze polnej wiodącej do szosy od szosy do Laskowic w pola.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: krzemienie.
Chronologia: epoka kamienia.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 400 m na zachód od zachodniego skraju wsi, na wzniesieniu opadającym do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Franciszka Laugforta.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 łuszczeń krzemienny, kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura łużycka z okresu halsztackiego.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: około 150 m na południowy zachód od zachodniego skraju wsi, na rozległym wzniesieniu, bardzo stromo opadającym do doliny małego strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Barbary Jersza i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: znalezisko luźne.
Inwentarz: 1 zgrzebło zbieżne krzemienne.
Chronologia: górny paleolit (?).
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: około 50 m na południowy zachód od zachodniego skraju wsi, na wzniesieniu przylegającym do jaru, którym biegnie polna droga. Na polu ornym stanowiącym własność Jerzego Altera.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny, starożytność.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: około 120 m na południe od centrum wsi, na rozległym wzniesieniu opadającym do zabudowań wsi. Na polu ornym stanowiącym własność Maksa Książyka.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres lateński, okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. H
Położenie: około 1200 m na północny wschód od wsi, na cyplowatym wzniesieniu w pobliżu doliny małego strumienia, około 500 m na północ od szosy do Głogówka. Na polach ornych stanowiących własność Marty i Józefa Rypałów.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: krzemienie.
Chronologia: epoka kamienia.
Badania: j.w.

Stan. I
Położenie: około 1400 m na północny wschód od wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia, na polu ornym stanowiącym własność Józefa Hoppe.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit i kultura łużycka z epoki brązu.
Badania: j.w.

Stan. J
Położenie: około 1000 m na południowy wschód od zachodniego skraju wsi i około 100 m na północ od szosy do Laskowic. Na polu ornym stanowiącym własność Elżbiety Góreczko.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura łużycka z okresu halsztackiego i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. K
Położenie: około 250 m na zachód od południowo-zachodniego skraju wsi, około 200 m na północ od szosy do Laskowic. Na polach ornych stanowiących własność Pawła Goppe i Pawła Koszyka.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. K (2)
Położenie: tuż przy północnym skraju wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Bernarda Szurgasta.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. M
Położenie: około 300 m na północny wschód od północnego skraju wsi, na zboczu rozległego wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Bernarda Szurgasta i Augusta Hoinki.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. N
Położenie: około 500 m na północny wschód od północnego skraju wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit.
Badania: j.w.

Stan. O
Położenie: około 750 m na wschód od północnego skraju wsi, na wzniesieniu opadającym do doliny małego strumienia, na polu ornym stanowiącym własność Gerharda Sobka.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

10. OBROWIEC, gm. Gogolin

Stan. A

Położenie: około 500 m na północny wschód od wschodniego wylotu wsi. Od północnego zachodu stanowisko przylega do niewielkiego zagajnika, wzdłuż krawędzi którego przepływa ze wschodu na zachód niewielki ciek. Na polach ornych stanowiących własność Jana Donatha, Heleny i Alojzego Nowaków.

Typ stanowiska: osada, znalezisko luźne.

Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: epoka kamienia, okres wczesnego średniowiecza.

Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wł. Wojciechowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Stan. B

Położenie: tuż przy zachodnim wylocie wsi, po południowej stronie szosy do Zdzieszowic, na wysokości ostatnich zabudowań wsi, w odległości 50—100 m od szosy. Na polach ornych stanowiących własność Małgorzaty Kozub, Jadwigi Bąk i Hildegardy Gajdy.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: okres średniowieczny.

Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: po zachodniej stronie wsi, koło parku, około 200 m na południe od szosy Obrowiec—Krapkowice. Na polu ornym w użytkowaniu PGR Obrowiec.

Typ stanowiska: osada wielokulturowa.

Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: neolit, okres wpływów rzymskich, okres wczesnego średniowiecza.

Badania: j.w.

Stan. D

Położenie: około 1000 m na północny zachód od północno-zachodniego wylotu wsi, po wschodniej stronie szosy do Krapkowic, około 150 m na północ od pojedyńczego zabudowania. Na polu ornym stanowiącym własność Józefa Goldmana.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: neolit, okres średniowieczny.
Badania: j.w..

11. ODROWĄŻ, gm. Gogolin
Stan. A
Położenie: około 250 m na zachód od północnego krańca wsi, wzdłuż szosy prowadzącej do Odry (stoczni), tuż przy krawędzi terasy nadzalewowej Odry. Na polach ornych stanowiących własność Marty Strach i Ditera Gabora.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: epoka kamienia, okres wpływów rzymskich.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. przeprowadził j.w.

12. OLBRACHCICE, gm. Biała Prudnicka
Stan. A
Położenie: na skłonie wzniesienia nad potokiem Graniczówka, w linii prostej około 250 m od niego. W odległości około 300 m na zachód przebiega droga asfaltowa do Słokowa. Na polach ornych będących w użytkowaniu Jana i Józefa Gerusów.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa.
Chronologia: kultura łużycka i okres wpływów rzymskich.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Wiesław Piszczałowski i Stefan Łęczycki.

Stan. B
Położenie: na wschód od drogi asfaltowej łączącej Olbrachcice ze Słokowem, na niezbyt stromo opadającym, w kierunku potoku, wzniesieniu. Na polach ornych stanowiących własność Wilhelma Picza i Franciszka Badury.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich, okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: na północny wschód od wsi, na terasie potoku, pomiędzy dwoma drogami gruntowymi. Na polach ornych stanowiących własność Kwiryny Wycisk i Anny Maus.
Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura łużycka, nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: na północny wschód od wsi, na skłonie terasy potoku w odległości około 300 m od jego nurtu, około 100 m na zachód przebiega droga asfaltowa do Słokowa. Pole orne stanowi własność Józefa Wyciska.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na północny wschód od wsi, na skłonie terasy potoku. Około 100 m na południowy wschód od tego potoku. W odległości 200 m na południowy zachód znajduje się przydrożna kapliczka. Na polach ornych stanowiących własność Adeli Fidler i Józefa Chrząszcza.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, epoka brązu, okres wpływów rzymskich, okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: na południe od wsi Solec, nieco powyżej terasy potoku, w odległości około 300 m od jego nurtu. Punktem orientacyjnym jest krzyż przydrożny, który znajduje się około 250 m na północny zachód. Pole orne stanowi własność Józefa Chrząszcza.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: epoka brązu, okres wpływów rzymskich, okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: na wzniesieniu, nieco na południowy wschód od środka wsi Solec, w odległości około 100 m na południe od drogi do Rostkowic. Na polu ornym stanowiącym własność Wilhelma Grelicha.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

13. OLESZKA, gm. Zdzieszowice
Stan. A
Położenie: około 1500 m na północny zachód od zachodniego wylotu wsi, wzdłuż drogi polnej prowadzącej do Dąbrówki, po jej północnej stronie, około 150 m na południe od strumyka i około 150 m na wschód od przydrożnej kapliczki. Na polu ornym będącym w użytkowaniu PGR Dalnia.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: krzemienie, kilkanaście ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: mezolit, nieokreślona.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wł. Wojciechowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Stan. B
Położenie: około 500 m na północ od środka wsi, po zachodniej stronie drogi do Ligoty Dolnej, około 200 m na południe od zabudowań PGR Skały. Na polach ornych stanowiących własność Pawła Hernasia, Klary Knop, Antoniego Gawlika oraz Franciszka Kilicza.
Typ stanowiska: osada
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, żużel.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

14. OSIEK, gm. Świerczów
Stan. A
Położenie: na piaszczystej wydmie przylegającej do przysiółka Osiek Mały. Teren stanowi własność Tadeusza Pękalskiego i Helmuta Cieplika.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilkanaście ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

15. PIELGRZYMOWICE, gm. Wilków
Stan. A
Położenie: około 100 m na zachód od ostatnich, południowych zabudowań wsi. Na polu stanowiącym własność Bolesława Konsefała.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny, nieokreślona.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Leon Bokła.

16. POKRZYWNICA, gm. Reńska Wieś
Stan. A
Położenie: w północno-wschodniej części wsi, w południowej partii cypla wysoczyzny wcinającego się w niskie, podmokłe łąki. Na polu ornym stanowiącym własność Pawła Herstela.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki ceramiki, polepa.
Chronologia: kultura łużycka z okresu halsztackiego i okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe i sondażowe w 1979 r. na zlecenie Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu przeprowadzili Andrzej Dwilewicz i Krzysztof Rytka z PP PKZ Oddział we Wrocławiu.

17. POBORSZÓW, gm. Reńska Wieś
Stan. 2
Położenie: kilkadziesiąt metrów na zachód od ostatnich południowo-zachodnich zabudowań wsi, przy drodze polnej łączącej tę część wsi z szosą do Opola.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

18. POPIELÓW, gm. loco
Stan. B
Położenie: około 1250 m na wschód od miejsca przecięcia szosy Stare Kolnie—Popielów—Kabachy z Budkowiczanką, na skraju terasy cieku wodnego. Na polach ornych stanowiących własność Marii Drzensla i Katarzyny Wieczorek.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.

Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. C

Położenie: około 350 m na południe od szosy przechodzącej przez wieś Kabachy, około 500 m na północ od mostu na Żydówce. Na polu ornym użytkowanym przez RSP w Popielowie.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa, żużel.

Chronologia: kultura łużycka, okres wpływów rzymskich i okres średniowieczny.

Badania: j.w.

19. PROŚLICE, gm. Byczyna

Stan. A

Położenie: przy szosie Jakubowice—Proślice, około 250 m na północ od ostatniego budynku Jakubowic położonego przy szosie, na lewej terasie Wołczyńskiego Strumienia. Na polu ornym będącym w użytkowaniu RSP Bruny.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilkanaście ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: okres średniowieczny.

Badania: powierzchniowe w 1977 r. przeprowadził j.w.

Stan. B

Położenie: w kącie utworzonym przez Wołczyński Strumień i rów melioracyjny biorący swój początek przy szosie Jakubowice—Proślice. Około 500 m na południe od południowego krańca wsi Olbin. Na polach ornych stanowiących własność Jana Więcława i Henryka Markiewicza.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilkanaście ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka (?) i okres średniowieczny.

Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: około 250 m na zachód od stan. A, na przeciwległym brzegu rzeki. Na polu stanowiącym własność Henryka Markiewicza.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: epoka kamienia, okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

20. RACŁAWICZKI, gm. Strzeleczki
Stan. A
Położenie: około 1000 m na wschód od środka wsi, około 80 m na południowy wschód od mostku przy szosie. Na polu ornym stanowiącym własność Franciszka Nowotnego.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: 1 wiór krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Karol Bykowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Stan. C
Położenie: około 300 m na południowy wschód od skrzyżowania dróg we wsi. Na polach ornych stanowiących własność Leona Bieńka, Teodora Józefa i Józefa Hanke.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, żużel.
Chronologia: kultura przeworska, okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

21. REŃSKA WIEŚ, gm. loco
Stan. B
Położenie: około 100 m na północny zachód od skrzyżowania drogi z Reńskiej Wsi do Koźla, z rowem płynącym na północny zachód. Grunty w użytkowaniu Opolskiego Kombinatu Ogrodniczego Zakładu Kędzierzyn-Koźle.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny XIII—XIV w.
Badania: powierzchniowe i sondażowe w 1979 r. na zlecenie Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu przeprowadzili Andrzej Dwilewicz, Krzysztof Rytka i Stanisław Florek z PP PKZ Oddział we Wrocławiu.

Stan. C
Położenie: przy północnej krawędzi drogi z Koźla do Dębowej, około 700 m na południowy zachód od kościoła w Kobylicach. Pole orne stanowi własność Józefa Krajczyka.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 170 m na północny wschód od drogi z Koźla do Dębowej na krawędzi niewielkiego wyniesienia nad podmokłymi łąkami. Grunty w użytkowaniu Opolskich Zakładów Eksploatacji Kruszywa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit — kultura pucharów lejowatych i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: około 120 m na północny wschód od drogi z Koźla do Dębowej, około 600 m na południe z lekkim odchyleniem na zachód od kościoła w Kobylicach. Grunty w użytkowaniu Opolskich Zakładów Eksploatacji Kruszywa.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny, nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: około 370 m na północny zachód od przysiółka Dębowa, po wschodniej stronie polnej drogi z Pierzchowa w stronę stawu. Grunty w użytkowaniu Spółdzielni Produkcyjnej w Reńskiej Wsi.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura łużycka (?) i okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: około 200 m na południowy wschód od skrajnych zabu-

dowań wsi, położonych przy drodze do Koźla i około 250 m na zachód od rowu. Na polach ornych stanowiących własność Karola Janika i Marty Kazik.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: 2 wióry krzemienne, 1 rdzeń krzemienny, 4 ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: epoka kamienia, okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. H
Położenie: około 50 m na wschód od południowo-wschodniego krańca wsi, przy strumieniu. Na polach ornych stanowiących własność Elżbiety i Zygfryda Nol, Alojzego Kuberczyka, Jadwigi i Maksymiliana Janików.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. J
Położenie: po południowo-wschodniej stronie szosy z Koźla do Dębowej, na polance niewielkiego lasu. Grunty w użytkowaniu Państwowego Gospodarstwa Leśnego, Nadleśnictwa Kędzierzyn-Koźle.
Typ stanowiska: osada (?).
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

22. ROGÓW OPOLSKI, gm. Krapkowice
Stan. D
Położenie: na zachód od wsi, po północnej stronie drogi polnej biegnącej od szosy na zachód w pole, do małego zagajnika. Na polu ornym będącym w użytkowaniu Stacji Hodowli Roślin w Rogowie Opolskim.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wł. Wojciechowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

23. ROSTKOWICE, gm. Biała Prudnicka

Stan. A

Położenie: około 2300 m na południowy wschód od wsi, w pobliżu drogi polnej z Wilkowa do Wierzchu. Na polach ornych stanowiących własność Józefa Stośka, Walentego Wytrawca i Józefa Kurpiela.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: neolit, kultura łużycka.

Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Zbigniew Bagniewski i Aleksander Starzyński.

Stan. B

Położenie: około 2500 m na południowy wschód od wsi, na zboczu wzniesienia przylegającego do doliny małego strumienia.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka z epoki brązu.

Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: około 3100 m na południowy wschód od wsi, około 80 m na zachód od drogi polnej z Wilkowa do Wierzchu. Na polach ornych stanowiących własność Agnieszki Dziomber i Karola Siupki.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Badania: j.w.

Stan. D

Położenie: około 3000 m na południowy wschód od wsi i około 250 m na wschód od Wierzchu, na polu ornym stanowiącym własność Gerharda Frinczka.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: 1 rdzeń krzemienny, 1 odłupek krzemienny.

Chronologia: neolit (?).

Badania: j.w.

Stan. E

Położenie: około 3000 m na południowy wschód od wsi i około 100 m

na wschód od drogi polnej z Rostkowic do Wierzchu, na wzniesieniu przylegającym do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Gerharda Frinczka.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 drapacz krzemienny, kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: neolit (?).
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: w odległości około 4000 m na południe z lekkim odchyleniem na wschód od wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Waltera Thomalli.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 2 odłupki krzemienne, kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: w odległości około 4100 m na południe z lekkim odchyleniem na wschód od wsi, na wzniesieniu opadającym do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Barbary Kontny.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 13 ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura łużycka.
Badania: j.w.

24. ROSZOWICE, gm. Cisek
Stan. E
Położenie: na północny wschód od zabudowań PGR i około 300 m na wschód od drogi prowadzącej do PGR na polu PGR Roszowice.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Katedry Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego przeprowadziła Barbara Czerska wraz z grupą studentów archeologii.

Stan. F
Położenie: około 350 m na północ od ostatnich północno-zachodnich zabudowań wsi, około 150 m na północ od szosy prowadzącej do

Roszowickiego Lasu i około 150 m na wschód od linii elektrycznej, na lekkim wzniesieniu opadającym w stronę szosy na południe. Pole orne należące do ob. Wyciska i ob. Kowala.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: narzędzia krzemienne i ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, kultura przeworska z okresu wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

25. ROZWADZA, gm. Zdzieszowice
Stan. B
Położenie: na północ od wsi w odległości około 500 m na północny zachód od budki dróżnika, w odległości około 150 m na wschód od torów kolejowych. Pola orne stanowiące własność Franciszka Spura, Pawła Skowronka, Alfreda Jakubka i PFZ.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: wyroby krzemienne, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wł. Wojciechowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach archeologicznego zdjęcia Polski.

Stan. C
Położenie: na północ od wsi, w odległości około 500 m od skrzyżowania drogi polnej do Żyrowej z torami kolejowymi, około 50 m na północny wschód od toru kolejowego. Na polach ornych stanowiących własność Ernesta Gramuli, Eugeniusza Kobzy, Józefa Szapera.
Typ stanowiska: punkt osadniczy i ślad osadnictwa.
Inwentarz: 1 rdzeń krzemienny i 6 ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: neolit (?) i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: na wschód od wsi. W odległości około 100 m na północ od skrzyżowania szosy prowadzącej do Góry Św. Anny z torem kolejowym, na polach ornych stanowiących własność Reinholda Stanusza i Pawła Dambieca.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na wschód od wsi. W odległości około 250 m na północny wschód od skrzyżowania szosy do Góry Św. Anny z torem kolejowym, około 250 m na północny zachód od stadionu, po północnej stronie szosy. Na polu ornym stanowiącym własność Marii i Anieli Wojtala.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: 1 makrolityczne narzędzie odłupkowe.
Chronologia: środkowy paleolit (?).
Badania: j.w.

26. ROŻNÓW, gm. Wołczyn
Stan. A
Położenie: około 1 km na wschód od parku i dworu w Rożnowie, po lewej stronie rzeczki Strugi. Na polu ornym w użytkowaniu PGR Rożnów.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

27. RYBNA, gm. Popielów
Stan. A
Położenie: na północny zachód od wsi. W odległości około 500 m na zachód od punktu wysokościowego 141,0 leżącego na szosie Rybna — Stare Kolnie, w miejscu gdzie szosa przekracza wał. Na polach ornych stanowiących własność Skarbu Państwa oraz Mariana Białasa, Stanisława Barzyckiego.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa, żużel dymarkowy.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. przeprowadził j.w.

28. RZEPCZE, gm. Głogówek
Stan. A
Położenie: w odległości około 800 m na wschód od szosy Opole — Głogówek, 150 m na północny wschód znajduje się urządzenie hydrotechniczne — śluza, na wysokiej terasie Osobłogi, około 1 km na południowy zachód od kościoła we wsi. Na polach ornych stanowiących własność Franciszka Reszki, Teofila Tomali i Julii Pisarczyk.

Typ stanowiska: pracownia krzemieniarska.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Wiesław Piszczałowski i Stefan Łęczycki.

29. SARNÓW, gm. Byczyna
Stan. A
Położenie: na południowy zachód od wsi, na prawym brzegu Strugi, na stoku terasy, około 250 m na zachód od mostu na rzece, którym przebiega szosa Krzywizna — Sarnów. Na polach ornych stanowiących własność Alfonsa Ficka i Tadeusza Kwiatkowskiego.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, 1 fragment żużla dymarkowego.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: na południe od wsi, około 600 m na wschód od mostu na rzece, którym biegnie szosa Krzywizna — Sarnów. W kącie utworzonym przez rzekę i nasyp toru kolejowego. Na polach ornych stanowiących własność Józefa Krzyśkowa, Władysława Czumałowskiego i Jana Mazura.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

30. SIEDLICE, gm. Pokój
Stan. A
Położenie: w zachodniej części wsi, około 600 m na zachód od kościoła stojącego w południowej części wsi jak również od punktu wysokościowego 146,4 leżącego na drodze polnej prowadzącej ze wsi na południe, około 100 m od kościoła. Na polach ornych stanowiących własność Marii Fiebig i Agnieszki Stanik.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. przeprowadził j.w.

31. SKAŁĄGI, gm. Wołczyn

Stan. A

Położenie: na północny zachód od wsi, około 200 m na północ od drogi Skałągi — Krzywiczyny, w miejscu gdzie wkracza ona w dolinę rzeczną Wołczyńskiego Strumienia. Na lewym brzegu rzeki. Pola orne stanowiące własność Jana Błażka, Kazimierza Sowińskiego i Heleny Gołębiowskiej.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: 6 ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: okres wczesnego średniowiecza.

Badania: powierzchniowe w 1977 r. przeprowadził j.w.

Stan. B

Położenie: na północ od wsi, w odległości około 300 m na zachód od szosy, na wzniesieniu między doliną głównego nurtu rzeki, szosą do Jakubowic a ciekiem przecinającym szosę. Pola orne stanowiące własność Mariana i Ireny Dziedzic oraz Jana Błażka.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: kilkanaście ułamków naczyń oraz żużel żelazny o soplowatej strukturze.

Chronologia: kultura łużycka i okres wczesnego średniowiecza.

Badania: j.w.

32. SŁOKÓW, gm. Lubrza

Stan. A

Położenie: około 600 m na wschód od centrum wsi, tuż przy drodze polnej do Nowego Browińca, po północnej jej stronie, na prawobrzeżnej terasie rzeki Młyńska, na polach ornych.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka.

Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadzili Krzysztof Spychała i Sylwia Wuszkan w ramach obowiązków służbowych Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu.

33. SMARDY DOLNE, gm. Kluczbork

Stan. A

Położenie: na terasie lewego brzegu Baryczki, pomiędzy dworskim parkiem a pierwszą z grupy trzech zagród przylegających do tegoż parku, około 500 m na południe od toru kolejowego. Na polu ornym stanowiącym własność Skarbu Państwa.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: kilkanaście ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

34. SMARDY GÓRNE, gm. Kluczbork
Stan. A
Położenie: na zachód od samotnego gospodarstwa leżącego na prawym brzegu Kujakowickiego Potoku, na wschód od drogi prowadzącej do Smard Górnych przez punkt wysokościowy 182,0 i około 250 m na wschód od niego. Na polach ornych stanowiących własność Stanisława Znoja i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. B
Położenie: na lewym brzegu rzeki Strugi, między rzeczką a drogą polną prowadzącą z północnego krańca wsi w kierunku wschodnim. Około 550 m na wschód od mostu na rzeczce.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: na lewym brzegu rzeki Strugi, na stoku terasy po północnej stronie wsi. Około 50 m na południowy wschód od mostu na Strudze. Pole orne stanowi własność Marii i Ludwika Kojów.
Typ stanowiska: osada produkcyjna.
Inwentarz: kawałki żużla dymarkowego.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.
Stan. D
Położenie: na zachodnim i południowym stoku cypla leżącego u zbiegu dwu ramion Strugi, na zachód od drogi prowadzącej ze Smard Górnych do Krzywizny, około 150 m na północ od mostku. Na polach ornych stanowiących własność Zofii i Jana Radwańskich oraz Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na południowy wschód od stoku cypla oblanego przez dwa ramiona Strugi, w północnej części gruntów wsi. Na polach ornych stanowiących własność Marcina Kosińskiego i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

35. SMOLARNIA, gm. Strzeleczki
Stan. A
Położenie: około 830 m na południowy wschód od skrzyżowania we wsi, przy drodze polnej w okolicy krzyża. Na gruntach będących w użytkowaniu Państwowej Stadniny Koni w Mosznej.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Karol Bykowski wraz z grupą studentów Uniwersytetu Wrocławskiego, w ramach archeologicznego zdjęcia Polski.

36. SOLEC, gm. Biała Prudnicka
Stan. A
Położenie: około 3 km na północny zachód od kościoła we wsi, na prawym brzegu strumienia, w widłach dróg prowadzących do Białej i do Ligoty Bialskiej. Na polach ornych.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadzili Krzysztof Spychała i Sylwia Wuszkan, w ramach czynności służbowych Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu.

Stan. B
Położenie: na południe od wsi, na niewielkim wzniesieniu, nad potokiem, tuż przy murze cmentarnym. Na polu ornym Alojzego Kupczyka.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Wiesław Piszczałowski i Stefan Łęczycki.

37. STARE KOLNIE, gm. Popielów

Stan. A
Położenie: na południe od wschodniego krańca wsi piasczystej wydmie leżącej nad starym korytem rzeki, obecnie nad bagnistym rowem odprowadzającym wodę z pól do Stobrawy, około 250 m na południowy zachód od zlewiska Budkowiczanki i Żydówki. Na polach stanowiących własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. C
Położenie: na południowy wschód od wsi, na polu ornym, stanowiącym wyniesiony ponad łąki zalewowe Budkowiczanki i Stobrawy, cypel, przy lesie, około 150 m na wschód od mostu na Budkowiczance. Pole stanowi własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: na południowy wschód od wsi, między korytem rzeki a budynkiem leżącym przy drodze polnej biegnącej prostopadle do rzeki i do szosy Stare Kolnie — Popielów. Na terenie przysiółka. Pola orne stanowią własność Marii Zapotocznej i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na wschód od wsi, na terenie przysiółka leżącego przy

szosie Stare Kolnie — Popielów. Na północ od szosy i zabudowań znajdujących się przy szosie, na polach przylegających do lasu, stanowiących własność Marii Zapotocznej i Mikołaja Trzaskowskiego.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: na południowy wschód od wsi, we wschodniej części piaszczystej wydmy leżącej wzdłuż koryta rzeki. Na polu ornym stanowiącym własność Józefa Szarguta.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: na wschód od wsi, przy drodze polnej biegnącej równolegle do koryta rzeki, z Karłowic do szosy Stare Kolnie — Popielów. Pola orne stanowią własność Janiny i Mikołaja Trzaskowskich.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych, polepa, żużel (?).
Chronologia: epoka kamienia, okres wpływów rzymskich i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. H
Położenie: na piaszczystej wydmie otoczonej podmokłymi łąkami, leżącej w środku wsi. Teren w użytkowaniu Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Stobrawie.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. I
Położenie: na zachód od wsi, na granicy pól ze Stobrawą, w zakolu wału przeciwpowodziowego. Na wschód od niewielkiego lasku, niewielkich zagłębień wypełnionych wodą i polnej drogi biegną-

cej prostopadle do wału rzecznego. Na polach stanowiących własność Janiny i Adama Zakrzewskich, Elfrydy i Franciszka Gburów.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: okres średniowieczny.

Badania: j.w.

38. STEBLÓW, gm. Krapkowice

Stan. A

Położenie: w odległości około 300 m na południe od zachodniego krańca wsi i około 150 m na zachód od południowo-zachodnich skrajnych zabudowań wsi, w obrębie żwirowni należącej do Agnieszki Langer i sąsiadujących pól uprawnych.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: okres wpływów rzymskich.

Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził C. Buśka wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Stan. B

Położenie: około 300 m na południe od zachodniego wylotu wsi, wzdłuż toru kolejki prowadzącej od szosy Steblów — Dobra do piaskowni po jej zachodniej stronie, około 500 m na północ od rzeczki Biała. Na polach ornych stanowiących własność Florka Huberta, Wolfganga Mituli, Gertrudy Glinki, Horsta Glinki, Edmunda Pawliczka i Albiny Wieczorek.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, osełka.

Chronologia: kultura przeworska, okres wczesnego średniowiecza.

Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: około 300 m na południe od zachodniego wylotu wsi, wzdłuż toru prowadzącego od szosy Steblów — Dobra do piaskowni oraz na północ od drogi polnej ze wsi do piaskowni. Na polach ornych stanowiących własność Stefanii Soluch, Sabiny Grenlich, Hildegardy Szantery, Jerzego Kijasa, Józefa Steindora i Skarbu Państwa.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit — kultura pucharów lejowatych.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: w odległości około 750 m na południowy zachód od zachodniego wylotu wsi, około 500 m na południe od szosy Steblów — Dobra, przy krawędzi skarpy północnej terasy doliny rzeczki Białej, około 120 m na północ od koryta rzeki. Na polach ornych stanowiących własność Tadeusza Olszanieckiego, Gertrudy Wysyłyszyn i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa, żużel.
Chronologia: kultura przeworska, okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

39. STOBRAWA, gm. Popielów
Stan. A
Położenie: po obu stronach drogi łączącej szosę Stobrawa — Stare Kolnie z wałem przeciwpowodziowym, kilkadziesiąt metrów na wschód od grupy domów we wsi. Około 250 m na zachód od punktu wysokościowego 137,8 leżącego na ww. szosie. Na polach ornych stanowiących własność RSP Stobrawa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: na południe od zwartej zabudowy centrum wsi, u podnóża wału przeciwpowodziowego. Na północ od „Bagna Przyrów". Około 500 m na wschód od miejsca, w którym szosa ze Stobrawy do wsi Kopanie przekracza ww. wał. Na polach stanowiących własność Stefanii i Jana Budasów i RSP Stobrawa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka, okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w środku rozległego pola ornego ciągnącego się wzdłuż

wału przeciwpowodziowego, na zachód od wsi, około 350 m na północ od miejsca, w którym szosa ze Stobrawy przekracza koronę wału przeciwpowodziowego i most na rzece. Pole w użytkowaniu RSP Stobrawa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 500 m na północ od mostu na rzece Stobrawie, około 250 m na zachód od centrum wsi, za zabudowaniami bazy RSP. Na gruntach będących w użytkowaniu RSP Stobrawa.
Typ stanowiska: cmentarzysko ciałopalne.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka z przełomu epoki brązu i okresu halsztackiego.
Badania: zgłoszenie o odkryciu przez pracowników RSP Stobrawa w 1979 r.

40. STRZELCE, gm. Domaszowice
Stan. A
Położenie: na polu ornym przylegającym od zachodu do cmentarza a od północnego wschodu ograniczone drogą polną prowadzącą z centrum wsi na południe.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka, okres wpływów rzymskich, okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: na polach ornych ograniczonych od południa nasypem kolejowym, od północy i wschodu drogami polnymi ze Strzelec prowadzącymi pod nasypem kolejowym do szosy Domaszowice — Namysłów. Pola stanowią własność Marii Prokop, Władysława i Anieli Wężów, Anny i Edwarda Sadowskich oraz Skarbu Państwa w użytkowaniu Kombinatu PGR Namysłów.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa, żużel.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: na południowym stoku niewielkiego wzniesienia, którego północnym brzegiem biegnie ulica wiejska z zabudowaniami, około 500 m na północ od toru kolejowego. Na polu ornym stanowiącym własność Aleksandra i Marianny Szpaków, Tadeusza Mędreckiego i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.

Stan. D
Położenie: na południowy zachód od wsi, na niewielkim wzniesieniu pomiędzy głównym ciekiem a zabagnioną dolinką oddzielającą stanowisko od nasypu kolejowego. Pola orne stanowią własność Michała Gębskiego i Skarbu Państwa w użytkowaniu Kombinatu PGR Namysłów.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: przy południowo wschodnim krańcu wsi, na północny wschód od zabudowań ob. Czechóra i Bartuzela. Na polach ornych stanowiących własność Józefa i Anny Koniecznych, Edwarda Bartuzela i Józefa Czechóra.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

41. SZYMONKÓW, gm. Wołczyn
Stan. A
Położenie: na południowy wschód od wsi, przy drodze polnej biegnącej ze wsi poprzez wzgórze 187,8 na wschód i dochodzącej do rzeki. Około 125 m na wschód od skrzyżowania ww. drogi z inną polną, biegnącą południkowo ze Świniar Wielkich i Szklarni Szymonkowskiej. Na polach ornych stanowiących własność Skarbu Państwa w użytkowaniu PGR Wołczyn, Rejonu Produkcyjnego Świniary Wielkie.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. B
Położenie: na południowy wschód od wsi, około 350 m od stan. A, obok drogi polnej biegnącej południkowo wzdłuż rzeki. Na polach ornych stanowiących własność Agaty i Ryszarda Spadło i Skarbu Państwa w użytkowaniu RSP Szymonków i PGR Wołczyn, Rejon Produkcyjny Świniary Wielkie.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: na południowy zachód od centrum wsi, około 250 m na południe od drogi biegnącej z Szymonkowa na zachód, u podnóża wzniesienia ciągnącego się lewym brzegiem rzeki aż do Świniar Wielkich. Na polach stanowiących własność Adama i Kazimiery Zawadzkich oraz RSP Szymonków.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: na południowy zachód od centrum wsi. Na szczycie i częściowo stoku wzniesienia leżącego na lewym brzegu Czarnej Wody, obok zgrupowania piaskowni. Na polach ornych stanowiących własność Adama i Kazimiery Zawadzkich, Agnieszki Stecko i Mikołaja Wodeckiego.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na południowy zachód od wsi, pomiędzy ramionami Czarnej Wody na południe od drogi polnej łączącej Szymonków z cegielnią. Na polach ornych stanowiących własność Rozalii Szewczuk i Skarbu Państwa w użytkowaniu Kombinatu PGR Wołczyn, Rejonu Produkcyjnego Świniary Wielkie.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: na północny zachód od centrum wsi. Około 250 m na północ od drogi z Szymonkowa na zachód. Na szczycie wzniesienia, częściowo na polu uprawnym, częściowo na terenie zalesionym. Właścicielami gruntów są Michał i Maria Sypko, Rozalia Sypko i Skarb Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

42. ŚCIGÓW, gm. Strzeleczki
Stan. A
Położenie: około 900 m na zachód od kościoła we wsi, około 270 m na południe od krzyża stojącego na szosie do Racławiczek. Na polach ornych stanowiących własność Alojzego Pruszki i Otto Cholewy.
Typ stanowiska: pracownia hutnicza.
Inwentarz: kawałki żużla dymarkowego.
Chronologia: okres średniowieczny (?).
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Karol Bykowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Stan. B
Położenie: około 40 m na zachód od ostatnich, południowych zabudowań wsi, na polu ornym stanowiącym własność Otylii Krasek i RSP Ścigów.
Typ stanowiska: osada, pracownia hutnicza.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, kawałki żużla dymarkowego.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: około 200 m na zachód od kościoła we wsi, około 25 m na zachód od drogi polnej. Na polach ornych stanowiących własność Leona Apostela, Józefa Huberta i Alberta Kiczka.
Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 1200 m na wschód od wsi, około 80 m na południe od zakrętu szosy, na polach ornych stanowiących własność Celestyny Kostka i Karola Kruża.
Typ stanowiska: punkt osadniczy.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: tuż przy szosie prowadzącej na wschód w kącie utworzonym przez zabudowania w środku wsi, po ich wschodniej stronie, na polach stanowiących własność Antoniego Majera.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: około 300 m na południe z lekkim odchyleniem na zachód od wsi, po północnej stronie Rzymkowickiego Potoku, w rejonie wybierzyska żwiru. Pole orne stanowi własność Wojciecha Apostela.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: około 1200 m na wschód od południowego krańca wsi, na terasie Rzymkowickiego Potoku, około 250 m na południe od szosy Strzeleczki—Ścigów, około 100 m na południowy wschód od starej porośniętej piaskowni. Pole orne w użytkowaniu RSP w Ścigowie.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa, żużel.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. II
Położenie: w odległości około 1250 m na południowy wschód od wsi, na polach ornych stanowiących własność Gertrudy Bieniek i Ernesta Stanuli.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, żużel.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. I
Położenie: w odległości około 300 m na południe od wsi, na północ od Rzymkowickiego Potoku, na polach ornych stanowiących własność Stefana Hajduka i Rudolfa Burosza.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: 1 drapacz krzemienny.
Chronologia: neolit.
Badania: j.w.

43. ŚMICZ, gm. Biała Prudnicka
Stan. I
Położenie: w odległości około 320 m na wschód od skrzyżowania dróg w środku wsi, przy drodze polnej biegnącej ze wschodniej części wsi na północny wschód aż do szosy do Kolonii Grabina, na stoku wzniesienia opadającego w kierunku strumienia.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadzili Krzysztof Spychała i Sylwia Wuszkan w ramach obowiązków służbowych Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu.

Stan. J
Położenie: w odległości około 500 m na południowy wschód od kościoła we wsi, na wzniesieniu, w odległości około 200 m na północ od szosy do Białej.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. K
Położenie: w odległości około 1200 m na wschód od skrzyżowania

dróg we wsi, na stoku wzniesienia opadającego w kierunku strumienia, na gruntach ornych.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. L
Położenie: około 2000 m na wschód od skrzyżowania dróg we wsi, około 500 m na północ od szosy do Białej, na polu ornym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. Ł
Położenie: około 2000 m na wschód od kościoła we wsi, około 700 m na północ od szosy do Białej, na polu ornym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. M
Położenie: w odległości około 1000 m na północny wschód od kościoła we wsi, po wschodniej stronie strumyka, obok drogi polnej biegnącej ze wsi do szosy prowadzącej do Kolonii Grabina, na skłonie wzniesienia opadającego w kierunku strumienia, na polu ornym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. N
Położenie: w odległości około 1180 m na północny wschód od kościoła w Śmiczu, około 200 m na zachód od szosy prowadzącej do Kolonii Grabina, na polu ornym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

44. SWINIARY MAŁE, gm. Wołczyn

Stan. A

Położenie: na polu uprawnym w widłach Czarnej Wody i bezimiennego cieku wpadającego do ww. z północnego wschodu. Na południe od wsi. Grunty w użytkowaniu Kombinatu PGR Wołczyn, Rejon Produkcyjny Świniary Wielkie.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Chronologia: kultura łużycka.

Badania: powierzchniowe w 1977 r. przeprowadził Wojciech Łonak, na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu.

45. ŚWINIARY WIELKIE, gm. Wołczyn

Stan. A

Położenie: na południowy wschód od wsi. Pomiędzy drogą ze Świniar Wielkich do Wołczyna a rzeką. Około 80 m na północny wschód od drogi i około 100 m na północ od zabudowań Folwarku. Grunty w użytkowaniu PGR Wołczyn, Rejonu Produkcyjnego Świniary Wielkie.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: 1 sierpak krzemienny, ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: neolit, okres halsztacki, okres średniowieczny.

Badania: j.w.

Stan. B

Położenie: około 350 m na wschód od drogi do Wołczyna, w pobliżu Wołczyńskiego Strumienia, około 400 m na północ od zabudowań Folwarku. Grunty w użytkowaniu PGR Wołczyn, Rejonu Produkcyjnego Świniary Wielkie.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka; okres średniowieczny.

Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: na południowy wschód od wsi. Na wschodnim stoku wzniesienia opadającego ku rzece. Bezpośrednio przy drodze polnej biegnącej od szosy ku rzece w kierunku zabudowań przysiółka Walsztat. Grunty w użytkowaniu PGR Wołczyn, Rejonu Produkcyjnego Świniary Wielkie.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka, okres wpływów rzymskich, okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: w odległości około 500 m na północny wschód od wsi, na południowym stoku wzniesienia oddzielonego od wsi ciekiem i polną drogą. Na gruntach będących w użytkowaniu PGR Wołczyn, Rejonu Produkcyjnego Świniary Wielkie.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: w odległości około 300 m na północny wschód od stan. D, na południe od zabagnionej dolinki, którą płynie ciek wpadający do rzeki. Na gruntach będących w użytkowaniu PGR Wołczyn, Rejonu Produkcyjnego Świniary Wielkie.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

46. TUŁY, gm. Lasowice Wielkie
Stan. A
Położenie: na prawym brzegu rzeki, około 250 m na północ od młyna położonego przy moście, około 750 m na zachód od kościoła we wsi. Na polach stanowiących własność Gertrudy i Jerzego Bawajów, Marii i Jerzego Borińskich, Karola Rostka, Marii Flak i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadził j.w.

47. TWARDAWA, gm. Głogówek
Stan. 1
Położenie: na północ od przysiółka Małkowice, na południowo-wschodnim brzegu rzeki Straduni, przy drodze z Małkowic do Walc, naprzeciw zburzonego gospodarstwa. Pola orne stanowią własność Wernera Krauze i Anny Trzeciak.

Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i średniowieczny.
Badania: powierzchniowe i sondażowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili: Krzysztof Rytka i Andrzej Dwilewicz z PP PKZ we Wrocławiu w ramach archeologicznego zdjęcia Polski.

Stan. 2
Położenie: przy żwirowni usytuowanej na zachód od przysiółka Małkowice, po północno-zachodniej stronie drogi z Twardawy do Dobieszowic. Grunty w użytkowaniu RSP Twardawa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie.
Chronologia: neolit.
Badania: j.w.

48. WĄSICE, gm. Wołczyn
Stan. A
Położenie: w odległości około 270 m na zachód od młyna wodnego leżącego na krańcu polnej drogi prowadzącej z północnego końca wsi Gierałcice, na skraju pól uprawnych. Pola stanowią własność Pawła Cieplika, Marii i Józefa Głąbów.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: żużel i ruda żelazna.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: okolice piaskowni leżącej na prawym brzegu Stobrawy, na południe od lasku leżącego w połowie odległości pomiędzy Wąsicami a Markotowem, około 100 m na wschód od ruin domu mieszkalnego, niegdyś najbardziej na wschód wysuniętego gospodarstwa Wąsic. Teren zalegania stanowiska jest własnością Władysława Piotrowskiego.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

49. WĘDRYNIA, gm. Lasowice Wielkie

Stan. A

Położenie: na wschód od wsi, na polu ornym położonym pomiędzy ostatnimi zabudowaniami Łowoszowa a „Bażanciarnią", w połowie odległości pomiędzy szosą a płynącą równolegle do niej Budkówką. Grunty stanowią własność Jana Mencla, Piotra Górnego, Teofila Tomali i Skarbu Państwa.

Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: kultura łużycka, okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.

Badania: powierzchniowie w 1978 r. przeprowadził j.w.

Stan. B

Położenie: na południe od zabudowań leżących przy polnej drodze biegnącej równolegle do szosy Wędrynia—Chudoba, w połowie odległości między szosą a rzeką, w zachodniej części wsi, na granicy z Chudobą. Na polu ornym stanowiącym własność Zofii i Franciszka Grzesików i Tadeusza Krauze.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, żużel dymarkowy (?).

Chronologia: kultura łużycka.

Badania: j.w.

Stan. C

Położenie: na wschód od wsi, na lewym brzegu Budkówki, na południowy wschód od samotnego gospodarstwa leżącego przy polnej drodze łączącej lewobrzeżne zabudowania Łowoszowa i Wędryni, kilkadziesiąt metrów od lasku. Na polach użytkowanych przez Kombinat PGR Tuły, Zakład Wędrynia.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: okres średniowieczny.

Badania: j.w.

Stan. D

Położenie: w odległości około 350 m na południe od zabudowań „Bażanciarni" leżącej na prawym brzegu rzeki Budkówki. Na polach stanowiących własność Matyldy Lesik, Marii Gawlity i Skarbu Państwa.

Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.

Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na południe od grupy zabudowań położonych na lewym brzegu Budkówki, w zachodniej części wsi, około 250 m na południowy wschód od kościoła. Na polu ornym stanowiącym własność Urszuli Piksa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: w zachodniej części wsi, na pograniczu z Chudobą, na północny zachód od niewielkiego zagajnika. Na parceli stanowiącej własność Heleny i Jerzego Sowierszenko.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chrolonogia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

50. WIĘKSZYCE, gm. Reńska Wieś
Stan. A
Położenie: około 350 m na północ od skrzyżowania drogi z Reńskiej Wsi do Koźla z rowem płynącym na północny zachód, około 125 m na zachód od ww. drogi i około 600 m na północny wschód od ostatnich zabudowań wsi. Na gruntach będących w użytkowaniu Opolskiego Kombinatu Ogrodniczego w Kędzierzynie-Koźlu.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: 1 rdzeń krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: epoka kamienia, okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe i sondażowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Andrzej Dwilewicz, Krzysztof Rytka i Stanisław Florek z PP PKZ we Wrocławiu w ramach archeologicznego zdjęcia Polski.

51. WIELOŁĘKA, gm. Domaszowice
Stan. A
Położenie: na północny zachód od wsi, na polu ornym ograniczonym od wschodu drogą Wielołęka—Domaszowice, od północy i za-

chodu lasem. Na polu stanowiącym własność Mieczysława Przysiężnego i Jana Wołoszyba.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, polepa.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: w trójkącie utworzonym przez szosę Włochy—Wielołęka, drogę Wielołęka—Domaszowice oraz ciek płynący rowem łączącym Czarną Wodę z Oziąblem, na północ od środka wsi, na wschód od gospodarstwa ob. Kijonki. Właścicielem pola jest Wincenty Kijonka.
Typ stanowiska: osada produkcyjna.
Inwentarz: żużel.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: na południe od wsi, na tyłach gospodarstwa leżącego przy drodze z Wielołęki do Nowej Wsi, po jej zachodniej stronie. Na polu ornym stanowiącym własność Marii Siring.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: na południe od wsi, pomiędzy rzeką a gospodarstwem Władysława Siringa. Na gruntach stanowiących własność Stanisława Dunaja.
Typ stanowiska: osada hutnicza.
Inwentarz: żużel.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: na południowy zachód od centrum wsi, w odległości około 250 m na zachód od ostatnich południowych zabudowań wsi. Na polach ornych stanowiących własność Stanisława Nowickiego,

Marii Siring i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

52. WIERZBICA DOLNA, gm. Wołczyn
Stan. A
Położenie: w odległości około 750 m na zachód od środka wsi i około 100 m na wschód od Czarnej Wody. Na gruncie ornym będącym w użytkowaniu Kombinatu PGR Wołczyn Rejonu Produkcyjnego Wierzbica Górna.
Typ stanowiska: znalezisko luźne.
Inwentarz: siekierka krzemienna.
Chronologia: neolit.
Badania: j.w.

53. WIERZBICA GÓRNA, gm. Wołczyn
Stan. A
Położenie: w odległości około 3100 m na południowy wschód od stacji kolejowej we wsi, około 700 m na wschód od zabudowań PGR w Brynicy, pomiędzy szosą Ligota Wołczyńska—Brynica a Wołczyńskim Strumieniem. Pole stanowi własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. przeprowadził j.w.

Stan. B
Położenie: w odległości około 3750 m na południe od stacji kolejowej we wsi, około 250 m na wschód od przysiółka Leśniówka, pomiędzy szosą Brynica — Zawiść a Wołczyńskim Strumieniem. Pola stanowią własność Agnieszki Jakubik.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w odległości około 4000 m na południowy zachód od stacji kolejowej we wsi, około 250 m na zachód od środka przysiółka Kołaczek. Pole stanowi własność Marii Cieplik.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: w odległości około 250 m na południe od kościoła stojącego przy szosie z Wołczyna, na zapleczu zabudowań, na wschód od Czarnej Wody. Pola stanowią własność Antoniego Sadowskiego, Antoniny i Józefa Hanuszewiczów.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

54. WIERZCH, gm. Lubrza
Stan. A
Położenie: w odległości około 1200 m na południowy zachód od wsi, na wzniesieniu opadającym do małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Józefa Labisza.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 ułamek naczynia glinianego, 1 rdzeń jednopiętrowy.
Chronologia: neolit.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Zbigniew Bagniewski i Aleksander Starzyński wraz z grupą studentów.

Stan. B
Położenie: w odległości około 600 m na zachód od centrum wsi, na wierzchołku wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Józefa Nowaka i Franciszka Globisza.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 2 odłupki krzemienne.
Chronologia: neolit (?).
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w odległości około 200—250 m na zachód od północnego skraju wsi, na zboczu wzniesienia opadającego do doliny małego strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Jerzego Zimnika i Marii Koziołek.

Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: w odległości około 100 m na północ od północnych zabudowań wsi, na zboczu wzniesienia łagodnie opadającego do doliny małego strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Berty Mzik, Elżbiety Torka i PFZ.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: w odległości około 250 m na północ od wsi i około 200 m na zachód od szosy do Głogówka, na wzniesieniu. Na polach ornych stanowiących własność Anny Wieczorek i Elżbiety Torki.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: w odległości około 400 m na północ od wsi, na stoku wzniesienia pomiędzy szosą do Głogówka a doliną małego strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Józefa Mamerka, Hermana Gorka, Franciszka Kuchmana, Elżbiety Torki i PFZ.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: w odległości około 650 m na północ od wsi, pomiędzy szosą do Głogówka a strumieniem. Na polach ornych stanowiących własność Józefa Rogosza, Berty Mzik i PFZ.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 2 odłupki krzemienne.
Chronologia: neolit (?).
Badania: j.w.

Stan. II
Położenie: w odległości około 900 m na północ od wsi, na wzniesieniu opadającym do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Anny Parusel.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit.
Badania: j.w.

55. WIERZCHY, gm. Wołczyn
Stan. A
Położenie: przy zachodnich zabudowaniach wsi, pomiędzy strumieniem a szosą do Szumu. Pole użytkowane przez szkołę w Wierzchach.
Typ stanowiska: osada produkcyjna (?).
Inwentarz: żużel.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: na prawym brzegu Stobrawy, na południe od wiejskiej drogi biegnącej wzdłuż rzeki. Stanowisko przylega do zabudowań gospodarczych nr 32 i 34 we wsi. Pola orne stanowią własność Edeltraudy Wodara i Ryszarda Gawlity.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: około 1100 m na południowy wschód od skrzyżowania dróg we wsi, pod laskiem, około 250 m na zachód od małego strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Marii Gladys, Klary Wochnik i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: przy wschodnim krańcu wsi, w obrębie dawnego wybie-

rzyska, około 300 m na południe od Kluczborskiego Strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Józefa Gawlity, Jerzego Drajka i Klary Wochnik.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

56. WILKÓW, gm. loco
Stan. A
Położenie: w odległości około 100 m na wschód od wsi, na polu ornym stanowiącym własność Skarbu Państwa w użytkowaniu Pawła Juchniewicza.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Leon Bokła.

57. WILKÓW, gm. Biała
Stan. A
Położenie: w odległości około 750 m na południowy wschód od wsi, na skłonie łagodnego wzgórza opadającego do doliny strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Jana Hulina i Walentego Spilera.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadzili Zbigniew Bagniewski i Aleksander Starzyński.

Stan. B
Położenie: w odległości około 700 m na południowy wschód od wsi, około 300 m na północ od drogi polnej do Wierzchu. Na polu ornym stanowiącym własność Walentego Spilera.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka z okresu halsztackiego.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w odległości około 1100 m na południowy wschód od krań-

ca wsi, pomiędzy szosą do Głogówka a doliną małego strumienia. Na polach ornych stanowiących własność Anny Wybraniec i Otylii Twardy.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: 1 odłupek krzemienny, 14 ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: neolit.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: w odległości około 900 m na południowy wschód od wsi, na wzniesieniu opadającym do doliny małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Otylii Twardy i Longina Steina
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: w odległości około 750 m na południowy wschód od krańca wsi, na wzniesieniu opadającym do małego strumienia. Na polu ornym stanowiącym własność Jana Hulina.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

58. WŁOCHY, gm. Domaszowice

Stan. A
Położenie: w odległości około 200 m na zachód od północnej krawędzi wsi, na polach stanowiących własność Władysława Szybistego, Władysława i Weroniki Wojciechów.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: w odległości około 1750 m na północny wschód od środka wsi, w miejscu skrzyżowania dróg polnych biegnących z PGR Włochy do rzeki i do Świniar oraz wzdłuż doliny zalewowej. Na

polach stanowiących własność Józefa Balickiego i Pawła Wojtkowa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w odległości około 1750 m na wschód od północnego krańca wsi, około 50 m na północny wschód od mostu na rzece, którym biegnie droga do Wierzbicy Dolnej. Na polu stanowiącym własność Jana Nowaka.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

59. WOŁCZYN, gm. loco
Stan. A
Położenie: w kącie utworzonym przez rzekę przecinającą ul. Namysłowską, na terenie stanowiącym własność Skarbu Państwa użytkowanym przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Wołczynie.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. B
Położenie: około 200 m na wschód od wieży wodociągowej stojącej na północ od miasta, przy drodze Wołczyn — Krzywiczyny. Na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w odległości około 750 m na północ od centrum Wołczyna, na prawym brzegu rzeki pomiędzy szosą Wołczyn — Krzywiczyny. Na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: wokół lokalnego zastoiska z wodą, w miejscu gdzie szosa Wołczyn — Krzywiczyny przecina Wołczyński Strumień. Na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: przy szosie Wołczyn — Brzezinki, w połowie odległości pomiędzy drogą polną wychodzącą od szosy na wschód a starym żydowskim cmentarzem. Na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

60. WRONÓW, gm. Lewin Brzeski
Stan. A
Położenie: w odległości około 1300 m na północny zachód od krańca wsi, pomiędzy drogą do Zawadna a lasem, na polu ornym użytkowanym przez PGR Wronów.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: kilka ułamków naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. przeprowadzili Krzysztof Spychała i Sylwia Wuszkan w ramach czynności służbowych Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu.

Stan. B
Położenie: w odległości około 750 m na północny zachód od krańca wsi na polu ornym przy zachodnim brzegu strumienia.
Typ stanowiska: osada produkcyjna.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, kawałki żużla.
Chronologia: okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w odległości około 100 m na północny zachód od krańca wsi, i około 200 m na południowy wschód od lasu oraz około 100 m na zachód od drogi do Zawadna.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 1000 m na północ od północno-zachodniego krańca wsi, po wschodniej stronie drogi do Zawadna, w miejscu przecięcia się tej drogi ze strumieniem, na polu ornym.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. przeprowadzili Klemens Macewicz i Piotr Kubów w ramach czynności służbowych.

Stan. E
Położenie: około 1300 m na północ od północno-zachodniego krańca wsi, pomiędzy strumieniem a drogą prowadzącą do Zawadna.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

61. ZAKRZÓW, gm. Gogolin
Stan. D
Położenie: około 2 km na południowy zachód od środka wsi. Między ciekiem wodnym a torem kolejowym, na polach ornych użytkowanych przez PGR w Zakrzowie.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: epoka brązu, okres wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wł. Wojciechowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Stan. E
Położenie: około 350 m na północny wschód od PGR Nowy Dwór

i około 300 m na zachód od PGR Zakrzów. Na polach ornych będących w użytkowaniu PGR Zakrzów.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: około 300 m na północny zachód od nowych bloków PGR we wsi, po zachodniej stronie drogi polnej dochodzącej do szosy Dąbrówka — Gogolin. Na polach ornych użytkowanych przez PGR w Zakrzowie.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: około 200 m na południe od wschodniego wylotu wsi, na północny zachód od skrzyżowania szosy Zakrzów — Jasiona z wałem pod autostradę. Na polu ornym stanowiącym własność Jana i Anieli Gorzelników.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadził j.w.

Stan. H
Położenie: około 350 m na południe od kościoła we wsi, około 250 m na północ od wału trasy autostrady. Na polach ornych stanowiących własność Jadwigi Szydło, Alfonsa Bekiesza, Jana i Anieli Gorzelników oraz Alfonsa Szydło.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wczesnego średniowiecza i średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. I
Położenie: około 1200 m na południowy wschód od wschodniego wywylotu wsi, 300—350 m na południe od betonowego mostu niedokończonego odcinka autostrady. Na polach ornych stanowią-

cych własność Joachima Przedzinka, Karola Nowaka, Alojzego Tomeczka i Alfonsa Szydło.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka z epoki brązu, okres wpływów rzymskich, oraz średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. J
Położenie: 1400—1500 m na południowy wschód od wschodniego wylotu wsi, w pobliżu grupy zabudowań Jasiony. Na polach ornych stanowiących własność Edwarda i Pelagii Sojków, Józefa Globisza oraz Wernera i Marii Baronów.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: rdzeń krzemienny, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit (?), okres wpływów rzymskich.
Badania: j.w.

Stan. K
Położenie: około 1100 m na południowy wschód od południowo-wschodniego wylotu wsi, około 250 m na zachód od zabudowań Jasiony.
Typ stanowiska: znalezisko luźne.
Inwentarz: 1 wiór krzemienny — sierpak (?).
Chronologia: epoka kamienia.
Badania: j.w.

Stan. L
Położenie: około 500 m na północny wschód od wylotu szosy z Zakrzowa do Dąbrówki.
Typ stanowiska: znalezisko luźne.
Inwentarz: 1 rdzeń krzemienny mikrowiórowy ze zmienną orientacją.
Chronologia: epoka kamienia.
Badania: j.w.

62. ZALESIE, gm. Domaszowice
Stan. A
Położenie: na północnym stoku wzniesienia opadającego ku dolinie rzecznej, na wprost domu Koniecznej Marianny. Grunty stanowią własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1977 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wojciech Łonak.

Stan. B
Położenie: około 100 m na północ od zabudowań PGR Zalesie, na kulminacji wzniesienia między szosą Domaszowice — Gręboszów a torem kolejowym. Grunty stanowią własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: cmentarzysko ciałopalne.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: na północny wschód od PGR Zalesie, na polach ornych położonych pomiędzy torem kolejowym a szosą, po obu stronach drogi polnej prowadzącej pod wiaduktem. Pola stanowią własność Tadeusza Skibickiego i Zofii Herby.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 750 m na wschód od PGR Zalesie, obok dużego wybierzyska piasku znajdującego się pomiędzy torem kolejowym a szosą. Na polu ornym stanowiącym własność Marianny Koniecznej.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz, ułamki naczyń glinianych, żużel.
Chronologia: kultura łużycką i okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadził j.w.

Stan. E
Położenie: na południowy zachód od PGR Zalesie, około 100 m na północ od miejsca, gdzie droga polna do Strzelec wchodzi do lasu. Pole stanowi własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: około 250 m na zachód od stacji Domaszowice, pomiędzy szosą do Gręboszowa a torem kolejowym, na północ od lasku. Na polu ornym stanowiącym własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: obozowisko.
Inwentarz: wyroby krzemienne.
Chronologia: epoka kamienia.
Badania: j.w.

63. ZAWIŚĆ, gm. Pokój
Stan. A
Położenie: na południe od wschodniego krańca wsi, w kącie utworzonym przez las od południa i wschodu. Na polach stanowiących własność Gerharda Symietza, Edwarda Załęckiego i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. przeprowadził j.w.

Stan. B
Położenie: około 120 m na wschód od wschodniego krańca wsi, po północnej stronie szosy do Szumu. Na polach ornych stanowiących własność Jana i Marii Krystasków, Elzy i Józefa Radziejów.
Typ stanowiska: obozowisko.
Inwentarz: wyroby krzemienne.
Chronologia: epoka kamienia.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: około 1000 m na północny wschód od wschodniego krańca wsi, na skraju terasy Stobrawy. Wydma częściowo użytkowana jako piaskownia. Teren stanowi własność RSP Fałkowice.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych, toporek z granitu.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

Stan. D
Położenie: około 400 m na północny zachód od miejsca, gdzie szosa do Szumu przecina Kluczborski Strumień, na zalesionej wydmie. Teren należy do Administracji Lasów Państwowych.
Typ stanowiska: nieokreślone.

Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka z okresu halsztackiego.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: około 500 m na północny wschód od miejsca, w którym szosa do Szumu przecina Kluczborski Strumień, na południe od niewielkiego lasku. Pola orne stanowią własność Jana Fabiana i RSP Fałkowice.
Typ stanowiska: nieokreślone.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka.
Badania: j.w.

64. ZBICA, gm. Świerczów
Stan. A
Położenie: w obrębie piaszczystej wydmy leżącej na wschód od centrum wsi. Teren stanowi własność Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: kultura łużycka i okres wczesnego średniowiecza.
Badania: j.w.

Stan. B
Położenie: około 500 m na południowy zachód od ostatnich zabudowań wsi, na polach ornych stanowiących własność Marianny Krakowskiej, Gerharda Jenerta, Stanisława Górskiego i Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada produkcyjna.
Inwentarz: żużel dymarkowy.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: w północno-zachodniej części wsi, przy polnej drodze prowadzącej ze Zbicy do przysiółka Wołcz. Na polach ornych stanowiących własność Marii i Piotra Resieków oraz Skarbu Państwa.
Typ stanowiska: osada produkcyjna.
Inwentarz: żużel.
Chronologia: nieokreślona.
Badania: j.w.

65. ZDZIESZOWICE, gm. loco
Stan. B
Położenie: około 900 m na północny wschód od skrzyżowania szos Zdzieszowicce — Żyrowa i Rozwadza — Góra Św. Anny. Na terenie osiedla Kaczorownia.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: 1 wiór krzemienny.
Chronologia: neolit.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu przeprowadził Wł. Wojciechowski wraz z grupą studentów archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

66. ŻYROWA, gm. Zdzieszowice
Stan. A
Położenie: około 400 m na północny zachód od wylotu ze wsi szosy do Oleszki, między dwoma sadami. Właścicielami gruntów są: Maria Trela, Wilhelm Tomeczek i Skarb Państwa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres wpływów rzymskich i średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1978 r. przeprowadził j.w.

Stan. B
Położenie: około 800 m na zachód od wylotu wsi do Oleszki, na skraju lasu. Na polu ornym stanowiącym własność Heleny i Józefa Suchanów oraz RSP Żyrowa.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: 2 wyroby krzemienne.
Chronologia: neolit.
Badania: j.w.

Stan. C
Położenie: około 250 m na południe od ostatnich, południowych zabudowań wsi, na wschód od drogi polnej prowadzącej w kierunku wsi.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: 1 ułamek naczynia glinianego.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: powierzchniowe w 1979 r. przeprowadził j.w.

Stan. D
Położenie: około 300 m na południe od środka wsi, około 125 m na

zachód od szosy do Kaczorowni, na polu ornym stanowiącym własność Heleny Steinder.
Typ stanowiska: ślad osadnictwa.
Inwentarz: 1 rdzeń krzemienny.
Chronologia: mezolit.
Badania: j.w.

Stan. E
Położenie: około 625 m na południe od kościoła, w odległości około 50 m na zachód od Kaczorowni, na polu ornym.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. F
Położenie: około 350 m na południe od ostatnich południowo-wschodnich zabudowań wsi. Po wschodniej stronie szosy do Kaczorowni, na polu ornym stanowiącym własność Franciszka Noconia.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. G
Położenie: około 500 m na południowy wschód od środka wsi i około 500 m na południe od PGR.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: 1 fragment rdzenia krzemiennego, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: neolit, okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. H
Położenie: około 870 m na południowy wschód od środka wsi, około 130 m na wschód od szosy do Kaczorowni. Na polu użytkowanym przez PGR Żyrowa.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: okres średniowieczny.
Badania: j.w.

Stan. I
Położenie: około 1270 m na południowy wschód od środka wsi, po południowej stronie drogi polnej.
Typ stanowiska: osada.
Inwentarz: krzemienie, ułamki naczyń glinianych.
Chronologia: mezolit, okres późnolateński i średniowieczny.
Badania: j.w.

Na podstawie materiałów archiwalnych zestawiła
SYLWIA WUSZKAN

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH ODKRYTYCH W LATACH 1980—1981

L.p.	Miejscowość i numer stan.	Gmina	Typ stan.	Inwentarz	Chronologia	Kierownik w terenie i rok badań	Źródło finansowania	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Bażany, stan. A	Kluczbork	osada	ceramika	średniowiecze	W. Łonak 1980	WKZ	
2.	Bażany, stan. B	„	obozowisko	krzemienie	epoka kamienia	„	„	
3.	Bażany, stan. C	„	„	„	„	„	„	
4.	Bażany, stan. D	„	osada	ceramika	kultura łużycka;	„	„	
5.	Bażany, stan. E	„	„	„	średniowiecze	„	„	
6.	Bażany, stan. F	„	„	„	„	„	„	
7.	Bażany, stan. G	„	osada	ceramika	„	W. Łonak 1980	„	
8.	Bielice, stan. A	Łambinowice	ślad osadnictwa	„	kultura łużycka; średniowiecze	I. Ziółkowska 1981	„	
9.	Biernatów Mały stan. D	Głubczyce	osada	„	neolit; kultura łużycka	K. Macewicz 1981	w ramach czynności służbowych	
10.	Borkowice, stan. A	Kluczbork	ślad osadnictwa	„	średniowiecze	W. Łonak 1980	WKZ	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
11.	Borzysławice, stan. 1	Pawłowiczki	osada	„	„	A. Dwilewicz 1980	BDZ	AZP
12.	Borzysławice, stan. 2	„	„	„	„	„	„	„
13.	Borzysławice, stan. 3	„	„	„	wczesne średniowiecze	„	„	„
14.	Borzysławice, stan. 4	„	ślad osadnictwa	„	neolit; kultura łużycka	„	„	„
15.	Borzysławice, stan. 5	„	osada	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
16.	Brzęczkowice, stan. A	Niemodlin	osada	ceramika	wczesne średniowiecze; średniowiecze	I. Ziółkowska 1981	WKZ	
17.	Dąbrowa, stan. B	Świerczów	„	ceramika, polepa	kultura łużycka	W. Łonak 1980	„	
18.	Dąbrowa, stan. C	„	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze	„	„	
19.	Dąbrowa, stan. D	„	osada	ceramika polepa	kultura przeworska	„	„	
20.	Dąbrowa, stan. E	„	ślad osadnictwa	ceramika	kultura łużycka	„	„	
21.	Dąbrowa, stan. F	„	ślad osadnictwa	„	średniowiecze	„	„	
22.	Dąbrowa, stan. G	„	ślad osadnictwa	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
23.	Dąbrowa. stan. H	„	ślad osadnictwa	„	kultura przeworska; średniowiecze	„	„	
24.	Dąbrowa, stan. I	„	ślad osadnictwa		kultura przeworska (?); średniowiecze	„	„	
25.	Dąbrowa, stan. J	„	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze	„	„	
26.	Dąbrowa, stan. K	„	ślad osadnictwa	„	„	„	„	
27.	Dąbrowa, stan. L	„	osada	krzemienie, ceramika, polepa	nieokreślona	„	„	
28.	Dąbrowa, stan. Ł	„	„	ceramika	kultura łużycka	„	„	
29.	Dąbrowa, stan. M	„	„	ceramika, polepa	„	„	„	
30.	Gościęcin, stan. 1	Pawłowiczki	osada	ceramika	średniowiecze	A. Dwilewicz 1980	BDZ	AZP
32.	Gościęcin, stan. 2	„	„	ceramika osełka	„	„	„	„
33.	Gościęcin, stan. 3	„	„	ceramika, polepa	wczesne średniowiecze	„	„	„
34.	Gościęcin, stan. 4	„	„	ceramika	średniowiecze	„	„	„
35.	Gościęcin, stan. 5	„	osada	ceramika, polepa	średniowiecze	„	WKZ	„
36.	Gościęcin, stan. 6	„	„	ceramika	neolit; nieokreślona	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
37.	Gościęcin, stan. 7	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
38.	Gościęcin, stan. 8	„	osada; ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
39.	Gościęcin, stan. 10	„	osada; ślad osadnictwa	ceramika polepa	kultura łużycka z okresu halsztackiego; średniowiecze	„	„	„
40.	Gościęcin, stan. 11	„	osada	ceramika	średniowiecze	„	„	„
41.	Gościęcin, stan. 12	„	„	„	wczesne średniowiecze	„	„	„
42.	Gościęcin, stan. 13	„	„	„	średniowiecze	„	„	„
43.	Gościęcin, stan. 15	„	„	„	wczesne średniowiecze	„	„	„
44.	Gracze, stan. A	Niemodlin	ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	I. Ziółkowska 1981	„	
45.	Gracze, stan. B	„	ślad osadnictwa	„	kultura łużycka; wczesne średniowiecze;	„	„	
46.	Gracze, stan. C	„	ślad osadnictwa	„	kultura łużycka; średniowiecze	„	„	
47.	Grodzisko, stan. 1	Pawłowiczki	ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	A. Dwilewicz 1981	BDZ	AZP
48.	Grodzisko, stan. 2	„	osada	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
49.	Grodzisko, stan. 3	„	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	neolit; kultura łużycka; średniowiecze	„	„	„
50.	Grodzisko, stan. 4	„	ślad osadnictwa	ceramika	neolit; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
51.	Gronowice, stan. A	Lasowice Wlk.	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze	W. Łonak 1980	WKZ	„
52.	Gronowice, stan. B	„	ślad osadnictwa	„	„	„	„	„
53.	Gronowice, stan. C	„	osada	ceramika	średniowiecze;	„	„	„
54.	Gronowice, stan. D (4)	„	„	„	„	„	„	
55.	Gronowice, stan. E (2)	„	„	„	„	„	„	
56.	Gronowice, stan. F	„	„	„	„	„	„	
57.	Gronowice, stan. G	„	„	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	
58.	Gronowice, stan. H	„	„	„	średniowiecze	„	„	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
59.	Gronowice, stan. I	„	„	„	„	„	„	
60.	Gronowice, stan. J	„	„	„	„	„	„	
61.	Gronowice, stan. K	„	„	„	„	„	„	
62.	Gronowice, stan. L	„	„	„	„	„	„	
63.	Gronowice, stan. Ł	„	ślad osadnictwa	ceramika	„	„	„	
64.	Gronowice, stan. M	„	osada	„	„	„	„	
65.	Gronowice, stan. N	„	„	„	„	„	„	
66.	Gronowice, stan. O	„	„	„	„	„	„	
67.	Gronowice, stan. P	„	„	krzemienie, ceramika, polepa	epoka kamienia; kultura łużycka	„	„	
68.	Gronowice, stan. R	„	„	ceramika	wczesne średniowiecze	„	„	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69.	Gronowice, stan. S	„	„	„	kultura przeworska; średniowiecze; nieokreślona	„	„	
70.	Grudynia Mała stan. 5	Pawłowiczki	„	„	kultura łużycka	A. Dwilewicz 1981	BDZ	AZP
71.	Grudynia Mała stan. 6	„	ślad osadnictwa	krzemień, ceramika	epoka kamienia; kultura łużycka z okresu halsztackiego; średniowiecze	„	„	„
72.	Grudynia Wlk. stan. 1	„	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
73.	Grudynia Wlk. stan. 4	„	osada	„	kultura łużycka z epoki brązu	„	„	„
74.	Jakubowice, stan. 1	„	ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
75.	Jakubowice, stan. 3	„	osada	„	kultura pucharów lejkowatych; kultura łużycka	„	„	„
76.	Jakubowice, stan. 4	„	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	epoka kamienia; kultura łużycka; nieokreślona	„	„	„
77.	Januszkowice, stan. 1	Zdzieszowice	osada, ślad osadnictwa	ceramika	okres wpływów rzymskich; nieokreślona	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
78.	Janusz-kowice, stan. 2	„	osada, ślad osadnictwa	„	kultura łużycka z epoki brązu; średniowiecze	„	„	„
79.	Janusz-kowice, stan. 3	„	ślad osad-nictwa, osada	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
80.	Janusz-kowice, stan. 4	„	osada	„	epoka brązu; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
81.	Janusz-kowice, stan. 5	„	osada	ceramika, żużel	okres wędrówek ludów	„	„	„
82.	Janusz-kowice, stan. 6	„	ślad osad-nictwa	ceramika	kultura łużycka; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
83.	Janusz-kowice, stan. 7	„	osada	„	średniowiecze	„	„	„
84.	Janusz-kowice, stan. 8	„	osada, ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
85.	Janusz-kowice, stan. 9	„	osada	„	średniowiecze	„	„	„
86.	Janusz-kowice, stan. 10	„	ślad osad-nictwa, osada	„	okres wpływów rzymskich; średniowiecze	„	„	„
87.	Januszko-wice, stan. 11	„	ślad osad-nictwa, osada	„	okres wpływów rzymskich; średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
88.	Janusz-kowice, stan. 12	„	osada, ślad osadnictwa	„	średniowiecze nieokreślona	„	„	„
89.	Janusz-kowice, stan. 13	„	osada	„	średniowiecze;	„	„	„
90.	Janusz-kowice, stan. 14	„	ślad osad-nictwa, osada	krzemienie, ceramika	neolit; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
91.	Janusz-kowice, stan. 15	„	osada	ceramika	średniowiecze	„	„	„
92.	Janusz-kowice, stan. 16	„	ślad osad-nictwa, osada	krzemienie, ceramika	epoka kamienia; kultura łużycka z okresu halsztackiego; wczesne średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
93.	Janusz-kowice, stan. 17	„	ślad osad-nictwa, osada	krzemień, ceramika, polepa	mezolit; okres wpływów rzymskich; średniowiecze	„	„	„
94.	Janusz-kowice, stan. 18	„	osada	ceramika	okres wpływów rzymskich; średniowiecze	„	„	„
95.	Janusz-kowice, stan. 19	„	osada, ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
96.	Janusz-kowice, stan. 20	„	osada	„	średniowiecze	„	„	„
97.	Janusz-kowice, stan. 21	„	osada, ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
98.	Jasienica Dolna, stan. 1	Łambinowice	osada	ceramika	wczesne średniowiecze	„	„	„
99.	Jasienica Dolna, stan. 2	„	„	„	średniowiecze	„	„	„
100.	Jasienica Dolna, stan. 3	„	osada, ślad osadnictwa	krzemienie, ceramika	epoka kamienia; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
101.	Jasienica Dolna, stan. 4	„	osada, ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze, nieokreślona	„	„	„
102.	Jasienica Dolna, stan. 5	„	osada	ceramika, przęślik	średniowiecze	„	„	„
103.	Jasienica Dolna, stan. 6	„	ślad osad-nictwa	krzemienie, ceramika	epoka kamienia; średniowiecze	„	„	„
104.	Jasienica Dolna, stan. 7	„	osada, ślad osadnictwa	krzemień, ceramika	epoka brązu; wczesne średniowiecze; średniowiecze nieokreślona	„	„	„
105.	Jasienica Dolna, stan. 8	„	ślad osad-nictwa	krzemień, ceramika	epoka kamienia; nieokreślona	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
106.	Jasienica Dolna, stan. 9	„	osada	ceramika	średniowiecze;	„	„	„
107.	Jasienica Dolna, stan. 10	„	ślad osadnictwa	„	nieokreślona	„	„	„
108.	Jędrychowice, stan. H	Branice	osada (?)	„	neolit	W. Blajer 1981	WZIR	
109.	Jędrychowice, stan. I	„	osada	ceramika polepa	„	„	„	
110.	Jędrychowice, stan. J	„	ślad osadnictwa	krzemień	epoka kamienia	„	„	
111.	Jędrychowice, stan. K	„	ślad osadnictwa	ceramika	nieokreślona	„	„	
112.	Jędrychowice, stan. L	„	osada	„	okres wpływów rzymskich	„	„	
113.	Jędrychowice, stan. Ł	„	ślad osadnictwa	krzemień	epoka kamienia	„	„	
114.	Jędrychowice, stan. M	„	ślad osadnictwa	„	epoka kamienia	„	„	
115.	Karchów, stan. 1	Pawłowiczki	osada	ceramika	średniowieczze	A. Dwilewicz 1980	BDZ	AZP
116.	Karchów, stan. 2	„	osada	ceramika	wczesne średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
117.	Karchów, stan. 3	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
118.	Karchów, stan. 4	„	„	„	średniowiecze	„	„	„
119.	Karchów, stan. 5	„	„	„	„	„	„	„
120.	Karchów, stan. 6	„	„	„	„	„	„	„
121.	Karchów, stan. 7	„	„	„	„	„	„	„
122.	Karchów, stan. 8	„	„	„	„	„	„	„
123.	Karchów, stan. 9	„	„	„	„	„	„	„
124.	Komorniki, stan. A	Strzeleczki	ślad osadnictwa	krzemienie, ceramika	neolit; nieokreślona	K. Bykowski 1981	WKZ	„
125.	Komorniki, stan. B	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy, pracownia hutnicza	krzemień, ceramika, żużel	epoka kamienia; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
126.	Komorniki, stan. C	„	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze	„	„	„
127.	Kornica, stan. A	Krapkowice	osada, ślad osadnictwa	krzemienie, ceramika, osełka, polepa	neolit; kultura łużycka; kultura przeworska; średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
128	Kornica, stan. B	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy	krzemienie, ceramika, przęślik	paleolit środkowy (?); epoka kamienia; okres wpływów rzymskich	„	„	„
129.	Kornica, stan. C	„	ślad osadnictwa	krzemień, ceramika	epoka kamienia; kultura przeworska	„	„	„
130	Kornica, stan. D	„	ślad osadnictwa, osada	krzemienie, ceramika, polepa	neolit; okres wpływów rzymskich	„	„	„
131.	Kózki, stan. 3	Pawłowiczki	osada, ślad osadnictwa	ceramika	kultura łużycka z epoki brązu i z okresu halsztackiego; średniowiecze	A. Dwilewicz 1981	BDZ	„
132.	Kózki, stan. 4	„	osada, ślad osadnictwa	„	kultura pucharów lejkowatych; średniowiecze	„	„	„
133.	Kózki, stan. 5	„	ślad osadnictwa	krzemień, ceramika	kultura pucharów lejkowatych; nieokreślona średniowiecze	„	„	„
134.	Krępna, stan. A	Zdzieszowice	osada	ceramika	średniowiecze	W. Wojciechowski 1980	WKZ	„
135.	Krępna, stan. B	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy	krzemień, ceramika	neolit; średniowiecze	„	„	„
136.	Krępna, stan. C	„	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	neolit (?); średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
137.	Krępna, stan. D	„	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	neolit (?); średniowiecze	„	„	„
138.	Krępna, stan. E	„	ślad osadnictwa	ceramika	kultura przeworska; średniowiecze	„	„	„
139.	Krępna, stan. F	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy	krzemienie, ceramika	epoka kamienia; okres wpływów rzymskich	„	„	„
140.	Krępna, stan. G	„	ślad osadnictwa, osada	krzemienie, ceramika	neolit; okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze; średniowiecze	„	„	„
141.	Krępna, stan. H	„	ślad osadnictwa, osada	krzemienie, ceramika	paleolit środkowy (?); neolit; kultura przeworska	„	„	„
142.	Kujawy, stan. B	Strzeleczki	osada	ceramika	wczesne średniowiecze	K. Bykowski 1980	„	„
143.	Kujawy, stan. C	„	osada hutnicza	ceramika, żużel	średniowiecze	„	„	„
144.	Kujawy, stan. D	„	osada	ceramika	wczesne średniowiecze	„	„	„
145.	Kujawy, stan. E	„	„	„	„	„	„	„
146.	Kujawy, stan. F	„	punkt osadniczy	ceramika, żużel	„	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
147.	Kujawy, stan. G	„	osada, punkt osadniczy	ceramika	okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze	„	„	„
148.	Kujawy, stan. H	„	ślad osadnictwa, osada	ceramika, żużel	wczesne średniowiecze; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
149.	Kujawy, stan. I	„	osada	ceramika, żużel	wczesne średniowiecze	„	„	„
150.	Kujawy, stan. J	„	osada (?)	ceramika, polepa	średniowiecze	„	„	„
151.	Kujawy, stan. K	„	osada	ceramika, żużel	„	„	„	„
152.	Kujawy, stan. L	„	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	ceramika	wczesne średniowiecze; średniowiecze	„	„	„
153.	Kujawy, stan. M	„	ślad osadniczy, osada	„	wczesne średniowiecze; średniowiecze	„	„	„
154.	Kujawy, stan. N	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy, osada	ceramika, żużel	okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze; średniowiecze	„	„	„
155.	Kujawy, stan. O	„	punkt osadniczy, osada	ceramika, żużel	wczesne średniowiecze; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
156.	Kujawy, stan. P	„	ślad osadnictwa	żużel	nieokreślona	„	„	„
157.	Kuropas, stan. 1	Korfantów	ślad osadnictwa	ceramika	wczesne średniowiecze; średniowiecze; nieokreślona	A. Dwilewicz 1981	BDZ	„
158.	Kuropas, stan. 2		osada	„	wczesne średniowiecze	„	„	„
159.	Lasowice Małe, stan. A	Lasowice Wlk	„	„	średniowiecze	W. Łonak 1980	„	„
160.	Lasowice Małe, stan. B	„	ślad osadnictwa	„	„	„	„	„
162.	Lasowice Małe, stan. C	„	osada	„	„	„	„	„
163.	Lasowice Małe, stan. D (4)	„	„	„	„	„	„	„
164.	Leśnica, stan. 1	loco	„	„	„	A. Dwilewicz 1981	„	„
165.	Leśnica, stan. 2	„	„	„	„	„	„	„
166.	Leśnica, stan. 3	„	ślad osadnictwa	„	„	„	„	„
167.	Leśnica, stan. 4	„	osada polepa	ceramika	średniowiecze	A. Dwilewicz 1980	„	„
168.	Lewice, stan. P	Branice	ślad osadnictwa	ceramika,	nieokreślona	W. Blajer 1981	WZIR	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
169.	Lewice, stan. R	„	ślad osadnictwa	krzemień, ceramika	paleolit górny (?); nieokreślona	„	„	
170	Ligota Wlk. stan. 1	Pawłowiczki	osada	ceramika	kultura łużycka z okresu halsztackiego	A. Dwilewicz 1980	BDZ	AZP
171.	Ligota Wlk. stan. 2	„	„	„	średniowiecze	„	„	„
172.	Ligota Wlk. stan. 3	„	ślad osadnictwa	krzemienie, ceramika	neolit; wczesne średniowiecze	„	„	„
173.	Ligota Wlk. stan. 4	„	osada	ceramika	średniowiecze	„	„	„
174.	Ligota Wlk. stan. 5	„	ślad osadnictwa	„	neolit; kultura łużycka	„	„	„
175.	Ligota Wlk. stan. 6	„	osada	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
176.	Ligota Wlk, stan. 7	„	osada	ceramika	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
177.	Ligota Wlk. stan. 8	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
178.	Ligota Wlk. stan. 9	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
179.	Ligota Wlk. stan. 10	„	„	„	kultura pucharów lejkowatych	„	„	„
180.	Ligota Wlk. stan. 11	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
181.	Ligota Wlk. stan. 12	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
182.	Ligota Wlk. stan. 13	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
183.	Ligota Wlk. stan. 14	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
184	Łambinowice, stan. A	loco	„	„	wczesne średniowiecze; średniowiecze	I. Ziółkowska 1981	WKZ	
185.	Łambinowice, stan. B	„	ślad osadnictwa	ceramika	kultura łużycka (?); wczesne średniowiecze	„	„	
186.	Łambinowice, stan. C	„	osada	„	średniowiecze	„	„	
187.	Łężce, stan. 1	Reńska Wieś	„	krzemienie, siekierka	neolit	A. Dwilewicz 1980	BDZ	AZP
188.	Łężce, stan. 2	„	„	ceramika	średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
189.	Łowkowice, stan. F	Strzeleczki	punkt osadniczy, osada, ślad osadnictwa	„	kultura pucharów lejkowatych; okres wpływów rzymskich; średniowiecze	K. Bykowski 1981	WKZ	„
190.	Łowkowice, stan. G	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy	krzemień, ceramika	neolit; średniowiecze	„	„	„
191.	Łowkowice, stan. H	„	osada, ślad osadniczy	ceramika, żużel	kultura przeworska; średniowiecze	„	„	„
192.	Łowkowice, stan. I	„	ślad osadnictwa, osada, punkt osadniczy	krzemień, ceramika	epoka kamienia; kultura przeworska; średniowiecze	„	„	„
193.	Łowkowice, stan. K	Strzeleczki	ślad osadnictwa	ceramika	okres wpływów rzymskich	„	„	„
194.	Łowkowice, stan. L	„	ślad osadnictwa	ceramika, żużel	kultura przeworska; wczesne średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
195.	Łowkowice, stan. M	„	punkt osadniczy	krzemienie	neolit	„	„	„
196.	Łowkowice, stan. O	„	punkt osadniczy, ślad osadniczy	krzemienie, ceramika	neolit; wczesne średniowiecze; średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
197.	Łowkowice, stan. P	„	punkt osadniczy, osada	ceramika, żużel	kultura przeworska; średniowiecze	„	„	„
198.	Łowkowice, stan. R	„	osada	ceramika	średniowiecze	„	„	„
199.	Łowkowice, stan. S	„	„	„	„	„	„	„
200.	Mańkowice, stan. 1	Łambinowice	„	„	„	A. Dwilewicz 1980	BDZ	„
201.	Mochów, stan. A	Głogówek	osada	krzemienie, ceramika	neolit	K. Macewicz 1981	w ramach czynności służbowych	
202.	Moszna, stan. A	Strzeleczki	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze	K. Bykowski 1980	WKZ	AZP
203.	Myszowice, stan. 1	Korfantów	osada	„	nieokreślona	A Dwilewicz 1981	BDZ	„
204.	Myszowice, stan. 2	„	ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
205.	Myszowice, stan. 3	„	osada	„	wczesne średniowiecze	„	„	„
206.	Naczęsławice, stan. 3	Pawłowiczki	ślad osadnictwa	krzemień, ceramika	epoka kamienia; średniowiecze	„	„	„
207.	Naczęsławice, stan. 4	„	osada, ślad osadnictwa	ceramika	kultura celtycka; średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
208.	Naczęsławice, stan. 5	„	osada	„	okres wpływów rzymskich; średniowiecze	„	„	„
209.	Naczęsławice, stan. 6	„	ślad osadnictwa	„	średniowiecze	„	„	„
210.	Naczęsławice, stan. 7	„	osada	ceramika	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
211.	Naczęsławice, stan. 8	„	ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
212.	Ostrożnica, stan. 1	„	osada	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	1980	„	„
213.	Ostrożnica, stan. 2	„	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
214.	Ostrożnica, stan. 3	„	ślad osadnictwa, osada	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
215.	Ostrożnica, stan. 4	„	osada	„	średniowiecze	„	„	„
216.	Ostrożnica, stan. 5	„	ślad osadnictwa, osada	krzemienie, ceramika	neolit; nieokreślona	„	„	„
217.	Pawłowiczki, stan. 1	loco	osada, ślad osadnictwa	ceramika	neolit; średniowiecze	„	„	„
218.	Pawłowiczki, stan. 2	„	osada	ceramika, polepa	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
219.	Pawłowiczki, stan. 3	„	osada	ceramika	średniowiecze	„	„	„
220.	Pawłowiczki, stan. 4	„	„	„	„	„	„	„
221.	Pawłowiczki, stan. 5	„	ślad osadnictwa, osada	„	neolit; średniowiecze	„	„	„
222.	Pisarzowice, stan. A	Strzeleczki	punkt osadniczy	„	średniowiecze	K. Bykowski 1981	WKZ	„
223.	Pociękarb, stan. 1	Reńska Wieś	osada, ślad osadnictwa	krzemienie, ceramika	neolit; nieokreślona	A. Dwilewicz 1980	BDZ	„
224.	Pociękarb, stan. 2	„	osada	ceramika	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
225.	Przedborowice, stan. 1	Pawłowiczki	„	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
226.	Racławiczki, stan. D	Strzeleczki	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	„	wczesne średniowiecze; nieokreślona	K. Bykowski 1980	WKZ	„
227.	Racławiczki, stan. E	„	ślad osadnictwa, osada	„	wczesne średniowiecze;	„	„	„
228.	Racławiczki, stan. F	„	ślad osadnictwa, osada	ceramika, żużel	okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze, średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
229.	Raszowa, stan. 1	Leśnica	osada	ceramika	średniowiecze;	A. Dwilewicz 1980	BDZ	„
230.	Raszowa, stan. 2	„	„	„	„	„	„	„
231.	Raszowa, stan. 3	„	„	ceramika, polepa	„	„	„	„
232.	Raszowa, stan. 4	„	„	ceramika	„	„	„	„
233.	Raszowa, stan. 5	„	„	„	„	Z. Lissak 1981	„	„
234.	Raszowa, stan. 6	„	ślad osadnictwa	„	„	„	„	„
235.	Raszowa, stan. 7	„	osada	„	„	A. Dwilewicz 1981	„	„
236.	Raszowa, stan. 8	„	osada, ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
237.	Raszowa, stan. 9	„	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze	„	„	„
238.	Raszowa, stan. 10	„	ślad osadnictwa	„	„	„	„	„
239.	Raszowa, stan. 11	„	osada	„	„	„	„	„
240.	Rozwadza, stan. F	Zdzieszowice	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	neolit; wczesne średniowiecze; średniowiecze	W. Wojciechowski 1980	WKZ	„
241.	Rozwadza, stan. G	„	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	neolit; średniowiecze	„	„	„
242.	Rozwadza, stan. H	„	ślad osadnictwa, osada	krzemienie, ceramika	epoka kamienia; średniowieczie	„	„	„
243.	Rozwadza, stan. I	„	ślad osadnictwa	krzemień	neolit (?)	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
244.	Rozwadza, stan. K	„	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	neolit; średniowiecze	„	„	„
245.	Rozwadza, stan. L	„	osada	ceramika	średniowiecze	„	„	„
246.	Starościn, stan. A	Świerczów	„	„	średniowiecze; nieokreślona	W. Łonak 1980	„	„
247.	Starościn, stan. B	„	obozowisko	krzemienie	epoka kamienia	„	„	„
248.	Starościn, stan. C	„	osada	ceramika	kultura łużycka	„	„	„
249.	Strzeleczki, stan. A	loco	ślad osadnictwa, punkt osadniczy, osada	krzemień, ceramika, przęślik	kultura pucharów lejkowatych; wczesne średniowiecze; średniowiecze; nieokreślona	K. Bykowski 1980	„	AZP
250.	Strzeleczki, stan. B	„	ślad osadnictwa, osada	ceramika, żużel	wczesne średniowiecze	„	„	„
251.	Strzeleczki, stan. C	„	osada	ceramika, żużel, polepa	okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
252.	Strzeleczki, stan. D	loco	ślad osadnictwa, osada	ceramika	okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze; średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
253.	Strzeleczki, stan. E	„	ślad osadnictwa, osada	ceramika, żużel	wczesne średniowiecze; średniowiecze	„	„	„
254.	Strzeleczki, stan. F	„	osada, ślad osadnictwa	ceramika, żużel	wczesne średniowiecze; średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
255.	Strzeleczki, stan. G	„	ślad osadnictwa, osada	ceramika	okres wpływów rzymskich; średniowiecze	„	„	„
256.	Strzeleczki, stan. H	„	osada	„	średniowiecze	1981	„	„
257.	Strzeleczki, stan. I	„	punkt osadniczy	„	„	„	„	„
258.	Strzeleczki, stan. K	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy	„	okres wpływów rzymskich; średniowiecze	„	„	„
259.	Strzeleczki, stan. L	„	punkt osadniczy	ceramika, żużel	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
260.	Strzeleczki, stan. M	„	punkt osadniczy	ceramika, żużel	kultura przeworska; średniowiecze	K. Bykowski 1981	„	„
261.	Ścigów, stan. J	Strzeleczki	ślad osadnictwa	ceramika	wczesne średniowiecze	1980	„	„
262.	Ścigów, stan. K	„	osada hutnicza	ceramika, żużel	średniowiecze	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
263.	Ścigów, stan. L	„	ślad osadnictwa, punkt osadniczy, osada	krzemień, ceramika, żużel	neolit; kultura przeworska wczesne średniowiecze	1981	„	„
264.	Ucieszków, stan. 1	Pawłowiczki	osada, ślad osadnictwa	ceramika	neolit; średniowiecze	A. Dwilewicz 1980	BDZ	„
265.	Ucieszków, stan. 2	„	osada	„	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
266.	Urbanowice, stan. 1	„	„	„	nieokreślona	„	„	„
267.	Urbanowice, stan. 2	„	ślad osadnictwa, osada	krzemień, ceramika	neolit; okres wpływów rzymskich	„	„	„
268.	Urbanowice, stan. 3	„	osada	ceramika	kultura łużycka z okresu halsztackiego	„	„	„
269.	Wawrzyńcowice, stan. A	Strzeleczki	ślad osadnictwa, osada	ceramika	neolit; średniowiecze	K. Bykowski 1981	WKZ	„
270.	Wawrzyńcowice, stan. B	„	osada	„	średniowiecze	„	„	„
271.	Włodary, stan. 1	Korfantów	osada, ślad osadnictwa	„	wczesne średniowiecze; średniowiecze	A. Dwilewicz 1981	BDZ	„
272.	Włodary, stan. 2	„	osada	„	wczesne średniowiecze; nieokreślona	„	„	„

1	2	3	4	5	6	7	8	9
273.	Włodzienin, stan. Z1	Branice	ślad osadnictwa	„	nieokreślona	W. Blajer 1981	WZIR	
274.	Włodzienin, stan. Z2	„	ślad osadnictwa	„	„	„	„	
275.	Włodzienin, stan. Z3	„	punkt osadniczy	„	kultura łużycka; nieokreślona	„	„	
276.	Włodzienin, stan. Z4	„	osada	krzemienie, ceramika	neolit	„	„	
277.	Włodzienin, stan. Z5	„	ślad osadnictwa	krzemienie, ceramika	neolit; wczesne średniowiecze	„	„	
278.	Włodzienin, stan. Z6	Branice	ślad osadnictwa	krzemień, ceramika	nieokreślona	„	„	
279.	Włodzienin, stan. Z7	„	„	krzemień, ceramika	neolit (?)	„	„	
280.	Włodzienin, stan. Z8	„	„	ceramika	nieokreślona	„	„	
281.	Włodzienin, stan. Z9	„	„	„	„	„	„	
282.	Włodzienin, stan. Z10	„	„	„	wczesne średniowiecze (?)	„	„	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
283.	Włodzienin, stan. Z11	„	„	„	nieokreślona	„	„	
284.	Włodzienin, stan. Z12	„	„	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	
285.	Włodzienin, stan. Z13	„	osada	„	kultura łużycka z epoki brązu; średniowiecze	„	„	
286.	Włodzienin, stan. Z14		ślad osadnictwa	„	nieokreślona			
287.	Włodzienin, stan. Z15	Branice	osada	krzemienie, ceramika	kultura lendzielska (?)	„	„	
288.	Wielkie Łąki stan. 1	Korfantów	ślad osadnictwa	ceramika	średniowiecze; nieokreślona	A. Dwilewicz 1981	BDZ	AZP
289.	Wielkie Łąki, stan. 2	„	osada, ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	„
290.	Wierzbie, stan. A	Łambinowice	ślad osadnictwa	„	wczesne średniowiecze; średniowiecze	I. Ziółkowska 1981	WKZ	
291.	Zubrzyce, stan. T	Głubczyce	ślad osadnictwa	„	nieokreślona	W. Blajer 1981	„	
292.	Zubrzyce, stan. U	„	ślad osadnictwa	„	średniowiecze; nieokreślona	„	„	

opracowała: *SYLWIA WUSZKAN*

Wykaz skrótów:

BDZ — Biuro Dokumentacji Zabytków w Opolu
stan. — stanowisko
WKZ — Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu
WZIR — Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych w Opolu
AZP — stanowiska odkryte metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski (pozostałe stanowiska odkryte zostały metodą tradycyjną podczas badań powierzchniowych lub drogą zgłoszeń)

LIPNO,
gm. Niemodlin

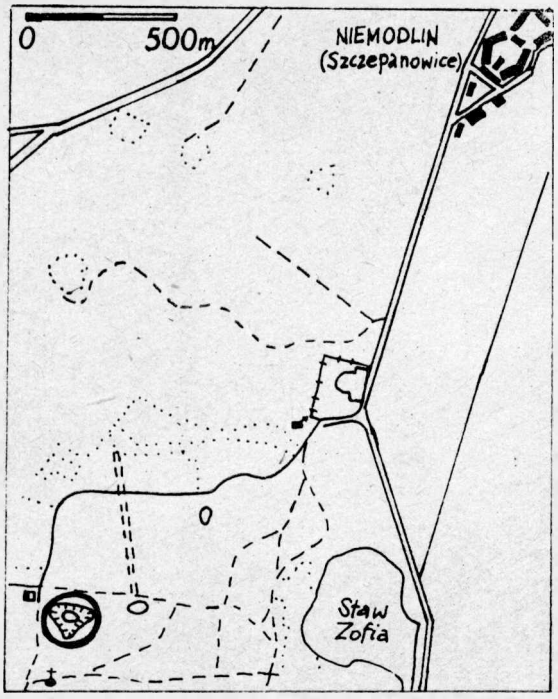

Ryc. 1. Lipno, gm. Niemodlin — położenie stanowiska
Rys. K. Spychała

W kwietniu 1981 roku Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu otrzymał informację o odkryciu nieznanego dotychczas grodziska w Lipnie (Ryc. 1).

Inspekcję przeprowadził zespół archeologów z Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu wraz z leśniczym obwodu leśnego Lipno. Penetracja terenu potwierdziła istnienie zespołu kopców różnej wielkości. Wszystkie otoczone są rowami z wodą. W jednym, wyschniętym już założono wykop sondażowy. Wynik rozpoznania negatywny.

Lustracja okolicznych terenów wykazała istnienie resztek założeń parku leśnego, a także letniego dworku (dzisiaj leśniczówka). Stwierdzono, że odkryty zespół wzgórków to sztucznie usypane kopce.

Pod koniec XVIII wieku dobra niemodlińskie przeszły w ręce pruskiej rodziny Praschmów[1]. W ich władaniu była także wieś Lipno odległa od Niemodlina o 4 km.

Wszystkie odkryte w terenie zabytki były własnością Praschmów i oni to idąc za modą ówczesnych lat przekształcili część lasu w park w stylu romantycznym z ogrodem roślin ozdobnych, drewnianą pustel-

[1] H. Praschma, Geschichte der Herschaft Falkenberg in Oberschlesien, Falkenberg, 1929; (za R. Sękowski, Niemodlin — studium, 1957, s. 22; maszynopis w archiwum Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu).

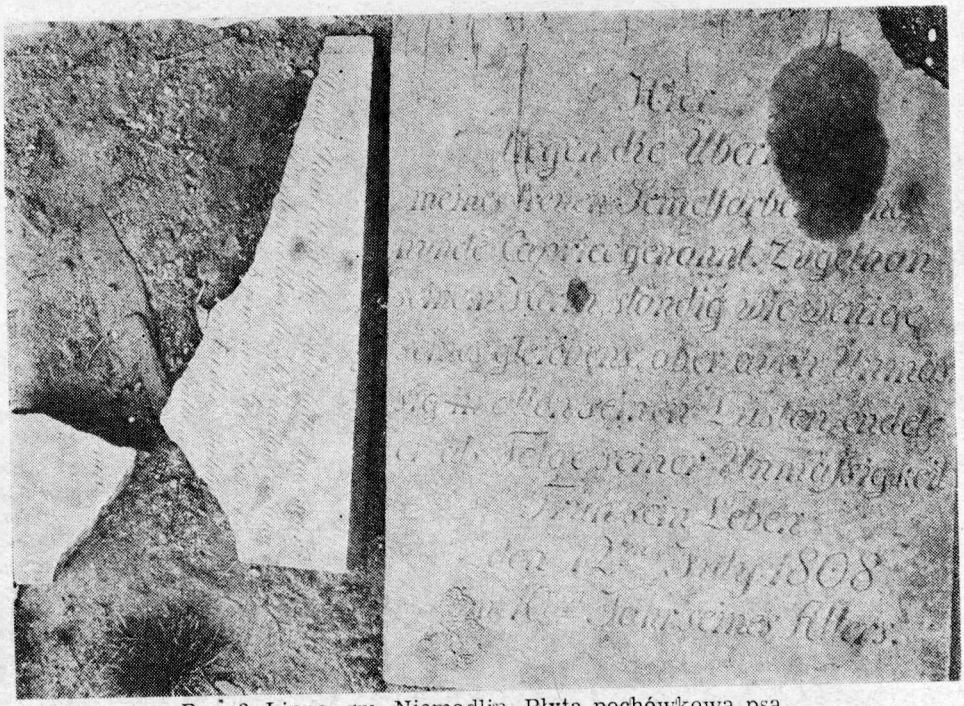

Ryc. 2. Lipno, gm. Niemodlin. Płyta pochówkowa psa.
Fot. M. Maruszak

Ryc. 3. Lipno, gm. Niemodlin. Płyta pochówkowa konia.
Fot. M. Maruszak

nią leśną oraz sztucznymi kopcami otoczonymi rowami z wodą — być może przedstawiającymi średniowieczne grodziska.

Koło leśniczówki znaleziono kamienne płyty pochówkowe: psa z 1808 r. (Ryc. 2) i konia z 1851 r. (Ryc. 3). Prawdopodobnie w tym leśnym parku znajduje się większa ilość pochówków tego rodzaju. Miejsca ich nie zlokalizowano.

KRZYSZTOF SPYCHAŁA

OPOLE
Ul. Luboszycka

W lipcu 1980 roku Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu został poinformowany przez pracowników Opolskiego Przedsiębiorstwa Remontowo-Budowlanego Przemysłu Cementowego o odkryciu skamieniałej muszli.

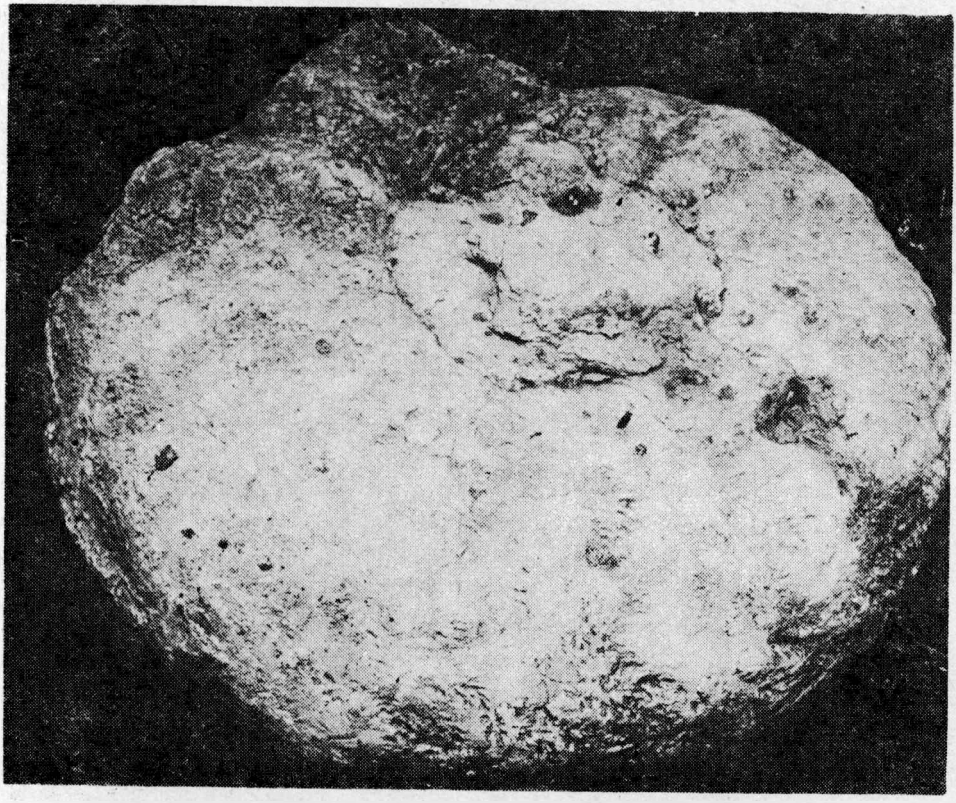

Ryc. 1. Opole, ulica Luboszycka. Skamieniała muszla.
Fot. M. Maruszak

Podczas wydobywania urobku margla i wapienia z wybierzyska „Odra II" przy ul. Luboszyckiej w Opolu znaleziono zwapniałą muszlę (Ryc. 1) o średnicy 50 cm. Kopaliny, z których wydobyto relikt przyrody, pochodzą z górnej kredy, (era mezozoiczna) sprzed około 130 mln lat.[1]

Zgłoszenie obsłużył autor komunikatu. Ten ciekawy zabytek przyrody został przekazany do Muzeum Śląska Opolskiego.

KRZYSZTOF SPYCHAŁA

ZAWISZYCE,
gm. Głubczyce
Toporek kamienny

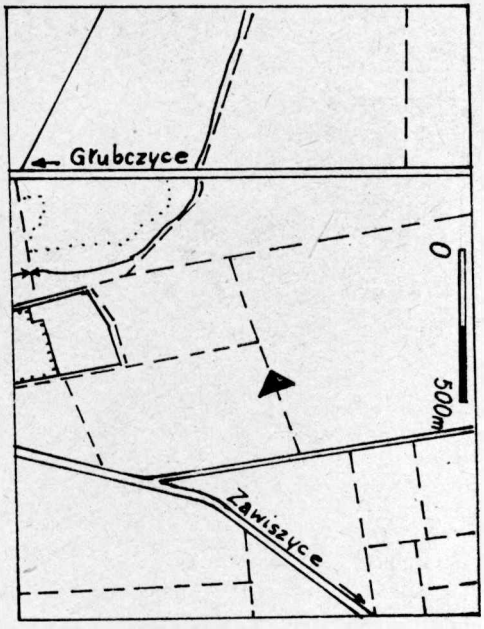

Ryc. 1. Zawiszyce, gm. Głubczyce. Plan sytuacyjny znaleziska toporka.
Rys. K. Spychała

Pod koniec kwietnia 1981 roku Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu został powiadomiony przez Dział Archeologii Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu o zgłoszeniu otrzymanym za pośrednictwem Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, że w miejscowości Zawiszyce, gm. Głubczyce odkryto toporek kamienny.

Dnia 28 kwietnia 1981 roku sprawdzono informację w terenie. Na miejsce odkrycia udały się: pracownik Muzeum Śląska Opolskiego, Ewa Matuszczyk i autorka tego komunikatu.

[1] Jerzy Zuczonkow, Eksploatacja złóż surowców mineralnych na terenie województwa opolskiego i wykorzystanie ich zasobów, s. 63. W: Materiały i Studia Opolskie, Rok XXII, zeszyt 40.

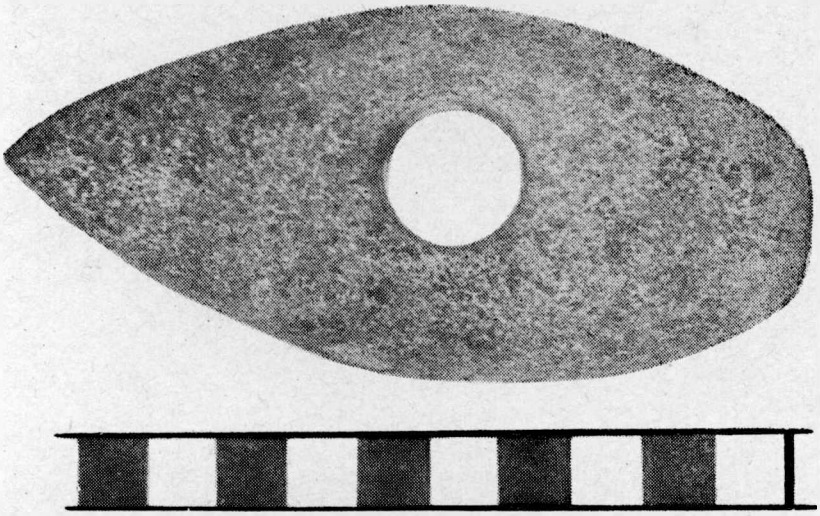

Ryc. 2. Zawiszyce, gm. Głubczyce. Toporek kamienny.
Fot. M. Maruszak

Stwierdzono, że jest to toporek z młodszej epoki kamienia (neolitu). Odkrycia dokonał Bogdan Oleksiuk — rolnik ze wsi Zawiszyce, który w listopadzie 1980 roku przy wykonywaniu orki znalazł zabytek na swoim polu, położonym w odległości około 1750 m na południowy zachód od kościoła i około 100 m na wschód od szosy do Głubczyc (Ryc. 1). Penetracja pól w rejonie znaleziska nie dostarczyła innych odkryć, jak np. ceramiki wiążącej się chronologicznie z toporkiem. Uznano więc zabytek za znalezisko luźne. Z powierzchni pól zebrano jedynie 3 drobne ułamki naczyń z okresu średniowiecznego.

Toporek wykonany jest z szarego piaskowca (Ryc. 2), posiada kształt łódkowaty, obuch prosty i ostrze lekko zaokrąglone. Otwór umieszczony został niesymetrycznie (lekko przesunięty w kierunku jednego boku). Powierzchnia chropowata. Wymiary: długość 10,5 cm, największa szerokość 5 cm, grubość przy obuchu 2,7 cm, przy ostrzu 3,7 cm, średnica otworu 19 mm.

Zabytek został przekazany przez znalazcę do zbiorów Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu.

SYLWIA WUSZKAN

PRACE KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACYJNE

JANUSZ PRUSIEWICZ

OCHRONA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO W LATACH 1980—1981

Prace budowlano-konserwatorskie przy zabytkach architektury wykonywane na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu i inwestorów obcych są jedną z istotnych podstawowych form ochrony dóbr kultury. Podejmowanie tych działań stanowi ustawowy obowiązek właścicieli, zarządców i użytkowników. Zakres ich jest rozległy i obejmuje kilka podstawowych rodzajów.

Remont bieżący polega na naprawie lub wymianie zniszczonych elementów, jak pokrycie dachowe, rynny, podłogi, piece, stolarka budowlana. Zadaniem remontu bieżącego jest utrzymanie zabytku w należytym stanie, zapobieganie groźbie pogorszenia się jego stanu technicznego.

Konserwacja oznacza utrwalanie stosownymi środkami elementów konstrukcyjnych i architektonicznych.

Remont zabezpieczający dotyczy prac chroniących zabytek przed dewastacją, zniszczeniem, zagrożeniem bezpieczeństwa publicznego. Wykonywany jest przy obiektach opuszczonych, trwałych ruinach. Może on mieć charakter przejściowy lub trwały.

Remont kapitalny ma na celu przywrócenie zabytku do stanu użytkowego. Obejmuje roboty budowlano-montażowe, instalacyjne, konstrukcyjne. Z remontem kapitalnym związana jest często adaptacja zabytku. Polega ona na przystosowaniu obiektu do nowych celów i współczesnych wymogów technicznych. Wiąże się to z reguły z poważną wymianą zużytej oryginalnej materii zabytkowej na nową, bywa, że z innego materiału. Adaptacja powoduje zmiany we wnętrzach. Zjawisko to występuje przede wszystkim w budynkach mieszkalnych. Dążenie do uzyskania większej ilości mieszkań, wprowadzenie łazienek w sposób istotny zmieniają pierwotny układ przestrzenny. Dawne klatki schodowe zastępowane są nowymi, niekiedy zlokalizowanymi w innych miejscach. Często łączą budynki sąsiednie. Współczesne wymogi nie omijają pałaców, dworów, kościołów. Eliminowanie i łagodzenie tych zjawisk jest przedmiotem działania służb konserwatorskich, budowlanych i projektowych.

W latach 1980—81 kontynuowano lub podejmowano remonty bieżące lub kapitalne w około 70 obiektach. Inwestorami byli Wojewódzki Konserwator Zabytków, naczelnicy miast i gmin, rejonowe przedsię-

biorstwa gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, kombinaty PGR, związki wyznaniowe oraz inwestorzy indywidualni.

Nadal trwały wieloletnie remonty zamku w Brzegu i pałacu biskupiego w Nysie. Finansował je Wojewódzki Konserwator Zabytków ze środków Ministerstwa Kultury i Sztuki. Generalnym wykonawcą jest PP Pracownie Konserwacji Zabytków Oddział Wrocław.

W roku 1981 zakończono rekonstrukcję ogrodów zamkowych w Brzegu. Prace wykonał Zakład Zieleni Miejskiej w Brzegu na podstawie projektu opracowanego przez PP PKZ O/Wrocław. Rekonstrukcja objęła tereny od strony Odry i Placu Zamkowego. Środki finansowe zapewnił Wojewódzki Konserwator Zabytków z budżetu terenowego. Staraniem Naczelnika Miasta i Gminy Brzeg kontynuowany jest remont renesansowego ratusza w Brzegu. Generalne wykonawstwo powierzono PP PKZ O/Wrocław.

Po długich staraniach Naczelnika Miasta i Gminy Strzelce Opolskie oraz Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przy pomocy Muzeum Wsi Opolskiej w roku 1981 przystąpiono do remontu kapitalnego unikalnego XVIII-wiecznego spichlerza drewnianego w Strzelcach Opolskich zlokalizowanego przy ul. Marka Prawego (Ryc. 1). Remont wykonuje na

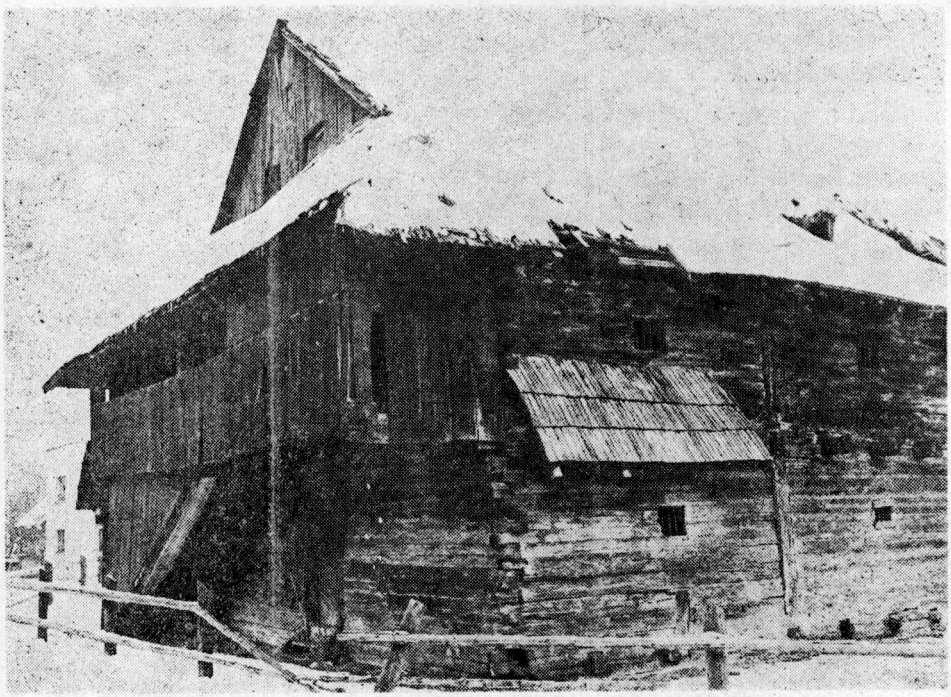

Ryc. 1. Strzelce Opolskie, gm. loco. Spichlerz ul. Marka Prawego.
Fot. M. Maruszak

zlecenie władz miejskich Rzemieślnicza spółdzielnia „Silesia". Płatnikiem ze środków terenowych jest Wojewódzki Konserwator Zabytków. Pracami kieruje miejscowy rzemieślnik, Stefan Piechaczek, wielce zasłużony dla ratowania zabytków Opolszczyzny. Nadzór merytoryczny pełni Muzeum Wsi Opolskiej. Pierwotny zamiar przeniesienia spichlerza na teren parku etnograficznego w Opolu-Bierkowicach nie powiódł się. Przyczyną jest brak stosownego tam miejsca dla obiektu o tak znacznej kubaturze. Ponadto za pozostawieniem go w jego obecnym miejscu przemawiały względy techniczne związane z transferem. Sąsiedztwo Stadniny Koni stwarza możliwość wykorzystania spichlerza jako punktu ekspozycji zabytków jeździectwa. Nie wyklucza się możliwości przeznaczenia go na magazyny. Brak remontów w przeszłości spowodował negatywne zjawiska jak poważne odkształcenie bryły, zniszczenie belek podmurówki i ścian, destrukcję konstrukcji więźby dachowej i gontów. Zakres prac w 1981 roku obejmował zdemontowanie więźby, przygotowanie materiału do wykonania nowej konstrukcji dachu, wyprostowanie ściany.

Na odnotowanie zasługuje podjęcie remontu zabezpieczającego wieży Wrocławskiej w Nysie z przylegającym do niej odcinkiem muru miejskiego. Jest ona pozostałością średniowiecznych fortyfikacji. Zbudowana w XIV wieku, otrzymała w wieku XVI renesansowe zwieńczenie. Kilka lat temu w wyniku pożaru uległo zniszczeniu jej zadaszenie. Na zlecenie Naczelnika Miasta i Gminy Nysa PP PKZ O/Wrocław opracowało projekt techniczny zabezpieczenia. Po długotrwałych poszukiwaniach wykonawcy przystąpiła do remontu w roku 1981 Rzemieślnicza Spółdzielnia w Nysie. Zabezpieczenie obejmuje wzmocnienie konstrukcyjne, wykonanie stropów, zadaszenia, remont zwieńczenia, odsłonięcie w części wątku gotyckiego, położenie tynków zewnętrznych i wewnętrznych. Zadanie ze środków budżetu terenowego finansuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Resort rolnictwa szczególną opieką otoczył między innymi pałace w Jakubowicach gm. Pawłowiczki i Frączkowie gm. Nysa. Opolski Kombinat Ogrodniczy kontynuował prace wykończeniowe we wnętrzach neostylowego pałacu w Jakubowicach. Jednocześnie zlecono wykonanie specjalistycznych prac konserwatorskich wystroju elewacji. Obiekt służyć będzie celom mieszkaniowym, socjalnym, kulturalnym.

Kombinat PGR Frączków prowadził wykończeniowe prace w reprezentacyjnych, bogato zdobionych wnętrzach pałacu we Frączkowie. Kieruje nimi artysta plastyk Franciszek Pikuła z Nysy. W pomieszczeniach znajdują się specjalistyczna biblioteka rolnicza z czytelnią, salon wystawowy, klubo-kawiarnia, salony imprez artystycznych, sale zajęć kół zainteresowań, pokoje gościnne, stołówka pracownicza. Równolegle pro-

wadzone są działania porządkowe w rozległym parku krajobrazowym, celem przysposobienia go do funkcji rekreacyjnych. Nad przebiegiem całości prac czuwa Michał Banach.

Kombinat PGR w Namysłowie przystąpił do pilnego remontu zabezpieczającego barokowy pałac w Minkowskiem (Ryc. 2). Polega on

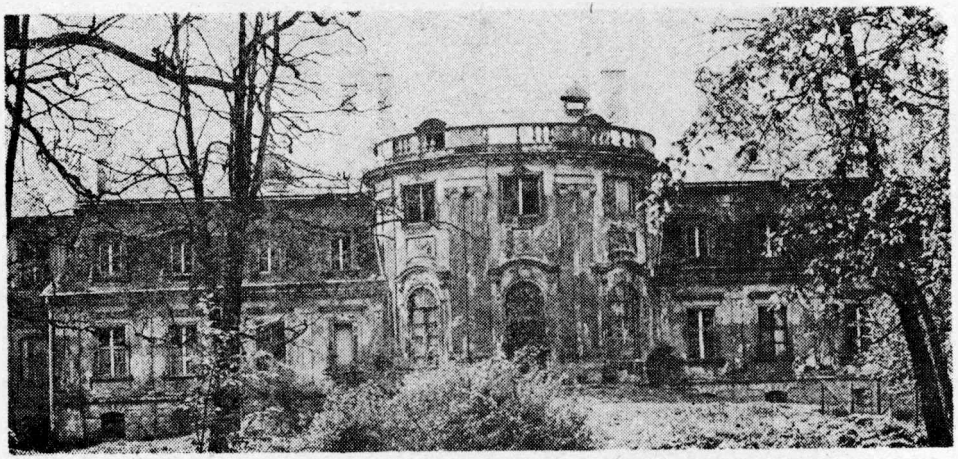

Ryc. 2. Minkowskie, gm. Namysłów. Pałac.
Fot. M. Maruszak

na remoncie więźby dachowej, wymianie pokrycia dachowego, stropu hallu i pomieszczenia I piętra usytuowanego ponad nim. Obiekt jest gospodarczo zbędny i przewidziany do przekazania innemu zarządcy celem zagospodarowania.

W minionym roku w Domu Komendanta w Nysie wykonywano prace związane z wykończeniem wnętrz i rekonstrukcją wystroju elewacji. Ten interesujący zabytek baroku śląskiego stanowi ważny element architektoniczny ocalałego fragmentu miasta z zabudową z XVII i XVIII wieku. Budynek w wyniku pożaru w 1945 roku uległ poważnemu zniszczeniu. Staraniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Państwowego Ogniska Plastycznego został odbudowany. Powierzchnię jego poszerzono dobudowując od strony ulicy Wałowej dwa budynki z zachowaniem właściwych proporcji i charakteru.

Znaczny i istotny udział w remontach zabytków mają parafie rzymsko-katolickie. Spośród wielu działań na rzecz ochrony zabytków należy wyszczególnić remonty kapitalne zespołu klasztornego OO. Franciszkanów w Głubczycach (Ryc. 3), kościołów parafialnych w Prudniku, Kotorzu Wielkim, Mechnicy, Ochodzy, Pilszczu, Radawiu, Ujeździe, Wierzbięcicach, zespołu Wyższego Seminarium Duchownego w Nysie.

Parafie kościoła ewangelicko-augsburskiego w Polsce przystąpiły do

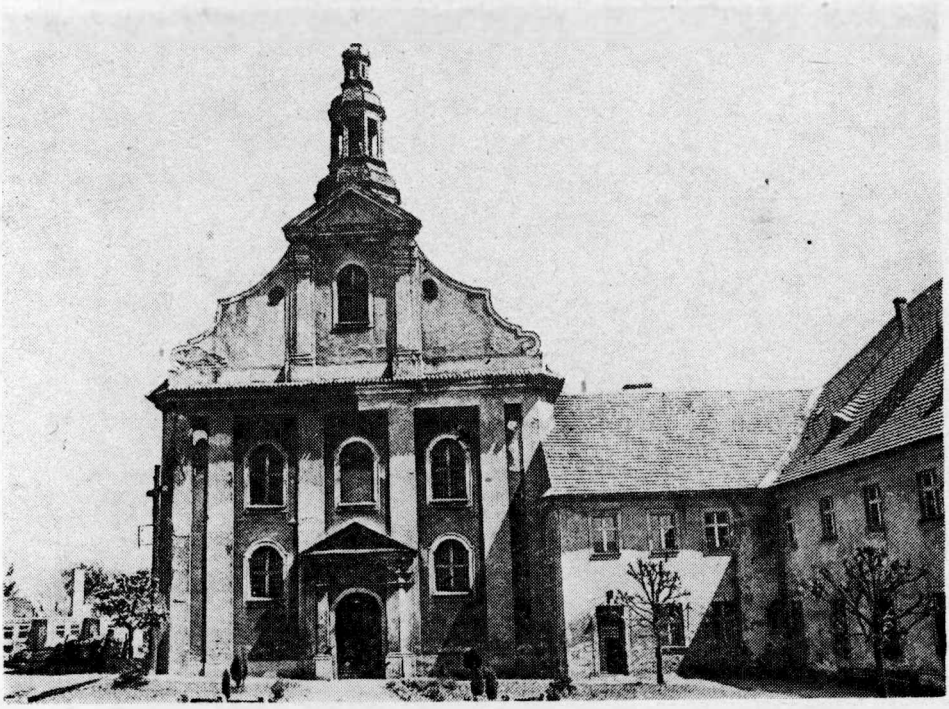

Ryc. 3. Głubczyce, gm. loco. Kościół i klasztor OO. Franciszkanów.
Fot. M. Maruszak

koniecznych prac związanych z impregnacją i zabezpieczeniem elementów drewnianych kościołów w Byczynie, Gierałcicach i Pokoju.

Przejęty przez Parafię ewangelicko-augsburską w Kluczborku dom przy ul. Kopernika 1 został przeznaczony na punkt katechetyczny. W omawianym okresie wykonano remont dachu, naprawę tynków zewnętrznych, stolarki okiennej i drzwiowej. Uporządkowano elewację podwórzową, a w elewacji frontowej odsłonięto znaczny fragment gotyckiego wątku muru obronnego, na którym oparty jest budynek. W rezultacie stał się on malowniczym, charakterystycznym elementem miasta.

Tematykę remontów zabytków architektury szczegółowo ilustruje zamieszczona obok tabela.

PRACE REMONTOWE PRZY ZABYTKACH

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Inwestor
1	2	3	4
1.	Brzeg	zamek renesansowy	Wojewódzki Konserwator Zabytków
2.	Brzeg	ogrody zamkowe	Wojewódzki Konserwator Zabytków
3.	Brzeg	ratusz renesansowy	Urząd Miasta i Gminy
4.	Brzeg	budynki ul. Armii Czerwonej 5—7, 9—11, 13, 15, 17, 19, wiek XIX/XX	Rejonowe Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
5.	Brzeg	budynek ul. Piastowska 10, wiek XIX	Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej — Brzeg
6.	Brzeg	budynek Pl. Zamkowy 5/8, wiek XVII/XIX	Spółdzielnia Rzemieślnicza „Piast"
7.	Byczyna	kościół p.w. Św. Piotra, wiek XIV, XIX	Parafia Ewangelicko-Augsburska
8.	Charbielin, gm. Głuchołazy	kościół filialny, wiek XVIII, XX	Parafia Rzymsko-Katolicka Nowy Las
9.	Dytmarów, gm. Lubrza	kościół parafialny, wiek XVII, XIX	Parafia Rzymsko-Katolicka

NIERUCHOMYCH W LATACH 1980—1981

Rok	Zakres prac	Uwagi
5	6	7
1980—1981	projekt techniczny c.o., w.c., odwodnienia, roboty posadzkowe na dziedzińcu, budowa klatki schodowej z parteru do piwnicy, częściowa wymiana tynków skrzydeł północno-zachodniego i wschodniego	budżet centralny, wykonawca PKZ O/Wrocław, projekt PKZ O/Wrocław i Warszawa
1980—1981	wykonanie kwater, ścieżek, nasadzeń	budżet terenowy, projekt PKZ O/Wrocław, wykonawca — Zakład Zieleni RPGKiM Brzeg
1980—1981	pokrycie skrzydła południowo-wschodniego, rekonstrukcja hełmów na ryzalitach elewacji frontowej, pokrycie blachą miedzianą	Projekt i wykonanie PKZ O/Wrocław
1980—1981	remont kapitalny	—
1980—1981	remont i modernizacja	—
1980—1981	malowanie elewacji, tynkowanie sklepień piwnicznych, malowanie wnętrza sklepu	—
1980	konserwacja i impregnacja więźby, remont instalacji elektrycznej, malowanie wnętrza	—
1981	remont dachu, elewacji	—
1980—1981	prace elewacyjno-tynkarskie	—

1	2	3	4
10.	Frączków, gm. Pakosławice	zespół pałacowo-parkowy, wiek XIX	Kombinat PGR Frączków
11.	Gierałcice, gm. Wołczyn	kościół filialny, drewniany, wiek XVII	Parafia Ewangelicko-Augsburska
12.	Głuchołazy	zabudowa ul. Wita Stwosza, wiek XIX	RPGKiM
13.	Głubczyce	kościół parafialny p.w. Św. Trójcy, wiek XVIII	Parafia Polsko-Katolicka
14.	Głubczyce	klasztor Franciszkanów, wiek XVIII	Zakon OO. Franciszkanów
15.	Grabin, gm. Niemodlin	kościół parafialny, wiek XVIII	Parafia Rzymsko-Katolicka
16.	Jakubowice, gm. Namysłów	pałac, wiek XIX	Kombinat PGR Namysłów
17.	Jakubowice, gm. Pawłowiczki	pałac, wiek XIX	Opolski Kombinat Ogrodniczy
18.	Jemielnica	zespół klasztorny pocysterski, wiek XIII, XVIII, XIX	Parafia Rzymsko-Katolicka
19.	Kędzierzyn-Koźle	Kaplica w Kłodnicy, wiek XIX	Urząd Miasta
20.	Kluczbork	Dom Przedpogrzebowy wiek XIX	RPGKiM
21.	Kluczbork	muzeum im. Jana Dzierżona	Urząd Miasta i Gminy
22.	Kluczbork	budynek, ul. Kopernika 1, wiek XVIII	Parafia Ewangelicko-Augsburska

5	6	7
1980—1981	remont kapitalny i adaptacja pałacu, prace porządkowe w parku	—
1980	konserwacja, impregnacja elementów drewnianych	—
1980—1981	remont kapitalny i modernizacja	—
1981	remont sklepienia nad nawą	—
1980	wzmocnienie konstrukcji więźby dachu budynku klasztornego, wymiana listew i pokrycia	—
1980	przełożenie dachówki, wymiana łat	—
1980—1981	remont kapitalny i adaptacja	—
1980—1981	remont kapitalny i adaptacja	—
1981	remont ogrodzenia, rekonstrukcja gotyckiego muru na terenie przykościelnym	—
1981	zabezpieczenie konstrukcyjne	—
1981	remont więźby dachowej i wieży, pokrycie blachą miedzianą, naprawa lica muru, aranżacja wnętrza	—
1981	remont kapitalny	—
1981	remont kapitalny i adaptacja	—

1	2	3	4
23.	Kluczbork	budynek ul. Hanki Sawickiej 6, wiek XIX	RPGKiM
24.	Kluczbork	budynki ul. Wróblewskiego 3, 5, 7, wiek XIX	RPGKiM
25.	Kotórz Wielki, gm. Turawa	kościół parafialny, wiek XVIII/XIX	Parafia Rzymsko-Katolicka
26.	Krzywiczyny, gm. Wołczyn	kościół parafialny, drewniany, wiek XVII	Parafia Rzymsko-Katolicka
27.	Krzywiczyny, gm. Wołczyn	pałac, wiek XVIII	Kombinat PGR Wołczyn
28.	Lewin Brzeski	zabudowa południowej pierzei Rynku, wiek XIX	RPGKiM
29.	Lewin Brzeski	budynek Rynek 23, wiek XIX	Urząd Miasta i Gminy
30.	Łączany, gm. Namysłów	pałac, wiek XIX	Kombinat PGR Namysłów
31.	Łąka Prudnicka gm. Prudnik	zamek, wiek XVI, XIX	Stadnina Koni Prudnik
32.	Malnie, gm. Gogolin	kościół drewniany, wiek XIX	Parafia Rzymsko-Katolicka Krapkowice Otmęt
33.	Mechnica, gm. Reńska Wieś	kościół parafialny	Parafia Rzymsko-Katolicka
34.	Minkowskie, gm. Namysłów	pałac, wiek XVIII	Kombinat PGR Namysłów
35.	Niewodniki, gm. Dąbrowa	pałac, wiek XIX	Opolski Kombinat Ogrodniczy

5	6	7
1980	remont kapitalny	—
1980	remont kapitalny	—
1981	wymiana pokrycia hełmu wieży, pozłocenie kuli i krzyża, tynkowanie elewacji	—
1980	impregnacja drewna, wzmocnienie sufitu, prostowanie ścian, wykonanie instalacji elektrycznej	—
1980—1981	remont kapitalny, modernizacja	—
1980—1981	remont kapitalny	projekt — PKZ O/Wrocław
1980—1981	remont i adaptacja	projekt — PKZ O/Wrocław
1980—1981	remont kapitalny	—
1980—1981	remont mieszkań, zabezpieczenie wieży	projekt — PKZ O/Wrocław
1980—1981	prace impregnacyjne, montaż	przeniesiony z cmentarza ewangelickiego w Kostowie
1981	remont dachu, rekonstrukcja hełmu wieży	—
1980—1981	remont więźby dachowej, wymiana pokrycia, stropów	—
1981	remont pokrycia dachu, naprawa rynien i rur spustowych	projekt PKZ O/Wrocław

1	2	3	4
36.	Nysa	kościół p.w. Św. Barbary, wiek XV, XIX	Parafia Ewangelicko-Augsburska
37.	Nysa	klasztor Bożogrobców, wiek XVIII	Wyższe Seminarium Duchowne
38.	Nysa	dawna kanonia, wiek XV, XIX	Urząd Miasta i Gminy
39.	Nysa	pałac biskupi, wiek XVIII	Wojewódzki Konserwator Zabytków
40.	Nysa	Dom Komendanta, wiek XVIII/XIX	Państwowe Ognisko Plastyczne
41.	Nysa	mury miejskie ul. Chodowieckiego, wiek XIV	Urząd Miasta i Gminy
42.	Nysa	budynek ul. Kolejowa 2, wiek XIX	Dyrekcja Rejonowa Kolei Państwowych Opole
43.	Nysa	budynek ul. Piastowska 33, wiek XIX	Narodowy Bank Polski Oddział Nysa
44.	Ochodze, gm. Komprachcice	kościół parafialny, drewniany, wiek XVIII	Parafia Rzymsko-Katolicka
45.	Olbrachcice, gm. Biała	kościół parafialny	Parafia Rzymsko-Katolicka
46.	Opole	dawny szpital p.w. Św. Aleksego, wiek XVIII/XIX	Zrzeszenie Katolików „Caritas”
47.	Opole	dawne gimnazjum ul. Mondrzyka, wiek XIX	Zespół Szkół Mechanicznych
48.	Opole	budynek Pl. Armii Czerwonej 8—9, wiek XX	RPGKiM

5	6	7
1980—1981	remont, tynkowanie elewacji	—
1981	remont dachu kościoła, remont i adaptacja budynku klasztornego oraz biblioteki	budżet centralny, projekt PKZ O/Wrocław
1980—1981	remont zabezpieczający, rekonstrukcja sklepień	projekt PKZ O/Wrocław
1980—1981	remont kapitalny	budżet centralny, projekt PKZ O/Wrocław
1980—1981	remont i adaptacja, prace elewacyjne, prace posadzkowe na dziedzińcu	projekt PKZ O/Wrocław
1980	remont i rekonstrukcja	projekt PKZ O/Wrocław
1980—1981	remont dachu, naprawa attyki, rynien, rur spustowych	—
1981	remont kapitalny i adaptacja	projekt PKZ O/Wrocław
1980	wymiana zagrożonych elementów konstrukcyjnych	—
1981	remont dachu, sufitu	—
1980	remont pomieszczeń i stolarki okiennej	—
1981	remont kapitalny, adaptacja poddasza	—
1980	remont i modernizacja	—

1	2	3	4
49.	Opole	budynek Pl. Sebastiana 1, wiek XIX	RPGKiM
50.	Pilszcz, gm. Kietrz	kościół parafialny, wiek XVIII	Parafia Rzymsko-Katolicka
51.	Pokój	kościół parafialny, wiek XVIII	Parafia Ewangelicko-Augsburska
52.	Prószków	zamek, wiek XVI	Państwowy Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych
53.	Prudnik	budynek ul. Zamkowa 1, wiek XIX	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Handlu Wewnętrznego
54.	Prusinowice, gm. Pakosławice	dwór, wiek XIX	Zbiorcza Szkoła Gminna
55.	Radawie, gm. Zębowice	kościół parafialny, drewniany, wiek XVIII	Parafia Rzymsko-Katolicka
56.	Radawie, gm. Zębowice	pałac, wiek XIX	Państwowy Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych
57.	Radoszowy, gm. Pawłowiczki	kościół parafialny, wiek XIX	Parafia Rzymsko-Katolicka
58.	Rogów Opolski, gm. Krapkowice	pałac, wiek XVII, XIX/XX	Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu
59.	Rychnów, gm. Namysłów	stajnia, wiek XIX	Kombinat PGR Namysłów
60.	Starowice, gm. Grodków	pałac, wiek XIX	Kombinat PGR Nieradowice

5	6	7
1980—1981	remont kapitalny	—
1980	remont pokrycia wieży i dachu nad nawą	—
1980—1981	impregnacja więźby dachowej i hełmu wieży, częściowe pokrycie dachu, remont sklepienia, naprawa tynków wewnętrznych, malowanie wnętrza	—
1980—1981	remont, odwilgocenie budynku, malowanie elewacji i wnętrz, roboty dekarskie	—
1980	remont i adaptacja, wymiana instalacji elektrycznej, c.o., wodno-kanalizacyjnej	—
1980	remont kapitalny, modernizacja	—
1980	wzmocnienie konstrukcji wieży, malowanie wnętrza	—
1980—1981	remont kapitalny	—
1980	wymiana instalacji elektrycznej, malowanie wnętrza	—
1981	ogrodzenie parku, malowanie wnętrz, remont kanału i kotła c.o.	—
1981	remont i adaptacja	—
1981	remont i adaptacja	—

1	2	3	4
61.	Strzelce Opolskie	zamek, wiek XVI, XVIII—XIX	Urząd Miasta i Gminy
62.	Strzelce Opolskie	dawna bażanciarnia na terenie parku, wiek XIX	Jan Ordyniec
63.	Strzelce Opolskie	spichlerz drewniany, ul. Marka Prawego, wiek XVIII	Urząd Miasta i Gminy
64.	Strzelce Opolskie	budynek ul. Marka Prawego 26, wiek XIX	RPGKiM
65.	Sulisław, gm. Grodków	zespół zamkowo-parkowy, wiek XIX	KWMO — Opole
66.	Scibórz, gm. Paczków	pałac, wiek XVII	KWMO — Opole
67.	Ujazd Śląski	kościół, p.w. NMP, wiek XIX	Parafia Rzymsko-Katolicka
68.	Wierzbięcice, gm. Nysa	kościół wiek XIII, XVIII	Parafia Rzymsko-Katolicka
69.	Wołczyn	kościół filiany, wiek XVIII/XIX	Parafia Rzymsko-Katolicka
70.	Zwierzyniec, gm. Otmuchów	pałac, wiek XVIII	Klub Związków Twórczych Opole

5	6	7
1981	remont zabezpieczający	budżet terenowy WKZ. Spółdzielnia Rzemieślnicza „Silesia" wg. projektu PKZ Warszawa
1980	remont i adaptacja na cele mieszkaniowe i usługowe	—
1981	wymiana więźby dachowej	budżet terenowy WKZ; wykonanie Spółdzielnia Rzemieślnicza „Silesia"
1981	remont kapitalny, adaptacja	—
1980—1981	remont kapitalny i adaptacja na ośrodek rehabilitacyjny	projekt — Wojewódzkie Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego Opole
1980—1981	remont kapitalny	projekt — Wojewódzkie Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego Opole
1981	rekonstrukcja hełmu wieży, tynkowanie elewacji	—
1981	remont dachu, elewacji, rynien i rur spustowych	—
1981	remont dachu	—
1980—1981	remont i adaptacja	budżet terenowy WKZ; projekt PKZ O/Wrocław: wykonanie Rejonowe Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane GKM — Nysa

MARIA BĄK

PRACE KONSERWATORSKIE PRZY ZABYTKACH RUCHOMYCH W LATACH 1980—81

Brzeg — rzeźbiarsko-stiukowy wystrój elewacji budynku przy ul. Piastowskiej 10/12. Neoklasycystyczny, z poł. XIX w. Elewacja z pilastrami i kolumnami w portykach, płycinową dekoracją roślinno-kwiatową i ciągami fryzów obiegającymi horyzontalnie budowlę. Prace konserwatorskie — usuwanie pobiał i doczyszczenie, impregnacja strukturalna zdezintegrowanych stiuków, uzupełnienie ubytków masą stiukową, rekonstrukcja brakujących detali, spoinowanie zaprawą wapienno-piaskową i scalenie kolorystyczne powierzchni. Prace prowadzone w 1981 r. przez „Art" ZPAP O/Kraków, kierownik zespołu mgr E. Biela. Inwestor prac w budynku przy ul. Piastowskiej 10 — Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Brzegu, budynku przy ul. Piastowskiej 12 — Rejonowe Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Brzegu (Ryc. 1—3).

Ryc. 1. Brzeg — elewacja frontowa budynku przy ul. Piastowskiej 10/12 — stan przed konserwacją.

Fot. M. Maruszak

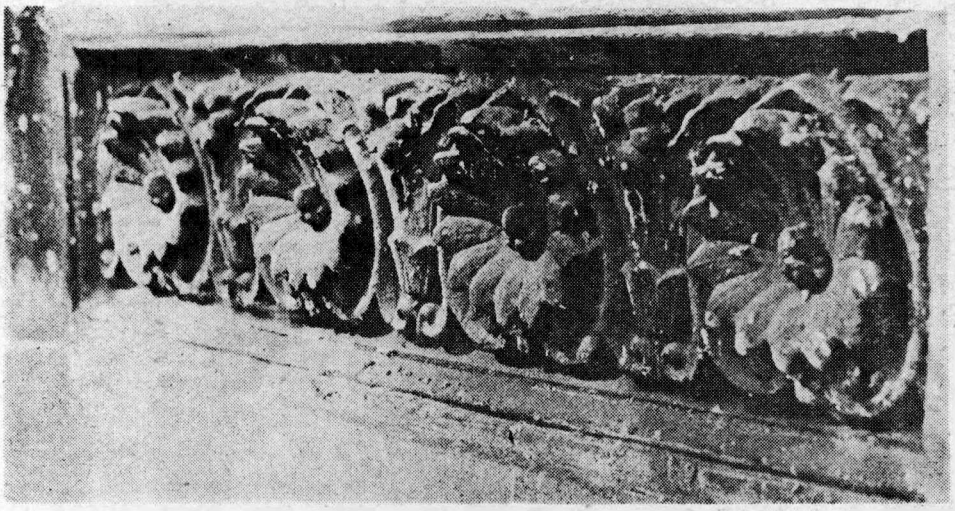

Ryc. 2. Brzeg — Piastowska 10/12, fryz podokienny I piętra. Stan przed konserwacją.
Fot. A. Praxmayer

Ryc. 3. Brzeg — Piastowska 10/12. Fryz podokienny po konserwacji.
Fot. A. Praxmayer

Brzeg — rzeźbiarsko-stiukowy wystrój elewacji budynku przy ul. Spacerowej 3. Neoklasycystyczny, z II poł. XIX w. Prace konserwatorskie: usunięcie przemalowań, wzmocnienie struktury stiuków, podklejenie odspojonych oryginalnych stiuków oraz nowo zrekonstruowanych zaprawą wapienno-piaskową, zabezpieczenie i ujednolicenie kolorystyczne całości powierzchni stiuków pobiałą wapienno-kredową (Ryc. 4). Prace prowadził w roku 1981 „Art" ZPAP O/Kraków — kierownik zespołu mgr E. Biela. Inwestor — Miejski Zespół Administracyjno-Ekonomiczny Szkół w Brzegu.

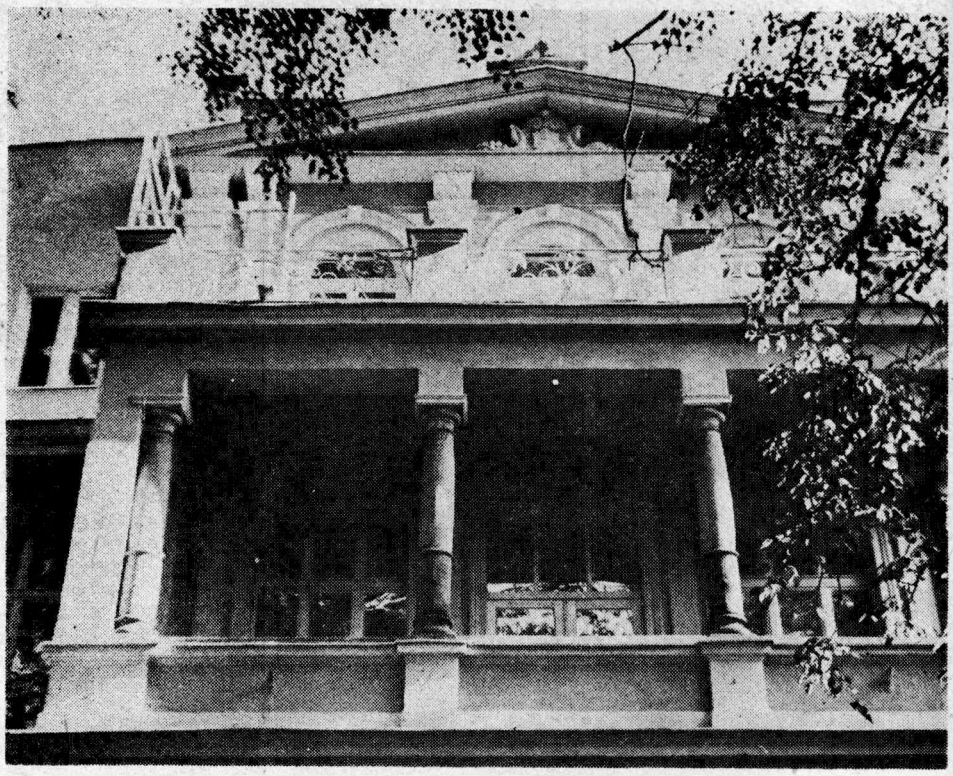

Ryc. 4. Brzeg — ul. Spacerowa 3, fasada zachodnia, portyk. Naczółek oraz detale stiukowe po konserwacji.

Fot. A. Praxmayer

Brzeg — Brama Odrzańska. Pierwotnie znajdowała się w obrębie murów miejskich, obecnie w parku nad Odrą. Późnorenesansowa, z końca XVI w., kamienna z bogatą manierystyczną dekoracją płaskorzeźbioną. Prace remontowe wykonano w zakresie odwodnienia i izolacji sklepienia i ścian bocznych bramy oraz uzupełniono ubytki w rzeźbach frontonu i kamieniarce gzymsu wieńczącego. Prace wykonało PP Pracownie Konserwacji Zabytków O/Wrocław w 1981 r. Inwestor — Rejonowe Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Brzegu.

Brzezinki gm. Wołczyn — polichromia nawy kościoła filialnego, pochodząca z 1776 r., namalowana przez F. Gratscha, złożona z motywów rozet, splotów roślinnych z akantem, drzewek dekoracyjnych. Prace konserwatorskie — oczyszczenie polichromii, utrwalenie spoiwem kazeinowym, podklejenie oryginalnych kitów i uzupełnienie brakujących, punktowanie polichromii przy użyciu spoiwa kazeinowego, punktowanie marmoryzowanej części polichromii przy użyciu tempery kazeinowo-

-olejnej. Inwestor — Parafia Rzymsko-Katolicka w Wołczynie. Konserwację przeprowadził artysta konserwator A. Mitka w 1980 r.

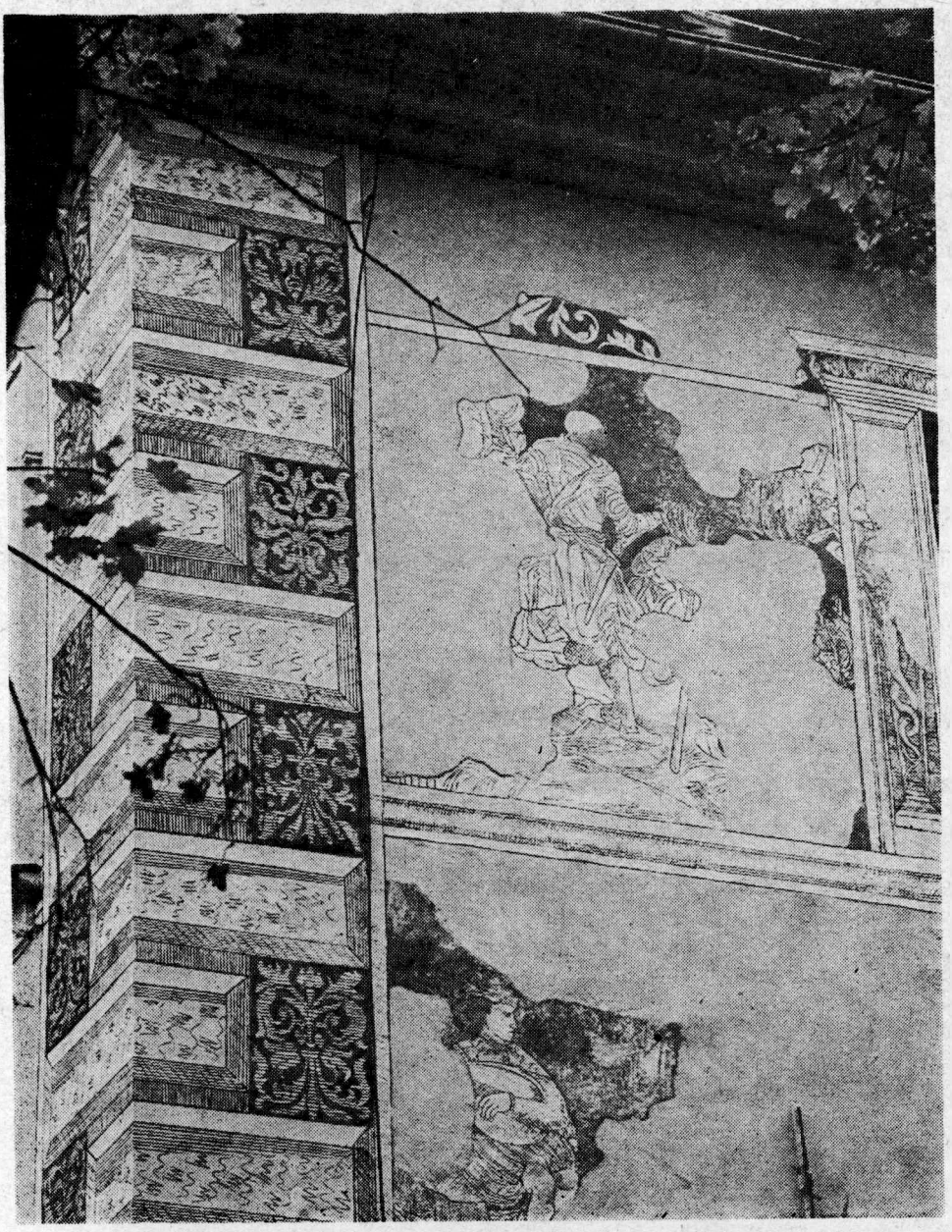

Ryc. 5. Prószków — sgraffito, ściana północna zamku po konserwacji.
Fot. J. Krzyszkowski

Opole — witraże w klatce schodowej Narodowego Banku Polskiego ul. Damrota 2, secesyjne o motywach roślinno-kwiatowych. Prace renowacyjne obejmujące uzupełnienie brakujących szybek i wymianę listew ołowianych wykonała w latach 1980—81 Opolska Spółdzielnia Pracy Rękodzieła Ludowego i Artystycznego. Inwestor — Narodowy Bank Polski w Opolu.

Prudnik — wyposażenie kościoła parafialnego — ołtarze, chrzcielnica, ambona, późnobarokowe, z połowy XVIII w., z regencyjną bogatą dekoracją rzeźbiarską. Prace wykonano w zakresie — oczyszczenia powierzchni polichromowanych i złoconych — środkami chemicznymi, usunięcia przemalowań, uzupełnienia ubytków gruntów polichromii i złoceń, werniksowania i pastowania pastą woskową. Prace konserwatorskie wykonano pod kierunkiem artysty konserwatora Z. Bradke. Inwestor — Parafia Rzymsko-Katolicka w Prudniku.

Prószków — dekoracja sgraffitowa elewacji zamku. Renesansowa, z II poł. XVI w. z motywami groteskowo-kandelabrowymi oraz scenami mitologicznymi i batalistycznymi (Ryc. 5). Konserwacja obejmowała: oczyszczenie, wzmocnienie i uczytelnienie powierzchni sgraffita, rekonstrukcję ubytków, założenie nowych tynków. Prace w latach 1980—1981 wykonało PP Pracownie Konserwacji Zabytków O/Kraków — kierownik zespołu artysta konserwator J. Radołowicz. Inwestor — Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu.

MARIA BĄK

PRACE EWIDENCYJNE — ZABYTKI RUCHOME, PARKI, CMENTARZE

W latach 1980—1981 kontynuowano opracowanie pełnej ewidencji zabytków ruchomych. Założono karty ewidencyjne dla 110 obiektów. Ewidencją objęto wyposażenie kościołów, kaplic, kapliczek przydrożnych, figury wolnostojące na terenie gmin: Ozimek, Chrząstowice (Ryc. 1),

Ryc. 1. Daniec, gm. Chrząstowice. Kapliczka — rzeźba św. Jana Nepomucena. Fot. M. Maruszak

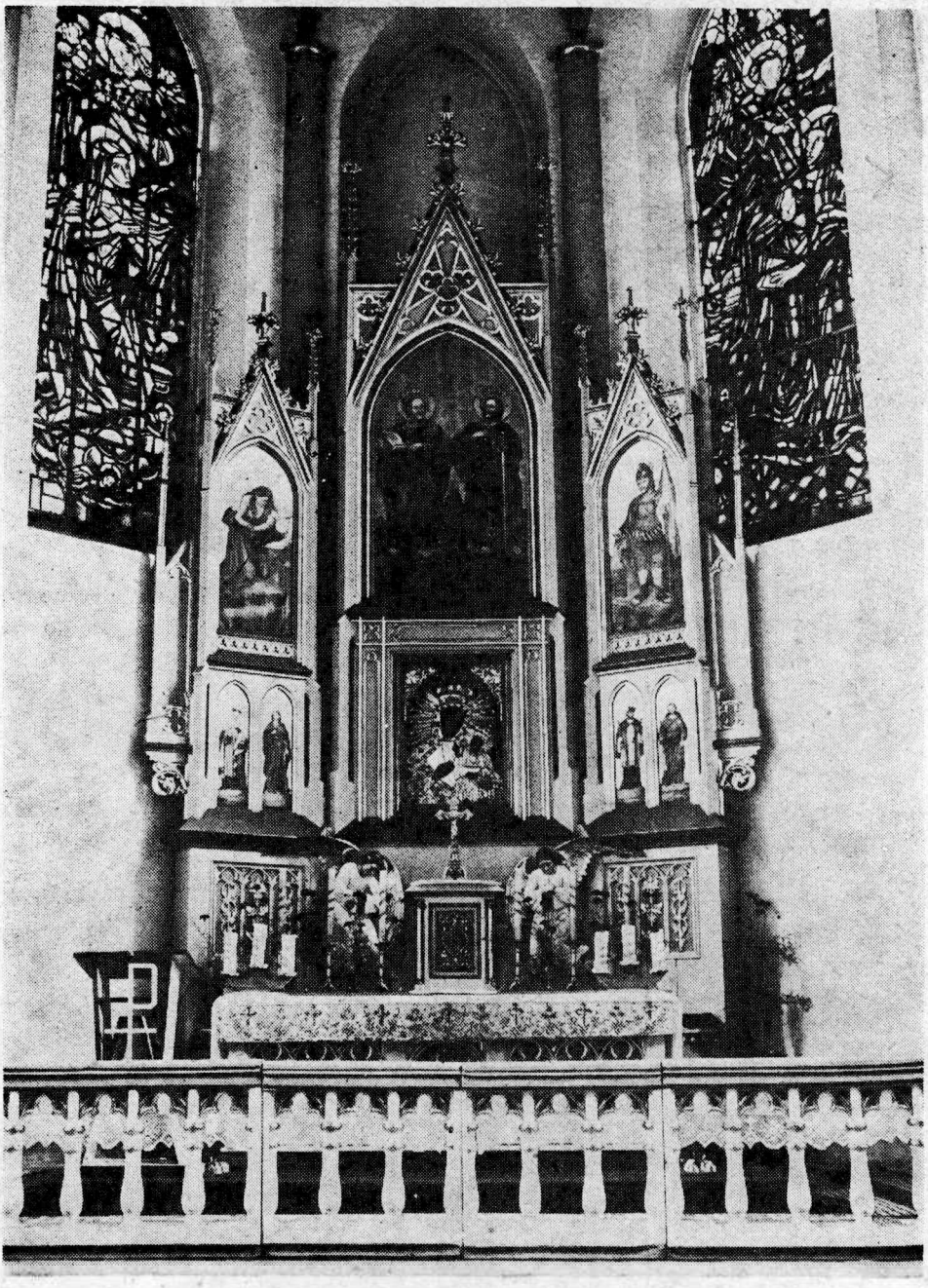

Ryc. 2. Łubniany, gm. loco. Kościół parafialny — fragment neogotyckiego wyposażenia — ołtarz główny.

Fot. M. Maruszak

Komprachcice, Pruszków, Dobrzeń Wielki, Łubniany. Ewidencję prowadzili na zlecenie Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu, mgr E. Próchnicka, mgr K. Skowroński i mgr M. Jakubiszyn. Wśród zewidencjonowanych obiektów wyróżniają się między innymi: zespół interesujących obrazów sztalugowych pochodzących z fundacji Julii Wandy z Potockich Cabogi, stanowiących kopie barokowych obrazów włoskiego artysty Francesco Francii, dwa obrazy olejne w posiadaniu huty w Ozimku, wykonane w latach trzydziestych XIX wieku o ciekawej wartości ikonograficznej, przedstawiające ówczesne zabudowania huty i most na Małej Panwi (Ryc. 3) oraz jednorodny stylowo, neogotycki zespół wyposażenia kościoła w Łubnianach (Ryc. 2).

Fototeka Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu założona w 1980 r. zawiera zdjęcia zabytków ruchomych. Zbiór ten spełnia zadanie rejestrowania i dokumentowania stanu zachowania obiektów i stanowi materiał ikonograficzny niezbędny w zadaniach merytorycznych Biura.

W zakresie ewidencji założeń parkowych wykonano dokumentację ewidencyjną 39 parków, w przeważającej części wiejskich, podworskich, w gminach: Niemodlin, Prószków, Komprachcice, Otmuchów, Nysa, Głu-

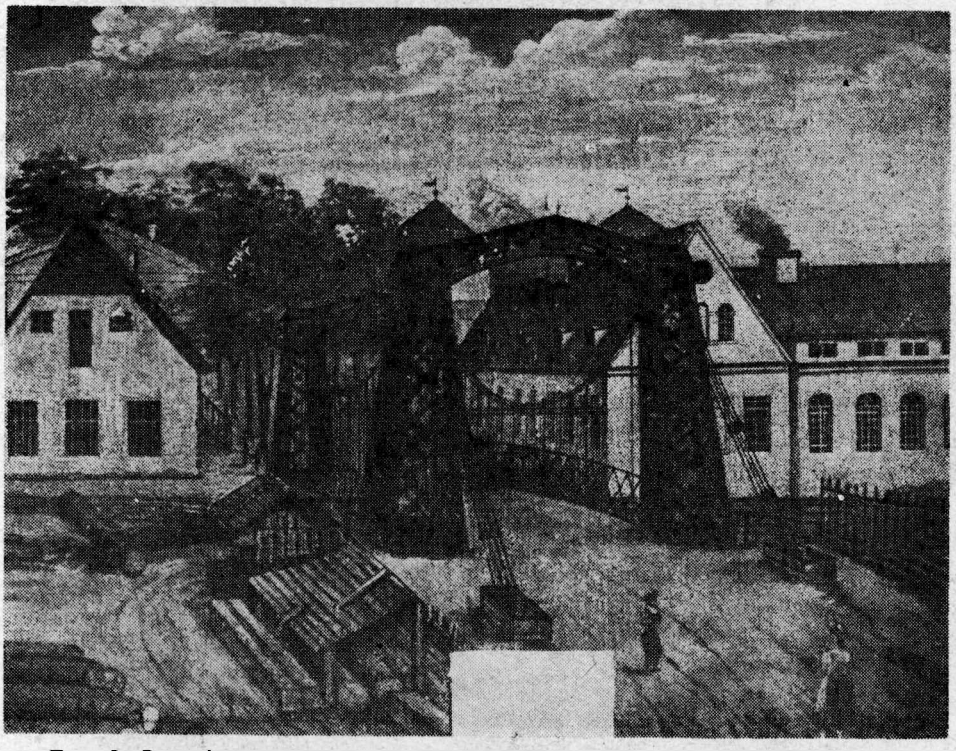

Ryc. 3. Ozimek, gm. loco. Huta „Małapanew" — obraz z mostem żelaznym.
Fot. M. Maruszak

chołazy, Prudnik, Strzeleczki. Opracowano także dokumentacje parków przypałacowych o rozległych założeniach przestrzennych w Mosznej, Strzelcach Opolskich, Minkowskiem, których układ kompozycyjny posiada wielorakie powiązania krajobrazowo-widokowe i wchłonięte otaczające je kompleksy zadrzewień leśnych. Wykonano dokumentację dla parków miejskich — w Prudniku — powstałym w końcu XIX wieku i w Namysłowie założonym w połowie XIX wieku. Opracowania ewidencyjne ze środków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu i Funduszu Ochrony Środowiska wykonało Wojewódzkie Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego w Opolu, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Ogrodnictwa Oddział Wrocław, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Rolnictwa Oddział w Opolu. Z uwagi na wartości przestrzenno-kompozycyjne założeń parkowych oraz prace rewaloryzacyjne Pracownie Konserwacji Zabytków we Wrocławiu wykonały na zlecenie Biura Dokumentacji Zabytków studia historyczne parków w Głogówku, Niemodlinie, Dąbrowie Niemodlińskiej i Jarnołtówku.

Ze środków konserwatorskich wykonano dokumentację ewidencyjną cmentarzy w gminie Dobrzeń Wielki, Dąbrowa. Zinwentaryzowano założenia cmentarne o dużej ilości oryginalnych, artystycznych nagrobków o eklektycznych i secesyjnych cechach stylowych.

DANUTA TRZEPIZUR-RADKIEWICZ

EWIDENCJA ZABYTKÓW TECHNIKI W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM W LATACH 1980—1981 [1]

W ramach realizacji wieloletniego planu ewidencji zabytków techniki na terenie województwa opolskiego, prowadzonego przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Opolu, w latach 1980—1981 kontynuowano penetrację zakładów przemysłowych i innych obiektów oraz urządzeń technicznych w następujących jednostkach administracyjnych: miasto Opole, gmina Zdzieszowice, miasto i gmina Strzelce Opolskie, miasto Kędzierzyn-Koźle, gmina Gogolin.

Dokumentację zabytków techniki opracował zespół rzeczoznawców z zakładu Historii Techniki Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w ramach umów zawartych przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Opolu z Instytutem Organizacji i Zarządzania Przemysłem (AGH) oraz Zakładem Usług specjalistycznych Spółdzielni Studenckiej „Żaczek" w Krakowie. Penetracją objęto obiekty powstałe przed 1939 r.

Uzupełnieniem wstępnego rozpoznania zabytków techniki na terenie miasta Opola, rozpoczętego w 1979 r., są wyniki penetracji przeprowadzonej w zakładach reprezentujących przemysł papierniczy i energetyczny. Wydano opinię o następujących zakładach:

— Spółdzielnia Pracy Papierniczo-Poligraficzna „Opolanka", ul. Szpitalna 4,
— Spółdzielnia Pracy „Opolanka", Zakład nr 1 i 5, ul. Powstańców Śląskich 8,
— Opolskie Zakłady Graficzne, Oddział Produkcyjny w Groszowicach, ul. Zawadzkiego 76.
— Zakład Energetyczny, ul. Waryńskiego 1,
— Zakład Energetyczny (Warsztaty) — pierwsza elektrownia na terenie miasta, ul. Konopnickiej 3.

Penetracją objęto ponadto Zakład Remontowo-Montażowy i Eksploatacji Obiektów Pływających przy ul. Kochanowskiego 9.

W wyniku tego rozpoznania zakwalifikowano 10 obiektów do sporządzenia dokumentacji w formie kart ewidencyjnych ilustrowanych zdjęciami i rysunkami technicznymi. Karty takie zakładane będą dla budynków wyróżniających się wartościami historycznymi, architektonicznymi i stylowymi oraz dla urządzeń zabytkowych jak na przykład to-

[1] Artykuł jest kontynuacją Informacji dotyczącej ewidencji zabytków techniki w województwie opolskim, Opolski Informator Konserwatorski, Opole, 1981 r. s. 216.

karka pociągowa o napędzie elektrycznym z 1905 r., firmy niemieckiej Rembrandt, pracująca do chwili obecnej w Zakładzie Remontowo-Montażowym przy ul. Kochanowskiego.

Zadanie wstępnego zewidencjonowania zabytków techniki na terenie miasta i gminy Zdzieszowice zrealizowane zostało w 1980 r. Penetrację przeprowadzono w następujących obiektach:

— Zakłady Koksownicze im. Powstańców Śląskich w Zdzieszowicach, wchodzące w skład Kombinatu Metalurgicznego „Huta Katowice",
— Zakład Ceramiczny w Krępnej, Oddział Opolskiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej,
— Zakład Produkcji Mas Szamotowych w Krępnej.

Opierając się na ocenie wartości zabytkowej poszczególnych obiektów, planuje się w najbliższym czasie wykonanie kart ewidencyjnych dla zespołu zabudowań produkcyjnych z lat 1932—1936 w Koksowni Zdzieszowice oraz dla dwóch budynków z 1889 r. w Zakładzie Ceramicznym w Krępnej, należących przed drugą wojną światową do cegielni parowej hrabiego Franken-Siersdorfa. Budynek administracyjny w tym zakładzie pełniący w pełnym okresie funkcję gorzelni, udokumentowany zostanie ponadto szczegółową inwentaryzacją i zestawem zdjęć fotograficznych.

W tym samym roku rozpoczęto ewidencję zabytków techniki w mieście i gminie Strzelce Opolskie, czego wynikiem jest wstępne rozpoznanie następujących zakładów i obiektów na terenie miasta:

— Opolski Kombinat Cementowo-Wapienniczy, Zakłady Wapiennicze „Tarnów Opolski", Wydział Produkcyjny Strzelce Opolskie, ul. Marka Prawego 33,
— Cementownia Strzelce Opolskie, budynki mieszkalne zbudowane dla pracowników zakładu w latach osiemdziesiątych XIX wieku, ul. Marka Prawego 50 i 52,
— Fabryka Maszyn Rolniczych „Agromet", ul. Gogolińska 2,
— Młyn gospodarczy, dawniej parowy, obecnie elektryczny, ul. Mickiewicza 17,
— Magazyn nr 3 WSS „Społem" — dawna fabryka maszyn Schmigalla, pl. Kopernika 1,
— Magazyn WSS „Społem", zespół budynków dawnego browaru, ul. Kościuszki 4,
— Rozdzielnia Gazu, ul. Mickiewicza 2,
— Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Oddział w Kędzierzynie-Koźlu, Wydział Eksploatacyjny w Strzelcach Opolskich,
— Zespół Składów Okręgowego Przedsiębiorstwa Drzewnego w Opolu, Skład nr 3 w Strzelcach Opolskich.

Do objęcia ścisłą ochroną konserwatorską wytypowano unikalne hale odlewni żeliwa z 1882 r. w Fabryce Maszyn Rolniczych „Agromet" oraz zabudowania byłego browaru z lat dziewięćdziesiątych XIX wieku, wchodzące w skład Magazynu WSS „Społem" przy ul. Kościuszki. Obiekty te zostaną wpisane do rejestru zabytków. Dla dwóch budynków w Wydziale Produkcyjnym Zakładów Wapienniczych „Tarnów Opolski" oraz dla zespołu dawnego browaru wykonana będzie szczegółowa inwentaryzacja i dokumentacja fotograficzna. Pozostałe obiekty uznane za dobra kultury otrzymają dokumentację w postaci kart ewidencyjnych.

Penetrację zakładów przemysłowych w granicach administracyjnych miasta Kędzierzyn-Koźle rozpoczęto w 1980 r. Z uwagi na duże nasycenie terenu obiektami pochodzącymi sprzed 1939 r., zakłada się długofalowe działania dokumentacyjne. Do końca 1981 r. rozpoznano:

— zakłady gazownicze — Rozdzielnia Gazu przy ul. Grunwaldzkiej nr 69 i Zakład Gazowniczy przy ul. Gazowej 2,
— zakłady wodociągowe — Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Oddział w Kędzierzynie-Koźlu: ul. Grunwaldzka 67, ul. Filtrowa 14, ul. Chełmońskiego (Koźle-Port), Kłodnica, ul. Armii Czerwonej,
— zakłady energetyczne — ul. Łukaszewicza i Zakłady Okręgu Południowego Elektrowni „Blachownia" w Blachowni Śląskiej,
— Zakład transportu Samochodowego Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Obrotu Produktami Naftowymi (dawna odlewnia żeliwa A. Danza),
— Zakłady Drzewne Przemysłu Węglowego, ul. Ligonia 34,
— Kozielska Fabryka Maszyn KOFAMA, ul. Portowa 70,
— Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej, Zakład przy ul. Kozielskiej 2,
— Zakłady Graficzne przy ul. Poniatowskiego,
— tartak, ul. Tartaczna 1,
— młyn, ul. Młyńska (Kędzierzyn-Pogorzelec),
— dawne osiedle kolejowe — rejon ul. Kozielskiej i Ligonia oraz ul. Chełmońskiego (Koźle-Port),
— Zarząd Odrzańskiej Drogi Wodnej — Ośrodek Zdrowia (dawna komendantura portu), ul. Chełmońskiego (Koźle-Port),
— elewator zbożowy, ul. Chełmońskiego (Koźle-Port),
— Oddział Przerobu Złomu Metali, Składowisko Złomu, ul. Chełmońskiego (Koźle-Port), Basen II,
— Żegluga na Odrze, Zakład Portu w Kędzierzynie-Koźlu, ul. Marynarska 11,
— Stocznia Remontowa Żeglugi Rzecznej w Kędzierzynie-Koźlu, ul. Stoczniowców 2.

Analiza wniosków, zawartych w materiałach z penetracji wyżej wy-

mienionych obiektów, pozwala na wyodrębnienie ciekawszych zespołów i pojedyńczych zabytków o dużej wartości historycznej i architektonicznej, do których przewiduje się opracowanie dalszych faz dokumentacji.

Na uwagę zasługuje kompleks budynków Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji przy ul. Filtrowej 14, zbudowany w latach 1900—1902, zachowany w oryginalnej formie. Ozdobę zespołu stanowi wieża ciśnień z cegły ceramicznej.

Pierwotny układ i kształt architektoniczny posiadają także budynki fabryczne, użytkowane obecnie przez Kozielską Fabrykę Maszyn KOFAMA, wzniesione w 1895 r. dla potrzeb fabryki papieru i celulozy. Uzupełnieniem zespołu są zlokalizowane w sąsiedztwie domy mieszkalne, objęte również ochroną konserwatorską.

Interesującą formą architektoniczną elewacji wyróżniają się zabudowania dawnego zakładu produkcji spirytusu z początków XX wieku, obecnie w gestii Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej (wnętrza zmodernizowane). Obiekt zagrożony jest rozbiórką. Podjęte zostaną działania konserwatorskie zmierzające do uratowania tego zespołu.

Szansę pełnej aktywizacji przy zachowaniu oryginalnego wyposażenia posiada natomiast zabytkowy młyn w Kędzierzynie-Pogorzelcu, najstarszy obiekt tego typu na terenie miasta. Młyn, odstąpiony ostatnio w dzierżawę prywatnemu użytkownikowi, przygotowywany jest obecnie do remontu.

Dla wyżej wymienionych trzech zespołów zabytkowych i młyna planuje się wykonanie szczegółowej inwentaryzacji pomiarowej i fotograficznej oraz typowej dokumentacji ewidencyjnej.

W zakres ochrony zabytków związanych z działalnością techniczną lub produkcyjną włączone zostały na terenie Kędzierzyna-Koźla dwa osiedla robotnicze z początku XX w., projektowane równolegle z rozbudową węzła kolejowego — osiedle dla pracowników kolei, zbudowane w rejonie ulic Kozielskiej i Ligonia (jedno z pierwszych na Śląsku) oraz osiedle przy ul. Chełmońskiego. Dla układów przestrzennych tych założeń wykonana zostanie dokumentacja inwentaryzacyjna, uwzględniająca wartości urbanistyczne i krajobrazowe.

Z innych obiektów, pozostających w ścisłym związku z zabytkami techniki, wymienić należy dawny magazyn składowy, wzniesiony dla potrzeb kolei w 1900 r. przy ul. Chełmońskiego oraz elewator i budynek administracyjny z 1927 r. na terenie portu w Koźlu, administrowany przez Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego w Opolu. Dla wymienionych obiektów przewidziano opracowanie kart ewidencyjnych.

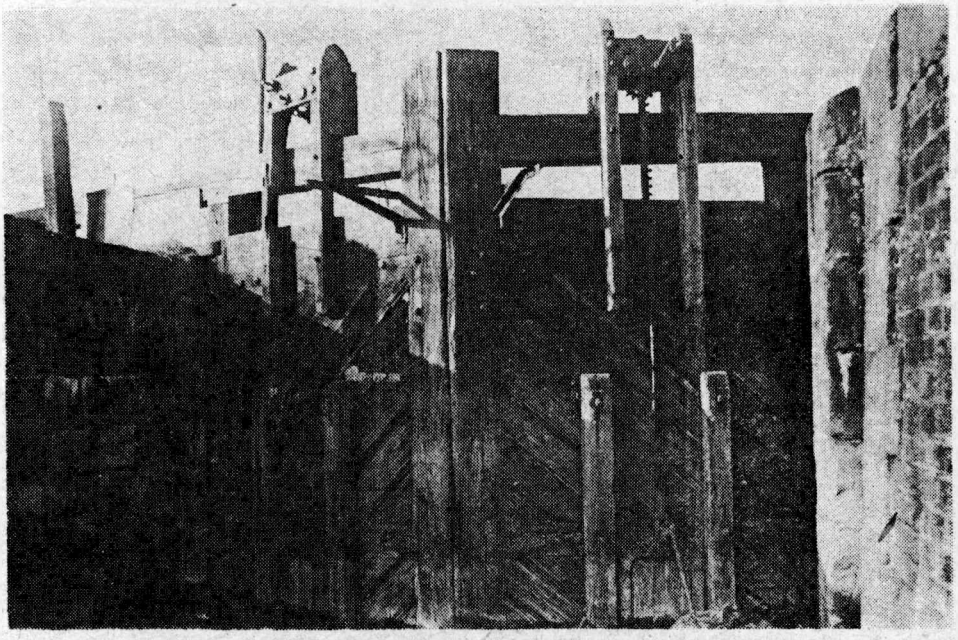

Ryc. 1. Kędzierzyn-Koźle (Kłodnica). Nieistniejąca brama śluzy na starym kanale.
Fot. M. Maruszak

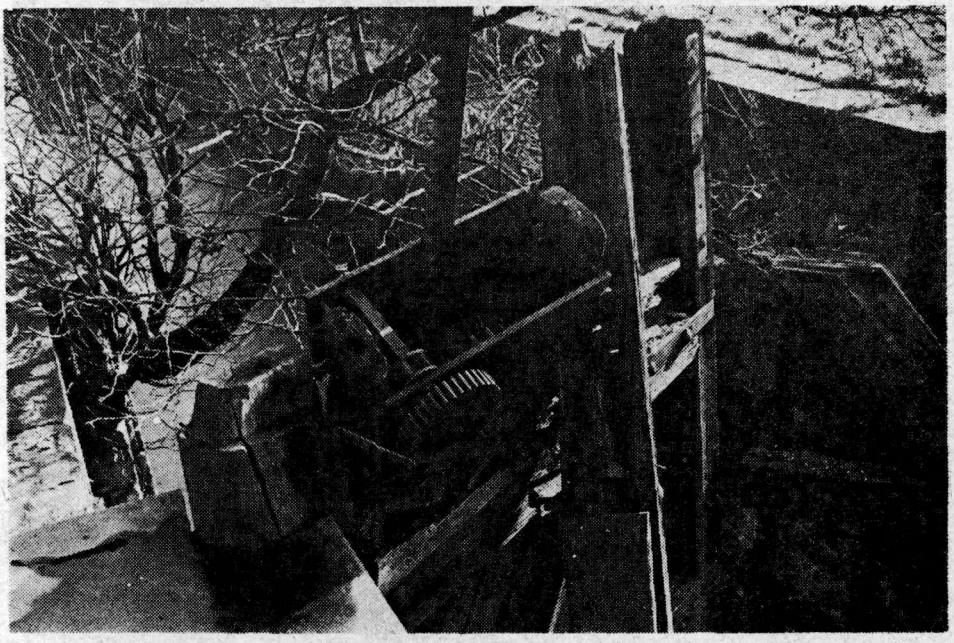

Ryc. 2. Kędzierzyn-Koźle (Kłodnica). Nieistniejący mechanizm urządzenia na starym kanale.
Fot. M. Maruszak

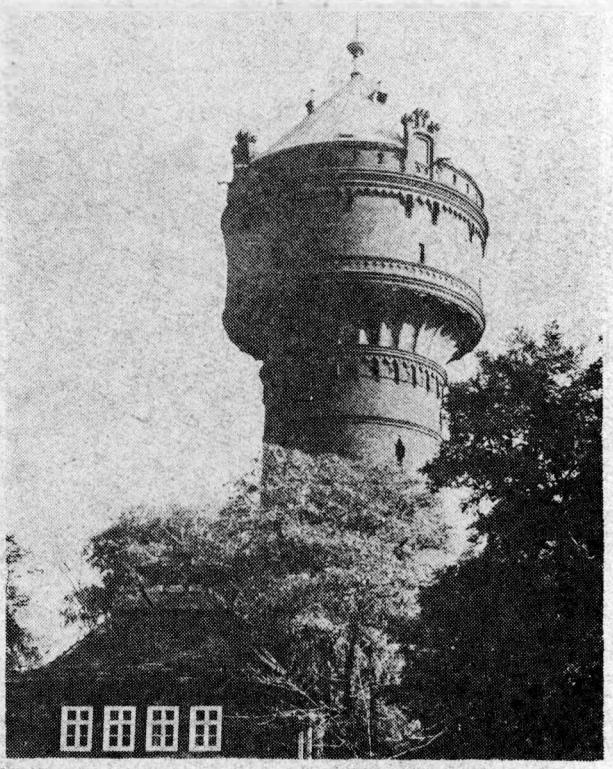

Ryc. 3. Opole. Wieża ciśnień w zespole wodociągów.
Fot. M. Maruszak

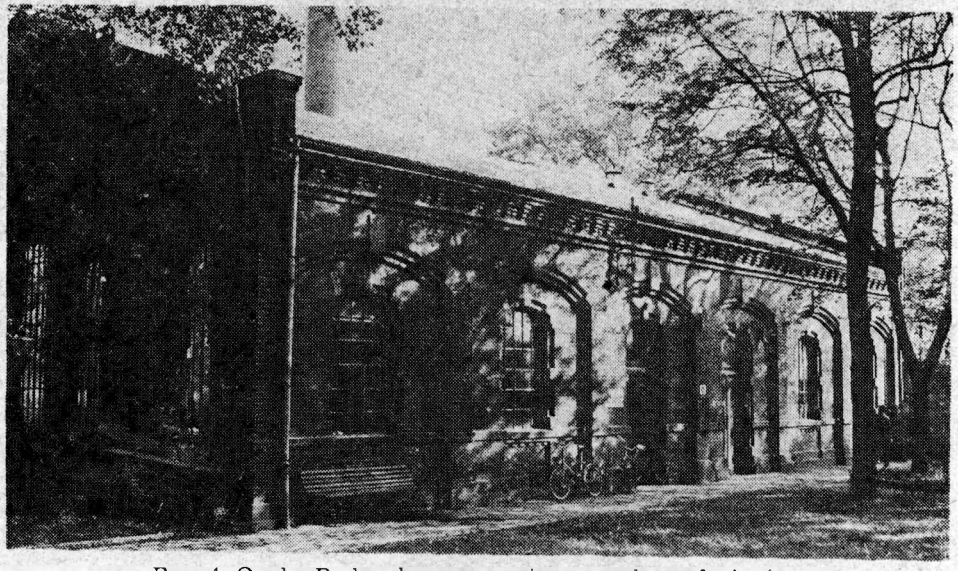

Ryc. 4. Opole. Budynek pompowni w zespole wodociągów.
Fot. M. Maruszak

Tą samą formą dokumentacji objęty zostanie port w Koźlu, zbudowany w latach 1872—1876, który pomimo późniejszych częściowych przekształceń i modernizacji zachował w zasadzie oryginalny układ przestrzenny. Na jego terenie znajduje się jeszcze wiele budowli i urządzeń technicznych o dużej wartości historycznej i zabytkowej, ale — jak sugeruje autor wstępnych badań obiektu — stara wywrotnica wagonowa i dźwig portalowy z 1916 r. przeznaczone są już do likwidacji.

Sprawa utrzymania tego typu zabytków, które ze względu na przestarzałą konstrukcję lub zużycie techniczne zagrożone są demontażem, rasuwa wiele trudnych do rozwiązania problemów konserwatorskich. Przede wszystkim jednak należy przyspieszyć prace dokumentacyjno-inwentaryzacyjne, ponieważ może się zdarzyć, że karta ewidencyjna lub zdjęcie pozostaną jedynym śladem po zabytku. Ewidentnym tego przykładem jest dokumentacja fotograficzna nieistniejących już śluz i urządzeń technicznych na Kanale Kłodnickim, sporządzona przed kilkoma laty dla celów archiwalnych przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Opolu (Ryc. 1, 2).

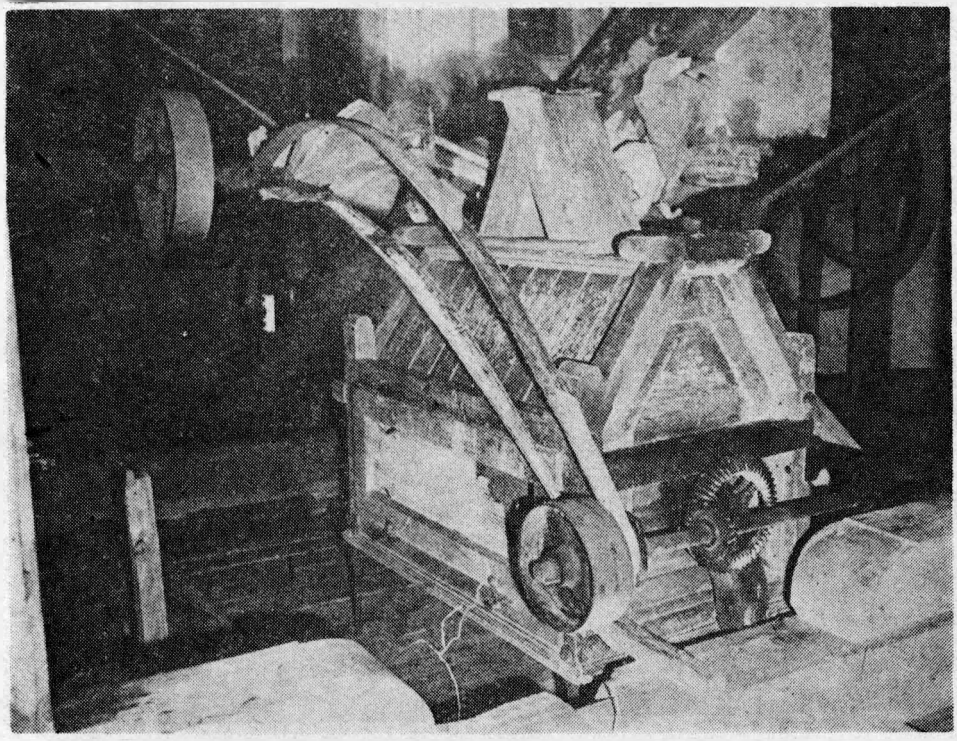

Ryc. 7. Włostowa, gm. Korfantów. Wyposażenie zabytkowego młyna. Kosz mielnika oraz przekładnie pasowe.

Fot. M. Maruszak

Pozostałe zachowane urządzenia wodne, jak też sam kanał z mostem oraz budynkami mieszkalnymi i przemysłowymi związanymi z jego działalnością, zinwentaryzowane będą w najbliższym czasie.

Rozpoczęta w 1981 r. wstępna penetracja zakładów i obiektów przemysłowych w gminie Gogolin pozwoliła na rozpoznanie Zakładów Cementowo-Wapienniczych „Górażdże" w Choruli, z wydziałami produkcyjnymi w Gogolinie i Górażdżach oraz Zakładu Produkcyjnego „ZREMB" w Orzeszu-Jaśkowicach, Oddział Terenowy w Odrążu.

W zakładach Cementowo-Wapienniczych za najcenniejsze zabytki techniki uznano szereg pieców wapienniczych, budowanych na przestrzeni lat 1823—1885; w tym trzy piece typu Dąbrowski, zachowane w zasadzie w niezmienionej formie i cztery piece typu Bunke-Pacht. Dla każdego z występujących typów pieców sporządzona zostanie szczegółowa dokumentacja inwentaryzacyjna i fotograficzna. Dla innych obiektów — karty ewidencyjne.

Na terenie drugiego zakładu objętego penetracją stwierdzono brak obiektów kwalifikujących się do uznania za dobro kultury.

Na zakończenie powyższej informacji wspomnieć jeszcze należy, że na podstawie przeprowadzonych w ubiegłych latach penetracji terenowych wykonano do końca 1981 r. 116 kart ewidencyjnych zabytków techniki. Do rejestru zabytków wpisano zespół wodociągów w Kędzierzynie-Koźlu (Ryc. 3, 4) oraz młyn we Włostowej, gmina Korfantów (Ryc. 5).

MARIA BĄK

MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM

Do roku 1981 w Biurze Dokumentacji Zabytków w Opolu zewidencjonowano 280 miejsc pamięci narodowej upamiętnionych w sposób trwały. Ewidencja prowadzona jest w bardzo szerokim zakresie, obejmuje wszystkie miejsca upamiętnione, zróżnicowane zarówno pod względem charakteru jak i rodzajów symboli i form upamiętnienia. Duża rozpiętość upamiętnień objętych ewidencją wymaga przedstawienia przykładów charakterystycznych dla ich rodzajów. W notatce niniejszej zilustruję je w sposób skrótowy. W roku bieżącym planuje się opublikowanie przewodnika „Miejsca pamięci narodowej w województwie opolskim", który szerzej omówi temat.

Kartoteka miejsc pamięci narodowej zawiera upamiętnienia związane z wydarzeniami historycznymi od X wieku do czasów współczesnych. Przykładem upamiętnienia historycznego miejsca walki oręża polskiego jest obelisk w Byczynie przedstawiający zwycięską bitwę rozegraną w 1588 r. pod Byczyną przez hetmana koronnego Jana Zamoyskiego z wojskami najeźdźcy arcyksięcia Maksymiliana Habsburga.

Na terenie Śląska Opolskiego najsilniej zaznaczył się bohaterski zryw powstańczy, który zapisał się na trwałe w historii ziemi opolskiej, naznaczonej mogiłami powstańców śląskich. Toteż najliczniejsze są upamiętnienia miejsc walk narodowo-wyzwoleńczych prowadzonych podczas powstań śląskich w latach 1919—1921, zwłaszcza w dawnym powiecie kozielskim, strzeleckim (Ryc. 1) między innymi w miejscowościach: Leśnica, Zalesie, Lichynia, Dolna, Olszowa, Kamień i w rejonie Góry Św. Anny, gdzie została stoczona największa bitwa w okresie III powstania śląskiego. Najbardziej monumentalnym upamiętnieniem — symbolem walk powstańczych jest pełen wymowy Pomnik Czynu Powstańczego projektu Xawerego Dunikowskiego złożony z czterech pylonów z wyrytymi scenami figuralnymi i płaskorzeźbionymi postaciami Ślązaków (Ryc. 2). Upamiętnione są miejsca związane z dziejami powstań, siedziby Komisji Plebiscytowych między innymi w Cisku, Domaszowicach, Włochach, miejsce Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej dla Górnego Śląska w latach 1920—1922 w Opolu. Upamiętnione są także siedziby sztabu powstańczego, jak w Izbicku czy Błotnicy Strzeleckiej, gdzie w maju 1921 roku w pałacu właściciela majątku, Jana Adama Posadowskiego, sprzymierzeńca powstania śląskiego mieściła się Naczelna Komenda Wojsk Powstańczych. W Zawadzkiem znajduje się

Ryc. 1. Kalinów, gm. Strzelce Opolskie. Mogiła Powstańców Śląskich poległych w 1921 roku,

Fot. M. Maruszak

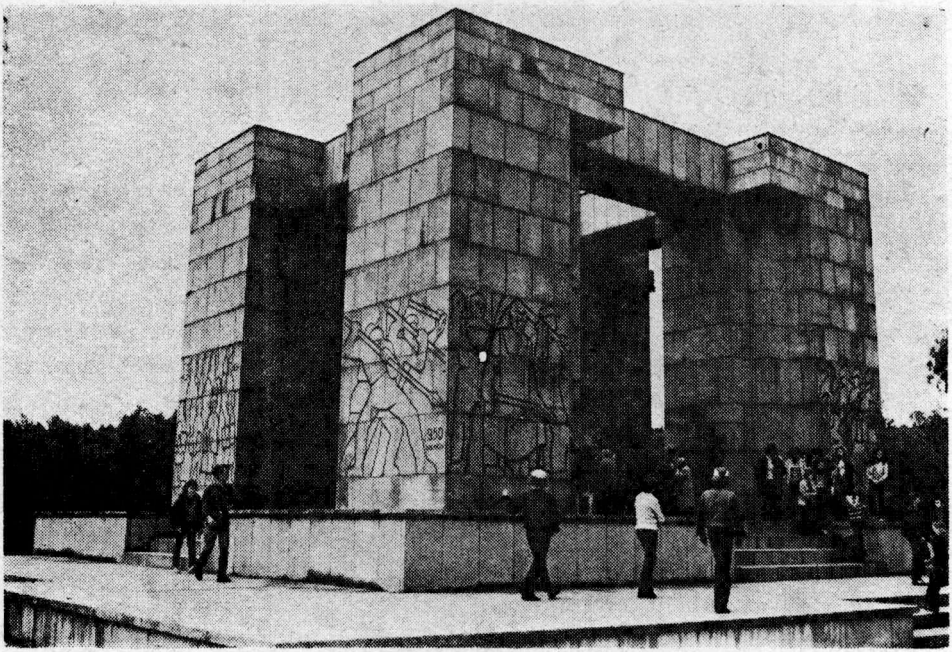

Ryc. 2. Góra Św. Anny, gm. Leśnica. Pomnik Czynu Powstańczego.

Fot. M. Maruszak

tablica upamiętniająca siedzibę fabryki broni powstańczej działającej w okresie III powstania śląskiego w 1921 roku, produkującej m.in. pociągi pancerne. W Kluczborku umiejscowiona jest tablica pamiątkowa dotycząca drukarni z okresu III powstania, w której Polski Komisariat Plebiscytowy wydawał gazety i ulotki na rzecz sprawy polskiej, w dniu 5 maja 1921 roku bojówki niemieckie zdemolowały drukarnię. Upamiętnione są pojedyncze i zbiorowe miejsca straceń, np. w Sławięcicach, gdzie pod murem miejscowego majątku Niemcy rozstrzelali jedenastu uczestników III powstania śląskiego.

Ryc. 3. Dobrzeń Wielki, gm. loco. Tablica upamiętniająca szkołę polską.
Fot. M. Maruszak

Z walką o utrzymanie polskości Śląska Opolskiego wiążą się upamiętnienia dotyczące szkół polskich (Ryc. 3), instytucji i organizacji polskich na Śląsku, jak: Polskiej Placówki Spółdzielczej Banku Ludowego w Opolu działającej w latach 1897—1939, Banku Rolników w Opolu w latach 1911—1939, czy Związku Polaków w Niemczech założonego w 1922 r., który położył wielkie zasługi w utrzymaniu polskiej świadomości narodowej wśród ludności śląskiej. Na ratuszu w Opolu znajduje się tablica utrwalająca wydarzenie zmasakrowania aktorów Teatru Polskiego z Katowic, który w sali teatralnej opolskiego ratusza wystawił 28 kwietnia 1929 r. operę Stanisława Moniuszki „Halka". Upamiętnienia dotyczą także śląskich działaczy politycznych i społecznych, krzewicieli polskości jak Emanuela Smołki — założyciela pierwszych polskich bi-

bliotek publicznych na Śląsku (tablica na gmachu Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu); ks. Józefa Wajdy — założyciela Banku Ludowego w Strzelcach Opolskich w 1908 r., posła polskiego do niemieckiego parlamentu w Berlinie, odważnego obrońcy praw ludności polskiej w Niemczech (tablica na budynku Banku w Strzelcach Opolskich) oraz tablica upamiętniająca na grobie w Kielczy, gdzie był proboszczem w latach 1885—1923; Jakuba Kani działacza Związku Polaków w Niemczech, poety ludowego, bojownika o narodowe i społeczne wyzwolenie Śląska Opolskiego (pomnik i tablica w Starych Siołkowicach) oraz innych, np. Augustyna Kośnego, Pawła Barczyka, Bronisława Koraszewskiego, Jana Łangowskiego, Wiktora Gorzołki.

Na terenie Opolszczyzny upamiętnione są walki z hitlerowskimi Niemcami prowadzone podczas II wojny światowej oraz wzniesione są liczne Pomniki Wdzięczności i Braterstwa Broni m. in. w Brzegu, Głogówku, Głubczycach (Ryc. 4), Głuchołazach, Grodkowie, Kędzierzynie-Koźlu, Mikolinie, Kluczborku, Krapkowicach, Ozimku, Prudniku, Strzelcach Opolskich. Z lat wojny 1939—45 na Śląsku Opolskim znajdują się mogiły pojedyncze i zbiorowe poległych żołnierzy polskich upamiętnione tablicami nagrobnymi, m.in. na cmentarzu w Brzegu, Głubczycach, Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku, Opolu. Na cmentarzu w Strzelcach Opolskich znajduje się mogiła zbiorowa pięciu lotników polskich zestrzelonych w bitwie powietrznej 2 września 1939 roku nad Strzelcami. Wśród miejsc upamiętnionych znajdują się mogiły poległych żołnierzy radzieckich oraz cmentarze wojenne poświęcone Armii Radzieckiej — w Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku i Opolu (Ryc. 5). W kartotece miejsc upamiętnionych znajdują się mogiły ofiar terroru hitlerowskiego i eksterminacji obywateli polskich, m.in. na cmentarzach w Gręboszowie, Komprachcicach, Niwnicy, Opolu. Na cmentarzu w Korfantowie znajduje się mogiła zbiorowa pięćdziesięciu trzech ofiar zamordowanych w obozie Polenlager. Na terenie Opolszczyzny na szlaku przemarszu ewakuacyjnego więźniów oświęcimskich — w Ujeździe, Głuchołazach (Ryc. 6), Prudniku, Świętowie Polskim, Charbielinie, Starym Lesie, Bodzanowie znajdują się na cmentarzach mogiły zbiorowe pomordowanych przez hitlerowców ofiar. Miejscami pamięci narodowej są znajdujące się na terenie Opolszczyzny miejsca martyrologii narodu polskiego z lat 1939—1945 — obozy, więzienia, komanda pracy (Ryc. 7). Kartoteka upamiętnienia obejmuje również miejsca związane z walkami o utrwalenie władzy ludowej.

Wśród miejsc pamięci narodowej znajdują się upamiętnienia dotyczące postaci historycznych, jak: tablica upamiętniająca pobyt Króla Jana Kazimierza w Głogówku, a także wybitnych uczonych, poetów, artystów np. Mikołaja Kopernika — pomnik w Kopernikach, Adama Mickiewi-

Ryc. 4. Głubczyce, gm. loco. Pomnik wdzięczności żołnierzom Armii Radzieckiej. Fot. M. Maruszak

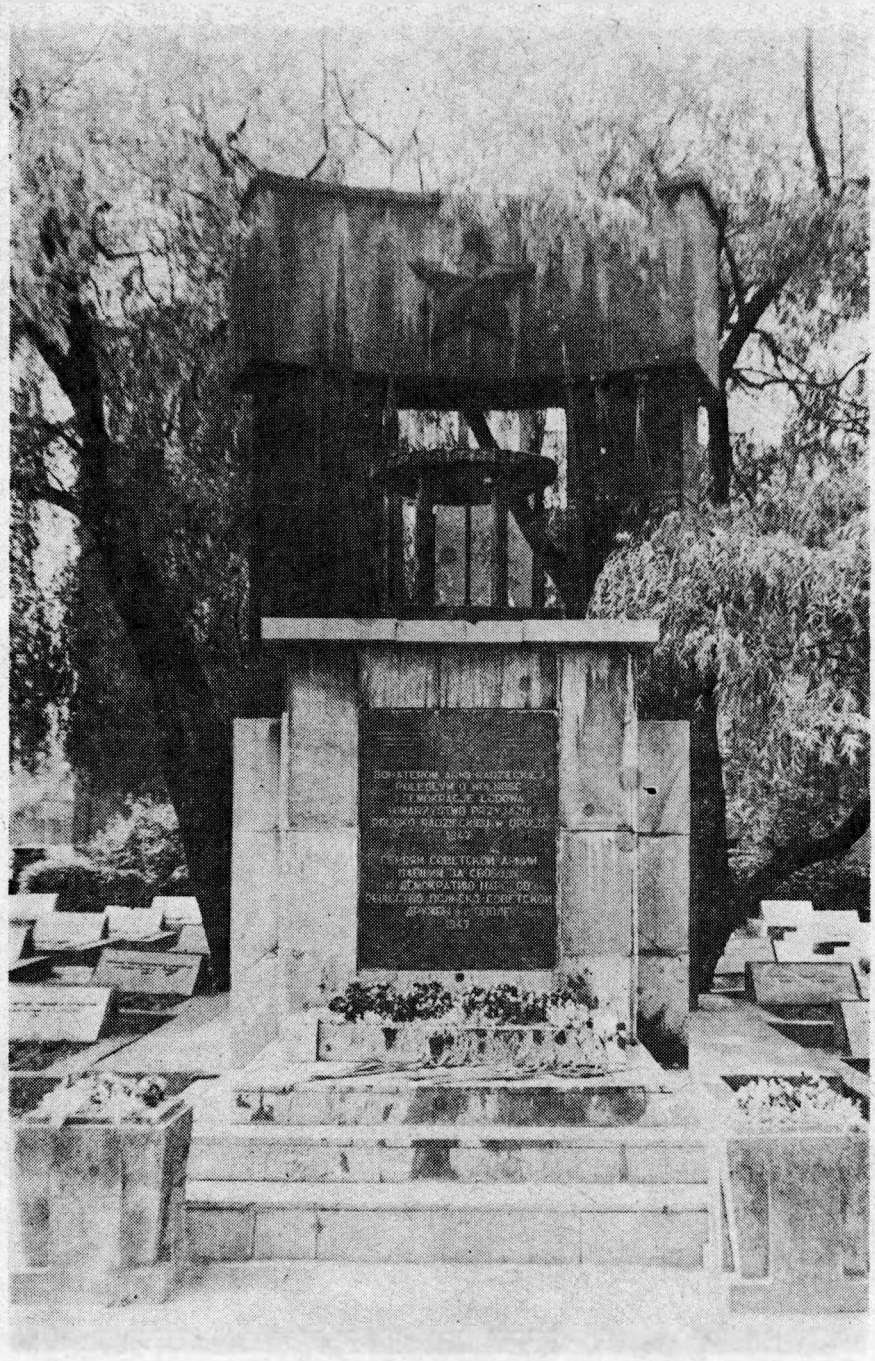

Ryc. 5. Opole. Pomnik poświęcony bohaterom Armii Radzieckiej na cmentarzu radzieckim.

Fot. M. Marusiak

Ryc. 6. Głuchołazy, gm. loco. Mogiła więźniów oświęcimskich zmarłych podczas ewakuacji obozu w styczniu 1945 roku.

Fot. M. Maruszak

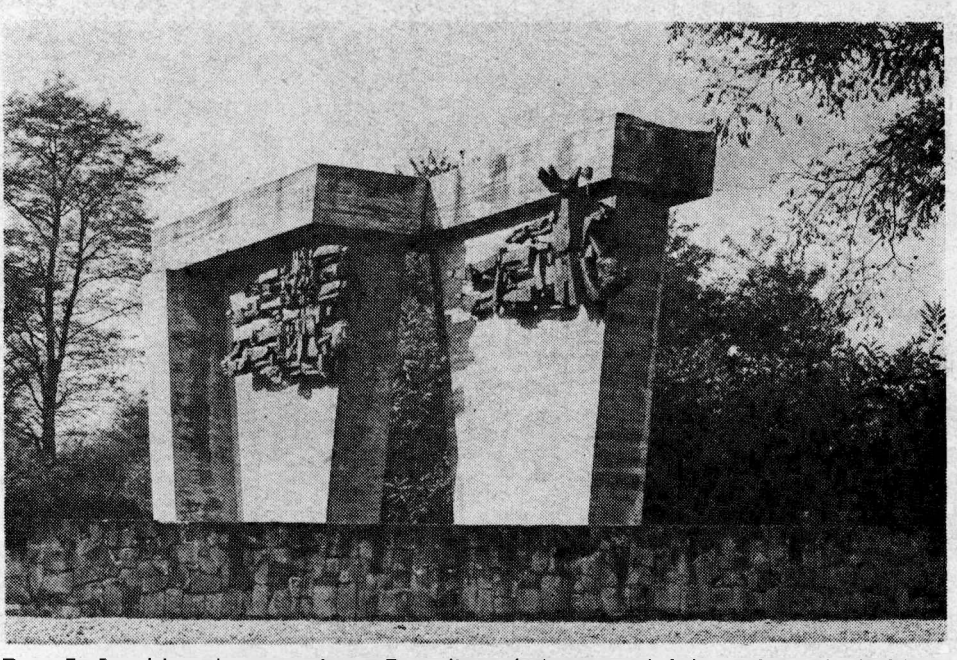

Ryc. 7. Łambinowice, gm. loco. Pomnik poświęcony więźniom obozu jenieckiego.

Fot. M. Maruszak

cza — pomnik w Opolu, Jana Kasprowicza — tablica na budynku gimnazjum, w którym kształcił się w r. 1881, Jana Cybisa — tablica na domu rodzinnym artysty we Wróblinie.

Zewidencjonowane są także upamiętnienia dotyczące rocznic powstania Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Ludowego Wojska Polskiego (Ryc. 8) oraz rocznic powrotu Śląska do Macierzy.

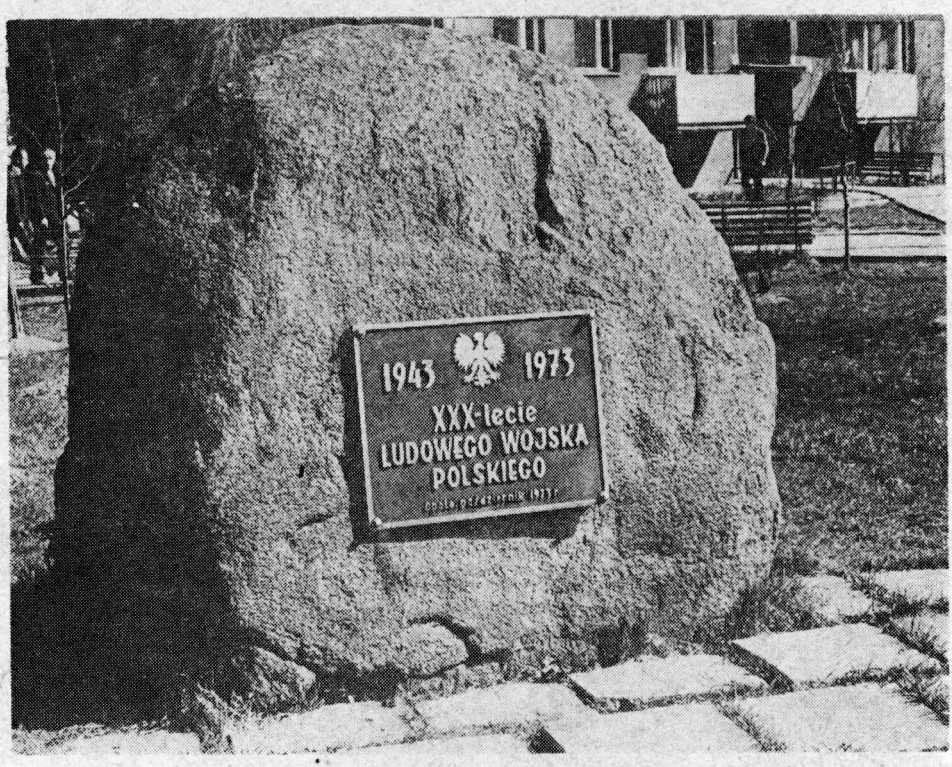

Ryc. 8. Opole. Głaz poświęcony XXX-leciu Wojska Polskiego.
Fot. M. Maruszak

Poniżej przedstawiam zestawienie miejsc pamięci narodowej na terenie Opolszczyzny:

— historyczne miejsca walk oręża polskiego w X—XVIII w. — (1),
— walka o utrwalenie polskości na Śląsku w latach 1794—1918 — (8),
— walka w okresie powstań śląskich — (34),
— walka o utrwalenie polskości na Śląsku w latach 1922—45 — (33),
— upamiętnienia za cały okres wojny 1939—45 — (54),
— walka o utrwalenie władzy ludowej — (7),
— upamiętnienia dotyczące postaci historycznych, wybitnych uczonych, poetów, artystów — (11),

— groby i upamiętnienia śląskich działaczy politycznych i społecznych — (21),
— upamiętnienia dotyczące rocznic powrotu Śląska do Macierzy, rocznic powstania PRL i LWP — (7),
— mogiły powstańców z powstań narodowych do 1921 roku — (47),
— mogiły pojedyncze i zbiorowe żołnierzy wojska polskiego poległych w latach 1939—1945 — (23),
— kwatery i mogiły zbiorowe innych państw — (2) (Czechosłowacji),
— cmentarze żołnierzy Armii Radzieckiej — (3),
— mogiły pojedyncze i zbiorowe ofiar terroru hitlerowskiego — (14),
— cmentarze jeńców wojennych — (3),
— obozy pracy — (3),
— obozy jenieckie — (3).

STANISŁAW ZAWADA

ZABEZPIECZENIE KONSTRUKCJI ZABYTKOWYCH BUDOWLI W NYSIE I SIEDLCU

Pałac Biskupi w Nysie (Ryc. 1) pochodzi z pierwszej połowy XVIII w. Początkowo był siedzibą biskupów wrocławskich, a następnie przekazany został do użytkowania władzom świeckim. Podczas ostatniej wojny w 1945 r. budowla doznała poważnych uszkodzeń. W wyniku przebytego pożaru prawie na wszystkich ścianach oraz sklepieniach wystąpiły liczne pęknięcia. Ponadto uszkodzenia rynien i rur spustowych spowodowały zacieki i wymywanie zwietrzałej zaprawy, a w konsekwencji lokalne osłabienie murów. Fundamenty budowli spoczywają na niejednorodnym podłożu gruntowym, składającym się z namułów, piasków py-

Fot. M. Maruszak

lastych, piasków gliniastych i żwirów. Stropy fundamentowe posadowione są na różnych głębokościach od 1,5 do 4 m. Część fundamentów znajduje się powyżej, a część poniżej zwierciadła wody gruntowej.

Budowla w rzucie poziomym posiada kształt zbliżony do kwadratu (ok. 50×50 m) z prostokątnym dziedzińcem wewnętrznym (ok. 29×22 m). Pałac nie jest podpiwniczony i liczy trzy wysokie kondygnacje. Ściany o grubości od 0,5 do 1,5 m wykonane są z cegły gotyckiej na zaprawie wapiennej, a fundamenty z cegły i kamienia łamanego. Nad parterem znajdują się sklepienia ceglane, a nad pozostałymi kondygnacjami stropy Kleina. Pałac ma trzy klatki schodowe — główną w skrzydle zachodnim, pozostałe w skrzydłach północnym i wschodnim. Skrzydła budowli posiadają strome dwuspadowe dachy drewniane pokryte dachówką ceramiczną.

W 1965 r. Pracownie Konserwacji Zabytków we Wrocławiu zaprojektowały dwa warianty wzmocnienia budowli. Pierwszy wariant polegał na przejęciu obciążenia z fundamentów przed podciągi stalowe i przekazanie go na warstwy gruntu o większej nośności za pośrednictwem studni wypełnionych gruzobetonem wykonanych po obydwóch stronach ław fundamentowych. Drugi wariant polegał na pogłębieniu fundamentów do warstw gruntu o większej nośności przez wykonanie pod stopami posadzki betonowej. Po przeanalizowaniu obydwóch wariantów autor komunikatu doszedł do wniosku, że są one kosztowne i bardzo pracochłonne, a co najważniejsze — nie dają pewności, że zostanie osiągnięty zamierzony efekt. Wzmacnianie fundamentów naruszyłoby strukturę gruntową, z kolei nierównomierne osiadanie budowli, a w konsekwencji powiększenie na ścianach zaistniałych pęknięć i wystąpienie nowych. Ponieważ pałac istnieje już 200 lat, przeto nastąpiła już znaczna komprymacja gruntu i budowla dostosowała się do tych warunków. Biorąc pod uwagę charakter i rozmieszczenie pęknięć widać było wyraźnie, że głównym powodem ich powstania był pożar oraz wpływy atmosferyczne. Nieliczne tylko pęknięcia o kierunku ukośnym mogły być wynikiem nierównomiernego osiadania budowli.

Powyższe względy nasunęły nową koncepcję zabezpieczenia budowli za pomocą skotwienia ścian i tę koncepcję zrealizowano. Zamontowano ściągi stalowe w płaszczyznach ścian na wysokości stropów, zwiększając w ten sposób przestrzenną sztywność pałacu, która przeciwdziałać będzie ewentualnym nierównomiernym osiadaniom poszczególnych części budowli. Obliczenia sił w ściągach przeprowadzono analogicznie jak przy budynkach znajdujących się na terenach poddanych eksploatacji górniczej. Wbudowanie ściągów rozpoczęto od górnych kondygnacji. Po osadzeniu kątowników narożnych ściągi wstępnie sprężono za pomocą nakrętek, a następnie wypełniono wykute uprzednio bruzdy zaprawą ce-

mentową. Przed zamontowaniem ściągów większe pęknięcia na ścianach przemurowano, mniejsze zaś wypełniono zaprawą cementową, a następnie wykonano tynkowanie ścian.

Kilkunastoletnie obserwacje ścian i sklepień, na których nie wystąpiły już żadne pęknięcia, w pełni potwierdzają słuszność przyjętej koncepcji zabezpieczenia konstrukcji nośnej budowli za pomocą ściągów stalowych.

Dwór barokowo-klasycystyczny w Siedlcu wybudowany został około 1800 r. Elewacja frontowa (Ryc. 2) zwrócona jest ku wschodowi. Poziomy rzut budynku stanowiący prostokąt o bokach 20,5×12,9 m posiada dwie kondygnacje i wysoki dach mansardowy. Gzyms okapowy znajduje się na wysokości 8 m, a kalenica dachu na wysokości ok. 16 m. Budynek posiada ściany murowane z cegły gotyckiej, stropy drewniane ze ślepym pułapem oraz dach o konstrukcji drewnianej z pokryciem dachówką ceramiczną. Symetrycznie do poprzecznej osi dworu rozmieszczone są na dachu dwa kominy o rzucie poziomym 1,1×1,1 m w górnej części i 1,1×1,7 m w dolnej części. Na wysokości dachu trzony kominów są ukośne, przy czym komin północny składa się z dwóch takich ukoś-

Ryc. 2. Siedlec, gm. Otmuchów. Dwór.

Fot. M. Maruszak

nych odgałęzień. Przed trzema latami jedno z tych odgałęzień obsunęło się powodując awarię sklepienia nad częścią parteru oraz oderwanie się dolnej części odgałęzienia kominowego. Pozostała część odgałęzienia zawisła na drugiej ukośnej części kominowej, zwiększając znacznie jej obciążenie i w efekcie duże pęknięcia nie tylko na kominie, ale również na przyległych ścianach działowych. W kwietniu 1982 r. nastąpiło dalsze obsunięcie się komina i w konsekwencji całkowite zniszczenie dwóch ścian działowych, poważne uszkodzenie trzeciej ściany, gdzie wystąpiły duże ukośne pęknięcia oraz przechylenie się stropu w pomieszczeniach przykominowych. Aby nie dopuścić do całkowitego obsunięcia się komina i zniszczenia zewnętrznej ściany nośnej łącznie ze wspierającą się na niej więźbą dachową, podjęto decyzję natychmiastowego rozebrania obu części kominowych na wysokości strychu. Zasadniczym powodem zaistniałych zniszczeń był brak dylatacji pomiędzy kominem i sklepieniem oraz ścianami przylegającymi. Dylatacja taka, nawet przy obsunięciu się komina w wyniku bądź to przeciążenia, bądź osiadania fundamentów, nie spowodowałaby żadnych uszkodzeń konstrukcji.

Poza wymienionymi uszkodzeniami w murach zewnętrznych wystąpiły liczne pionowe pęknięcia i rysy przebiegające przeważnie w linii otworów okiennych i drzwiowych. Pęknięcia te są widoczne zarówno po stronie zewnętrznej jak i wewnętrznej. Ponadto uszkodzenia rynien i rur spustowych spowodowały zacieki i wymywanie zwietrzałej zaprawy, a w konsekwencji lokalne osłabienie murów zwłaszcza na ścianie zachodniej i północnej.

Wszystkie te pęknięcia, a przede wszystkim na ścianie środkowej w sąsiedztwie rozebranego komina poważnie zmniejszyły stateczność budynku w kierunku podłużnym, a ściany szczytowe pozbawione zostały dostatecznego zabezpieczenia przed utratą stateczności.

Zaistniała więc konieczność szybkiego i skutecznego zabezpieczenia budynku w kierunku podłużnym i w tym celu autor komunikatu zastosował ściągi linowe ze wstępnym sprężeniem. Przewidziano cztery ściągi, dwa na wysokości okapu w płaszczyźnie ścian zewnętrznych oraz dwa na wysokości okapu i stropu nad parterem w płaszczyźnie ściany środkowej. Ściągi linowe nie wymagają wykucia bruzd, które przy obecnym stanie technicznym budynku nie byłyby wskazane. Trzy ściągi znajdują się na strychu, a tylko jeden na licu ściany środkowej. Zamontowanie ściągów przeprowadzić można ze zwykłej drabiny, a wstępne sprężenie za pomocą nakrętki śrubowej. Z uwagi na bardzo dużą wytrzymałość lin ich średnica wynosi zaledwie 13 mm i z łatwością może być ukryta w tynku. Przed sprężeniem ściągów większe pęknięcia na ścianach przemurowano, mniejsze zaś wypełniono zaprawą cementową.

Obsunięcie się komina spowodowało poza zniszczeniem sklepienia

i przyległych ścian również lokalne przechylenia się stropów wynoszące od 10 do 20 cm. Aby nie demontować stropu przewiduje się podniesienie go za pomocą podnośników śrubowych. Po podniesieniu stropu pod belkami stropowymi osadzone zostaną drewniane podkładki wyrównujące, a następnie podmurowanie.

Drewno konstrukcyjne więźby dachowej wykazuje lokalne zbutwienie oraz podłużne rozwarstwienia spowodowane wysychaniem drewna. Miejsca zbutwiałe przewiduje się do wymiany, a elementy spękane będą wzmocnione za pomocą obejm stalowych ze wstępnym sprężeniem śrubowym.

Ukształtowanie terenu, na którym znajduje się dwór, może być powodem przedostawania się wody gruntowej pod fundamenty, z kolei naruszeniem struktury gruntowej i w konsekwencji nierównomiernego osiadania i pękania ścian. Pomimo założonych ściągów zwiększających przestrzenną sztywność budowli nierównomierne osiadanie ścian byłoby niepożądane i dlatego przewiduje się ujęcie wody gruntowej odpowiednim drenażem z odprowadzeniem jej do przyległego stawu. Również woda opadowa z rynien odprowadzona będzie poza obręb budowli.

Po wysuszeniu ścian w okresie wiosenno-letnim planuje się zabezpieczenie murów za pomocą otynkowania z wypełnieniem spoin zaprawą na głębokość ok. 3 cm po uprzednim ich oczyszczeniu i spłukaniu wodą. Otynkowania wymaga przede wszystkim ściana zachodnia i północna.

Po wykonaniu wymaganych prac zabezpieczających będzie można przystąpić do robót remontowych, które doprowadzą budynek dworu do stanu używalności.

JANUSZ PRUSIEWICZ

ZAGOSPODAROWANIE OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH NA CELE UŻYTKOWE W LATACH 1980—1981

Zagadnienie aktywizacji gospodarczej zabytków architektury w ramach określonych Uchwałą Rady Ministrów nr 179 z dn. 8 XII 1978 pozostaje nadal w centrum zainteresowania władz terenowych oraz Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Jest to najskuteczniejsza forma ochrony zabytków opuszczonych, a tym samym zagrożonych szybkim zniszczeniem. Pozostawianie świadków historii Śląska Opolskiego bez użytkownika, który jest jedynym gwarantem jego dalszej egzystencji wystawia nam wszystkim niechlubne świadectwo. Dla naszego dziedzictwa kulturowego jest to strata bolesna.

W latach 1980—1981 dwa czołowe zabytki Opolszczyzny zostały opuszczone przez ich użytkowników. Liceum Ogólnokształcące opuściło zamek w Białej, przenosząc się do nowej szkoły. Zespół Opieki Zdrowotnej w Kędzierzynie-Koźlu podjął również decyzję o opuszczeniu unikalnego zamku w Żyrowej z XVII wieku (Ryc. 1). Przez wiele lat mieściło się w nim prewentorium dla dzieci. Obecnie zamek uznano za zbędny dla potrzeb służby zdrowia. Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu wydał decyzję o przeprowadzeniu przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Kędzierzynie-Koźlu remontu w niezbędnym zakresie. Wykonanie decyzji warunkuje przekazanie zamku Naczelnikowi Miasta i Gminy Zdzieszowice, celem oddania innemu zarządcy w użytkowanie.

Z podobnym zamiarem opuszczenia zamku piastowskiego w Niemodlinie (Ryc. 2) wystąpił do Naczelnika Miasta i Gminy Niemodlin Okręgowy Zarząd Zakładów Karnych we Wrocławiu, który przejął obowiązki zarządcy i inwestora po zlikwidowanym Okręgowym Zarządzie Zakładów Karnych w Opolu. W tej sprawie Naczelnik Miasta i Gminy oraz Wojewoda Opolski interweniowali bezskutecznie w Ministerstwie Sprawiedliwości. Dyrektor Okręgowego Zarządu Zakładów Karnych w Opolu ppłk mgr Mieczysław Jankowski położył znaczne zasługi przy zagospodarowaniu obiektu. Zlecił do PP PKZ we Wrocławiu opracowanie projektu technicznego remontu, wykonanie badań architektonicznych i archeologicznych, które ujawniły wiele istotnych dla obiektu i jego historii elementów. Na dziedzińcu odkryto wieżę mieszkalną pierwotnego zamku [1], we wnętrzach malowane ozdobne stropy. Zamek otrzymał

[1] Patrz komunikat J. Romanowa w części „Badania wykopaliskowe i sondażowe" niniejszego tomu.

trwałe stylowe ogrodzenie, budynek bramny został zagospodarowany. Niezależnie od podjętych kroków zmierzających do opuszczenia zabytku obiekt nadal jest strzeżony przez Zarząd Wrocławski. Ten smutny bilans uzupełnia odstąpienie przez Okręgową Stację Hodowli Zwierząt w Opolu od zagospodarowania zamku w Rysiewicach.

Najszybciej zagospodarowany ponownie zostanie zamek w Białej. W wyniku energicznych działań Naczelnika Miasta i Gminy Biała pozyskał on nowego zarządcę — PP „Moda Polska" Oddział Opole. Przedsiębiorstwo to zamierza zlokalizować w nim magazyny dla obszaru Polski południowej z pomieszczeniami administracji. Obecnie w opracowaniu znajduje się projekt techniczny remontu i adaptacji. Wykonawcą jest „Miastoprojekt" w Opolu.

Zamkami w Żyrowej i Niemodlinie zainteresowały się wstępnie osoby prywatne, które zamierzają wykorzystać je dla własnych potrzeb i usług hotelarskich, kulturalnych i handlowych.

W roku 1980 Parafia Ewangelicko-Augsburska przejęła do zagospodarowania budynek mieszkalny przy ul. Kopernika 1 w Kluczborku. W wyniku remontu połączonego z adaptacją Parafia otrzymała funkcjonalny punkt katechetyczny.

PP „Polmozbyt" w Opolu wychodząc naprzeciw potrzebom załogi przejęła do aktywizacji dla potrzeb sobotnio-niedzielnego wypoczynku zespół parkowo-dworski w Mikolinie (Ryc. 3).

W roku 1981 Wojewódzki Konserwator Zabytków w głównym niedzielnym wydaniu Dziennika TV przedstawił zagadnienie przejmowania zabytków architektury przez osoby fizyczne. Autorem wywiadu na tle opuszczonego pałacu w Nasiedlu (Ryc. 4) był redaktor Stanisław Racławicki z redakcji opolskiej TVP. Rezonans był ogromny. Nazajutrz zaczęli przybywać zainteresowani. Następne dni przynosiły listy z całego kraju od Szczecina przez Hel do Ustrzyk, Warszawy, Mysłowic, Jaworzna itd. W wyniku osobistych kontaktów, bardzo licznych odpowiedzi listownych naczelnicy, na których terenie znajdują się zabytki wspólnie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków podjęli na podstawie złożonych wniosków czynności związane z załatwieniem formalności dotyczących przejęcia zabytków. W trakcie załatwiania po uzyskaniu zgody Ministra Kultury i Sztuki na zmianę stanu własności zabytku stanowiącego własność Skarbu Państwa na rzecz osoby fizycznej znajdują się zamki w Karłowicach, Żyrowej, pałace w Maciejowie, Trawnikach, Wilamowicach, dwór w Siedlcu, budynki mieszkalne przy ul. 3 Maja 160 w Korfantowie, ul. Wrocławskiej 10 w Paczkowie, Rynku 18 w Grodkowie, dom drewniany w Prośliczach. Ponadto Parafia Rzymsko-Katolicka w Namysłowie wystąpiła z wnioskiem o przekazanie tamtejszego kościoła pofranciszkańskiego. Sprawa w toku załatwiania.

Ryc. 1. Kamień Śląski, gm. Gogolin. Zamek.

Fot. M. Maruszak

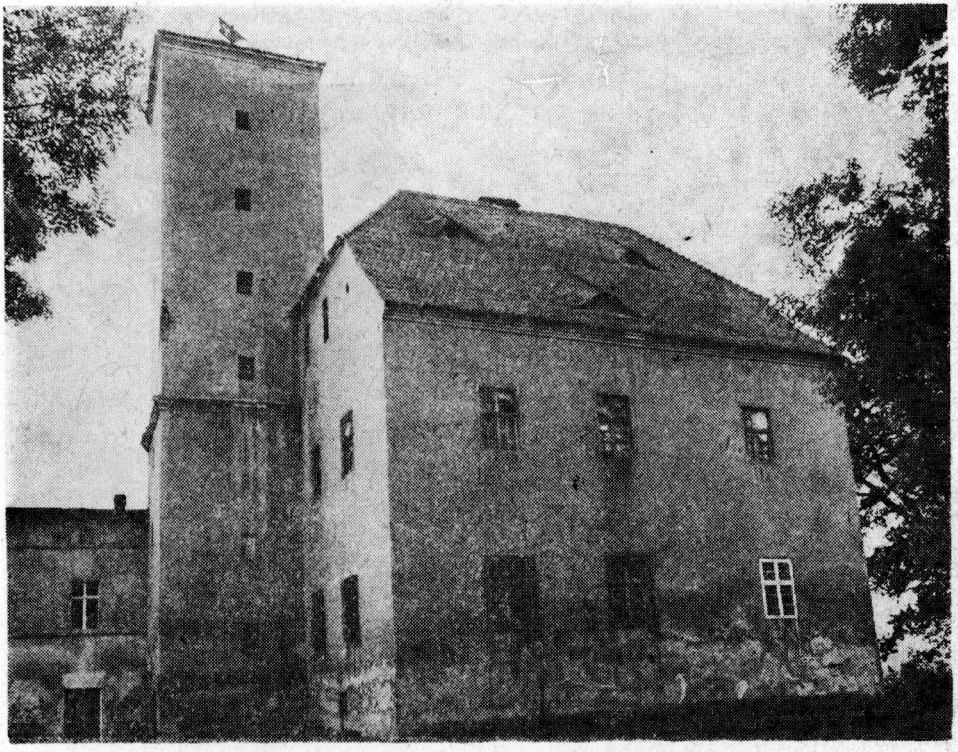

Ryc. 2. Kantorowice, gm. Lewin Brzeski. Zamek.

Fot. M. Maruszak

Ryc. 3. Rozkochów, gm. Walce. Pałac.

Fot. M. Maruszak

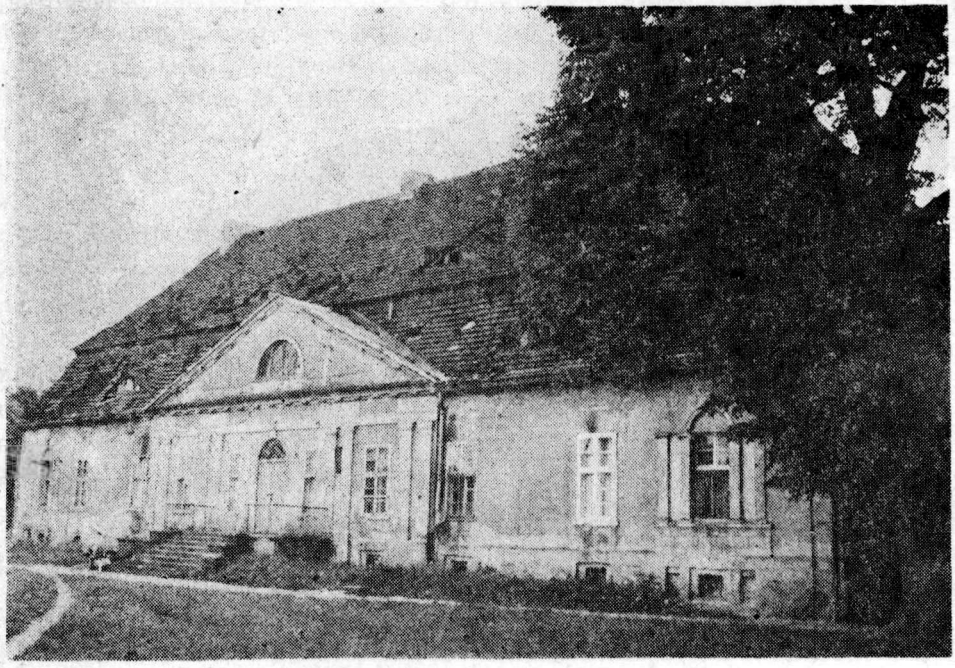

Ryc. 4. Miechowa, gm. Byczyna. Dwór.

Fot. M. Maruszak

Nadal na swego użytkownika oczekują zamki w Ujeździe, Kamieniu Śląskim, Siestrzechowicach, Kantorowicach, Grobnikach, pałace w Nasiedlu, Rozkochowie, Przydrożu Małym, Wysokiej, dwór w Miechowej, dawne zajazdy w Niemodlinie i Starym Grodkowie. Szczegółowa lista obiektów znajduje się do wglądu w Wydziale Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Opolu.

Pozytywnym zjawiskiem jest stały udział użytkowników obiektów zabytkowych w tradycyjnym konkursie Ministerstwa Kultury i Sztuki „Na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego" zgłaszanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Grono laureatów nagród Ministra Kultury i Sztuki w tym konkursie [2] powiększyło się o Koło ZSMP w Byczynie nagrodzone za zagospodarowanie neogotyckiego spichlerza przy ul. Wałowej na młodzieżowy klub środowiskowy. Uzupełnieniem nagrody wręczanej tradycyjnie w Ministerstwie Kultury i Sztuki są przyznane przez Ministra Kultury i Sztuki złote odznaki „Za opiekę nad zabytkami". Otrzymały je koła ZSMP w Byczynie, Polanowicach i Kolonii Długiej oraz Ryszard Pawlita i Władysław Fiuk.

[2] Janusz Prusiewicz, Aktywizacja i wykorzystanie obiektów zabytkowych na cele użytkowe na terenie województwa opolskiego, Opolski Informator Konserwatorski, Opole 1981, s. 239.

EWA JANKOWSKA

ZAŁOŻENIA I REALIZACJA WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU ODNOWY ZABYTKÓW NA OPOLSZCZYŹNIE

Na podstawie Ustawy z dnia 26 kwietnia 1979 r. o terenowych funduszach odnowy zabytków (Dz. U. Nr 8, poz. 46) oraz § 1 i 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 1979 roku w sprawie zasad wprowadzania dopłat do cen biletów wstępu do obiektów zabytkowych i muzeów oraz usług hotelarskich i turystycznych (Dz. U. Nr 14, poz. 94) Wojewódzka Rada Narodowa w Opolu Uchwałą Nr XVIII/76/79 z dnia 28 września 1979 roku utworzyła Wojewódzki Fundusz Odnowy Zabytków.

Utworzenie Funduszu wychodzi naprzeciw społecznej aktywności w zakresie zainteresowania społeczeństwa sprawami ochrony dóbr kultury, stawiającego sobie za cel opiekę nad zabytkami oraz pomoc w ich zabezpieczaniu, odnowie i konserwacji. Mimo rosnących nakładów ze strony Państwa na konserwację zabytków, pełne zabezpieczenie spuścizny narodowej wymaga troski i aktywnego udziału całego społeczeństwa. Uchwała o Wojewódzkim Funduszu Odnowy Zabytków stwarza możliwość pełniejszego i skutecznego działania w tej dziedzinie.

Srodki Wojewódzkiego Funduszu stanowią uzupełnienie budżetów terenowego i centralnego, przeznaczonych na ochronę zabytków.

Na dochody Funduszu składają się:

— darowizny, w tym dobrowolne wpłaty osób fizycznych oraz uspołecznionych i nie uspołecznionych jednostek organizacyjnych,
— wpłaty z organizowanych na ten cel zbiórek publicznych i imprez,
— dopłaty do cen biletów wstępu do obiektów zabytkowych i muzeów oraz usług hotelarskich i turystycznych,
— wpływy ze sprzedaży nieruchomych obiektów zabytkowych stanowiących własność Państwa,
— wpływy ze zwrotu kosztów robót wykonywanych ze środków państwowych w obiektach zabytkowych na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach,
— dotacje z budżetu Wojewódzkiej Rady Narodowej oraz budżetu centralnego.

Dysponentem Funduszu jest Wojewoda Opolski, a obsługę techniczno-finansową sprawuje Wydział Budżetowo-Gospodarczy Urzędu Wojewódzkiego w Opolu.

Uchwała o utworzeniu Wojewódzkiego Funduszu Odnowy Zabytków ustala wysokość dopłat do cen biletów wstępu do obiektów zabytkowych

i muzeów, usług hotelarskich i turystycznych. I tak dopłata do ceny biletu do muzeum wynosi 2 zł, dopłata do ceny biletu do obiektu zabytkowego — 1 zł (przy możliwości 1—5 zł). Dopłaty do usług hotelarskich i turystycznych w hotelach i zajazdach wynoszą 5 zł dziennie od osoby. W schroniskach turystycznych oraz domkach campingowych w ośrodkach turystycznych — 2 zł (przy możliwości 2—10 zł) dziennie od osoby. Od opłat tych Uchwała zwalnia młodzież szkolną i studencką, emerytów, rencistów i inwalidów wraz z osobą towarzyszącą, żołnierzy odbywających czynną służbę wojskową, osoby korzystające z usług hotelarskich na koszt jednostek gospodarki uspołecznionej. Od opłat za noclegi zwolnieni są także cudzoziemcy kierowani na zakwaterowanie przez biura turystyczne. Ponadto nie pobiera się opłat w muzeach martyrologii, a także w muzeach i obiektach zabytkowych w dni wolne od opłat.

Środki Wojewódzkiego Funduszu Odnowy Zabytków w założeniu winny być przeznaczone na odnowę, zabezpieczenie i konserwację najcenniejszych zespołów architektonicznych, między innymi zamków w: Brzegu, Głogówku, Niemodlinie, Ujeździe, Kamieniu Śląskim, Siestrzechowicach, Strzelcach Opolskich, zespołów urbanistycznych: Białej, Brzegu, Kędzierzyna-Koźla, Namysłowa, Niemodlina, zespołu hutniczego w Zagwiździu, fortyfikacji średniowiecznych w Kluczborku, Głubczycach, Nysie i innych miastach województwa oraz dzieł malarstwa, rzeźby i rzemiosła.

Utworzenie Funduszu ma pozwolić na zwiększenie zakresu prac w dziedzinie zabezpieczenia, odnowy i konserwacji zabytków, a następnie na szersze ich udostępnienie społeczeństwu.

Fundusz ma przyczynić się do zwiększenia troski o stan zabytków województwa opolskiego stanowiących świadectwo naszej kultury narodowej oraz społecznej dbałości o zachowanie ich przyszłym pokoleniom.

Zanim utworzono Fundusz, na naradzie zwołanej 26 IV 1979 r. przez Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej KW PZPR w Opolu w wyniku dyskusji stwierdzono konieczność zgłoszenia do Ministerstwa Kultury i Sztuki i KC PZPR uwag i propozycji, celem rozpatrzenia i uwzględnienia. Postulowano poszerzenie form tworzenia Funduszu o dopłaty za handel dziełami sztuki i ruchomymi obiektami zabytkowymi prowadzony przez Desę i antykwariaty, opłaty za korzystanie przez film i tv z obiektów zabytkowych, udział w jarmarkach staroci i udzielane tam konsultacje merytoryczne, kwoty uzyskane ze sprzedaży budynków lub mieszkań w obiektach zabytkowych, wpłaty z grzywien ściągniętych za dewastację obiektów.

Uwagi te w Uchwale Wojewódzkiej Rady Narodowej o utworzeniu Wojewódzkiego Funduszu Odnowy Zabytków nie znalazły odbicia, z uwagi na fakt, że nie wynikają z tekstu Ustawy.

Z uwag do projektu Uchwały opracowanych przez Komisję Oświaty, Wychowania i Kultury WRN wynika, że przyniosłoby to znaczne korzyści. Przykładowo — placówki Desy pobierając od nabywcy dzieła sztuki 5% dopłatę na konto funduszu mogłyby w skali krajowej osiągnąć wpływ 25 mln zł rocznie. Taka kwota wystarczałaby na odrestaurowanie jednego obiektu dużej klasy. Objęcie rygorem administracyjnym władz lokalnych jarmarków staroci poprzez wprowadzenie opłat za sprzedaż i konsultacje merytoryczne przyczynić by się mogło do dalszego wzbogacenia Funduszu.

Plan Wojewódzkiego Funduszu Odnowy Zabytków i jego realizacja kształtowały się następująco: na rok 1980 planowano wpływ ok. 200 000 zł a uzyskano kwotę 656 468 zł. Na rok 1981 plan zakładał 500 000 zł uzyskano 2 037 532 zł. Do końca 1981 roku zgromadzono na koncie funduszu środki w kwocie 2 694 000 zł. Ponieważ nie ma możliwości uzyskania informacji co do wielkości wpływów na konto Funduszu z poszczególnych jednostek, nie można ustalić, jakie kwoty wpłynęły w poszczególnych punktach zakładanych dochodów. Wiadomo jednak, że są to głównie kwoty uzyskane z dopłat do biletów wstępu do muzeów i do usług hotelarskich, dotacji z budżetu terenowego i wpłat od osób fizycznych.

Na rok 1981 planowano wydatki w kwocie 300 000 zł. W ramach tego na wniosek Społecznego Komitetu Odbudowy Zamku w Głogówku w 1981 roku dofinansowano w wysokości 149 000 zł opracowanie dokumentacji remontu i zagospodarowania obiektu.

Próba uzyskania wpływów ze sprzedaży nieruchomych obiektów zabytkowych stanowiących własność Państwa napotyka na trudności. Na prośbę Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu o przekazanie na Fundusz kwoty 23 300 zł, uzyskanej ze sprzedaży na rzecz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Kluczborku zabytkowego budynku mieszkalnego przy ul. Kopernika 1, Zarząd Gospodarki Terenami przy Urzędzie Miasta i Gminy w Kluczborku, działając z upoważnienia Naczelnika Miasta i Gminy poinformował, że „cena nieruchomości jest symboliczną złotówką, która pokrywa poniesione wydatki spowodowane transakcją kupna-sprzedaży" Ponadto wyjaśniono, że miejski fundusz mieszkaniowy, na który wpływają pieniądze ze sprzedaży nieruchomości jest wykorzystywany na remont i budowę urządzeń komunalnych, czyli wpłacone pieniądze wracają pośrednio do właściciela. Urząd Miasta i Gminy w Kluczborku odczuwa dotkliwy niedobór środków miejskiego funduszu mieszkaniowego i z tego powodu nie jest w stanie załatwić pozytywnie wysuniętego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wniosku.

Można się spodziewać, że z podobną argumentacją, słuszną z punktu

widzenia Urzędu Miasta i Gminy będziemy się spotykać we wszystkich podobnych przypadkach, co uniemożliwi realizację pkt. 4 § 2 Uchwały. Należałoby postulować jednoznaczne prawne uregulowanie tej sprawy.

Dążąc do powiększania Funduszu Wojewódzki Konserwator Zabytków zwrócił się do dyrekcji Muzeum Wsi Opolskiej z propozycją przekazywania na konto Funduszu kwot uzyskiwanych z organizowanych imprez oraz do naczelników gmin, na terenie których sprzedano obiekty zabytkowe, o przekazanie sum uzyskanych z tego tytułu.

Dotychczas nie były podejmowane próby realizowania pkt. 2 § 2 Uchwały, dotyczącego wpłat z organizowanych na ten cel zbiórek publicznych i imprez. Wydaje się, że wykorzystanie tej możliwości mogłoby wydatnie przyczynić się do powiększenia kwot przeznaczonych na odnowę zabytków.

Ponadto rozpropagowanie istnienia Funduszu poprzez informacje w środkach masowego przekazu mogłoby wpłynąć na powiększenie dochodów uzyskiwanych poprzez dobrowolne wpłaty osób fizycznych oraz uspołecznionych i nie uspołecznionych jednostek organizacyjnych.

W sprawie popularyzowania celów Wojewódzkiego Funduszu Odnowy Zabytków i pomocy w gromadzeniu środków na jego koncie Wojewódzki Konserwator Zabytków zwrócił się o aktywną pomoc do Zarządu Okręgu PTTK i Okręgowej Komisji Opieki nad Zabytkami PTTK oraz do Towarzystwa Opieki nad Zabytkami.

Ustawa o terenowych funduszach odnowy zabytków została wydana „w trosce o zachowanie spuścizny narodowej w dziedzinie dóbr kultury, a w szczególności o zachowanie architektonicznych zespołów zabytkowych Krakowa, Zamościa i innych miejscowości", choć zabytki naszego województwa nie dorównują rangą zespołom Krakowa czy Zamościa, o których zachowanie troszczy się całe społeczeństwo, wydaje się, że szerokie rozpropagowanie istnienia Wojewódzkiego Funduszu z określeniem potrzeb i skonkretyzowaniem celów, na jaki mają zostać przeznaczone wpłaty, znalazłoby oddźwięk w społeczeństwie naszego regionu.

DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEJ KOMISJI OPIEKI NAD ZABYTKAMI ZARZĄDU WOJEWÓDZKIEGO PTTK W OPOLU

Na Opolszczyźnie, w zorganizowanym skupisku działało początkowo 60 społecznych opiekunów zabytków, którymi kierowała z ramienia Okręgu PTTK Maria Żebrowska, zasłużona dla tych początków działaczka. Był to okres zaznaczony dużą aktywnością tej garstki. Byli wśród nich również Szymon Koszyk — gawędziarz, pisarz i przewodnik, Rafał Urban — pisarz, ks. dr Edward Frankiewicz, któremu zawdzięczamy restaurację kaplicy piastowskiej i odkrycie unikalnych średniowiecznych fresków, prof. dr Włodzimierz Hołubowicz, który wraz z ww. był inicjatorem założenia Społecznego Komitetu Budowy Rezerwatu Archeologicznego na Ostrówku.

Do 1964 roku sekretarzem Komisji był Stanisław Połoszczański, a potem przez 9 lat nierozerwalnie z jej działalnością związane było nazwisko pełnego werwy i osobistych pasji pułkownika Tadeusza Żyborskiego, któremu Komisja i miłośnicy zabytków w ogóle szczególnie wiele zawdzięczają. W czasie pełnionej przez niego funkcji liczba społecznych opiekunów zabytków wzrosła do 134 osób, by w latach 1972/73 w wyniku przeprowadzonej weryfikacji spaść do 88 członków, w roku 1975 mamy znów 220 członków, obecnie natomiast 246.

Kolejnymi społecznymi przewodniczącymi Komisji w ciągu ubiegłych lat byli Chowański, Szymon Koszyk, Korneliusz Pszczyński, w latach 1969—80 Ryszard Hładko, a od 1981 r. Norbert Pawleta.

Społeczni opiekunowie zabytków na swym terenie działają wszechstronnie: przypominają użytkownikom o ich podstawowych obowiązkach, pomagają w rejestracji i dokumentowaniu zabytków, sygnalizują miejscowym władzom i służbie konserwatorskiej o stanie i potrzebach zabytków, uczulają na sprawę opinię publiczną, upowszechniają wiedzę historyczną i artystyczną; wyszukują użytkowników dla opuszczonych obiektów, wytyczają szlaki turystyczne wokół nich, opatrują zabytki tablicami informacyjnymi.

Swoje terenowe odpowiedniki Komisja znalazła w poszczególnych zespołach przy oddziałach PTTK w Prudniku i Głogówku, Krapkowicach, Opolu, Brzegu, Nysie, Kędzierzynie-Koźlu, Głuchołazach, Strzelcach i Głubczycach. Pozostały teren jest już raczej miejscem indywidualnej aktywności poszczególnych członków. Najciekawszym dorobkiem i najbardziej systematyczną i długoletnią pracą szczycić się mogą

działacze z Głogówka, Krapkowic, Prudnika, Głuchołaz, Opola, Brzegu, Grodkowa.

Dążenie do zwiększenia zasięgu oddziaływania także o teren wiejski było przyczyną nawiązania przez Komisję przed kilku laty szerokiego kontaktu z naczelnikami gmin i powodem zorganizowania dwukrotnie szkoleń podstawowych dla pracowników urzędów gmin. Pierwsze z nich odbyło się w Opolu w 1976 roku, drugie w 1977 r. w Głogówku. Pozwoliło to na pozyskanie w szeregi opiekuńcze pracowników tychże urzędów i zapewnienie stałego patronatu blisko połowie znajdujących się na terenie wiejskim obiektów. Szczególnie owocne poznawczo okazało się szkolenie w zakresie sprawowania opieki nad stanowiskami archeologicznymi (Głogówek).

Celem przybliżenia szerokiej kadrze społecznych opiekunów zabytków problematyki związanej z renowacją i pieczą nad zabytkami na terenach wiejskich, a więc zazwyczaj mniej znanych i trudniej dostępnych rzeszom zwiedzających, podczas jednego z dorocznych Zjazdów Społecznych Opiekunów Zabytków (w 1977 r.) zaprezentowano najlepsze przykłady społecznej i instytucjonalnej troski placówek Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Z uznaniem należy podkreślić zanotowaną w ubiegłych latach zmianę stosunku do spraw renowacji zabytków ze strony pegeerowskiej administracji i leśnictwa, a także ze strony gospodarki komunalnej, które to branże w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków podjęły kompleksowe kroki zapobiegawcze i konserwacyjne.

Stosunkowo największe efekty uzyskała załoga kombinatu PGR we Frączkowie. A stało się to dzięki umiejętnemu przystosowaniu zabytkowych obiektów do współczesnych celów (Ryc. 1). Frączków stał się w niedługim czasie najpiękniejszym i najbardziej reprezentatywnym ośrodkiem wypoczynku świątecznego dla załóg przedsiębiorstw rolnych na Opolszczyźnie. Na jego krajobrazowo-plenerowe uroki składają się: kawiarnia letnia na wyspie, aleje spacerowe, przystań z domkami campingowymi i sprzętem wodnym a nawet własny zwierzyniec. Można także korzystać z przejażdżki konnej w siodle i zaprzęgach. W pałacu projektuje się własny Dom Kultury z hotelem, restauracją, kawiarnią i salą ślubów.

Nie mniejsze efekty uzyskał Kombinat PGR w Niemodlinie. Znajduje się tam dziś znany w całym mieście klub kultury: miejsce twórczości zebrań załogi kombinatu i odprawiania... szumnych wesel.

Wszystko to robi się niemal społecznym sumptem, z naturalnej tęsknoty do porządku, ładu i piękna. Zrobiono to, przezwyciężając nawet ogromne trudności przy bardziej skomplikowanych pracach, wymagających fachowości w odtwarzaniu poszczególnych detali.

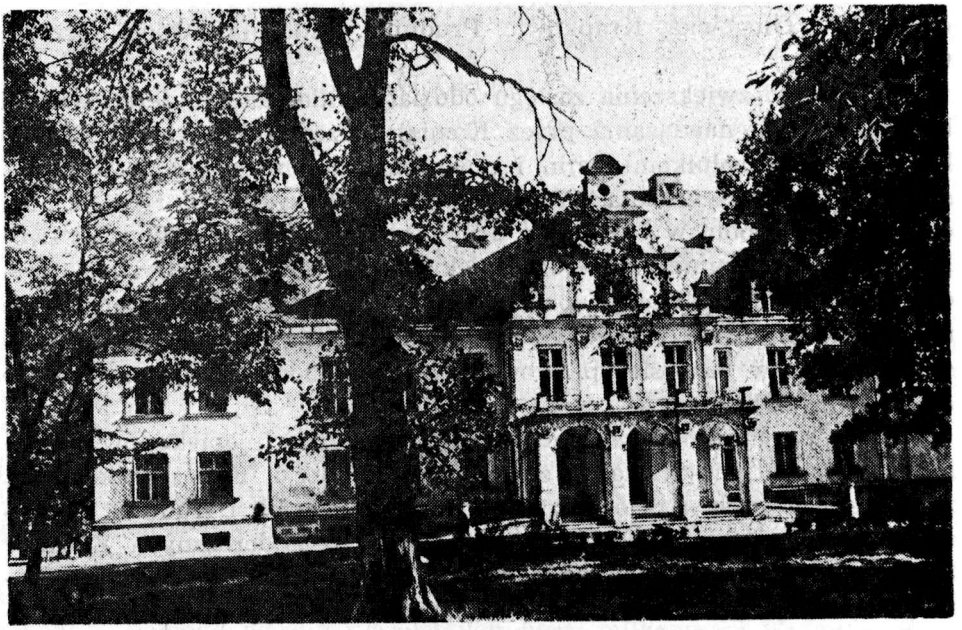

Ryc. 1. Frączków, gm. Pakosławice. Fasada pałacu.
Fot. M. Maruszak

Również podczas dorocznych Zjazdów zatroszczono się o pokazanie sposobów restaurowania kompleksów zabytkowych miast. I tak na przykład w 1978 r. Społeczni Opiekunowie Zabytków zwiedzili przykłady unowocześnionej rewaloryzacji urbanistyczno-przestrzennej kompleksów miejskich w Białej, Głogówku, Prudniku, a w 1979 r. rejonu głubczyckiego.

W 1980 roku Wojewódzka Komisja Opieki nad Zabytkami ZW PTTK w Opolu podjęła się zorganizowania Ogólnopolskiego Zjazdu Społecznych Opiekunów Zabytków. Przypadł on na rok jubileuszowy: XXX-lecia zorganizowanej pieczy PTTK-owskiej nad reliktami naszej przeszłości. Nadany mu został charakter uroczysty, a poświęcony został wymianie doświadczeń w sprawowaniu społecznego mecenatu nad zabytkami i współdziałaniu społecznych opiekunów ze służbą konserwatorską oraz zwiedzaniu zabytków Opolszczyzny. Również podczas Ogólnopolskiego Zjazdu odbyło się rozstrzygnięcie zainicjowanego i ogłoszonego wcześniej przez Komisję Krajowego Konkursu Prezentacji Dorobku Społecznych Opiekunów Zabytków, stanowiącego zapoczątkowanie stałej oceny rzeczywistej aktywności społecznej i pieczy nad trwałymi śladami narodowej kultury.

Od wielu lat opolska komisja ma ścisły, integralny związek z działalnością Komisji Krajoznawczej ZW PTTK oraz — w bardziej spora-

dycznym zakresie z Komisją Przewodnicką, Ochrony Przyrody i Turystyki Pieszej. Wspólnie organizowane imprezy (np. pieszy i rowerowy rajd do zabytkowej młotowni w Zagwiździu połączony z akcją porządkowania i sprzątania terenów zabytkowych) przyczyniają się do integrowania poznawczych i turystycznych aspektów naszego społecznego działania oraz popularyzowania najciekawszych obiektów naszej przeszłości w szerszych kręgach społecznych.

Ponadto Wojewódzka Komisja Opieki nad Zabytkami w Opolu utrzymuje kontakty z Komisjami z województw sąsiednich, celem wymiany doświadczeń, wypracowania nowych metod działania oraz poznania sąsiednich regionów.

Efektem tej współpracy była w 1977 r. wyprawa poznawcza na temat zagospodarowania zabytków archeologicznych w województwie wrocławskim oraz w 1981 roku udział Społecznych Opiekunów Zabytków w zjeździe w Sobótce dla aktywistów województw: wrocławskiego,, wałbrzyskiego i opolskiego.

W roku bieżącym Komisja rozpoczęła, pod przewodnictwem Norberta Pawlety cykl narad wyjazdowych, których celem jest poznanie aktualnego stanu zabytków w województwie opolskim, przybliżenie problemów w zakresie opieki nad zabytkami występujących w ogniwach terenowych, udzielenie pomocy oraz aktywizacja działalności grup społecznych opiekunów zabytków i Oddziałowych Komisji Opieki nad Zabytkami.

Osiągnięcia w działalności Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w zakresie opieki nad zabytkami są zasługą społecznej kadry opiekuńczej.

Pasja i zaangażowanie społeczne opiekunów zabytków przyczyniły się m.in. do wstępnego zabezpieczenia dla przyszłego Muzeum Techniki zabytkowej młotowni z Zagwiździu, do zabezpieczenia i odbudowy murów miejskich Opola, Głuchołaz, Byczyny, zabezpieczenia zamków w Głogówku i Brzegu, przywrócenia historycznego hełmu i zadaszenia na wieży piastowskiej w Opolu, rekonstrukcji i udostępnienia do zwiedzania zarówno jej jak i wieży Ziębickiej w Nysie, odnowienia „opolskiej Wenecji", rekonstrukcji Paczkowa, Lewina Brzeskiego, Nysy, Raciborza, Byczyny, Brzegu, Głogówka, kościoła OO. Franciszkanów w Opolu, zabezpieczenia wapienników kręgowych w Krapkowicach, zagospodarowania zamku piastowskiego w Otmuchowie i wielu innych obiektów.

Osiągnięcia „zabytkarzy" tym bardziej są godne podkreślenia, że przecież są to tylko bezinteresowni miłośnicy przeszłości, którzy pragną ocalić od zapomnienia materialne ślady rozwoju historycznego. Pozbawieni administracyjnych uprawnień, wyposażeni jedynie w dobrą wolę wiedzę i osobiste pasje; traktuje się ich nieraz jak natrętów, opętanych manią bezinteresownego działania. Nierzadko też w rozgrywce o los za-

bytku stawiają oni jako „ostatnią kartę" losy swych osobistych karier i zasadę „świętego spokoju", zarabiając na opinię ludzi „trudnych" i „rozrabiaków". Tym większy należy się im szacunek.

Wymieńmy przykładowo tych najbardziej ofiarnych, którzy od wielu już lat uczestniczą w pracy społecznej na rzecz ochrony zabytków, służąc innym przykładem.

Tacy jak Tomasz Cuber — architekt i witrażysta, prezes Towarzystwa Miłośników Głogówka, który razem z licznym zastępem miejscowych działaczy wskrzesił piękno Głogówka i doprowadził do pełnego wykorzystania na cele kulturalne i społeczne tutejszego piastowskiego zamku. Dzięki społecznej inicjatywie miejscowych „zabytkarzy" i miłośników regionu powstała tu izba Beethovena, Rafała Urbana, stała ekspozycja prac Jana Cybisa, siedziba Towarzystwa Miłośników Głogówka. Wśród „zabytkarzy" Opolszczyzny postać Tomasza Cubera jest zapewne najbardziej znana.

Za wzorzec pracy organizacyjnej na rzecz ochrony zabytków należy uznać osobę Ryszarda Hładki — długoletniego przewodniczącego Wojewódzkiej Komisji Opieki nad Zabytkami. Właśnie jego cenne inicjatywy i twórcza praca były miarą systematycznego wzrostu aktywności działania Komisji. To właśnie pod jego kierownictwem wyróżniło się wielu cennych działaczy, wypracowane zostały atrakcyjne formy pracy, nastąpiło upowszechnienie wiedzy historycznej i walorów krajoznawczych zabytków oraz owocne współdziałanie z władzami administracyjnymi, organizacjami kulturalnymi, regionalnymi, itp. Również dzięki jego działaniu ukazały się w prasie centralnej i regionalnej setki różnego rodzaju artykułów i opracowań związanych ze stanem i odbudową zabytków, ich potrzebami, prezentujących ich walory i funkcje współczesne.

Do tych najaktywniejszych należy także zaliczyć Józefa Pawlika z Prudnika narażającego się często miejscowej władzy w walce o ratowanie rozpadającego się pałacu w Chrzelcach, opuszczonego zamku w Łące Prudnickiej, stojącego w obronie murów miejskich i domagającego się odnowienia niszczejącej madonny barokowej na rynku. Także jego „sąsiada" z Białej Zbigniewa Komarnickiego, działacza oświatowego, który z pomocą młodzieży szkolnej sprawuje pieczę nad tutejszym zamkiem i basztą miejską, gromadząc odkryte wspólnie zbiory w szkolnej Izbie Pamięci.

Należy tu również Maria Listwan z Głuchołaz, która swoją energiczną postawą ratowała od zagłady mury miejskie.

Za wzorzec w organizacji opiekuństwa nad zabytkami uznać należy skromną osobę krapkowickiego nauczyciela Norberta Pawlety. Jako przewodniczący oddziałowej komisji zdołał skupić wokół siebie grupkę najczynniejszych działaczy, którzy zajęli się uporządkowaniem i renowacją

murów miejskich (Ryc. 2) i przystosowaniem baszty Bramy Górnej do celów muzealnych i turystycznych. W działalności tej nieraz przyszło

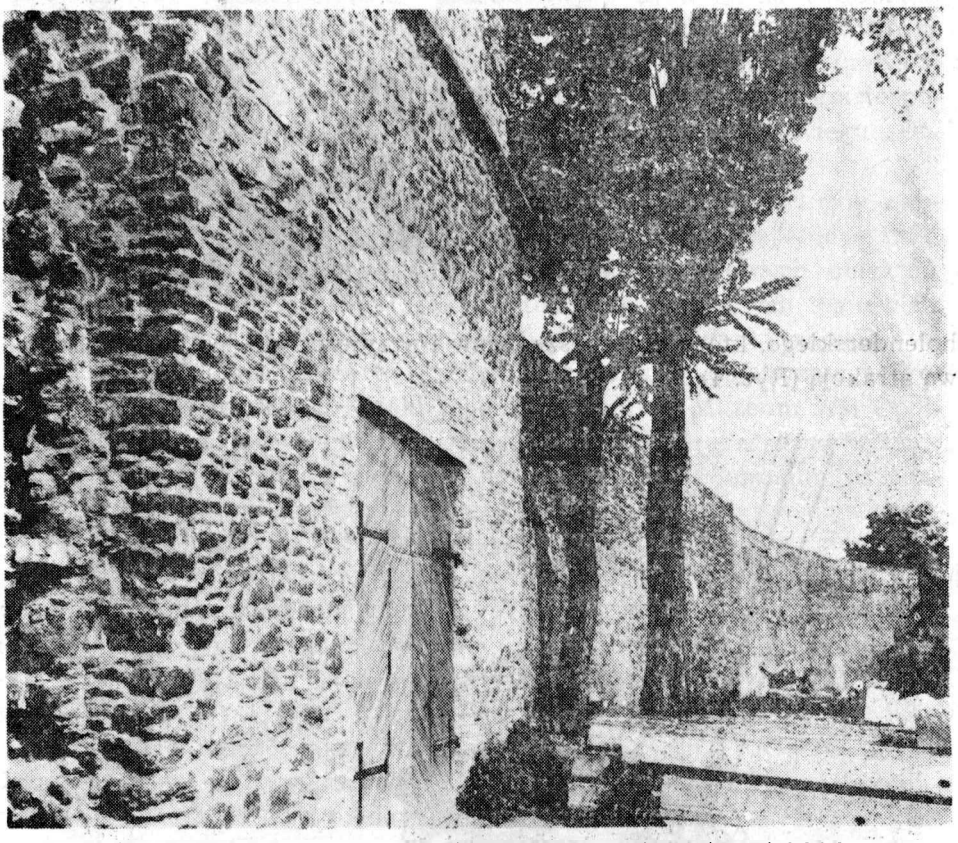

Ryc. 2. Krapkowice, gm. loco. Fragment wieży i murów miejskich.
Fot. M. Maruszak

mu się spotkać ze złą wolą i obojętnością. Sam ze swej strony roztoczył pieczę nad piecami kręgowymi — najstarszymi na tym terenie relíktami techniki wapienniczej (Ryc. 3), nadto z niezwykłą skrupulatnością i fachowością zajął się opisową oraz fotograficzną dokumentacją zabytkowej przeszłości tego rozwijającego się miasta, a obecnie już jako przewodniczący wojewódzkiej komisji rozszerzył zakres swojej działalności na obszar całego województwa opolskiego.

Z nauczycielskiej gwardii seniorów natomiast wyróżnił się Jan Szewczuk (nie żyjący już) z Grodkowa, który do idei opieki wciągnął młodzież szkolną, ucząc ją poszanowania dla zabytków. Dzięki jego inicjatywie doszło w tym miasteczku do zagospodarowania starego wiatraka

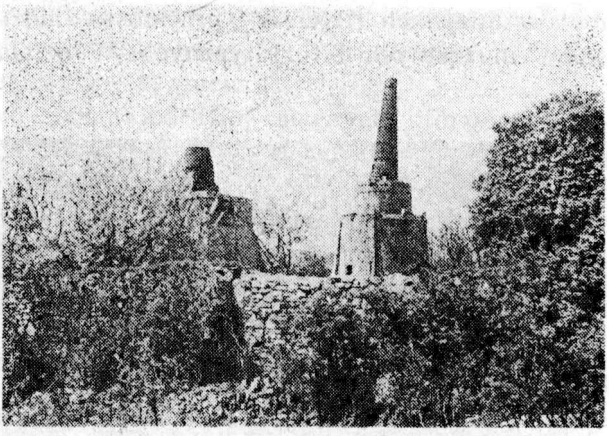

Ryc. 3. Krapkowice, gm. loco. Piece wapiennicze. Fot. M. Maruszak

holenderskiego, który dla mieszkańców i przyjezdnych jest dziś prawdziwą atrakcją (Ryc. 4)

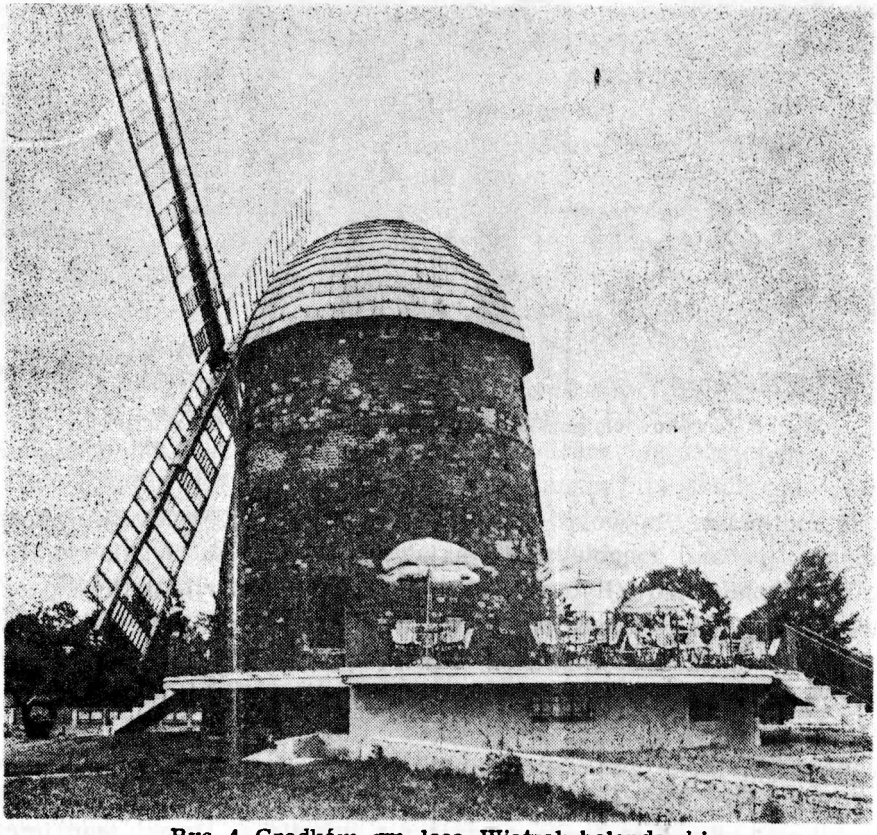

Ryc. 4. Grodków, gm. loco. Wiatrak holenderski. Fot. M. Maruszak

Oto i „niepoprawny uparciuch", Leopold Dal z Kędzierzyna, który z uporem i konsekwencją, doprowadzającą do irytacji niektórych użytkowników, walczy od lat o zespół pałacowo-parkowy i krajobraz Sławięcic, śledząc wszelakie prace, przebudowy i zamierzenia rozrastającego się miasta, by nie zaszkodziło, ale raczej współgrało ze swą historią.

Oto emerytowany dyrektor słynnego „Carolinum" w Nysie dr Kazimierz Strzałkowski, który melduje w 1975 r. Komisji, że w czasie porządkowania strychów uczelni odnalazł obraz z XVI—XVII wieku „Dedal i Ikar" i daje go do natychmiastowej renowacji.

Skromny ekonomista z Opola, Franciszek Kamysz, zaprzysięgły zwolennik roweru, wspólnie z innymi odbywa rajdy po Opolszczyźnie w trakcie których sprawdza stan powierzonych mu zabytkowych obiektów i nierzadko przywozi ze sobą szkice sytuacyjne nieznanych stanowisk, figur przydrożnych kapliczek, zabytków budownictwa drewnianego.

Jest też i Wacław Grunert — jeden z nastarszych opiekunów z Gręboszowa koło Namysłowa. Dzięki jego staraniom do Muzeum Wsi Opolskiej przeniesiono zabytkowy drewniany kościół z Gręboszowa; właśnie w trakcie rozbiórki odnalazł on dwa polskie sztandary kościelne przekazując je do Muzeum w Namysłowie. Z pomocą posła, a obecnie wicewojewody opolskiego Andrzeja Zydka przeniósł też do Karczowa Pawilon Chiński po byłym dworze magnackim, co było jedyną szansą uratowania zabytku przed zniszczeniem. Własnym sumptem uzupełnia brakujące elementy kamieniarki dekoracyjnej w bramie wjazdowej do pałacu, a gdy wycięto starą aleję lipową, posadził 150 lip we wsi oraz w pobliskim lesie.

Wspomnieć należy także Katarzynę Jędrzejewską z Opola, Józefa Drzazgę z Nysy — najstarszych działaczy ruchu krajoznawczego i zabytkarskiego oraz zmarłego niedawno Michała Danilewicza — którym zawdzięczamy bardzo wiele.

Nie sposób także nie wspomnieć najczynniejszych organizatorów ruchu ochrony zabytków takich, jak znakomity fotografik i krajoznawca Fryderyk Kremser, czy (zmarła już) redaktor Jolanta Dackiewicz-Skowrońska. Do młodych jeszcze wiekiem, lecz doświadczonych należy także Jacek Rogoża, przewodniczący Komisji Krajoznawczej PTTK; w jego osobie i inicjatywach wyraża się sens działania krajoznawczego PTTK-owskiej organizacji.

Najświeższym, lecz cenionym działaczem jest wieloletni strażak z Huty „Małapanew" w Ozimku Konrad Mientus. Niezwykły ten człowiek ogarnięty samorodną pasją poznawczą, „przegrzebał się" przez wszelkie archiwa i dokumenty, przewędrował setki szlaków, „wyspowiadał" tysiące ludzi po to, by z drobiazgową ścisłością sporządzić historię swojej huty i okolicznych wsi. Ze zgromadzonych starych ksiąg, przed-

miotów, narzędzi, reliktów kultu i obrzędu stworzył w rodzinnym Dańcu interesującą Izbę Regionalną — jedyną tego rodzaju w regionie.

A jeszcze byli ci, co dawno odeszli, co stworzyli początki tego ruchu. Niecdżałowana jest pamięć „Patriarchy zabytkarzy" Szymona Koszyka, honorowego prezesa PTTK; zasługi przesławnego „Civis Opoliensis" docenione zostały przez władze Opola, które jego imię nadały jednej z ulic miasta. Z sympatią wspominamy poliglotę i obieżyświata, nieodżałowanej pamięci Rafała Urbana z Głogówka oraz miłośnika prudnickich dziejów Józefa Wierzyńskiego i Jana Waltera, zakochanego w swoim Paczkowie dra Gieruszyńskiego, czy długoletniego, pełnego energii i inicjatywy płka Tadeusza Żyborskiego, inspiratora min. emitowania w tv diapozytywów o zabytkach opolskich.

W dalszym ciągu należy rozbudzone zainteresowania umiejętnie podsycać i wykorzystać do rzeczywistego umasowienia ruchu opiekunów społecznych. Będzie to zarazem najlepsza forma utrwalenia naszego społecznego dorobku: przeszłości z otwarciem w przyszłość.

opracowała na podstawie materiałów
Wojewódzkiej Komisji Opieki nad Zabytkami PTTK w Opolu
MIROSŁAWA OLSZEWSKA

KRONIKA

I. WYSTAWY

1980 — „Przeznaczone do rozbiórki" — wystawa prac fotograficznych Fryderyka Kremsera.

II. ZJAZDY, KONFERENCJE, SZKOLENIA

W latach 1980—81 Wojewódzki Konserwator Zabytków i zespół pracowników Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu uczestniczyli w następujących zjazdach, konferencjach, szkoleniach:

1980 — luty — sympozjum „Organy zabytkowe w Krakowie" — uczestniczył mgr Janusz Prusiewicz,
marzec — konferencja dotycząca ochrony założeń cmentarnych — uczestniczyła mgr Maria Bąk,
maj — sesja naukowa „Dzieje sztuki Górnego Śląska i Zagłębia" — uczestniczyła mgr Danuta Trzepizur-Radkiewicz,
maj — Ogólnopolska Konferencja Konserwatorów Zabytków Archeologicznych — uczestniczył mgr Klemens Macewicz,
czerwiec — Podyplomowe Studium Archeologiczno-Konserwatorskie w Warszawie — ukończył mgr Klemens Macewicz,
lipiec — konferencja „Przemiany kulturowe w dorzeczu Górnej Warty od III okresu brązu do V w. n.e." w Konopnicy — uczestniczył mgr Krzysztof Spychała,
wrzesień — Ogólnopolski Zjazd Społecznych Opiekunów Zabytków w Brzegu — uczestniczył Wojewódzki Konserwator Zabytków oraz pracownicy Biura Dokumentacji Zabytków,
wrzesień — ogólnopolska konferencja „Ochrona architektury i założeń przestrzennych XIX w. w Polsce" w Poznaniu — uczestniczyła mgr Danuta Trzepizur-Radkiewicz,
wrzesień — Ogólnopolska Konferencja Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków i kierowników Biur Dokumentacji Zabytków w Lublinie — uczestniczyli mgr Janusz Prusiewicz i mgr Klemens Macewicz,

1981 — styczeń — wyjazd szkoleniowy do Koszalina, Poznania, Leszna celem zapoznania się z metodami pracy Biur Dokumentacji Zabytków — uczestniczyła mgr Bożena Szostak,
luty — sesja naukowa „Inspiracje sztuką Japonii w europejskim i polskim modernizmie" w Kielcach — uczestniczyła mgr Danuta Trzepizur-Radkiewicz,
marzec — udział w zebraniu naukowym na temat badań archeologicz-

no-architektonicznych prowadzonych na zamku w Niemodlinie — uczestniczyła mgr Sylwia Wuszkan,
marzec — narada środowiskowa w sprawie Zdjęcia Archeologicznego Polski w Poznaniu — uczestniczył mgr Klemens Macewicz,
czerwiec — szkolenie dotyczące Zdjęcia Archeologicznego Polski w Sobótce — uczestniczył mgr Krzysztof Spychała,
sierpień — szkolenie na temat ewidencji zabytków architektury i zabytków ruchomych w Warszawie — uczestniczyła mgr Maria Bąk,
wrzesień — pobyt szkoleniowy w Austrii — uczestniczył mgr Janusz Prusiewicz,
wrzesień — sympozjum dotyczące zabytków techniki województwa opolskiego w Turawie — uczestniczyła mgr Danuta Trzepizur-Radkiewicz,
wrzesień—październik — wyjazd szkoleniowy do Hiszpanii — uczestniczył mgr Klemens Macewicz,
październik — konferencja dotycząca ochrony założeń cmentarnych — uczestniczyła mgr Maria Bąk,
październik — sesja ogólnopolska „Konserwacja zabytków w Polsce — teoria i praktyka 36 lat" w Warszawie — uczestniczyli mgr Danuta Trzepizur-Radkiewicz i mgr Janusz Prusiewicz,
październik — sympozjum „Plastyczno-przestrzenne porządkowanie miast" w Jeleniej Górze — uczestniczył mgr Janusz Prusiewicz,
listopad — sesja poświęcona pamięci ks. prof. Szczęsnego Detloffa w Poznaniu — uczestniczył mgr Janusz Prusiewicz,
od 1981 roku mgr Danuta Trzepizur-Radkiewicz jest słuchaczką Podyplomowego Studium Muzealniczego w Krakowie.

III. POPULARYZACJA

W latach 1980—81 Wojewódzki Konserwator Zabytków i zespół pracowników Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu uczestniczyli w realizacji następujących programów radiowych i telewizyjnych poświęconych zabytkom Opolszczyzny:

TV — 1980 — maj — wywiad z odkrywcą skarbu siekierek w Kietrzu,
lipiec — program na temat wykopalisk ratowniczych w Stobrawie;
lipiec — wywiad Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na temat możliwości zagospodarowania zabytków przez osoby fizyczne.
1981 — wrzesień — pogram na temat wykopalisk ratowniczych w Mochowie.

RADIO — 1980 — kwiecień — audycja na temat wykopalisk ratowniczych w Stobrawie;

kwiecień — audycja na temat wykopalisk ratowniczych w Ścigowie;
listopad — wyniki (podsumowanie sezonu) prac archeologicznych w 1980 r.

1981 — kwiecień — audycja o nawarstwieniach kulturowych średniowiecznego miasta Głogówka odsłoniętych podczas wykonywania fundamentów pod budynek przy ul. Mickiewicza;
maj — audycja na temat zagospodarowania zabytków Opolszczyzny;
sierpień — wywiad radiowy o skamieniełelinie — muszli z ul. Luboszyckiej w Opolu;
sierpień — wykopaliska ratownicze w Ścigowie;
październik — audycja na temat wykopalisk rozpoznawczych na zamku w Koźlu;
listopad — „Krajobrazy polskie" — informacja o konserwacji zamku w Brzegu i pałacu biskupiego w Nysie.

PRASA — w latach 1980—81 ukazały się między innymi następujące notatki i artykuły dotyczące zabytków Opolszczyzny:
Expres Wieczorny — „Malarstwo gotyckie w Strzelnikach jak przed wiekami",
Trybuna Opolska — czerwiec 1980 — najnowsze odkrycia w Kietrzu, skarb siekierek i grób łucznika z początków epoki brązu,
sierpień 1980 — wyniki badań ratowniczych na cmentarzysku ciałopalnym kultury łużyckiej w Stobrawie,
10 III 1981 — „Oddam zamek w dobre ręce" — Bronisław Paszkowski,
8 VI 1981 — „Oddam zamek w dobre ręce" — Bronisław Paszkowski,
10 VI 1981 — „Camping w stylu rococo" — Witold Nowicki,
30 VII 1981 — „Pisma krążą zamki się walą" — Bronisław Paszkowski,
31 VIII 1981 — „Czekają na lepsze czasy",
6 X 1981 — „Nadal niszczeje",
11 X 1981 — „Kto uratuje" — Andrzej Szatan.

W ramach popularyzacji idei ochrony zabytków rozpoczęto cykl odczytów spotkaniem z mgr Krystyną Wicher-Jesionowską na temat „Ochrona zabytków architektury wiejskiej na Opolszczyźnie",
— mgr Klemens Macewicz prowadził szkolenie archeologiczne przewodników PTTK,
— mgr Janusz Prusiewicz — prowadził wykład na temat ochrony zabytków techniki na Opolszczyźnie dla członków Oddziału Wojewódzkiego NOT w Opolu,
— mgr Danuta Trzepizur-Radkiewicz przygotowała informację dla tv dotyczącą działalności architektonicznej Karola Fryderyka Schinkla na terenie Śląska Opolskiego.

IV. INNE WYDARZENIA

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej przyznało odznaczenie „Zasłużonemu Opolszczyźnie" mgr. Zenonowi Bradke, mgr. Ryszardowi Krzemińskiemu i dr. Mirosławowi Przyłęckiemu za osiągnięcia w zakresie konserwacji dóbr kultury na terenie województwa opolskiego oraz za udzielanie fachowej pomocy służbie konserwatorskiej i wszystkim zainteresowanym.

Minister Kultury i Sztuki na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu nadał odznakę „Za Opiekę nad Zabytkami" społecznym opiekunom zabytków oraz innym osobom wyróżniającym się zaangażowaniem i wynikami w dziedzinie ochrony dziedzictwa narodowego.

Złote odznaki „Za Opiekę nad Zabytkami" otrzymali:
— Wiesław Skibiński z Brzegu,
— ks. Stanisław Chabin z Kucharzowic,
— Józef Czajkowski z Brzegu,
— Ryszard Krzemiński z Katowic,
— Zenon Bradke z Wrocławia,
— Jan Kubok z Opola,
— Ryszard Pawlita z Byczyny,
— Władysław Fiuk z Byczyny,
— Koło ZSMP w Byczynie,
— koło ZSMP w Polanowicach,
— koło ZSMP w Kolonii Długiej.

Srebrną odznakę „Za Opiekę nad Zabytkami" otrzymali:
— Tadeusz Kufel,
— Wacław Grunert z Gręboszowa.

sygn. N-02

PL ISSN 0239-3808